

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva
ulica 3. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. 3. — Tel. 3492, 2492.
Podružnica Maribor: Gosposka uli-
ca 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Računi pri p. št. ček zavodih: Ljub-
ljana št. 11.842, Praga št. 78.180,
Vina št. 105.241

JUTRO

Naročnina znana mesečno Din 25.—

Za inozemstvo Din 40.—

Uredništvo:

Ljubljana, Knafljeva ulica 3. Tele-
fon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Maribor, Gosposka ulica 11. Telefon
št. 2440.
Celje, Kocenova ul. 8. Tel. št. 190.

Rokopis se ne vračajo — Oglaš-
je po tarifu

Današnja, božična številka »Jutra« obsega 32 strani z raznovrstnim zanimivim in aktualnim gradivom ter mnogoštevilnimi ilustracijami. Med drugim prinaša na 21. strani običajno božično nagradno uganko za mladino, ki vzbuja vsako leto toliko zanimanja med našimi mladimi prijatelji.

Prihodnja redna številka »Jutra« izide v sredo, ponedeljsko »Jutro« pa to pot izjemo v torek.

Prav srečne božične praznike vsem našim naročnikom in čitateljem, dopisnikom in inserentom!

Rumunija in Italija

Brezuspešna italijanska prizadevanja za odtujitev Rumunije Mali antanti — Odklonjene italijanske zahteve za obnovo prijateljske pogodbe

Bukarešta, 23. decembra. AA. Vprašanje italijansko-rumunskih odnosov bo prišlo prihodnji mesec v akciji stadij. Takrat bo namreč treba obnoviti prijateljsko in pravno pogodbo, sklenjeno med Italijo in Rumunijo 1. 1926. ki je že potekla, pa sta jo potem obe državi podaljšali do 18. januarja 1933. Nedavna pogajanja za podaljšanje pogodbe so se izjalovila zaradi zaprek politične in gospodarske narave. Italija je hotela namreč v pogodbo vstaviti klavzulo v nevarnosti za primer, če bi se katera izmed pogodbenih držav zapleda v vojno. Rumunija pa je izjavila, da je ta klavzula nezdržljiva z njeno politiko nasproti Mali antanti. Ker se je Italija čutila zapostavljena tudi s trgovinsko pogodbo med Rumunijo in Francijo je zahtevala od Rumunije kompenzacij, ki pa jih Rumunija ni mogla dati.

V preteklih mesecih ne samo da ni bilo mogoče odstraniti nobene izmed

navedenih težav, temveč se je stvar še zapletla. Nedavno so se namreč v Bukarešti zopet izjalovila pogajanja za zaključitev konvencije o rumunsko-italijanskih kompenzacijah, ker je Italija vztrajala na svoji zahtevi, naj pride v pogodbo klavzula o nevarnosti. Tega pogoja pa vlada Mania prav tako ne sprejema, kakor ga je odklonila Voevodova vlada že meseca julija. Rumunska vlada stoji namreč na stališču, da je ta klavzula očito naperjena proti Mali antanti.

V Bukarešti so tudi hudo osvojevalni zaradi revizionistične politike Rima, ki se je posebno jasno pokazala ob obisku madžarskega premijera Gömbösa v Rimu. Politični krogi so zato trdno prepričani, da bo rumunska vlada kljub temu, da ugotovi Italija do skrajnosti vztrajati na sprejetju klavzule o nevarnosti, ostala zvesta svoji tradicionalni politiki od strani Jugoslavije.

Proti reviziji mirovnih pogodb

Predsednik rumunske vlade o revizionističnih zahtevah in pravičnosti mirovnih pogodb

Bukarešta, 23. decembra. AA. Odgovarja-joč v zbornici na Jorgovo interpelacijo, da je treba energično nastopiti proti revizionistični propagandi, je imel predsednik vlade Maniu govor, ki mu pripisujejo tem večji pomen, ker ga je imel neposredno po sestanku Male antante v Beogradu in predstavlja mnenje celotne Male antante o zahtevah po reviziji mirovnih pogodb.

Maniu je naglašal, da službeni organi ne bi smeli delati propagande, temveč samo poučiti javnost o tehitosti in utemeljenosti veljavnih mirovnih pogodb. V to svrhu se zdi vladni najboljši naslednji dve sredstvi:

1. Objava podrobnih podatkov ljudske štetja 1. 1930 glede na narodopisno stanje. Štetje se je izvršilo absolutno pošteno in na znanstveni podlagi in mora prepričati ves svet, da je sedanja narodnostna ureitev rumunske države edino pravična in pri-

rodna ter v skladu z dejanskim položajem. 2. Objava vseh listin in dokumentov z mirovne konference, ki so služili za zaključitev trianonske mirovne pogodbe. Ta objava bi pokazala, da določila mirovne pogodbe ustrezajo dejanskemu položaju in zgodovinski nujnosti. Nadalje bi pokazala, da sedanja teritorialna ureitev osrednje Evrope ni bila rezultat samovolje, nego prirodna posledica zgodovinskega razvoja in priznanja elementarnih pravic zatiranih narodov, ki je postala mednarodna nujnost. Sicer pa so te listine in dokumenti urejeni in izdelani po množičnih specialisti na podlagi znanstvenih podatkov in po temeljitih študijah. Ti dokumenti bodo pokazali, da ima propaganda za odpravo ali izpremembo sedanje teritorialne ureitve teden namen, zavesti la del Evrope v nove zapletljive in v položaj, kakršen je bil pred vojno.

Odmev Jevtičevega govora v inozemstvu

Svetovni tisk brez izjeme priznava miroljubnost Jugoslavije

Beograd, 23. decembra. M. Govor zunanjega ministra g. Jevtiča, ki ga je imel v senatu povodom interpelacij o dogodkih v Trogiru in na otoku Krku, je naletel v vsem svetovnem tisku na velik odmev. Vsi vodilni svetovni listi so v celoti ali pa v daljših izvlečkih objavili govor dr. Jevtiča in mu dodali svoje komentarje.

Tudi nemški listi, ki nam sicer niso vedno naklonjeni, najmanj pa takrat, kadar gre za Italijo, priznavajo upravičenost, obenem pa zmernost in treznost odgovora na dogodke v Italiji. »Berliner Tageblatt« komentira v tej zvezi beograjsko konferenco Male antante, govor zunanjega ministra in protijugoslovenske demonstracije v Italiji ter poudarja, da jugoslovanski zunanji minister v svojem govoru ni preokrajšal one meje, ki jo narekujejo odnosi med obema narodoma in realna politika. Nemška javnost nima nobenega poudarka, da bi zavzema-

la stališče za eno ali drugo stranko, vendar pa je treba pozorno pričakovati, zaključuje list svoja izvajanja, kako stališče bo zavzela Francija.

Grški listi prinašajo članke o govoru jugoslovenskega zunanjega ministra Jevtiča in podpirajo zlasti njegove besede, da je politika Jugoslavije politika mira, toda ne politika sklonjene glave. Govor ministra Jevtiča je napravil najgloblji vtis v vseh grških političnih in diplomatskih krogih ter v široki javnosti. List »Ethnos« prinaša pod naslovom »Jevtičeva beseda« daljši komentar in pravi: Minister Jevtič je odgovoril hladnokrvno, kar že samo po sebi predstavlja dokaz več v priročju Jugoslaviji, ki se v očeh svojih sosedov, ki jo znajo ceniti, ume držati svojih načel in se ne da zavesti na pot, kamor bi jo hoteli spraviti njeni nasprotniki.

Odprava ameriške prohibicije negotova

Popolna ukinitve prohibicije bo zelo težko dosegljiva — Dovoljeno bo bržkone le prodajanje lahkega piva in vina

Washington, 23. decembra. AA. Kakor znano, je dobil bivši demokratski senator Hollis od ameriške trgovske zbornice v Parizu nalog, da poišče, kako bi se dala prodajati francoska vina v Ameriki, kadar bo zakon o prohibiciji izpremenjen ali pa sploh odpravljen. Hollis je sedaj izjavil, da je zelo malo upanja, da bi sedanjí kongres izpremenil prohibicijska določila. Take izpremembe bi se ne morele izvesti samo s pristankom senata. Dvomljivo je celo, ali bo senat končno odobril zakon, ki ga je nedavno izglasovala zbornica, da se namreč dovolí izdelovanje in prodajanje piva. In čeprav bi senat ta zakon sprejel, misli Hollis, da bi Hoover proti njemu izjavil svoj veto.

Vse nade nasprotikov prohibicije so zato uprte v novi kongres, ki nastopi svojo funkcijo 4. marca 1933. Hollis misli, da bosta poslanska zbornica in senat izglasovala zakon o ukinitvi prohibicije šele po tem roku, vendar pa ni zanesljiv pristavek dveh tretjin držav zani, kolikor jih je namreč potrebnih, da se ukinitve zakonito uveljavi. V tem primeru bi se razprave in debate o tem vprašanju mogle silno zavleči. Nasprotno je po Hollisovi sodbi mnogo lažje dose-

Sodba v procesu zaradi eksplozije filmov v Zagrebu

Zagreb, 23. decembra. n. Danes ob 13. uri je bil zaključen proces zaradi eksplozije filmov v Bartuličevi palači. Operater Sušić je bil obsojen na eno leto strogega zaporja, ker je po nemarnem povzročil katastrofo pri kateri je bilo ubitih šest ljudi, več pa ranjenih. Sodišče je Spoljaričev in Petra Rupčića oprostil. Obtožena sta bila namreč, da sta neprevidno ravnala z razstrelivi. Ker pa je izvedenec profesor Plomkov izjavil, da filmov ni smatrali za razstrelivo, je moral sodišče zavrniti obtožbo. Sušić si je izgovoril tri dni za premislek, državní tožilec pa je najavil priziv zoper oprostitve Spoljaričeve in Rupčića.

ROOSEVELT PROTI HOOVRU

Roosevelt odklanja Hooverovo evropsko politiko, ker hoče urediti vprašanje dolgov na novi podlagi

Washington, 23. dec. d. Kakor znano, so se pogajanja Roosevelta in Hoovera o vprašanju dolgov popolnoma ponesrečila. Vse kaže, da Hoover nima namena do svojega odstopa izvršiti še kakor korake v tej zadevi. Ker je Roosevelt odklonil sodelovanje z njim v vprašanju dolgov, je Hoover opustil misel o imenovanju posebne komisije za vojne dolgeve. Zato bo proučitev tega vprašanja odložena do marca, ko bo nastopil Roosevelt svoje mesto predsednika Zedinjenih držav.

Hoover je objavil svoje dopise z Rooseveltom o tej zadevi, iz katerih je razvidno, da bo Roosevelt ločil vprašanje vojnih dolgov od razorožitve in vprašanja svetovne gospodarske konference. Hoover je izjavil, da zastopa Roosevelt stališče, na podlagi katerega bi mu ne bilo ljubo pristati na njegove predloge za sodelovanje v inozemskih vprašanjih, kakor je razložil v svoji poslanici zveznemu kongresu, zaradi česar bo njegovo željo tudi upošteval.

Izmenjava dopisov med Hooverom in Rooseveltom o vprašanju vojnih dolgov, ki se je pričela 17. t. m. in se je končala popolnoma brez uspeha, dokazuje, da je Hoover predlagal svojem nasledniku, naj imenuje Younga ali polkovnika Housa ali pa kakšnega drugega demokrata za člana komisije, katere ustanovitev je predlagal. S tem naj bi se preprečilo zavlačevanje rešitve vprašanja vojnih dolgov. Roosevelt ni hotel pristati na ta Hooverov predlog in je izjavil, da se je težko jasno odločiti o tem, kako bi bilo mogoče sodelovanje. Razen tega ne želi prevzeti odgovornosti brez primernega pooblastila. Na drugi strani pa priznava Roosevelt v svojih dopisih potrebo, da naj bi naše države dolžnice čim prej priliko za popajanja z ameriško vlado. Končno predlaga Roosevelt, naj ostane imenovanje stalnih delegatov in konča določitev programa svetovne gospodarske konference neodložena do 4. marca.

Demanti Roosevelta

Washington, 23. decembra. g. Vsa mednarodna politika Amerike je zaradi tega, ker trenutno ni upanja za rešitev vprašanja dolgov, prišla na mrtvo točko. Zdi se, da hoče celokupna vlada po dosedanjih informacijah prepustiti neovzvoženemu predsedniku Rooseveltu in njegovi vladi odgovornost ne samo za rešitev vprašanja dolgov temveč tudi za vsa druga važna vprašanja. Vsa pogajanja so odložena do meseca marca. Splošno računajo s tem, da se svetovna gospodarska konferenca ne bo sestala pred pričetkom poletja 1. 1933. Glede bodoče ureditve vprašanja dolgov so precej pesimistični ter vlado prepričuje, da bodo plačila dolgov, ki zapadejo meseca junija 1933, odložena ali pa se sploh ne bodo plačala. Prav tako menijo, da se bo tudi naknadno plačilo odklonjenega decembrskega obroka za nedogledni čas odložilo.

Roosevelt je podal izjavo, v kateri zelo ostro očita Hooveru, da je napačno informirati javnost o njegovem sodelovanju pri reševanju vprašanja dolgov. Roosevelt je dejal dobesedno:

»Presenečen sem o izjavi B. le hiše, da sem odklonil sodelovanje. Zelo žal mi je, da se je iz Bele hiše izdala izjava, ki pravi, da ne želim biti na razpolago za sodelovanje pri rešitvi mednarodnih problemov.« Roosevelt trdi celo, da je predlagal definitivno rešitev in da enostavno ne razume, kako more Bela hiša trditi ravno nasprotno.

Roosevelt ne bo potoval v Evropo

Newyork, 23. decembra. AA. Odprto pismo Rooseveltu, ki ga je objavila revija »New Republic«, namigava na potovanje novega ameriškega predsednika v Evropo. Ko pa so vprašali za pojasnilo osebo iz bližine Roosevelta, je odgovorila, da Roosevelt ne misli na takšno potovanje in da so vse vesti o tem brez sleherne podlage. Odprto pismo navaja koristi, ki jih je imelo podobno potovanje Hoovera v Južno Ameriko za Zedinjene države in za razmerje med obema Amerikama. Pismo priporoča Rooseveltu, naj bi potoval v Francijo, Anglijo, Nemčijo in Italijo, kjer naj bi se sestel z voditelji evropske politike, s katerimi bo pozneje prišel v stike, ko prevzame Hooverovo nasledstvo. List priporoča Rooseveltu, naj bi tako skušal dobiti na mestu vse podatke in informacije zastran velikih svetovnih problemov, zlasti glede vojnih dolgov, Lyttonovega poročila in razorožitve.

Kakor poroča dopisnik lista »New York Times« iz Washingtona, je izjavil neki intimen Hooverov sodelavec, da za sedaj ni pričakovati pomembnega razvoja dogodkov. Ista osebnost je izjavila, da Evropa sedaj čaka, dokler Roosevelt ne prevzame svojega mesta v Beli hiši.

Rooseveltove izjave

Pariz, 23. decembra. f. Novozvoljeni predsednik Zedinjenih držav Roosevelt je nadal nekemu francoskemu novinarju izjavo o aktualnih vprašanjih. O ukinitvi prohibicije je izjavil, da bodo njene posledice predvsem te, da se bodo prihranki zelo zvišali. Zvišali se bodo tudi dohodki, ker predstavlja svobodna uradna alkoholnih pijač dejansko nov vir dohodkov, ki bodo omogočili, da se uravnoteži ameriški državni proračun.

O ameriških carinskih tarifah je dejal, da bo uvedel take postavke, ki bodo ameriškim proizvajalcem omogočile vzdržati inozemsko konkurenco.

O vojnih dolgovih je poudaril, da se mu zdi zelo primerno, če more dolžnik ob vsakem času govoriti s svojim upnikom in mu depačevati, kakšne so nove razmere njegovih obveznosti. Upnik mora biti pristopen in mora v svojem lastnem interesu sprejeti svojega dolžnika blagohotno s spoštovanjem in simpatijo.

Ameriška zahvala Herrictu

Pariz, 23. decembra. f. Ameriški poslanik Elze je včeraj poselil bivšega francoskega ministrskega predsednika Herricta in mu izrazil zahvalo ameriške vlade za njegovo zadržanje v francoskem parlamentu glede na vprašanje vojnih dolgov. Herrict je Elzea zadržal 20 minut v prijateljskem razgovoru. Edle je izrazil upanje ameriških krogov, da se bo Herrict prej ali slej spet vrnil na Quai d'Orsay.

Dopisnik »Petit Journal« poroča iz Nee, da je imel guverner ameriške Narodne banke Montague Norman, ki se sedaj mudi na Azurni obali, dva dolga razgovora s Poincarajem.

Odmev v tisku

Newyork, 23. decembra. r. Odklonilo stališče, ki ga je zavzel Roosevelt glede

Hooverove akcije v vprašanju vojnih dolgov, tolmači ameriški tisk kot dokaz, da hoče Roosevelt docela prelomiti z dosedanjim Hooverov »evropsko« politiko ter iti svoja pota. Listi poudarjajo, da se je pokazalo nasprotje med obema predsednikoma v teku zadnjih razgovorov tako očito, da se more govoriti o popolnem prelomu. Tega tudi ne prikrivajo niti več vladni krogi. Vse do zadnjega so poizkušali pridobiti Roosevelta za Hooverovo stališče ter s posredovanjem zunanjega ministra Simsona dobiti od Roosevelta pristavek za to, da bi ostala komisija, ki jo namerava imenovati Hoover, v funkciji tudi še po nastopu Roosevelta. Roosevelt pa je to odločno odklonil ter sporočil, da ne želi o tem nobenih razgovorov več. Iz njegove okolice zatruje, da ima v glavnem že pripravljen načrt za ureditev vprašanja dolgov. Razgovori o tem pa se bodo pričeli šele potem, ko bo nastopil svoje predsedniško mesto. Te informacije potrjuje tudi vedno dobro informirana »New York Times« in »Herald Tribune«, ki naglašata, da pomeni to resen prelom med obema predsednikoma ter da so njuni razgovori končali v hudi disonanci.

Velika večina za Boncourja

Po obširni razpravi je poslanska zbornica s 379 proti 166 glasovom izrazila Boncourjevi vladi zaupnico

Pariz, 23. decembra. d. Po prečitavanju vladne izjave na svoji seji poslanske zbornice, s katero se je predstavila zbornici Boncourjeva vlada, se je takoj pričela debata. Za komunističnim poslancem Doritom, ki je napadel vlado in predlagal nezaupnico, je govorilo več poslancev vlade, ne večine ki so odobrvali program vlade in izražali Boncourju popolno zaupanje.

Nato je prišla k besedi desničarska opozicija. Prvi je govoril polkovnik Fabry, predsednik vojaške komisije, ki je v svojem govoru ostro napadel politiko Nemčije in stavil ministrskemu predsedniku vprašanje, ali hoče sedanja vlada v Zenevi nadaljevati politiko, ki sta jo pričela Tardieu in Herriot, to je politiko varnosti, ali pa se namerava prodati socialistom ter kreniti na druga pota. Govornik je opozarjal na to, da Nemčija že dolgo časa krši vojaške klavzule versajske mirovne pogodbe in odločno zahteva pojasnila, kakor korake namerava storiti vlada, ako bo Nemčija šla še dalje in se pričela oboroževati. Kakor se je to že ponovno naglašalo z merodajne nemške strani. Slišno ostro je govoril tudi bivši minister Louis Marin.

Debata je dosegla svoj višek, ko je po govornih poslancev posameznih skupin ponovno povzel besedo menistiški predstavnik Paul Boncour ter v skoro trideseturnem govoru podrobno razložil stališče vlade v vseh aktualnih problemih sodobne notranje in zunanje politike. V svojem govoru se je zlasti dotaknil vprašanj, ki sta jih sprožila Fabry in Marin ter je naglašal, da je trdno odločen ostati zvest levičarski večini, ki je zmagala pri zadnjih volitvah. Opozarjajoč na finančni položaj države, ki se od dne do dne posužuje, je zavrnil napade na razorožitveno politiko vlade ter poudarjal, da je zelo nevarno presojati ženevsko resolucijo petih veselih izločeno iz celotnega problema. Glavno vprašanje je, ali je povratek Nemčije v Zenevo koristen in potreben. To vprašanje se mora s stališča mira na vsak način potrditi. Resolucija petih veselih je rešila razorožitve.

Zopet katastrofalni požar v Tokiu

Tokio, 23. dec. o. Ze v tretjič v teku nekaj dni je prišlo v glavnem mestu do strašne požarne katastrofe, ki je kolikor je dosedaj znano, zahtevala tudi 15 smrtnih žrtev. Davi je v delavskem okrožju izbruhnil požar, ki je vpenil skoraj ves del mesta. Mnogo lesenih hiš se vedno gori, ne da bi bilo mogoče požar lokalizirati. Pogrešajo 30 oseb, med njimi 15 otrok. Mislijo, da so vsi našli smrt v plamenih. Mnogo oseb s hudimi opeklinami so morali nemudoma spraviti v razne bolnišnice. Požar je povzročil veliko paniko, ker je večina prebivalstva še spala in se je požar zelo hitro razširil. Prebivalci uničenega dela mesta so večinoma siromašni koreanski delavci. Večina od njih je rešila le golo življenje.

Vsi gasilski oddelki iz Tokija so morali prihiti na kraj požara, vendar pa so se morali omejiti samo na to, da preprečijo razširjenje požara na ostale dele mesta. Gasilci so mogli le s težavo priti v goreči del, ker so bile ceste polne beguncev. Poleg tega je gost dim otežkoval delo gasilcev. Mnogo gasilcev je bilo deloma hudobno ranjenih ter so jih morali prenesti v bolnice. Trupla, ki so jih dosejati našli, so popolnoma zoglenela. Policija je okoli gorečega dela mesta postavila kordon. Ceste v sosedne dele mesta so polne beguncev. V bolnice še vedno prinašajo ranjene prebivalce in gasilce. Zdravniki so brez odmora na delu. Vlada je poslala na pomoč tudi vojsko.

Osnovanje bloka šnarske levice

Madrid, 23. dec. AA. Lovljarske skupine so sklenile zvezo. Zvezi se niso priključili edino le Lerrouxovski radikal.

Božično zatišje v Beogradu

Beograd, 23. decembra. p. V prestolnici je že danes zavladalo pravo božično razpoloženje. Senat in Narodna skupščina sta pred dnevi zaključila svoje sejanje, danes pa so se pričele božične počitnice tudi na vseh šolah. Vlada je imela dopoldne še sejo ministrskega sveta, popoldne pa se je na ministri večinoma odpravila na svoje domove, da prebijajo božične praznike v krogu svojih rodbin. Tudi mnogo uradnikov v ministrstvih se odpravlja domov. Drevi krene iz Beograda velika skupina izletnikov v Slovenijo. Za izlet, ki ga je organiziral »Putnik« se je prijavilo nad 300 ljudi. Posetili bodo zlasti Gorenjto in nekatere druge kraje.

Čsl. poslanik dr. Flieder o Mali antanti

Zagreb, 23. decembra. n. Za božično številko »Novosti« je napisal češkoslovski poslanik dr. Flieder članek pod naslovom »Mala antanta je vzor mirnega sodelovanja med narodi«. V članku pravi med drugim: Zelimo in nadejamo se trdno, da bo bližnji božič vplival na zavest vse Evrope in da bo onomilni vse narode, da je skrajni čas misliti na utrditev mira, zbrati vse, kar jih drži in izločiti vse, kar jih razdvaja. Sodelovanje Jugoslovenov in Čehoslovakov je v tem pogledu popolno. Kaže se zlasti v Mali antanti, ki je prav edaj z učvrstitvijo svoje organizacije stonila v novo dobo svojega razvoja. Mala antanta je vzor miru in sodelovanja med narodi obenem pa jamstvo proti vsem nevarnostim.

Ljudem, ki so dobre volje!

Božični klic »Mir ljudem, ki so dobre volje« bo tudi letos tesnobno odmeval v človeških srih. Že drugi božič je zatekel skoraj vse narode sveta sredi gospodarskega razdejavanja. Zastoj v obtoku gospodarskih dobrin, finančne težkoče zasebnega in javnega gospodarstva, brezposelnost in vedno večja beda — vse to so značilni znaki dočela izrednega časa, ki bi ga lahko primerjali z vojnimi razmerami.

Tem tolikokrat ugotovljenim dejstvom se pridružujejo še drugi zapletljivi. Leto, ki sedaj izteka h koncu, ni prineslo pričakovane olajšanja mednarodne napetosti. Razorožitvena konferenca se je odgodila s papirnati spoznanjem, ki je stvarno skoraj brez pomena. Na vsaj evropski celini se čutijo posledice politične napetosti v Nemčiji, ki otežkoča pomirjenje sveta in se vrača k vsem onim geslom, ki je z njimi stopila v svetovno vojno l. 1914. Če se pripomnimo, da nekdanjo dunajsko spletkarsko politiko vprav presenetljivo natančno posnema današnji in da neprestano razlajanje s sabljami nikakor ne napoveduje skorajšnje konsolidacije Evrope, smo poudarili še drugo skrb, ki poleg gospodarske krize tare ljudi. Vsi bi si hoteli ob teh častitljivih praznikih povedati kaj lepega in dobrega, toda za sedaj si hoteli ali nehoti pripovedujemo samo o skrbeh in nadlogah.

Eno je pri vsem tem gotovo: treba je vzdržati, zakaj take in podobne krize so le minljivi pojavi v dolgem življenju naroda. Nesporno je, da posameznika zadenejo bolj ali manj mučno in trdo preizkušnje njegove živce. Od povprečnega človeka, ki je preživel svetovno vojno in ki se je utrudil v današnji neizprosnih borbi za obstoj, ne moremo zahtevati jeklenih živcev in ga tolaziti za lahкотnim optimizmom. Toda z vsi pravico sme narod zahtevati tudi od njega, da vztraja v razmerah, ki so nam vsiljene po mednarodnem položaju, in da podpira one, ki hočejo zlomiti in premagati ta opasni pritisk ter — kolikor le mogoče — obvarovati narod škode.

Mogoče so razlike v presojanju zapletenega položaja v današnjem svetu. Mogoče je smatrati krizo za konjunkturi pojav, ali pa za globoko segajoči strukturni razkroj. Mogoče je videti v očitnem nerazvoju imperikalizma in vseh drugih novejših pojavov, ki ne obetajo človeštvu nič dobrega, le zadnje posledice velike vojne, ali pa znak težke umstvene in pravne krize, ki bi zahtevala popolno preobrazbo današnje kulture. Mogoče je postaviti sto različnih razlag in misli, biti optimist ali pesimist, toda ni mogoče verovati v čudežno, naglo in popolno rešitev vsega, kar nas danes tare in žuli. Naj bi se svet še tako zasakal in spremenil, bi vsaj za sedanja pokolenja ostalo

toliko nadlog, da bi bilo treba zaradi njih še dolgo, dolgo žrtvovati nekoliko zasanjanega udobja in privzetih navad. Hudo pretirano bi bilo, če bi naše razmere primerjali s potekom krize v industrijskih deželah s številnimi in velikimi mesti. Čeprav so posledice krize v Jugoslaviji sorazmerno blažje nego drugod, je trdota sedanjega časa tudi pri nas očitna in je ni treba prav nič prikrivati. Naš kmečki življenjski je močno udarjen zaradi padea cen in slabega izvoza, mestno prebivalstvo trpi zaradi zastoja v gospodarskem obtoku, zniževanja plač in brezposelnosti, industriji in z njo delavstvo pa je težki položaj kmečkega in meščanskega življa nujno potegnil v največje težave: pogreša konsumentov. Vse to pa je v življenju našega naroda, ki je imel v vseh svojih delih težko in žalostno preteklost, zgolj bežen pojav, katerega bo premagal mnogo lažje, nego je premagal stoletne zatirale in sovraženike.

Odporno moč našega naroda je treba ohraniti za vsako ceno in vsemu na kljub. Nihče nima niti v tem času pravice, da svoje osebno razpoloženje in svoj trenutni interes obrača zoper temeljne interese naroda, ki hoče živeti v težko pridobljeni narodni svobodi. Zaradi tega je treba obsoditi vse one, ki s svojim sebičnim ravnanjem kakorkoli otežkočajo sedanjí položaj in izgubljajo izpred oči življenjske koristi naroda in države. Če je v sedanjih dneh potreben kakšen klic, tedaj je to v prvi vrsti klic: Ne izgubljajte razsodnosti! Samo razsodni ljudje premagujejo težave in samo v njih je vtešena narodova odpornost in zdravje.

Nekoliko apela k razsodnosti in nesebičnosti bi hoteli obenem s božičnimi pozdravi in željami razširiti po vsej naši slovenski domovini. Želeli bi, da bi v tem težkem in nevarnem času stal vsak naš človek pred podobnim razpotjem kakor pred letom Mac Donald: ali osebno mnenje ali domovina! Ali sprejmeš nase odgovornost in se postaviš v službo življenjskih interesov domovine, ki se po njej stezajo kremlji starega leva, ali pa se uvrstiš med neodgovorne, ki jim je trenutno razpoloženje edina postava in smer. To je dilema našega časa!

Potrebna je vztrajna in smotrna kampanja zoper nastopajoče malodušje in zbežnost, zoper razlobo čuvstvenost prestopanja položaja zoper krivo vero v čudeže, ki bodo brez našega dela in odgovornosti rešili vse zapletljive in prinesli ljudem zasanjan paradiz.

Naš božični apel velja vsem zdravim, uravnovešenim glavam: Dvignite ceno razsodnosti, širite jo med ljudstvom, vzgajajte za njo z dejanji in z besedo! Nič boljšega ni mogoče v tem trenutku povedati ljudem, ki so dobre volje in ki hočejo mir na zemlji!

Minister dr. Albert Kramer:

Od božiča do božiča

Za lansko božično številko nam je napisal članek tudi minister g. dr. Albert Kramer. Naprosili smo ga, naj nam letos zopet naniza nekaj misli ob zadnjem letu. Iz daljšega razgovora g. ministra z našim urednikom posnemamo naslednja njegova izvajanja:

Ko sem lani napisal svoj božični članek za »Jutro«, sem ga zaključil z izrazni optimizma in v trdnem prepričanju, da se na horizontu že kažejo obrisi srečnejših in zadovoljnejših dni. Premnogi bodo rekli, da nisem bil dober prerok. Tudi letošnji božič ni bogve kako srecen in vesel. Mrzlih ognjnih na sveti večer je letos še več, kakor jih je bilo lani. Gospodarske in socialne razmere so postale še težje in ni se obistinilo naše upanje, da bomo v viharju gospodarskih katastrof ostali tu v Jugoslaviji bolj v zavetju.

Ne sramujem se priznati, da sem se v svojih ocenah v marsičem zmotil. V zagovor pa se smem sklicevati na dejstvo, da so pred letom dni povsod že napovedovali omiljenje svetovne krize in ponehanje ekonomske depresije v Evropi; pod to predpostavko se je bilo mogoče nadejati, da bo naša država začela zopet svojo pot navzgor, preden bo njeno gospodarsko in socialno življenje potegneno v globoke splošne bede.

Da se nahajamo že nekaj let v novi vojni — nektravi sicer, a nič manj strahni, z nič manj številnimi žrtvami in z nič manj težkimi posledicami — je že stara fraza. Vendar smo se Jugoslovani do lanskega leta še mogli držati na nekakšni stranski fronti in smo mogli še upati, da bomo med onimi redkimi, ki ne bodo klicani v glavno bitko. Toda ni nam bilo priznane enakovrednosti z drugimi narodi smo v tem oziru v polni meri dosegli. Mladi pa smo še in v mnogih stvareh neizkušeni. V prvih letih svoje nacionalne svobode smo bili razdvojeni v ljute medsebojne borbe in zaposleni z najbolj kompliciranimi državno pravnimi, politično spekulativnimi problemi, tako da nismo imeli časa, ustvariti si duha enotne volje in spoznanje skupne poti ter skupnega cilja. Zato je borba proti gospodarskemu in socialnemu zlu za naš narod težja in dostikrat manj uspešna, nego za druge.

Da pa sem lani obljubil, da se bomo mandatarji slovenskega ljudstva v parlamentu in v vladi vztrajno, sistematično in zvesto borili zoper gospodarsko in socialno zlo, na to smem mirne duše opozoriti. Brez samohvale smem reči, da smo i kot člani kraljevske vlade i kot narodni predstavniki v skupščini in senatu v polni meri v najtežjih razmerah storiili svoj dolžnost. Gotovo uspehi niso vidni povsod, toda ne smemo pozabiti, da je v preminogih primerih največji uspeh že v tem, da prepreči večje zlo, da očuva enkrat doseženo stanje, da olajša, kolikor je mogoče, škodljive posledice neizogibnih dejstev.

To delo se dostikrat ne vidi; za reklamo ni hvaležno in z njim le redko dosežemo priznanje množice. Lažje je dobiti, ki v svojem kraju med bedne in brezposelne deli hruške in jabolka, zakolje po nekaj prašičev in pripelje vagon koruzne moke, lažje je temu, kakor pa onemu, ki se mora nevidno bita za varovanje možnosti dela za neštete tisoče dotičnega kraja. Nepopolarno je, izvajati nujne konsekvence iz določb uradnega zakona, ki ni uzakonil uradniške stalnosti, ali važneje je, se s pestmi in nohti boriti proti temu, da redukcija državnega proračuna odkrhne javnim nameščencem še več njihovih, itak do skrajnosti reduciranih prejemkov. Lepo je pridigati štednjo na vse strani, ali težje je prenašati konsekvence. In še težje braniti proti splošnemu valu demagoške štedljivosti neokrnjenosti naših kulturnih pozicij. Take borbe niso vedno vesele. V trenutku, ko hodijo eksekutorji po vaseh, ni prijetno zagovarjati kreditov za državna gledališča v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. In v dobi, ko mora kmet prodati vole, da obleče svoje otroke, je težavno držati industrijsko zaščito in s tem eksistenco velikega dela našega delovnega ljudstva.

Prijatelji dobro vedo, da nisem človek reklame. Ali dolžan sem reči, da mi, parlamentarni mandatarji in člani kraljevske vlade, ki ste nas pred dobrim letom poslali v Beograd, ne prihajamo praznih rok pod slovensko božično drevo. Režim diktature ima svojo neizbrisno historično zaslugo, da je izvedel v šestojanuarskem programu proglašene osnovne ideje našega narodnega bitja in ima tudi sicer svoje nesporne zasluge. Ali ta režim, v katerem so od početka krepko sodelovali voditelji nekdanje najjačje slovenske stranke, je glavne probleme našega nacionalnega življenja, politično organizatorske, gospodarske in socialne izročil v rešitev vladam, ki so prevzele nič manj historično nalogo, v sodelovanju z zastopniki ljudstva iskati prehod v novo dobo jugoslovenske demokracije. Koliko težja je ta naloga, posebno v današnjih razmerah, mi ni treba še posebej poudarjati. Kako težko je tu doseči vsestransko zadovoljive uspehe, bo razumel vsak, ki se zna iz ozkega kroga svojih krajevskih ali stanovskih interesov povzpeti na višje posmatrallško.

Tako smo bili v vladi že pred volitvami postavljeni pred dve ogromni nalogi. Morali smo vzeti iniciativo za politično organizacijo naroda, ker nismo smeli prevzeti odgovornosti, da nepri-

jeteljske sile razbijajo nacionalno voljo zopet v stare partijske tabore. Morali smo pričeti adaptirati naše narodno in državno gospodarstvo v obliko, odgovarjajočo spremenjenim razmeram, za kar skoro ni bilo ničesar pripravljenega. In že pri pripravljalnih delih za proračun se je pojavilo na stotine socialnih in kulturnih vprašanj, ki se ne dajo likvidirati samo z računico. I v vladi i pozneje v Narodnem predstavništvu smo se dobro držali in kulturna redukcija je našo dravsko banovino le malo zadela. Prizadeh je bilo precej naših profesorjev, a tudi tu je sedaj z novimi krediti omogočena remediura. V glavnem smo se navzlic ogromnemu črtanju v proračunu še dokaj dobro odrezali in tudi za Ljubljano se mi je posrečilo očuvati možnost precejšnjih investicij, ki so dale obrtniku in delavcu v naši dragi prestolnici precej zaslužka.

Borba za ravnovesje državnih izdatkov in dohodkov je bila težka in je neusmiljeno zahtevala mnoge žrtve. Zavedam pa se, da smo pri poedinih novih dajtavah preprečili marsikako pretiranost.

Davčni vijak seveda v teh, tudi za državne finance težkih časih deluje s podvojeno silo in drobi včas brezobzirno. Koliko je bilo tu potrebnih, dostikrat jako enegičnih intervencij, ne bom posebej našteval.

Celo leto so nas zaposlovali socialni problemi. Tako rekoč v zadnjem trenutku smo mogli rešiti izvedbo agrarne reforme v naših šumah. Bilo je treba velikih naporov, mojih in tovariša Pucija, da se je omogočilo, da se narodu vrne del zemlje. Ukinili smo žitni monopol, ki je dražil vsakdanji kruh. Stalno smo se zanimali za vsako možnost, omogočiti naši industriji in obrti nadaljnji zaslužek. Pri pogajanjih z drugimi državami je bilo treba pred vsem braniti vedno skromnejša zunanja tržišča za našo kmetstvo in šumarsko produkcijo in se je to moglo zgoditi mnogokrat le s težkimi žrtvami. Vendar nismo cali, da se to zgodi na račun naše industrijske in obrtne delavnosti. Zavedali smo se, da s tem ne ščitimo morda kakih kapitalističnih interesov, temveč vsakdanji kruh najširših krogov našega delovnega ljudstva. V enem najtežjih gospodarsko socialnih vprašanj, v vprašanju zaposlitve v naših premovalnikih, se nahajamo tako rekoč še sredi bitke. Nadejam se, da bo tudi tu mogoče položaj izboljšati.

Za kraje, kjer je bila preskrba s hrano posebno težka, smo že spomladl organizirali skromno pomoč v žitu in z brezplačnimi prevoznicami. V pozni jeseni smo morali skrbeti tudi v krajih, kjer je bila suša in toča, za cene prevoza žitinske krme, da smo omogočili ohranitev živine. V sedanjí zimi smo začeli z bolj organizirano akcijo; s pomočjo 50-milijonskega kredita, od katerega odpade znaten del tudi na dravsko banovino, bo mogoče vsaj nekoliko omiliti največjo bedo.

Seveda so vse te akcije zahtevale tudi dosti žrtve. Ako smo hoteli normalizirati razmere v našem kolstvu in dobiti kredite za naše reveže in brezposelne, smo morali pristati tudi na nove državne dohodke. Socialni doprinos v obliki posebne doloake na direktne davke se mi s tega stališča ne zdi krivičen. Najtežje pomisleke pa imam s svojimi tovariši vred — nič ne tajim — proti povzajanju obdavčenja novih hiš, čeravno ne delim povsem bojazni onih, ki menijo, da bo s tem gradbena delavnost usodopolno omejena in rešitev stanovanjskega vprašanja še bolj zavlečena.

V borbi proti posledicam težke gospodarske krize na našem denarnem trgu smo dostikrat stali pred skoro nerešljivimi problemi. Smem reči, da je v veliki meri tudi zasluga nas slovenskih ljudi, da so nevsledne posledice tako zvanega kmetijskega moratorija od letošnje pomladi znatno ublažene z novim zakonom od 20. decembra.

Celo leto smo morali postavljati jezove, ko je zaradi krize zaupanja denar v čim dalje večji meri zapuščal svoj normalni obtok in so zaradi tega vse širše plasti naših gospodarstvenikov prihajale v kritični položaj. Marsikatero nesrečo smo zadržali, ne glede na lastništvo ali politično usmerjenost institucij, ki so zasle v opasnost. Občega katastrofalnega zastoja, kakor ga vidimo v marsikateri drugi deželi, pri nas še ni, toda na žalost ne morem trdit, da smo že sigurno preko najtežjih časov. Naravno je, da se baš na tem polju pojavljajo v množicah vsemožni rešilni projekti, ki pa so dostikrat sestavljeni bolj s fantazijo nego s stvarno realnostjo. Menim, da nismo grešili, ako smo se varovali eksperimentov, in da je imela konzervativna metoda vendarle zlasti na tem polju svojo ceno.

Od lanskega božiča sem smo izvršili tudi ogromno delo za politično organizacijo našega naroda. Nova vsedržavna stranka Jugoslovenske radikalne kmetijske demokracije se je čvrsto afirmirala v vseh krajih naše države in je sposobna, da nosi situacijo, a tudi močna dovolj, da v parlamentu skupno z vlado pristopi k donoenju zakonov, ki pomenijo važno etapo na poti k popolni demokraciji. V razpravi je moderni občinski zakon, predložen pa so tudi zakonski projekti, ki naj olajšajo usta-

Planinka čaj

BAHOVEC ujejuje slabo prebavo in preprečuje mnoge bolezni želodca in čreva. Zavitek Din 20. — v apotekah.

navljanje političnih strank in njihovo sodelovanje pri volitvah za Narodno skupščino. Ti zakoni naj v bodoče omogočijo afirmiranje tudi manjšim političnim skupinam, seveda pod pogojem, da tudi njihovo politično udejstvovanje ne sme biti naperjeno proti osnovnim načelom naše narodne in državne politike.

Na žalost izgleda, da pri enem delu nekdanjih političnih voditeljev še vedno ni zmogala zavest, da je v težkih časih, ko celokupni narod bje boj za svojo gospodarsko in socialno, a s tem tudi za svojo kulturno eksistenco, narodna solidarnost najvišja dolžnost nas vseh. Dogodki, kakršne smo morali doživeti letos v nekih krajih Gorenjske, pojav, kakršen so zagrebške »punktacije«, so sicer pojavi le epizodnega značaja, ali oni vlivajo poguma vsem onim, ki jim moč in razvoj Jugoslavije kvarita njihove politične račune.

To je tem bolj obžalovanja vredno, ker je danes svetovna in posebej še evropska politična situacija še vedno delikatna in bo treba še mnogo naporov, da se trajno osigura mir. Naša Jugoslavija nima večje ambicije kakor je ta, biti domovina zadovoljnega naroda, ki je iskren in požrtvovalen pobornik za ideje mira in prijateljstva med narodi. V pozivanje in izdajstvo sebe samega pa naš narod nikdar ne bo privoili. Mislim, da naša politika v toku tega leta v tem oziru ni bila zgrešena.

Dostikrat me peče vest, da med prijatelji širom naše domovine, zlasti pa med svojimi ljubljanskimi volilci ne morem biti toliko, kakor bi želel. Ali postavim sem na mesto, kjer človek po svoji funkciji preneha biti samo predstavnik enega, čeprav še tako velikega kraja, in mora svoje sile posvečati tudi obćim problemom. Skušam s pisnimi stiki nekoliko popraviti ta nedostatek in tako sem samo v času od 1. septembra do božiča odgovoril na 3.127 dopisov, prošelj, nasvetov in — kritik. V tem številu se nekoliko zrcali tudi ona stran našega dela, ki je zvezana s prijetnostmi in neprijetnostmi poedinca in organizacij.

Na božični večer posebno živo občutim težo odgovornosti, ki jo nosim v teh časih jaz in z menoj moji tovariši v parlamentu. Zavest, ia je toliko naših slovenskih domov brez lučke na drevescu ali pred jasicami, mi daje podvojeno voljo in moralčno moč, nadaljevati težko borbo za očuvanje eksistence našega ljudstva in za harmonično njegovo sožitje v edino rešilni jugoslovenski zajednici. In ker se zavedamo, da smo na pravi poti, verujem, da bomo v zvestem sodelovanju in v neomajni solidarnosti vseh iskrenih narodnih ljudi kmalu slavili srečnejše in zadovoljnejše praznike.

Delegatom Kmetijske družbe

Kakor je »Jutro« že poročalo, je za četrtek, 29. t. m. sklican v Ljubljano izredni občni zbor Kmetijske družbe. Zborovanje bo ob 11. dopoldne v dvorani Delavske zbornice. Ker bo občni zbor razpravljati in sklepal o izredno važnem vprašanju preosnove Kmetijske družbe v zadrugo, je nujno potrebna navzočnost vseh delegatov. Zato naj se vsi gg. delegati, ki so itak dobili še pismena vabila in legitimacije za polovično vožnjo, zborovanja zanesljivo udeleže.

Velika izbira

radio aparatov, gramofonov, plošč

smučarske opreme, smučí, čevlji, obleke itd. pri

„Tehnik“ Josip Banjai

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta št. 20

Obiščite nas brezobvezno. Naročila po pošti se izvršijo točno in takoj. 15278

iz državne službe

Beograd, 23. decembra p S kraljevim ukazom je na predlog kmetijskega ministra premeščen za veterinarskega svetnika k državnemu bakteriološkemu zavodu v Ljubljani, dr. Leo Hribar, dosedaj tajnik kmetijskega ministristva.

Izplačilo vlog Jugoslovenske udružene banke

Zagreb, 23. dec. a Ravnateljstvo Jugoslovenske udružene banke d d je izdalo danes objavo, da bo od 15. januarja dalje v smislu uredbe o bankah. Izplačalo vse vloge, katerih znesek ne presega 10.000 dinarjev.

Vremenska napoved

Dunajska vremenska napoved za soboto: Nobene bistvene spremembe, v nekaterih dolinah v severnih Alpah zopet toplo.

Čehi in Nemci v luči statistike

bb—Praga, 21. decembra.

Češkoslovaški statistični urad je začel objavljati vsestransko obdelane rezultate zadnjega ljudskega štetja, ki je bilo izvršeno 31. decembra l. 1930. Doslej so prišli v javnost podatki o stanju populacije v nekdanjem kraljestvu Češkem brez Moravske, Slezeje, Slovaške in Podkarpatske Rusije. Za primerjavo je urad dodal novim rezultatom številke iz prejšnjih desetletij, počenši z l. 1880., ko so v Avstriji prvič štelí ljudi po občevelnem jeziku. Germanizatorska avstrijska vlada je prilela vse Čeha, nastanjene v nemškem industrijskem ozemlju, za Nemce in po tej ugotovitvi odbijala upravljene želje češkega življa po svojih šolah. Kot zanimivost iz l. 1880. je treba navesti, da se je občevelnemu jeziku odločno postavila po robu dunajska »Neue Freie Presse«, ki se je bala, da bodo razkropljeni Nemci tako prišli ob svojo narodnost, potolažila pa se je kmalu, ko so jo prepričali, da je tako šteje naprejen proti slovenskemu življu. Po izkazu iz l. 1880. je bilo na Češkem nasteto 3.477.000 oseb s češkim in 2.000.000 oseb z nemškim občevelnim jezikom. Po 50 letih se je to stanje močno izpremenilo in zadnje ljudsko štetje je na Češkem izkazalo 4.700.000 Čehov in 2.200.000 Nemcev; pripomniti je, da je bil to pot vzlet materinski jezik za osnovo narodne pripadnosti in so češkoslovaške oblasti seveda temeljito pomedle z avstrijskim nesmislim občevelnega jezika. Na ta način so se gospodarsko odvisni ljudje brez ozira na narodnost svojega delodajalca lahko svobodno priglasiili k svoji resnični narodnosti.

Iz navedenih števil je razvidno, da znaša češki prirastek za zadnjih pet desetletij 1.300.000, nemški pa le za 200.000 duš. Rezultat štetja po posameznih okrajih dokazuje občutno nazadovanje nemške narodnosti, vendar pa ta pojav ne gre a rovaš nove politične svobode češkega naroda, marveč se je ta proces opazil že za časa bivše Avstrije. Že l. 1913 so izkazovali pretežno nemški okraj Čeha Lipa, Podmokli, Karlovi Var, Hutnov, Litomeřice, Liberec, Zatec, Teplica-Samov, Trutnov in drugi znaten prevešek smrtnih primerov nad novorojenci. Stalni izpadek je nadomeščali češki priseljenec.

To razmerje se je od tedaj še poslabšalo in izumiranje nemškega življa je doseglo še večji obseg. Že leta 1919 so nemški publicisti opozarjali v daljših člankih na neusodno stanje svojih sonarodnjakov na Češkem. Dokazali so s statističnimi podatki, da je prirodno pomnoževanje nemškega življa v nekaterih industrijskih in celo kmetijskih okrajih celo nižje od francoskega prirodne prirastka. Za primer so osebito navajali 10 nemških mest na Češkem, kjer se je gibal izseba med 12 in 19 odst. za desetletje. Poslej so omenjali še liberški kmetijski okraj, kjer je prišlo l. 1911 le še 22 živorojenčev na 1000 oseb. V samem mestu Liberecu pa je padla ta številka celo na 11 po osvojenju je seveda v glavnem prenehala germanizacija čeških priselcev, ki so izpopolnjevali vrzeli izumirajočega nemstva.

Češki prirastek znaša 7 odst., nemški pa le 4,5 odst., iz česar je razvidno, da se stanje v primeri z avstrijsko dobo n. mnogo izpremenilo. V kolikor je namreč

popustilo pomenečevanje, v toliko se je znlaa rodovitnost češkega naroda. Kljub temu pa bo nadomestilo češke izgube priseljevanje iz Slovaške, kajti skromni Slovaki tudi v tesnih gospodarskih prikljkih Češke še vedno najde dovolj možnosti za uspevanje. Zadnje leto je notranje preseljevanje privedlo na Češko okoli 25.000 Slovakov in vse kaže, da se bo proces še nadaljeval. Nemci nimajo pričakovati, od nikoder svežega dotoka ter so navezani sami nase. Najbolj prodira med ne češki delavski življenjski v severozapadni Češki, kjer se je njegovo število pomnožilo za 4-7 odst. To velja predvsem za industrijske kraje Mosti, Duchcov, Lovosice itd. Nasprotno pa izkazujejo pošumavski Nemci precej visoko natalitetno in so napredovali na čehi črti od Domžalic do Budjeovic; največ so pridobili v Klatovih (0,9 odst.) in v Strakoněcih (0,5 odst.).

Češkemu življu sta ugodna dva činitelja: priseljevanje slovaškega življa z vzhoda in višji prirodni prirastek. Nemcem pa se pozna, da se izgublji prejšnje svoje privilegirano stališče in da se njihovo število ne bo množilo več z asimilacijo čeških množic. Odkar je nemški življenjski izgubil svoje predpravice in postal enakopraven ostalim državljanom, je zaradi svoje manjše rodovitosti potisnjen v defenzivo.

Iz tega je tudi jasno, zakaj Nemčija s tako neučakano željo zahteva revizijo vzhodnih meja. Na Poljskem so zahteve Nemcev zaradi silnega priseljevanja Poljakov in njihovega še številnejšega prirodne prirastka že danes iluzorne. Če deset let bodo skoro smešne; v Češkoslovaški se nemške pozicije majojo in v desetletju do prhodnjega ljudskega štetja se bo marsikatera zrušila. Nemcem se mudi: čas in biologija naroda delata proti njim in v prospeh slovanstva.

Premisli!

pa boš priznal, da je

FOTOAPARAT

nedvomno najbolj priporočljivo darilo. Družini ohrani podobe srečnih in veselih spominov. Zato imej vsaka družina svojega fotoamaterja.

Največjo izbero od cenenih do luksuznih fotoaparotov nudi

foto - drogerija

A. KANČ
v Židovski ulici

Za dame pa nudi najodličnejše francoske parfume, kolinske vode itd.

Pridite izbrati! 15310

Naši kraji in ljudje

Minister Ivan Pucelj:

Krediti za omiljenje bede

G. minister za socialno politiko in narodno zdravje je sprejel našega urednika in se ljubeznivo odzval njegovi prošnji, naj mu pove nekaj podrobnosti o ravnanju odobrenih naknadnih kreditih. Iz razgovora z g. ministrom posnemamo:

Naknadni in izredni krediti, ki jih je pravkar odobrilo Narodno predstavništvo, pomenijo za vso našo javnost veliko pridobitev. Najvažnejši je vsekakor kredit v višini 53,2 milijona, ki sem ga dobil kot minister socialne politike za največje potrebe v sedanji bedi. Pred vsem sem vesel izrednega kredita za umobolnice in Studencu v iznosu 800 tisoč dinarjev, in kredita v iznosu 400 tisoč dinarjev za pomožno umobolnico v zavodu Sv. Jožefa v Ljubljani. 50 milijonov je namenjenih za prehrano, od tega 5 milijonov za prehrano tistih ubožcev, ki slone na ramah občan ali drugih dobroteljskih ustanov in si ne morejo sami prislužiti kruha, tudi če bi se jim prožala prilika za to. 10 milijonov od te vsote pojde preko banknih uprav v industrijske centre za prehrano nezaposlenih delavcev, 35 milijonov pa bom uporabil preko banknih uprav za javna dela, pred vsem v tistih srezih, ki so bili posebno oškodovani po suši, toči, koblicah ali kakršnihkoli vremenskih nesrečah. Banke uprave so po svojih teh. oddelkih že določile za vsak srez po nekoliko najnižjih javnih del. Pred vsem gre za popravila občinskih cest in za regulacijo potokov; ponekod so predvidena tudi manjša izsuševalna dela. Ta vsota res ni velika, toda če se pametno razdeli in vestno uporabi, bo mogoče žrjo dati v potrebnih srezih toliko zasluga, kolikor ga je potrebno za preživljanje najbolj bednih nezaposlenih. Nekaj bodo dodale tudi še banovine, ponekod pa tudi premožnejše občine, cestni odbori itd. Tako bodo dobili zasluga najpotrebnejši, vse javno gospodarstvo pa bo imeo posredno in neposredno korist. Vsota se sime glasom sklepa ministrskega sveta porabiti samo za prehrano; zato bodo morale občine strogo paziti, da bodo ta dela izvršili le tisti, ki so res potrebni zasluga, da se morejo prehraniti, in ne bodo smeje pripuščati k takemu delu ljudi, ki so že preskrbljeni.

Četrto obliko podpiranja pasivnih krajev in po vremenskih nezgodah prizadetih pokrajin predstavljajo večje številne vozovnice, ki omogočajo prevoz hrane po četrtinski vojni ceni. S to obliko podpore bo zlasti mnogo pomagano Sloveniji, ki mora nabavljati koruzo in moko daleč na vzhodu države, tako da visoka prevoznina prehrano zelo podraži.

Kako se bodo ti zneski razdelili na posamezne banovine, o tem je »Jutro« gotovo že poročalo. Dravska banovina dobi 400.000 Din za prehrano siromašnih, ki se ne morejo sami preživljati, 1.800.000 dinarjev za podporo brezposelnim delavcem, 4 milijone pa za javna dela, skupno torej 6,2 milijona dinarjev. Samoumevno se zavedam, da ta vsota ni bog ve kako velika, in da ni dovoljna za velike potrebe. Ako pa imamo pred očmi težko finančno in ekonomsko stanje naše države in našega naroda, je vendar le izdatna in bo skupno s pomočjo privatne iniciative občin, humanih in karitativnih društev ter vse dobroteljske javnosti rešila tudi v nastopajoči zimi najrevnejše najhujšega, to je gladovanja. Naravno je, da sem tega uspeha zelo vesel, enako tudi vsi moji tovariši; ko odhajamo s takimi božičnimi darili domov, imamo prijetno zavest, da smo storili svojo dolžnost.

Ko me je obhajalo take vesti, bi rad tisti slovenski javnosti, ki le neprestano kritizira, pa premočno cenijo vsa bridko težnja sedanjega položaja vsega sveta, povedal, da v najtežjih časih s pridnostjo in vztrajnostjo, čeprav z muko, vendar dosežemo razveseljive uspehe.

Poleg gori navedenega je za našo javnost zlasti razveseljivo tudi kredit za prosvetno ministrstvo. Mislim pred vsem na kredit za srednje šolstvo in pa na milijon dinarjev za tiste osnovnošolske učitelje, ki čakajo že po dve in več let na službo in katerih obupna pisma gredo res k srcu. Vsaj nekaj socialno in nacionalno upravičenih primerov bo mogoče utešiti iz teh kreditov.

Gotovo je prav razveseljiva stvar za budžetiranje kmetičkih in mestnih občin v dravski banovini tudi razširjenje svoječasno preozko postavljene bariere pri maksimiranju trošarin. Zdjaj bodo občine mnogo lažje dihalo in bodo lažje našle kritje za svoje izdatke, ker je stopnja občinske trošarine precej povišana.

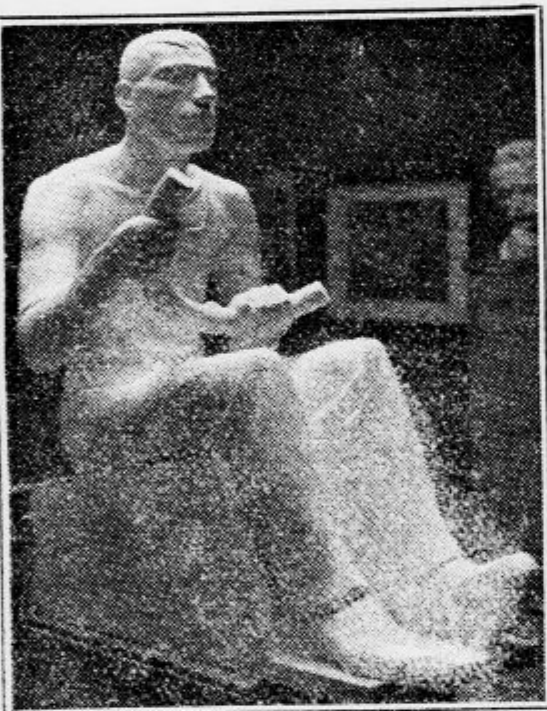
Za vse te navedene točke je bila borba huda in dolgotrajna, ker je pač interes posameznih pokrajin tako različen, da je silno, silno težko spraviti vse te interese v sklad. Debata v finančnem odboru je bila nad vse komplicirana in naporna in niti gospod finančni minister, ki je najmlajši med nami, ni mogel vztrajati do konca ter se je tako

razbolel, da je moral v posteljo. Vztrajal pa je tovariš minister g. dr. Kramer. Naj mi ne zameri, če čutim dolžnost, javno povedati, da so krediti za srednje in osnovno šolstvo in pa olajšanje financiranja naših občin izključno njegova zasluga, ker je vztrajal v borbi, ko so že vsi drugi omagali.

Poleg uspehov s tu navedenim zakonom sem zlasti še vesel podaljšanja zakona o zaščiti kmetov. Naj se zakonu prigrvarja, kar hoče, eno je gotovo: ne moremo dovoliti, da se v teh težkih časih pod vrednostjo eksekvirajo kmetički domovi in da se uničuje premoženje ti-

stim, ki nudijo jamstvo, da se morejo ob količkah normalnih razmerah rešiti s svojo pridnostjo in poštenostjo. Na drugi strani pa vračamo v spremenjenih določbah moralo v našo javnost, ki kategorično veleva, da je dolg dolg in kdor ga je naredil, ga mora tudi plačati. To spoznanje bo gotovo rodilo dobre posledice, ki so zlasti potrebne, da se povrne zaupanje v kredit, brez katerega ni gospodarskega obstanka. Sprejem tega zakona je zaradi ostro si nasprotujočih interesov tudi posebno težek; v 27dnevni skoro neprestani sejah je zlasti g. minister za kmetijstvo Juraj Demetrovič dokazal izredno živahnost in vztrajnost ter poleg potrebne energije tudi veliko poznavanje vprašanja samega in vsega spoštovanja vredno ljubezen do predmeta samega.

Zanimivi umetniki

na razstavi »Kriček v umetniškem paviljonu sta plastika Tina Kosa: »Šofer« in kompozicija G. A. Kosa: »Skupina«. Prva je posebno zanimiva po sižeju, saj menda do danes ni še noben kipar uporabil šoferja za predmet svojega plastičnega izražanja, druga pa je dokaz, da so tudi med našimi slikarji umetniki, ki ne obstajajo le pred tihotitji, pokrajinski in portreti. »Skupina« G. A. Kosa je v vseh pogledih umetnina, ki bi na vsakem mestu delala čast našemu slikarstvu. Slike: 1. Tina Kosa: Šofer. 2. G. A. Kosa: Skupina.

TEHNIČNI BIRO
ARH. VAN ZUPAN

IZ

LJUBLJANA
GRADISČE ST. 13

Marsikdo, ki ima novo hišo, se vam pritožuje. Postopje ni tako, kakor si ga je želel; preoračun je proračun in za sedaj teži doli. Vse te skrbi, zlasti pa denar si prihranite, če imate dober in ekonomski načrt in strokovno gradbeno vodstvo.

Beda starih in mladih

Kaj bo s pokojnino delavcev kemične tovarne — Dobrotniki revne rudarske dece

Hrastnik, 23. decembra. Upokojenci hrastniške kemične tovarne se vedno prejemajo znižane pokojnine. Vprašanje teh pokojnin se rešuje že precej časa. Pri sreskem načelstvu se je vršila 12. t. m. anketa, kateri so prisostvovali zastopniki oblasti, Delavske zbornice dolške in trboveljske občine, podjetja ter upokojeni in aktivni delavci. Zastopnik tovarne je izjavil, da sanacija pokojninskega sklada brez tuje pomoči ni izvedljiva. Že od avgusta je plačevala tovarna zaradi pomanjkanja sredstev samo polovične pokojninske podpore. V pokojninski sklad plačujejo delavci že od 1. 1928. 3 odstotke od svojih plač, tovarna pa je tudi v tej dobi ravno tako kakor poprej plačevala v sklad eno tretjino od 1 odstotka delavskih plač. Pred avgustom so delavci prispevali v sklad 1 odstotek od svoje plače.

Zastopnik Delavske zbornice je predložil naslednji načrt in predlog za ureditev delavskih pokojnin: Delavci naj plačujejo kakor doslej v sklad 3 odstotke od svoje mezde, podjetje 3 odstotke od izplačanih mezd, občini Trbovlje in Dol pa naj bi prispevali letno 30.000 Din. Efekt teh prispevkov bi bil naslednji: Od delavcev in od podjetja bi prišlo v sklad po 42.000 Din, skupaj 84.000 dinarjev kar bi znašalo s subvencijo obeh občin vred 114.000 Din. Redni izdatki bi znašali 96.000 Din in bi tako ostalo v rezervnem fondu 18.000 Din. Vsakoletni prirastek rezervnega sklada pa bi znašal 15 odstotkov. Če ne bi prišlo do takega spoznanja, bi pa Delavska zbornica predlagala ministrstvu za socialno politiko, naj se od kemične tovarne in njenih delavcev pobirajo prispevki po določilu zakona o zavarovanju delavcev in naj bi se ti zneski v celoti razdelili na upokojece sorazmerno do višine njihovih sedanjih pokojnin.

Razliko med rentami, ki jih oskrbovanci ne dobivajo, in med rentami po prej označenem predlogu pa naj bi krile domovinske občine. Zastopnik dolške občine je izjavil, da je občina pripravljena sprejeti v svoj novi proračun znesek, kakor ga je predlagal zastopnik Delavske zbornice, pod pogojem, če tovarna od vsakega vagona

apna, ki ga izvozi skozi dolško občino, prispeva po 100 Din. Zastopnik je tudi obljubil sorazmerni prispevek, prej pa naj bi tovarna zagotovila pokojnine v isti višini, kakor so bile letos do avgusta. Zastopniki upokojenih in aktivnih delavcev so soglasni s stavitvenimi predlogi. Sklenjeni dogovori so bili podpisani, upokojenci pa se vedno čakajo na rešitev tega, za nje tako važnega in perečega vprašanja.

Za revne solarje je krajevni šolski odbor nabavil pri domačih čevljarjih 50 parov čevljev. Občinski odbor je prispeval v to svrhu 1000 Din, tovarna pletenin v Polzeli pa je poslala deci nad 100 parov nogavic. V isto svrhu sta prejeli šolski vodstvi od raznih dobrotnikov tudi nekaj manjših zneskov. Nekaj denarja je nabral med domačini Podmladek Rdečega križa. Velikodušen dar v znesku 2000 Din je prispevala za revne otroke tudi Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Zaradi skrbi za bedno dečo se je treba družbi odobriti na ta način, da se priglasi novi člani njeni moški in ženski podružnici v Hrastniku. Članice sprejema predsednica podružnice g. Candrova, član pa predsednik moške podružnice učitelj g. Hofbauer. Tudi občinski ubožci so dobili od občine, kakor običajno vsako leto, za božično nagrado polovico mesečne redne podpore.

Bled v megleni tančici

Bled, 23. decembra. Kaj takšnega ne pomnijo niti najstarejši Blejci. Bled je že 14 dni zavrt v gosti megli. Vidi se nam, kakor da bi se preselili v London ali pa v našo belo Ljubljano. Včasih se megla tako zgosti, da ne vidiš niti deset metrov pred seboj. Že 14 dni nismo videli zlatoga sonca. Blejci niso nič kaj zadovoljni s to za Bled nenavadno meglo, ker jim prinaša poleg pustih dni še obšutno škodo. Bled, ki je imel lansko leto v tem času že precej zimskih gostov, je zaradi pri nas neobičajne megle letos skoro prazen. Vendar se Blejci tolažijo s tem, da Bog megle ni poslal samo Blejcem, ampak tudi vsem drugim

Ako se nekaj prismodi ... čistilka Vim to hitro očisti!

v. 7-7-32

ČISTILKA VIM ČISTI VSE!

dolincem na Gorenjskem. Ako se pa povzpneš nekaj sto metrov v hrib, že zagledaš zlato sonce, ki te blagodejno ogreva. Po gorah imajo že 14 dni krasno sončno vreme. Koprivničani in Gorjušci, ki se lepo grejejo na soncu kakor martinčki, se nam posmehujejo, češ: »Sedaj smo pa enkrat mienjali, le najete se megle!« Na Jelovici se drvarji kaj dobro počutijo na soncu in kmetje pridno grabijo suho listje ter ga vozijo z gora domov.

Tudi naši smučarji so tako potrti kakor še nikoli. Ko je pred dvema tednoma zapadlo deset centimetrov snega, so vsi srečni natakli smuči in poizkušali svojo umetnost. Toda nastopilo je nenadno južno vreme ter jim je sneg pokazal figo.

Poleg neznozne megle imamo tudi precej mraza. Zjutraj ga je okrog 6 do 7 stop. in moramo že prav pošteno kuriti. Pa tudi ta mraz bi Blejci radi volje prenesli, samo da bi nam bilo naklonjeno nekoliko snega za smuko, da bi se pokrila jezerska gladina z ledeno ploščo ter da bi bili že enkrat rešeni nadležne megle. Upamo, da se bo vsaj za božične praznike razpršila megla.

Pri glavobolu, omotici, šumenju v ušesih... norušenem spanju, slabovoljnosti, razdraženosti sežite takoj po staropreizkušeni »Franz Josefov« grenčici. Poročila višjih zdravnikov v zdraviliščih za želodčne in črevesne bolezni roudarjajo, da je »Franz Josefov« voda izborna učinkujoče naravno odvajalno sredstvo. »Franz Josefov« voda se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Življenje v vaseh pod Triglavom

Mojstrana, decembra.

Pusto življenje vlada pri nas v teh melenih dneh, ko se v zakurjenih sobah gremo in dolgočasimo. Delo počiva skoro povsod, žage stojijo, tovarna ne obratuje, pa tudi v gozdovih je precej pusto in prazno.

Največ življenja pa je še vseno vsak večer v kuhinji hotela »Triglav«, ki se

že od nekdaj smatra kot mojstranski parlament. Tu se zberejo skoro sleherni večer vaški očanci, ki razpravljajo o najvažnejših dogodkih dneva, predvsem pa o lovskih dogodivščinah, ki so se pripetile tega ali onega dne visoko gori na Vrtaškem vrhu v Kotu ali na Kriških podih. V to kuhinjo prihaja večer za večerom tudi mojstranska in dovčaka mladina, da se ogreje in medsebojno porazgovori o smučarskih prireditvah, ki se bodo vršile to zimo v Mojstrani v velikem obsegu.

Zima in sneg sta stalni refren hotelske kuhinje, ki ga premelevajo stari in mladi vsak po svoje, vendar pa imajo vsi skupaj željo, da bi imela zima mnogo snega, kar bi privabilo tujce, ki bi prinesli denar in življenje v ta prelep planinski kot.

Mladi gadje se že v kuhinji pripravljajo na smučarski boj, ki obeta biti to zimo v Mojstrani zelo hud. Že celih 10 let imajo v svoji sredi tri državne prvake, pa se bodo borili, da ga bodo imeli še enajsto ali pa morda še dolgo vrsto let. Vse to se razpravlja v kuhinji pri Rabiču, ki je redno polna. Med vso to pisano družbo pa se neprestano giblje gospa Mina in se redno v veliki zadregi suče okrog ogromnega štedilnika. Kaj brigata sinove gora kriza ali naš kulturni boj, v njihovem kraljestvu visoko v gorah med smami in gamzi ni krize, ne tovarne, ne kulturnega boja, pač pa kraljuje gori božji mir in seje toplo zimsko sonce.

V klub monotonemu planinskemu življenju so naši ljudje napredni, in to morda bolj kakor oni, ki jim je napredek tako rad na jeziku. Marsikaj novega so napravili v svojih vaseh v zadnjih letih, in to naprave, za katere bi nam lahko zavidala tudi mesta. Tako so privatniki postavili v zadnjem času kar pet elektrarn. Svojo elektrarno ima tudi tovarna in tudi Kranjske deželne elektrarne dajejo sem svoj tok, tako da so naše vasi popolnoma preskrbljene z električno lučjo, ki sveti skoro v sleherni hiši, samo v čakalnici in v pisarnah železnicega postajnega posloplja svetijo še s petrolejkami.

Tako je pri nas pod Triglavom v zimskih dneh, ko še ni snega, na katerega komaj čakamo, saj bo privabil v naš kraj prijatelja belega sporta, za katerega sprejem se Mojstrana vsestransko pripravlja

Dražestna, šarmantna in očarljiva
Liane Haid
ljubimec ženskih src
Gustav Fröhlich
ter popularni komik
Szöke Szakall
Vas bodo zabavali preko božičnih praznikov v prekrasni
ROBERT STOLZOV opereti

Zvezde z neba

(režija GEZA BOLVARY)

Kot dopolnilo najnovejši Foxov Vstopnice si nabavite že v predprodaji oba zvočni tednik!
Predstave oba praznika ob
3., 5., 8 in 10 zvečer

ELITNI KINO MATICA
Telefon 2124

„MARGO“ slad v koščkih

(ne zamenjajte z manj vrednimi ponaredbami) je najboljšo sredstvo proti kašlju in hripavosti ter je izvrstnega okusa.

Pri nakupu pazite na zaščitno znamko „Margo“.

Župan dr. Dinko Puc:

Stric z milijoni

Razpoloženje je danes pri nas tako, da vedno čakamo na strica z milijoni, ki ima priti od nekod, da nas reši iz težavne položaja. Toda strica ni in ni in mi upamo na jutri in prihodnji teden in bodoči meseci, a pri tem postajamo vsak dan malodušnejši in nezaupljivejši. Najobčutnejša posledica našega razmišljanja pa je, da tečemo v denarni zavod, dvignemo svoj denar in ga držimo doma, kakor so ga hranile včasih neke, stare ženske.

S tem pa smo ravno napravili največjo pogreško. Izpovedovali smo naravnih krogotokov denarja s tem zavirali pot ozdravljenju razmer.

Funkcija denarja je povsem slična funkciji krvi v človeškem organizmu. Centrala — srce — pošilja kri po žilah naokrog, kjer kri osveži celice, okrepí mišice, regenerira živce, poživí ganglije. Po napravljenem delu se vrača v centralo, da se znova povrne na svojo blagodejno pot. Kdor prekine to kroženje povzroči smrt organizma.

Slično gre denar iz hranilnic na svojo pot. Posojilo omogoči zidanje stavbe, nakup strojev, zgradbo cest, kanalov, mostov. Ni se s tem novce izpremenil v zid ali kamen ali železo, prišel je le v roke stavbenika, zidarja, obrtnika, delavca, kmeta in trgovca. Svota, ki se je investirala, se je razpršila v nešteto drobcev, a je ustvarila pri tem nove dobrine in nove premoženjske objekte: hiše, industrije, šole itd. a je tudi izboljšavala vse panoge produkcije (n. pr. poljedelstva s stroji, gnojili itd.). A tudi razpršeni drobci prvotne svote pomenijo zaslužek za vsakega, ki jih je bil deležen, in tudi tu poživljajo življenje, ker omogočujejo nakup obleke, obnovo, živili, knjig, obisk kulturnih prireditelj itd. Ta zaslužek se ne izgubi, kajti prej ali slej pride denar do nekoga, ki ga, če ne vsega, vsaj deloma pristihi in nese v hranilnico. Razpršeni drobci se zopet zberejo in čim so zbrani morejo nastopiti znova svojo blagodejno narodno-gospodarsko pot.

To je normalni potek. Toda če se to kroženje pretrga, nastane nesreča. Če pa se to zgodi v času gospodarske depresije, ki ima druge vzroke, je nesreča lahko dvojna.

Znak gospodarske depresije je običajno obilica denarja v denarnih zavodih, ki ga ne morejo nikjer plodno naložiti. Kljub temu pa, da smo v največji gospodarski depresiji, vidimo pri nas baš nasprotni pojav: denarja ni videti, ker se je skrila doma. Strica z milijoni imamo tedaj v lastni hiši in velik del našega gospodarskega problema bo rešen, ako ga mobiliziramo v bodočem letu.

Kroženje denarja je moteno. Nujno ga moramo spraviti zopet v red, drugače pacientu ne bo dobro. Zato imamo dve sredstvi: dvig konzuma in investicije.

Stednja, ki gre v sedanjem času za tem, da se čim manj konzumira, je škodljiva. Kdor more, naj kupuje, seveda pred vsem domače blago. Naj kupuje, kar hoče, samo da poživí konzum. Tudi tisti je v teh časih manjši škodljivec v narodno-gospodarskem pomenu, ki denar zapravlja in razmetuje, kakor tisti, ki ga hrani brezplodno doma. Zato ni nobene škode, ako se ljudje vese-

lijo, obiskujejo javne prireditve, gledališča, kinematografe in tudi ples. Denar mora med ljudi, kajti s tem pomaga reševati krizo!

To samo seveda ne pomaga. Konzum moramo dvigniti tudi z investicijami, pred vsem javnimi. Napačen je princip, da javne uprave v času gospodarske depresije ne smejo investirati. Privatnega zaslužka ni; če leži denar skrit v nogavicah in zasebnih blaginjah, če ni konzuma, ne more uspevati ne industrija, ne obrt. Brezposelnost se množi, trgovina peša, kmetijski produkti gredo slabo v denar, — z eno besedo, nikomur ne gre dobro. Najslabše pa gre javnim upravam, občinam, banovinom in državam, ki ne dobivajo davčnih prihodkov. Kako bo narod plačal davke, če nima zaslužka? Stanje je vsak dan slabše, izhoda ni videti; samo čudež — stric z milijoni — nas morda lahko še reši!

Rešitev je pa le velikopotezen državni investicijski program. Graditi moramo železnice, ceste, nasipe, kanale, mostove, javne stavbe. Akcija mestne občine ljubljanske v zadnjih letih kaže, da je taka investicijska politika pravilna. Le na ta način smo doslej ušli ljubljancem na hujšim posledicam svetovnega gospodarskega propada. V letih zadnje občinske uprave so bili v Ljubljani investirani ogromni milijoni iz javnih in privatnih sredstev. Zgrajenih je bilo

kanalov za okrog 30 km, plinovodov v dolžini okrog 18 km, vodovodnih napeljav v dolžini okrog 35 km, električnih vodov okrog 140 km.

Hiš je bilo pozidanih v zadnjih petih letih okrog 900, dočim jih je bilo v prejšnjih devetih letih po prevratu pozidanih samo 427.

Mostov in mostičkov (teh zlasti na barju) smo postavili 15.

Zgradila se je carinarnica, šest trinadstropnih železniških hiš, ogromni kompleks Pokojniškega zavoda z nebotičnikom, Poštni čekovni urad, klavirna, tvornica za led; povečala se je elektrarna, gradi se Delavski dom, razširila se je tramvaj, regulirala sta se Gradašica in Mali graben, dočim je regulacija Ljubljane v teku; tlakovalne in regulirane so se številne ceste itd. itd.

Z malimi izjemami so vse investicije ostale v domačih rokah. Pri tem pa se občinske davščine niso zvišale, ampak celo znižale! Tako smo vsaj za silo živeli.

Toda tudi visoke davščine niso še nobene narode uničile, ako so bile uporabljene za to, da se je povzdignilo narodno gospodarstvo in da se je dal ljudstvu zaslužek. Če pa je gospodarstvo življenje mrtvo, tudi nizke davščine ne prinesejo rešitve. Seveda: visoke davščine in gospodarski zastoj pa ne gresta v nobenem slučaju skupaj.

Zato tudi našemu državnemu gospodarstvu ne bo ostala nobena druga pot. Mobilizirati je treba skriti in tezavirani denar in ga uporabiti v investicijske svrhe. Čim bo začel krožiti, pride zboljšanje. Seveda je treba rešiti tudi vprašanje, kako mobilizirati ta denar. Toda tudi to vprašanje je rešljivo, — če razumemo svoj čas in potrebe naroda.

Za Jadransko stražo

Jadranska Straža — ime — program! Skoro ne poznam država, ki bi krilo že v svojem naslovu, v svojem imenu toliko sil in privlačnosti: saj ima po svoji zasnovi vzbuhati ljubezen in zanimanje za najdražje in najdragocenejše, kar imamo: najvišjo estetsko in gospodarsko vrednoto obnem. Naš Jadrani — kdo se te vrednosti še ne zaveda? — Jadrani — morje — to sta besedi, ki bi morali vžgati srce slehernega Jugoslavanca! Saj bi moral vsakdo od nas ceniti ono najvišje, kar nam je naklonila dobrotna usoda, — ono, kar je tolikim tam sredi celine odrekalo! Koliko jih je med gorami in nekončnimi ravninami, ki jim je to le v zlate oblake zidani grad, nedosegljiv ideal. — edino hrepenenje po nekromnem okencu, skozi katero bi pogledali v svet vsaj po skromni presek preko srečnejših sosedov. — še tako ozkem koridorju, skozi katerega bi vodila iz celine pot v morje, ki je pot v — svet! Kakor jetniki v celici si mi zdijo. Nam pa je položila blaga Sila, ki vodi usode narodov kraljevski dar pred noge skoro vzdolj cele države: od Sušaka pa tja do Ulčinja v nepregledni dolžini tako pestro in raznoliko morsko obalo, spremljano od tisoč otokov, a sto in sto malimi fiordji, kakor jih pozna v Evropi samo še Norveška! In razlila je preko nje toliko sonca, da stonajo vzpričilo toliko luči oni mračni severni fiordji klub svoj veličini in vse večji svoj dimenziji v ozadje morskemu, ki jih je videl.

Kdor se je kdaj vozil po našem morju, je občutil veličastje obeh velikih oblik silne naše skupne matere, združenih v eno: prsto brezbrežnost — sliko brezmeznosti in vsevirja na eni strani, a na drugi sliko veličastja množičnega gorskoga zidu, stremekavega nenosredno nad Planiškim kanalom, menajločim se, sinjim, zdaj ožjim zdaj širšim pramenom, v neskončnost navzgor...

Malodane ves zapadni rob naše svetle zemlje, v liniji lahkega navzven vzbočenega lokata tona v poljubnih morja. To je ravno prelo našo morsko obalo: naše morje tu še ni videti brezbrežnost. Kdor se vozi po njem od Sušaka dol proti jugu, se nima vtisa njegove brezkončnosti: zdi se mu, da plove po velikem, dolgem jeziku, ki enmembra in oblika našo zemljo, ločeno od pravega daljnosičnega morja po gosti, trdni, za oko skoro nepretrgani falangi naših otokov. Le tu in tam kakor skozi okna vrata, ti uide pogled na zapadno stran v daline morske daljave, ki jih niti ne išče tvoje ommameno oko, zroče v gole bregove, vane vrezane zalive, luke in lučice, rle in rtice, čez katere je razlit več čar sončne, a sicer tako samotne pokrajine; zdi na zdaj se odpirajo družici hiš, se zasvetijo v sončnem blesku skromni stolpič, večja na-

selbina letobarvnega obilježja kakor breg sam, na katerem počiva tiho in pokojno.

In ta čar je razlit preko vse naše obale: preko tako zvanega hrvaškega Primorja od Sušaka preko vse Dalmacije, in doli preko obale Črne gore skoro prav tja do ustia Boiane, ki nam dela mejo med našo državo in Albanijo.

Nekaj fatamorganskega plava nad vsem tem v tajinstveni pajčolan odelim morem obrežjem, ki mu tvori ozadje skrivnostna goreka pokrajina Velebita in drugih gora Dinarskega sestava. Vse se strne v sliko dveh v eno združenih kontrastov v prirodi, ki je in gre samo ena velika skrivnost. In ta plava in gre preko vseh teh sto in sto velebitskih vrhov, sto in sto dolin in kotlin: vstajajo pred teboj in izginjajo vzdolj morske obale, vse skozi od Senja preko tihega Sv. Jurja na do še tišjega Jablanca tja do resnega Karlobaga, in od Karlobaga preko Lukoveca in že Dalmatinskega velebitskega Starega grada do soteske Zrmanje reke, ki se širi in oči tvori svoja mala, rekel bi, polmorska, mešana s sladko vodo močvirna Zrmanja.

Samo še ena slika se more kosati s to, nam še tako malo znano okoli Obrova in ki je za severno Dalmacijo to, kar je za južno: Boka Kotorska! To že davno vedo tuji, in danes stojimo pred dejstvom da vso to krasoto poznajo bolje Nemci iz raiha in drugi, kakor mi sami... Kdo ve poleg krasote in veličastnosti elanov ribniške Krke in evropske lepote Boke Kotorske za severni naš nateviti fiord, ki ga stvoril naše morje z reko Zrmanjo? In kdo ve, kolko lepote krije naša obala še dalje proti jugu od Boke Kotorske, kdo pozna očlane gaje okoli Budve, naših malih Benetk, ko izvirna vzpričeno bujina zelena vsak spomin na Kras, vse tiste — rekel bi — male intimne lepote ki so skrite v onem tako malo znanem delu naše obale med črnogorskim Barom in Ulčiniem?

In vse te obale, ki jo žalibog že poznajo tuji bolje kakor mi sami, temu morju, ki pluskava ob nje, je čuvar naša Jadranska straža. — na ne samo čuvar, — ona je mora v celoti in v vseh podrobnostih šele — odkriti in odpreti — nam samim! Zato je Jadranska straža, eno naših najpomembnejših družtev, ki mu pomenja njegovo ime že tudi njegov ves — program: preko njega ne more noben pravi Jugosloven, ki se zaveza naše najvišje dobrine, pomena našega morja! Nai ne ostane nobeno erce zaprto, nobena roka brezbržna, ko pride v kratkem splošnem nozov od tega našega društva na mobilizacijo naših erc v obrambo in osvajanje našega — Jadrana!

J. C. O.

Hubertus

terpentinovo miło hvalijo

Velika tekma malih pevcev

Ljubljana, 23. decembra

Mično razstavo, koncert in tekmo priredi o božičnih praznikih Društvo za varstvo in rejo ptic pevki v mestnem dekiškem ličeju na Bleiweisovi cesti. Gotovo jih bo zopet mnogo posetilo to prireditve, posebno pa ljubitelji prade in ptic pevki. Nudi se nam bo izreden užitek, saj bo pelo in tekmovalo 120 izbranih in najboljših rumenoin zelenokrilih kanarčkov, zlatih vrvičev, last naših odličnih rejcev iz vse dravske banovine.

Razstava kanarčkov, zlatih vrvičev bo na božič in na štetanovo na liceju. Vsi oni, ki te razstave iz kateregakoli vzroka ne bodo mogli osebno obiskati, a majo svoj radio aparat, bodo pa lahko male pevce poslušali doma v topli sobi, saj bo ljubljanska lukavica iz ljubeznivosti prenašala na božič ob 15. petje najboljših pevcev, ki bodo tekmovali za prvenstvo. Lahko se bomo torej tudi s posredovanjem mikrofona prepričali, kakšno zna biti kanarček zvest in dober svojemu redniku in ljubitelju. Čim jih bodo postavili pred mikrofonom, že bodo ubrali — ampak čisto zanesljivo — svoje mehke strunice, da bo zvenelo po etru daleč, daleč v svet.

Se eno lepo stran ima ta razstava; prirejena je namreč v svrhu, da se ob malenkostni vstopnini nabere kaj dinarčkov za prehrano zunanjih koristnih ptic preko zime. Zato pa vsi, ki imate srce za ptičke, prav vsi na razstavo, tjer bo med zelenjem kljunček pri kljunčku in bo iz vsakega zvenelo mehko, toplo — toplo, vsakemu prav do srca. Komur je pa sreča naklonjena, bo lahko dobil kanarčka za 1 dinar. Zrebanih bo namreč 10 finih vrvičev, ki jih bodo poleg vsega dela na razstavi žrtvovali iz samega idealizma do varstva ptic razstavljalci, da se nabere čim več v fond, ki je namenjen izključno le za prehrano ptic v zimskem času na prostem.

Ugledna tvrdka Jos. Urbanč bo razstavila lepo in zdravo ptičko krmno vseh vrst, velitrgovina z železino Fr. Stupica pa lične in praktične kletke. Na razstavi bo imel predavanje na štetanovo ob 15. tajnik društva o boleznih, prehrani, petju in negi kanarčka sploh, nakar še posebno opozarjamo vse ljubitelje kanarčkov. Ptiki vam kličejo: »Na svidenje ob božičnih praznikih na liceju!«

J. K.

Iz šaleške metropole

Šoštanj, 23. decembra.

Napačno sodi, kdor misli, da v Šoštanju spimo svoje zimsko spanje. O! Z zimo se je vse zasebno in društveno življenje preselilo med štiri stene in tu vre pojačeno dalje. Dramatsko sejo je letos otvoril odsek Sokola, ki je ponovil z velikim uspehom opereto »Mežnarjeva Lizika«. Upriporil je tudi spevoigro »Študentje smot«, tej bo pa sledila znana velzabavna opereta »Mamsell Nitouche«. Vaje za to opereto, ki obeta postati višek letošnje gledališke sezone v Šoštanju, pričneta orkester in dilantje takoj po praznikih, tako da do prišla na oder že februarja. Dilantni mestnega gasilnega društva so se nam tudi že

Jod-Kal-Klor

je zobna pasta medicinskega pomena.

Znanstveno je ugotovljeno:

1. da zobovje temeljito obeli na popolnoma neškodljiv način in ohranjuje usta v prijetni svežini;
2. da odluči zobni kamen in prepreči njegove nove tvorbe;
3. da nadoknadi zobno sklenilo;
4. da obvaruje grlo pred infekcijami, prepreči angino in obvaruje pred prehladom;
5. za obrambo proti tvorbi gošče, proti škrofulozni, gnitju zob in proti poapnenju arterij tako važen jod pa redno dovaja telesu v pravilnih dozah.

JOD-KALIKLOR zobna pasta se dobi v vseh večjih trgovinah

Drogerija Gregorič, Ljubljana, Prešernova ulica.

predstavili s prvo letošnjo igro »Mala pevka«. V Zadrženem domu pripravljajo burko »Moč uniforme«, v Slomškovem domu pa veseloigro »Minarije Janeza«. Talijane umetnosti torej dovolji!

Pa tudi ostalih prosvetnih panog ne puščamo čisto ob strani. Ciklus zimskih predavanj pri Sokolu je otvoril sodnik Verstovšek s predavanjem o denarstvu Delavski društvi »Svoboda« in »Cankar« sta priredili v Zadrženem domu dobro obiskan prosvetni večer, ki po svojem pretemu sporedu in dobri izvedbi še posebej zasluži omembe Sokolova akademija preteklo nedeljo je pokazala, da goji naše društvo vse panoge telovadbe z vno in dobrim uspehom.

Na zimo se je poživil tudi šah. Klub, ki ima svoj lokal pri Cerovski je nedavno otvoril svoj prvi klubski turnir v letošnji zimi. Da se omogoči čim več vživanja z igranjem v šahovskem šahistom bodo odlej igralni večeri razen ob sredah tudi še

levredno vno udejstvujejo. Šolarska kuhinja, ki si je nadelala nalogo, da v zimskem času nudi revnim šolarjem toplo kosilo in se vzdržuje le iz prispevkov dobrotnikov mladine, je v začetku decembra zopet začela delovati. Nudi dnevno nad 200 revnim šolarjem pripristo, a izdatno in sveže toplo kosilo. Vodstvu kuhinje se je posrečilo dobiti v hiši g. Limerla na Cankarjevi cesti zelo primerne prostore, ki so zaradi bližnje šole mnogo bolj prikladni kakor dosežani v Slomškovem domu. Krajevni odbor Rdečega križa se je tudi letos odločil obdariti najpotrebnejše šolarje z obliko in obutvijo. Pokrenil je nabiralo akcijo pomočene otroške obleke in nabral mnogo tega pri starših že odraslih otrok. Večjo količino usnja je darovala tovarna usnja precejšen je tudi prispevek gospe Woschnagove sime. Obdarovanja Rdečega križa bo deležnih letos okoli 200 otrok — Bodi še omejeno, da nam bo slovo od starega leta zelo olajšane na Silvestrovem večeru v Sokolskem domu. Poskrbeli smo je za izredno pester spored in bodo nastopili sami priznani naši pevci, komiki in igralci.

ker je poceni ... zaradi

ob ponedeljkih Lepa kraljevska igra ima pri nas precejšno število ljubiteljev. Da je tako, je v nemali meri zasloga kluba, ki ne da, da bi zas manjše za šah pešalo ali zamrlo. — Znano dejstvo je dalje, da se šoštanjčani tudi v dobrodelnosti s hva-

pene in odlične kakovosti ... Glavno je cena in izborna kakovost

V kraljestvu gamsov

Lastnik večjega lovišča na Gorenjskem me je povabil že ob koncu poletja naj ga obiščem in poskusim tudi lovsko srečo. Vabila sem bil zelo vesel, kajti le redko se nudi prilika, da se pri nas lahko posesti lovišče, ki je zares gojeno in kjer se gre toliko za streljanje, marveč v prvi vrsti za opazovanje prirode. Tudi večja družba pravega lovca je moti. Najlepše je hoditi v družbi lovskega čuvaja, ki mora lovišče natančno poznati in vedeti, koliko je divjadi, kje se nahaja v tem, kje zopet v drugem dnevnem času ali drugem vremenu. Namen takega pohoda ni le opazovanje divjadi marveč vsega življenja v prirodi.

Odločil sem se, da se odzovem izrednemu vabilu takrat, ko se bodo ženili črni gamsi. Takrat pridejo iz skrišvali vsi samotarji, ki jih drugače skozi vse leto ne vidi niti lovski čuvaj. On sicer ve, kje so, toda pred oči mu pa le ne pridejo. Navadno živorarijo v kakšnem gostem ruševju, kjer se pasejo na malih planicah, med gostim, skozi vse leto zelenim grmičevjem, ali pa samotarijo v kakšnem »mecesnovcu«, v skoraj nedostopnih, v mesečni in zakriviljeni smerokami poraslih pečnah. Pasejo se po majhnih prodih, kamor se le težko pride, a še preden more oko prodreti skozi lesovje, že se je skrili samotar v kakšen »skrbene« ali zifajko.

V prav tistih dneh, ko je bilo ženitovanje po vrhovih in po prodih najbolj živahnjo, je bilo zelo neugodno za poset planin. Goste megle so ovile vrhove in obvarovale lahkomiselne snubce pred najbolj nevarnim bitjem, pred človekom.

Sredi decembra pa je pobril čez vrhove veter, planine odkrnil in nagljal goste megle v dolino k ljudem. Takrat sem odšel iz meglene doline. Navadno nisem imel posebnih sreč z vremenom, toda to pot mi je bilo nebo naklonjeno kakor še nikoli dosihod. Megla se je pričela redčiti v višini 500 metrov. Nad 600 m pa je sijalo sonce tako prijetno, kakor v najlepših septembrskih dnevih. Ko sva stopala z lovskim čuvajem počasi, korak za korakom, opazujoč vso okolico, so se vetrovi igrali in precej motili najin lovski pohod. Če sva se obrnila proti jugu je že potegnil sever in izdajal najino pot. Med tem, ko sva hotela pogledati v skalnato sotesko od vzhoda, nama je čez hrbet potegnil zahod. Dolgo ni bilo mogoče opaziti nobene divjadi, dasi je bil odpužen sneg, ki je ležal le v senčnih jarkih močno prehojen in je bilo na stotine odtiskov živalskih nožic, največ od gamsov in srnjadi.

Ker je hoja po snegu le nekoliko šumela, sva se ogibala takih krajev, in se pomikala v kopno višino. Sredi dopoldneva sva prišla v jarek, katerega solnčna stran je bila kljub gostemu drevnju popolnoma kopna in suha. Na kraju, kjer je bil gozd bolj redek, so solnčni žarki prodili celo v mravljino in privabili njegove stanovalce iz globokih kletk prav na površino. Za vedno mi bo ostal spominu ta šestnajsti decembar. Na dan ki ga štetjem že k božiču, sem videl na mravljino mravlje! S spremlevalcem sva sedla in zrla začudena redek prizor iz božičnih dni. Toda ta gozdna idila se je še izpopolnila.

Tiho kakor duh je prilezla po pobočju živalca. Dobrih 20 korakov pod nama se je pojavil lanski gamsov mladič, ki mu pravi Gorenjec »kozovec« ali »kozolec«. Niti na manj ni slutil, da je v bližini ljudi. Z lovskim paznikom sva se stisnila vsak za eno široko deblo stoletne jelke. Iz žepa sem vzel daljnogled. Točno sem si ogledal živalco, ki je imela na glavičkah 8 cm dolga, slabo zakrivljena rogčica in je neprestano brodira pri tleh, kakor bi nekaj iskala.

Cudil sem se, kako da hodi sama. Ugotovil sem po rogčicah in po truplu, da je samička. Kar pa je izstopil še drugi in kmalu nato tretji gamsič. Ta dva sta bila še za spoznanje manjša in sta imela komaj vidne rogčice. Bila sta letošnja kozlička in sicer nežna samičica in nekoliko bolj čokati samček. Med tem se je lanska sestrica približala debli nizkoveje smreke in se pričela grniti med drobnimi, skoraj do tal segajočimi vejami. Dočim je letošnja kozlica ležala na tla, komaj 15 korakov pred menoj, je kozliček šel k lanskim sestrici in jel griziti konice vej.

Sele čez dobrih pet minut na to se je za robom odkoder sta bila prišla mladiča, zopet nekaj zranilo. Pokazale so se konice rogčev in uhilev, ki so zopet izglinle za nekaj trenutkov, dokler nazadnje le ni izstopila gamsova mamička, ki se je vedla prav tako brezskrbno, kakor mladič. Bila sva pač s spremlevalcem v tako ugodnem vetru, da nahu divjad ni mogla zavohati. Po velikosti trupla in po rogčicah, je bilo soditi, da so to njeni prvi mladiči. Lani v svojem četrtem letu je povzela enega mladiča, letos pa dva. Kozja je nekaj pobrala s tal, toda ker na tleh posutih z iglami ni bilo niti trave sem se dolgo trudil, preden sem mogel ugotoviti, kaj išče. Z daljnogledom gledač na dobrih 15 korakov sem opazil, da pobira suh mah,

neke vrste drevesni lišaj, ki se je držal drobnih, z dreva odpadlih vejic. Med zobki, ki so se tupatam zasvetili pod črnim smrkom, sem opazil z daljnogledom tudi zeleno zelišče. Kasneje sem ugotovil, da je bila to zajčja detelja.

Letošnja kozlica je še vedno ležala, ko se je mati že nekoliko oddaljila in me ni mogla več opaziti. Takrat sem jel kmitati mali živalci, toda ta se ni dosti zmenila zame, kljub izredno mali razdalji. Mislila si je bržčas: če se mati ne boji, se tudi meni ni treba bati. Seveda, če bi me bila stara videla, bi bila zabrizgala in družbica bi bliskovito zbežala. Nazadnje, ko so odšli že vsi ostali družinski člani za rob, se je dvignila tudi kozica in odšla za njimi.

Iz jelovja in smrečja sva se podala tudi midva v golčavje, kjer sva kmalu opazila veliko čredo gamsov. Bilo jih je od daleč videti kakšnih 20 do 30. Nekaj se jih je paslo, nekaj ležalo vprav na kraju, kjer se je pričel sneg, drugi pa so stali po robovih. Preden sva te zalezovala, sva šla pogledat v jarek, kjer rad prebiva najmočnejši gamsi iz vse okolice in ki je bržčas zračaranz. Kakor mi je pravil lovec, so na tega rogčiča izstrelili že mnogo nabojev, toda vsaka krogla se mu je izogibila. Bržčas so dobili vsi lovci, ki so ga

videli, lovsko mrzlico in to zaradi izredno močnih, široko razkroženih rogčev. Meni seveda ni bila naklonjena sreča, da bi ga bil vsaj videl. Gotovo je ležal nekje skrit in še počival, pri tem pa preštevaj neveste, zveste in nezveste, preteklih jesenskih dni.

Iz jarka sva nadaljevala pot po solnčnem pobočju, proti grebenu, kjer se je solnčnica čreda. Nekaj časa sva ležala po skalnem jarku, nato zopet po dolgi suhi travi, kjer sem imel priliko odgrati par cvetov modrega planinskega svišča, encijana. In to: sredi decembra! Sonce je grelo tako prijetno kakor sredi septembra, potila sva se ko sva ležala po strmi rebri. Ne vem ali je bila jesen ali že pozna pomlad, ali celo poletje. Zima, ali zgodnja pomlad gotovo ni bila, kljub temu, da je bilo na koledarju zapisano 16. december 1932. Saj so v travi skakale in ščebetale koblice!

Čez dobre pol ure sva bila pri čredi. Zaležala sva jo bila tako spretno, da so ležali, stali in se pasli pred nama najbližji na dobrih 200 m. Dolgo sva jih motrila, toda pri vsaj čredi ni bilo enega primerneza za odstrel. Bile so same kozice z ja. tošnjimi in lanskimi mladiči. Zanimivo je bilo, da so imele skoraj vse, kakšnih 15 koz, po enega lanskega in po dva letošnja mladiča. Med čredo se je precej šopiril neki triletni mladenič, kar pa, kakor je bilo videti, ni prav nič imponiralo ostali družbi. Obhodil je vso čredo, ščetljal precej dolgo diako na hrbtu, zopet malo mahil travo, dokler ni odšel za rob, kamor se je počasi pomaknila sva čreda.

Ka sva v drugič zaležala isto tropo, sta se pripodila od nekod s pobočja proti grebenu vendar dva srednjeletna kozla. Bržčas sta vzbujala še skomine za pretekli dnevi ženitovanja, kar je postalo usodno za močnejšega.

Ko je v pečnini odjeknil strel in se razlegal v dolino, je bila na nogaž sva čreda. Med tem ko je zadeti opetel in zdrknul po kamenitem plazu so ostali gamsi dvigali uhile. Kozja vodnica, stara preizkušena voditeljica, ki je bila toplot le premalo previdna, da je pripustila, da sva se približala čredi na majhno razdaljo, je odkročila s stene pod grebenom in za njo se je še razvratila sva čreda. Ropot smoteneza kamenja se je pomešal s trusem v plazu, kjer se je kotaili šestletni samček, ki se je bil le slučajno približal čredi. Rogčji pozneza ženina pa ni bilo, dokler bom le mogel gledati vedno živo klicati v spominu tisti leni decembrski dan, ko je bilo v planinah rožetie, v dolini pa je padala roko mrzli zimi pusta dolgočasnja, žalostna jesen.

VI. K.

Senator dr. Ravnihar:

Paragraf 110 uradniškega zakona

Mnogo hrupa je v poslednjem času povzročil ta paragraf. Ne po svoji zaslugi, največ iz neopretnosti, ker so javnosti predstavljali stvar tako, kakor da gre za nič več in nič manj kakor za ukinjenje stalnosti, ki da so jo doslej uživali državni namestniki. V resnici pa vprašanje stalnosti ali nestalnosti sploh ni bilo na dnevnem redu, ampak je šlo samo za avtentično tolmačenje paragrafa 110, kakor je bil uzakonjen z zakonom o uradnikih z dne 31. marca 1931. Narodnemu predstavništvu je vlada zastavila vprašanje, kakšen je pravi položaj de lege lata, po še obstoječem zakonu.

Da ima Narodno predstavništvo pravico za avtentično interpretacijo zakonov, o tem ne more biti dvoma. V konkretnem primeru je stvar samo v toliko bizarna, da je bilo sedanjemu Narodnemu predstavništvu tolmačiti zakon, ki ga ni bilo izglasovalo to Narodno predstavništvo, da je torej moralo tolmačiti smisel, ratio legis, voljo, ki jo je imel drug zakonodavec ob času dajanja zakona.

V čem je bilo treba tolmačenja?

V paragrafu 104 uradniškega zakona so v šestnajstih točkah našli primeri, v katerih naj preneha služba uradnika, n. pr. če se uradnik s sodbo obsodi na izgubo službe ali na izgubo častnih pravic, če se z disciplinsko razsodbo obsodi na kazen upokojitve ali odpustitve iz službe itd. A v točki 16. je nasprotno rečeno: če pristojno oblastvo odloči, da mu služba preneha, nakar ga upokoji, če so že dani pogoji za upokojitev, nasprotno ga odpusti iz službe. Poleg vzrokov za prenehanje službe iz točke 1. do 15. tega paragrafa je potem kakšno oblastvo dana diskrecionarna oblast, da odloči, da uradniku služba preneha.

Ta diskrecionarna oblast pa ne gre tako daleč, da bi smelo oblastvo iz kakršnega koli razloga poljubno izdati tako odločbo. Omejena je z določbo paragrafa 110, katere pravi, da se sme izdati taka odločba, če minister, ban ali pooblaščen starešina, kdor je pa pristojen po paragrafu 103, smatra, da je uradnik nesposoben ali neprimerno za službo ali če to, sicer zahtevalo službeni interesi. In še ena omejitev je določena, da je namreč za odločbo, ako gre za uradnika, potrebna soglasnost predsednika ministrskega sveta.

Da gre ob uporabi te zakonite določbe v zvezi s točko 16. iz paragrafa 104 za čisto diskrecionarno oblast, sledi baš iz ostalih 15 točk paragrafa 104, ko je samo v izjemnih, točno označenih primerih dana možnost prenehanja službe in v teh primerih, ako bi se nanje zakon napak uporabljal, dana možnost upravnega postopka. Sledi pa to tudi iz besedila samega paragrafa 110, ko je rečeno, da zadošča, če pristojno oblastvo smatra, da v srbskem izvirniku je še točnejši izraz »nadlež« — da je dana nesposobnost, neprimernost ali če to sicer zahtevalo službeni interesi. Če sam kriterij »službeni interesi« kažejo na diskrecionarno oblast, »službeni interesi« so jako širok, elastičen pojem, ki v zakonu nikjer ne najde svoje definicije. Tega kriterija bi tudi ne mogla presoditi kaka višja instanca ali administrativno sodišče.

Ako pa gre za diskrecionarno oblast, ako gre za prosti preudarek (slobodna ocena,

freies Ermessen), potem je določba o prenehanju službe zadostno utemeljena s sklicevanjem na paragraf 110., potem je upravni spor izključen, potem je tudi pritožba na državni svet v smislu zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih od 17. maja 1922 (Sl. 19.) nedopustna. Pravnik — de lege lata — ne more priti do drugega sklepa.

Zakaj je bilo potrebno avtentično tolmačenje v tem smislu?

Državni svet je v dveh popolnoma sličnih primerih letos spomladi — ni šlo za znano redukcijo meseca julija — odločil v svojem I. senatu v smislu gornjih izjav, v svojem VI. senatu pa nasprotno, to je, da ne zadošča, ako se odločba o prenehanju službe zgodi sklicujo na določbo paragrafa 110., ampak da bi morala odločba navesti razloge nesposobnosti ali neprimernosti. (Kako je v primeru »službenih interesov«, pušča vprašanje odprto.) S tem naj bi bila dana možnost za administrativni spor. Bili sta torej v dveh sličnih primerih — kakor že večkrat pri tem našem vrhovnem upravnem sodišču — dve nasprotujoči si odločbi. Zategadelj je predsednik drž. sveta odredil plenarno sejo, na kateri se je državni svet pridružil mišljenju svojega VI. senata.

Proti temu pogrešnemu pravnemu naznanju je bila potrebna avtentična interpretacija zakonodavca samega.

Ad vocem: stalnost uradništva! V vidovdanskim ustavi (l. 1921.) je bila stalnost v načelu priznana. Enako tudi v zakonu o uradnikih iz l. 1923., ki pravi v svojem 16. členu, da dobi namestitev po izteku začasne službe (tri leta) stalnost s pogoji, ki jih določa zakon. Ali v samem členu 234. tega zakona je bila stalnost namestencev razen članov drž. sveta, glavne kontrole, sodnikov in učiteljev odgojena za tri leta. Po izteku teh treh let je bila spet odgojena za nadaljnja tri leta vse do l. 1929., ko je bil omejen člen sploh ukinjen.

Vse to je bilo v dobi vlad raznih partijskih režimov, v dobi, tako imenovane popolne svobode in v dobi tako imenovane demokracije!

Nova ustava z dne 3. septembra 1931. stalnost uradništva ne omeja, razen en sodnikov, glede katere pa pravi v čl. 119., da se ta odredba ne uporabi pet let od dne, ko stopi ustava v veljavo. Zakon o uradnikih pa je bil izdan še pred tem — 31. marca 1931. — v dobi diktature, ko ni bilo pričakovati, da bo liberalnejši od zakona, izdanega v ustavni dobi, v dobi strankarskih vlad.

Ni težiti, da je večje razburjenje, kakor je bil zaščitil paragraf 110., nastalo zavoljo načina, kako se je ta stvar obravnavala v Narodni skupščini. Hladno in nepriznajo napram uradništvu. Gospod minister pravde, ki je moral zastopati zakon o tolmačenju navedenega paragrafa, pa se je odzval apelu in odboru senata, ki je proučeval zakonski predlog in v katerem so sedeli najodličnejši pravniki, ter našel nad vse tople besede za uradništvo. Na seji senata je priznaval stalnost uradništva v načelu ter izrazil upanje, da ni več daleč čas, ko bodo priške dopuščale uveljaviti ta princip. Senatorji so mu demonstrativno pritrdili. Od tega akademskega priznanja bo treba iti na delo — ad legem ferendam!

Bela Krajina 1932

Gospodarski razmah je bil letos velik in je žel mnogo uspeha

Zupan Bele Krajine s sreskim načelnikom in E. Ganglom v sredini

Ljubljana, 23. decembra. Letos naenkrat so tudi Belokrajinci plačili na dan. Iz otopele zaspanosti so prešli k živahnemu delu za gospodarski napredek in povzdigo svojih krajev. Največjo pomoč so jim seveda nudili ljubljanski beli rojaki s svojo vinarsko in sadijsko zadrugo »Belokrajinska klet«, ki ji predseduje marljivi dr. Riko Fux.

Ob pogledu v preteklo leto moramo iskreno priznati, da je Bela Krajina v tem razdobju napredovala. Kakor morda noben naša druga pokrajina. Strahovita suša in pomanjkanje pred letom dni sta ljudi napotila, da se ozrojo po vseh možnostih za služba, katerega prvi temelji so posamezne strokovne zadruge in racionalno gospodarstvo. Skoro edini pridobitveni vir sicer zelo siromašne in zapuščene deželice onkraj Gorjancev je njihovo vinogradništvo. A dasi je njihovo vino res izredno dobro, zdravo in nežveplano, ga niso mogli uveljaviti niti na domačih, še manj na inozemskih tržiščih. Prvi korak je naredila ljubljanska zadruga »Belokrajinska klet«, ki se je z vso ljubiteljsko in vztrajnostjo oprijela dela in uspeša. Propaganda na pomladnem in jesenskem velesejmu je največ doprinesla k uveljavitvi belokrajinskega vina v Ljubljani in po vsej Sloveniji. Povpraševanje je veliko, zlasti po črnini in

portugalki. Ker se je poizkus obnesel, so ustanovili pred dvema mesecema svojo stalno klet v Šiški ter je vedno dobro založena. Uspeh za prvo leto in začetek v teli časih, v največjem denarnem pomanjkanju, je res izredno zadovoljiv. Vinarske zadruge morajo v svojem nadaljnjem delu pristopiti tudi k oplemenjevanju trt, ker je potreben še izvoz svežega in suhega grozdja, kakor tudi iz grozdja pridobljene marmelade. Seč, ko bo ustvarjeno vsestransko izkoriščanje grozdja, bo kriza v vinogradništvu ušla, morda celo tudi odstranjena.

Letos je naša država izvozila svežega grozdja preko 600 vagonov v vrednosti 8 milijonov Din nasproti lanskim 480 vagonom. Povpraševanju inozemstva ni moglo biti v zadostni meri ustreženo, ker je grozdja zmanjkalo, kar jasno kaže veliko prednost izvoza grozdja pred drugimi izdelki, ki so skoro vsi nazadovani. Marmelade smo letos izvozili 130 vagonov, lani pa le 80 pa bi tudi to lahko bil izvoz večji. Če bi imeli na razpolago zadostne količine, katerih pa žal ni, kakor niti grozdja.

Poleg akcije za izboljšanje vinogradništva in kvalitete grozdja in proizvodov je Bela Krajina začela tudi obsežno akcijo za povzdigo sadijstva. Izvoz sadija prinaša letno naši državi preko 200 milijonov

Din; ta vsota jasno pokazuje, da moramo sadijstvo organizirati in mu posvetiti več pozornosti, negoli je to bilo doslej. Na prvem mestu so jabolka s preko 6000 izvoženimi vagoni, za njimi prihajajo sveže slive s 6500 vagoni, dalje suhe slive z 2700 vagoni, orehi s 789 vagoni itd., vendar pa nas niti te visoke številke ne smejo zadovoljiti, ker bi lahko izvozili še več, če bi imeli zadostne količine sadja. Vsak naš izvozni artikel tudi brez posebne organizacije lahko izdrži konkurenco in čaka na najpovoljnejši trenutek za prodajo. Samo sadni proizvodi morejo prinese korist, če je trgovina dobro organizirana. To morajo prevzeti sadijske zadruge, ki bodo v skrajnem času tudi v Beli Krajini ustanovljene.

Predvidene so tudi gozdarske zadruge za pogozdovanje, ki je že precej potrebno v krajih za Gorjanci zaradi naglega izsekavanja. Dake peruminarske zadruge in razni vinogradniški in gospodinski tečaji. Da bi se vse to moglo ustvariti, morajo seveda priskočiti s potrebnimi dotacijami na pomoč državna oblastva in banska uprava. Bela Krajina je dosedaj že itak bila najbolj zapuščenata od vseh krajev, zato tem bolj upravičeno prosi, da se ji sedaj z vsemi silami pomaga. Čim večji bo napredek, tem bolj bodo zaradi nje razbremenjena državna oblastva, ker bodo denarne razmere kraja in pridobitnikov ugodnejše.

Zlasti obsežna in uspešna je bila letošnja akcija Bele Krajine za povzdigo tujkega prometa. Pomladi vpešani izletniški vlaki so vozili do kasne jeseni. Veliko število izletnikov dovolj jasno kaže, da akcija ni bila začeta le iz kake sentimentalnosti, nego zaradi tega, ker je v Beli Krajini tako obilo tujem se neznanih idiličnih krajev in da je dana vsaka možnost za največji razvoj tujkega prometa v deželici vinorodnih holmov, blegega sonca in breskovnega cvetja. Da bi mogla ta akcija doseči povoljne uspehe in urediti potrebne priprave za propagando, je bilo v Metliki že pred mesecem ustanovljeno tujsko prometno društvo z agilnim sreskim načelnikom g. Ernestom Karlaravnikom na čelu. Društvo je takoj začelo res marljivo delati in prve uspehe bo pokazala že prihodnja pomlad. Tudi v Črnomlju bo po novem letu

Izgotovljene dreše za dame in gospode in deco ter po meri iz nepremočljivih lodnov trikotov in gabardinov modre in rjave barve.

ustanovljeno enako društvo, oba pod okriljem ljubljanske Zveze za tujski promet. ki kaže veliko zanimanje za lepo Belokrajino.

V prvi pomladi bo obiskala Bela Krajino fotošola Bena Gregoriča skupno s člani fotoklubov v drugih mestih. Takrat bodo tudi povedali svoje mnenje o neodkritih lepotah naše zemlje in nam dali sto in sto objektivnih slik, ki bodo vse potrdile, da Bela Krajina res zasluži večje zanimanje naše javnosti.

Ena skrb pa je največja. Vendar se mora že zgraditi vodovod v metliškem srezu za okolico in Metliško samo. Narodni poslanec Dako Makar in banovski svetnik Bajuk bosta gotovo vložila vse svoje sile, da se bo to ustvarilo. Brez vodovoda je tujski promet nemogoč. Sicer pa je vodovod ne glede na vse drugo prva potreba naseljenih krajev in bo v letu 1933, gotovo ustvarjen. Naj že večne prošnje postanejo stvarnost! — Z marljivim delom domačinov in uvidenostjo oblastev bo Bela Krajina nedvomno postala še ena naših najnaprednejših pokrajin. Vsa naša javnost ji želi največje uspehe in obilo blagoslova v novem letu.

VI. R-y.

Kmetijske potrebe novomeškega sreza

Novo mesto, 21. decembra. V ponedeljek se je vsilila proračunska seja sreskega kmetijskega odbora zastopane so bile skoro vse občine v srezu. Delegatom se je predstavil novi sreski kmetijski referent g. Karel Vrsek, ki je dospel iz Danilovgrada. Za nekatere proračunske postavke se je gleda kritja razvila precej burna debata. Ugotovljalo se je, da dolgujejo še mnoge občine odboru na zaostanek preko 24.000 Din. Ali bodo mogle to vsoto sploh plačati, ko nimajo kritja niti za svoje proračune?

Proračun odbora bi znašal okrog 43.000 dinarjev. Posamezne postavke so v glavnem: za pisarno 2500 Din, dnevnice, potnine, seje glavnega in ožjega odbora 6500 dinarjev, potnine za komisije ob licencovanjih 6000 Din, prenovanje živinoreje zadruge v Veliki Loki 2000 Din, kmetijski tečaj 1000 Din, podpore sadijarskim podružnicam 2400 Din za cepivo proti kužnim boleznim 5000 Din, za pogozdovanje in nabavo sadik 5000 Din, za pospeševanje živinoreje 3000 Din it. Po odobritvi proračuna sta bila izvoljena za banovinsko skupščino dva delegata Franc Bulc iz Mirne in poročal da se na Mirni v kratkem ustanovi sadijska podružnica v lepo drevesnico K poročilom posameznikov se je zlasti pripominjalo da je treba v vseh panogah kmetijstva pragniti večjo pozornost na pravilno obdelavo in izkoriščevanje plodonoše zemlje.

Če vzrok ti je znan, ne boš dolgo bolan.

To je glavno pravilo zdravlilne umetnosti, temu se pa pridružuje pregovor: »Če bolezen se pojavi, povprašaj najprej, kaj žledece pravila, kajti kakor priča tociocletna opazovanja, je žledece največkrat izhodišče tudi takih bolezenskih pojavov, ki so za nevede oko videti brez vsakih zvez z žledecem.

Končno pa ne more biti vsakdo poučen o postanku vseh bolezni in torej ne more vsakdo vedeti, da nastanejo n. pr. tudi mozolji in mnoge druge kožne bolezni zaradi pomanjkljivega delovanja žledeca in črev, ravno tako kot imajo nasprotni pojavi, kakor hujšanje, debelenje skoro vedno vzrok v nerednem delovanju prebavnih organov.

Tudi neredno kroženje krvi, ki povzroča toliko obolenj, se skoro vedno nanaša na bolan žledece in črevesje, kakor tudi bledica, slabost, slabokrvnost, nespčnost, prerano staranje itd., ker vse to je v zvezi s krvjo, kri pa je življenje. Samo zdrav žledece in zdravi prebavni organi lahko proizvajajo in ženejo zdravo kri po telesu.

Tudi pomanjkanje žil in starostna onemoglost imata svoj vzrok v pomanjkljivem kroženju krvi. Zbog tega je dolžnost bolnih kakor tudi zdravih, starih in mladih, čistiti prebavne organe tako, kakor se mora čistiti vsak stroj, če hočete, da redno deluje.

In če nastopijo motnje, kakor: pomanjkanje teka, bel jezik, slab okus, slab duh iz ust, nerazpoloženje, kolcanje zgaga, glavobol, zlata žila, hipna slabost, motnje v jetrih, vranici in ledvicah, slabo čiščenje ali celo zaprtje, potem nikar ne oklevajte, temveč telo dobro prečistite s prizanim sredstvom »PLANINKA« čajem Bahovec, ki je sestavljen večinoma iz najboljših planinskih zdravilnih zelišč.

Zahtevajte pa v lekarnah izrecno »PLANINKA« čaj Bahovec, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v zaprtih in plombriranih paketih po Din 20.— in z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. L. BAHOVEC
LJUBLJANA (Kongresni trg)

Odobreno od ministrstva za narodno zdravje v Beogradu, pod Š. Br. 12590 od 20. julija 1932.

Geslo naše socialne politike:

»Čez praznike noben Ljubljčan ne sme biti lačen!« — Skrb mestne občine za bedne

Ljubljana, 23. decembra. Te dni pred božičem ima socialni urad mestne občine čez glavo dela. Od jutra do pol dne je na pisarno silen naval. Ljudje prihajajo in čakajo v dolgih kolonah, da pridejo čez dolgo na vrsto in dobijo majhen priblišek za čez praznike. Dva uradnika in ena uradnica komaj zmagojevo delo Red pomagajo vzdrževati stražniki in pa nekateri brezposelniki, ki so že prejeli svojo podporo in so toliko trezni in disciplinirani, da lahko simpatično in pomirljivo vplivajo na svoje tovarše.

Največja beda se zbira v vrsti, kjer čakajo vdove žene pijancev in rednice sirot. Medtem ko uradnik spisuje nakazila, se ob njegovi mizi odigravajo cele majhne tragedije: žene slikaajo bedo, v kateri živijo otroci doma. Vsaka doli nakazilo za živila v znsku okrog 100 Din pa tudi za obelo in obutev, kjer je treba.

Uradnica odpravlja samotne starčke, ki prejema nakazanih vsak po nekaj kovačev, g. Juvan pa se trudi z brezposelnimi, ki jih je največ Do 500 jih gre vsak dan skozi njegove roke. Na socialnem uradu delijo podporo samo poročenim brezposel-

nim. Toda če se že oglasi kakšen samec, se potrudijo, da tudi zanj najdejo kaj malega — vsaj malo hrane v javni kuhinji.

Tudi premog so že začeli deliti in doslej so razdali 1 vagon šentjanskkega. Dajejo ga po 100 kg na družino, nato pa bodo delili še drva. — Darovalcem kurjave se je pridružila še gospa Sumijeva trgovka na Dunajski cesti, in poklonila za revne 2000 kg premoga.

Nakazila, ki jih socialni urad izdaja za praznike, se še ne črpajo iz fonda pomožne akcije, temveč iz proračunskih sredstev. Pomožno akcijo štedijo za trdo zimo. — Geslo mestne socialne politike je, da čez božič nihče v Ljubljani ne sme gladovati.

FOTOGRAFSKE RAZGLEDNICE

smučarske, zimске, božične in novoletne, v največji izbiri pri

FOTO TOURIST

Selenburgova ulica 6.

Vandalizem na Veliki planini

Vlomilec je znan? — Trud in vnema kamniških orožnikov

Kamnik, 23. decembra. Poročali smo že, da je bilo v zadnjem času na Veliki in Mali planini vlomljeno v več pastirskih koč, katere so si pripravili za zimo smučarji, in da so vlomilci odnesli več odevi, kuhinjske posode, ploščo iz stredilnika, par smuček in nekaj živeža. Kamniški orožnikom je bil samo naznanjen sinčaj, da je bilo konec novembra vlomljeno v pastirsko koč nekega posestnika iz Sibraza, katero ima v njemu ljubljanski sportnik g. J. M. Iz je bilo pokradenih 6 odevi, kuhinjska posoda in še več malenkosti v vrednosti nad 700 Din.

Teh vlomov in tatvin je bil osumljen nek. Jozc Prekiet iz Strahovice, ki že dalj časa gospodarji po planinah in je stran vseh brilovskih vasi. Stalno se kladi po občinah Tunjce. Zupanec njive, Bistrčica in Golzd ter povsod kraje in ropa, ukradene stvari pa prodaja okrog za vsako ceno. V poletju je izvršil več držnih tatvin pod Sv. Ambrožem in orožnikom se je srečilo, aa so ga prijeli. Ko je prišel iz zaporja, je pričel zopet staro prakso. Močan je, da bi lahko hode nosil v planine, star pa šele 31 let. Ljudje se ga povsod

boje in marsikje mu nudijo zavetje ali mu pomagajo samo zato, da imajo mir pred njim.

Nevarni delomrznec je šel zadnje čase večkrat na Veliko in Malo planino, kjer prav gotovo ni imel nikakega opravca in je več kot gotovo, da je on izvršil vse vlomne in tatvine v planinskih kočah. Tati ljudski glas ga je obdoližal teh dejanj. Pred orožniki se zna Prekiet spretno skrivati, tako da ga bo prav težko dobiti v roke.

Ob tej priliki moramo omeniti izredno požrtvovalnost in spretnost kamniških orožnikov, ki so se že ponovno v težkih primerih izkazali. Težavno pa je zasledovanje po planinah, 5 ali še več ur daleč iz mesta. Na kamniški orožniški postaji so samo 4 orožniki, ki so čez glavo zaposleni. Njihov rajon šteje gotovo mnogo nad 8000 prebivalcev in obsega močan industrijski okoliš okrog Kamnika, dalje Črno dolino in vse planine, kjer imajo vedne težave z divjimi lovei. Ker je Kamnik letovišče in sedež okrožnega sodišča, imajo toliko pisarniškega dela, da so neprestano zaposleni. Potrebno bi bilo, da bi se kamniški orožniški postaji dodelilo še par dobrih moči.

OPERA PO NAROČILU!

Lepo na dom dostavljena. Spored po izbiri. Nekdaj fantastična želja! Nekdaj neizvršljiva želja ljubiteljev glasbe, zlasti daleč na ježah stanojočih.

Danes obče znano dejstvo!

Zaokrenite stikalo dobrega radijskega aparata okoli 8. ure zvečer in nebroj oper iz najslavnejših evropskih glasbišč (Scala!) Vam so na izbiro!

Dobri, moderni, selektivni aparati z enostavnim upravljanjem vseh vrst in za vsakogar so zmeraj v zalogi. Oglejte si jih na naši stalni razstavi v Ljubljani na Miklošičevi cesti 7 ali v naši trgovini na Miklošičevi cesti 5, poleg Uniona.

RADIO LJUBLJANA

MIKLOŠIČEVA CESTA 5

Naicenejše

je samo ono blago, ki je najboljšo! Zato ne sme cena odločati.

Smučči

smuške čevlje, smuško opremo in potrebščine za smučarje, domače in norveško blago, boste kupili najboljše le v trgovini

A. Gorec

d. z o. z., Ljubljana

v palači Ljubljanske kreditne banke in Gospodstva cesta 14, delavnica.

Za zimske sporte samo najboljše blago!

Najbogatejša izbira, strokovna postrežba, montaža in popravila.

ZA PRAZNIKE RIO VINO

Preskrbite se z našo izborno kapljico. No, vi in stari rizi, cvetki, »Kuč« zdravilna črna in namizna vina.

Vsa vina čez ulico 1 liter Din 9.—

AVTOMATSKI BUFFET RIO
Selenburgova ulica. Telefon 28—36
15333

• V božičnih praznikih imate lepo priliko za ogled slaipa Peričnika Slap je lep že v poletju, še lepši pa pozimi. Da se boste tam tudi lahko osrečili, bo v božičnih praznikih odprta in oskrbovana Cuznarjeva koča pri Peričniku.

• Zahvala. Vsem, ki so se spomnili ob moji petindvajsetletnici, se najiskrejeje zahvaljujem! Oskar Moll.

• Nova vas Rača v Sremsu. Te dni so se začeli seliti vasičani iz vasi Rače pri Mitrovi v novoizgrajeno vas istega imena. Kakor znano je skoro vsako pomlad in jesen Sava poplavlja to vas ter pozročila kmetom veliko materialno škodo. Zato so kmeki bili prisiljeni, da so zapustili staro vas in se preselili v novo, ki ima 199 novozgrajenih hiš. Pri gradbi nove vasi je sodelovalo 500 vojakov in 170 zidarskih mojstrov. Vasičani sami pa so vršili kuluk cele tri mesece.

• Zagoreneten umor župana. Kakor poročajo beograjski listi, je bil v Kostančicu pri Gornjem Milanovcu v sredo zvečer umorjen tamkajšnji občinski načelnik, njegov sin in njegova žena pa sta bila nevarno poškodovani. Domneva se, da je bil zločin izvršen iz maščevanja.

• Eden od najbolj zdravih čajev iz naših najboljših planinskih rastlin je Planinka-čaj-Bahovec, ki ga poznajo že po vsej državi. Ta čaj se uporablja za najboljše uspehom pri raznih žledolnih in prebavnih težavah ter za čiščenje krvi in za lečenje jeter in ledvic. Velika njegova prednost je v tem, da deluje popolnoma naravno in tako blagodejno, da ga lahko prenašajo tudi prav občutljivi ljudje. Planinka čaj proizvaja lekarnar L. Bahovec v Ljubljani, njegov sloves pa se je razširjal tudi preko meja.

Ali potrebujete čistilno sredstvo?

Zgodaj jutraj dosežete normalno lahkonost izčiščenja, če vzamete prejšnji večer 2-3 dražee

ARTINA. Dobro se vseh lekarnah. Vsebinske skatle po Din 8.—

zastojate za 4 do 6 krat.

Odobreno od Ministrar. soc. politike in narodnega zdravja S. Br. 1258 od 12. julija 1932.

• O sredstvih za shujšanje se mnogo govori in tako se tudi čuje, da to ali ono sredstvo te vrste škoduje želodcu. Letos pa je prišlo v promet takšno sredstvo, ki ne ovira pravilne funkcije telesnih organov niti v najmanjši meri, pri tem pa čudovito izpolnjuje svojo nalogo. To so **Sladinske tablete Bahovec** za shujšanje, ki se dobivajo že po vseh lekarnah, izdeluje pa jih lekarnar L. Bahovec v Ljubljani.

• Darujte popopnemu društvu slepih, Ljubljana, Pod Trančo 2-III.

• Oblake iz kloboke kemično čist, barva, pisara in lika tovarna Gos. Reich.

• Lepa pozornost vsakega veselja! Izkazali jo bode, ako podarite kavo Hag v krasni poljubni dozi. Kava Hag je izborna okusa, prosta kofeina in zato popolnoma neškodljiva. In kako se kava Hag šele v prazniški opremi lepo predstavlja. Najboljše božično darilo je zdrava, prava zrna Hag-kava.

• Zanimivo pri naših gospodinjah je to, da rade uporabljajo ona sredstva, ki so se priljubila že njihovim materam in babicam. To ni navedena konzervativnost, temveč stvar prepričanja. To se opaža tudi pri čistilnem sredstvu Sidaol, ki se v vseh hišah rab, za čiščenje kovinskih predmetov in stekla. Sidel je postal časom pojem zaupanja in najboljše pripomoček, ker pa je naš izrazit domači proizvod, je to zaupanje vanj še posebno upravičeno in utrujeno.

Iz Ljubljane

• Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu je odprta vsak dan od 10. do 16. ure Razstavlja 25 likovnih umetnikov 125 slik in kipov Razstava je zanimiva predvsem zaradi tega, ker je prva razstava „Slovenske pokrajine in človeka“. V paviljonu je toplo zakurjeno. Ves dan igra radio. Priporočamo obisk razstave zlasti v božičnih praznikih.

• Krajevna organizacija JRKD za poljski okraj je priredila 22. t. m. v tobovalni v gimnaziju na Poljanah božično-ke revne družine in deco svojega okraja. Prireditve se je udeležil tudi župan g. dr

FOTO AMATERJI

Kar danes lahko storite, ne odlašajte za jutri. Pridite, da se pripravite o izbiri in cenah foto-aparatur kakor tudi ostalih potrebščin.

Drogerija „ADRIJA“

MR. PH. S. BORČIČ, LJUBLJANA
Selenburgova ulica 1

Božiček

naj bo praktičen! Naj si blagovoli ogledati veliko zalogo damskih in otroških plaščev, vsakovrstnega zimskega perila, kravat, rokavic, nogavic itd. itd. v staroznani domači trgovini

Ign. Žargi

Sv. Petra cesta 11

15292

Nagradne naloge so razpisane

Se bolj kot mladina jih bodo odobraval stariši in vsi mladinsko. »Jutro« samo in, kakor je razvidno iz izkaza daril, je tudi mnogo odličnih tvrdk storilo, kar je bilo le mogoče, da bo imela naša mladina in z njo vred družine nekaj srečnih in zabavnih uric za božične praznike.

V polni meri poznamo in občutimo vse težke udarce, ki neizprosno padajo po našem gospodarskem in socialnem življenju. Vemo pa tudi, da občutijo te udarce v posebno hudi meri naši trgovci, ki so gotovo v enaki ali pa v še večji negotovosti glede svojega obstoja kakor nameščenci. Pri vsem tem pa ne oklevajo in ne premišljajo, kada gre za srečo mladine. To v prvi vrsti zaradi zakona, ki sicer ni zapisan, pa je vendar v polni veljavi po vsem svetu, odkar žive na njem živa bitja. Ta zakon zahteva, naj bo mladost brezskrbna, vesela in srečna.

UGODNA PRILIKA!

Zaradi okazijske odprodaje nudi cenjenim damam konfekcijska tvrdka

Drago Gorup & Co.

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta šte. 16, I. nadstropje

po znatno znižanih cenah elegantne zimske PLASČE in OBLEKE. 15376

Puc, katerega je predsednik g. dr. Klepec pozdravil kot moža, ki ima polno razumevanje za socialne potrebe ljubljanskega prebivalstva. V nadaljnjem govoru je poudaril načelo, da se je treba v današnjih hudih časih v potrebah omejiti do skrajnosti, da pa je človečanska dolžnost vseh, ki nekoliko laže izhajajo, da pomagajo tistim, ki nimajo sredstev niti za vsakdanji kruh. Naposled se je zahvalil vsem darovalcem za naklonjene darove. Župan g. dr. Puc je govoril mladini, ki naj bo prožeta od ljubezni do domovine in našega kraja. Sledilo so deklarativne deklaracije Jurčeve, Oblakove in Stebeljeve in deklica Tomca v ruščini. Lumberjev kvartet „Fantje na vasi“ je zapel nekaj lepih narodnih pesmi, nato pa je sledilo razdeljevanje daril. Vsa je dobila zavitek lestin in obleke ter je bilo razdeljeno med 79 družin s 110 otroki darov v vrednosti okoli 10.000 Din. Vso prireditelj je izvedel socialno-politični odsek krajevene organizacije, ki sodelovanju gospe Gregorčičeve, Stebeljeve in Tkačeve in g. dr. Rozmanovih.

• Za pomožno akcijo so tudi letos darovali mesta, uradniki in oni z lica in Mestne hranilnice po 1 do 2 odstotka od enkratne mesečne plače. Prispevek bo znašal, kadar plačajo tudi nekateri zaumniki, okoli 10.000 Din kakor ianeko to čuje se, da tudi uradniki OUZD pridno nabirajo med seboj prispevke za pomožno akcijo. Prosimo tudi drugo uradništvo, da priredi v svojih krogih enake zbirke. Vsakdo naj da nekaj po svoji možnosti; tudi najmanjši dar bo dobro došel.

• Darujte stare obleke za pomožno akcijo! Kdor ne more darovati v denarju naj daruje stare obleke, perilo za obutev. Drobna dopisnica, telefončeno ali ustno obvestilo mestnemu socialnopolitičnemu uradu zadostuje. Urad bo cimirje postal mestnega uslužbenca, da prevzame darovano. Če bi se prevzem nekaj in, zakasnili, potrpite, ker je vse nestno uslužbenstvo napreženo do skrajnosti.

Za malo denarja

lepo darilo za božič!

TRGOVSKA HIŠA 15377

ANT. KRISPER

Mestni trg 26. Stritarjeva ulica 1—3

LJUBLJANA

• Društvo zasebnih in avtonomnih nameščencev se najiskrejeje zahvaljuje vsem, ki so nas gumno podprli pri naši nabiralni akciji in pripomogli na kakršnokoli način, da sta čakanka in Miklavžev večer tako častno uspeša. Vsem dobrotnikom in prijateljem najlepša hvala!

• Akademski klub elektrotehnikov si je izvolil naslednji odbor: predsednik Pretnjak Sink Borut, blagajnik Krisper Jože, knjižničar J. Quaiser, knjižničar II. Schusterschitz Adolf, debatni referent Lampret Branko, arhivar Steg Anita, zapisnikar Franc Vladimir, revizorja Strekelj Vladimir in Adamčič Milan.

• Ruska Matica. Ruski znanstveni inštitut v Beogradu in Ruska Matica v Ljubljani, priredila v četrtek, dne 23. t. m. ob 20. v prostorih Francoskega inštituta predavanje prof. L. Tauterja iz Beograda o predmetu: Društvo narodov in pravni status ruskih emigrantov. (v ruščini). Vstop prost in brezplačen.

• Občni zbor zadruge „Dom učiteljev v Ljubljani“ bo v četrtek 29. t. m. ob 9. na I. mestni deklinski osnovni šoli v Ljubljani. Vabljene so učiteljice vseh kategorij, članice in tudi nečlanice.

• Društvo „Sočaja matica v Ljubljani“ želi vsem članom, prijateljem in obiskovalcem naših predavanj vseboje božične praznike Obenem naznanja, da priredi običajni „Silvestrov večer“ tudi, letos v vseh prostorih „Kazinec“. Spored bo zelo pester in zanimiv, kakor: godba, jazz-band deklaracija, petje (oktet Ljubljanskega zvonca), kuplet (Bučar in Premelč) lep dramski prizorček itd. Prehod iz starega v novo leto bo spremljal časni prirerem nagovor tov. Urbančiča. Sočani in prijatelji vabimo, da nas tudi letos ta večer pose-

NAMIZNA VINA

priznoma dobra, tudi na litre, priporočajo staroznani delikatesa - buffet JANO, Zidovska ulica 1. 15291

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

Čez ulico

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

NAMIZNA VINA

priznoma dobra, tudi na litre, priporočajo staroznani delikatesa - buffet JANO, Zidovska ulica 1. 15291

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

na, starost pa naj skrbi, da ostane tako za vedno. Vsi smo bili nekdaj mladi in življali smo dobrote tega zakona, sedaj pa smo dolžni, vrnati vso srečo in veselje svojih mladih dni današnji mladini.

Velika naklonjenost naših trgovcev do mladine ni prenehala povodom naše sedanje akcije niti tedaj, ko je bilo že objavljeno, da se zbiranje nagrad že z velikim uspehom zaključuje. V primeru bodi navedeno, da se je g. Kanca (drogerija v Židovski ulici) v svoji dobrotočnosti še enkrat po zaključku zbirke odločil prispevati k mladinskim nagradam poleg že darovanega fotoaparata še eno kamero. Te nagrade v razpisu n bilo več mogoče navesti. Pri razdelitvi nagrad se število fotoaparatur torej pomnoži še za enega po dobrotljivosti g. Kanca, kateremu izrekamo prirčno zahvalo.

UGODNA PRILIKA!

Zaradi okazijske odprodaje nudi cenjenim damam konfekcijska tvrdka

Drago Gorup & Co.

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta šte. 16, I. nadstropje

po znatno znižanih cenah elegantne zimske PLASČE in OBLEKE. 15376

Puc, katerega je predsednik g. dr. Klepec pozdravil kot moža, ki ima polno razumevanje za socialne potrebe ljubljanskega prebivalstva. V nadaljnjem govoru je poudaril načelo, da se je treba v današnjih hudih časih v potrebah omejiti do skrajnosti, da pa je človečanska dolžnost vseh, ki nekoliko laže izhajajo, da pomagajo tistim, ki nimajo sredstev niti za vsakdanji kruh. Naposled se je zahvalil vsem darovalcem za naklonjene darove. Župan g. dr. Puc je govoril mladini, ki naj bo prožeta od ljubezni do domovine in našega kraja. Sledilo so deklarativne deklaracije Jurčeve, Oblakove in Stebeljeve in deklica Tomca v ruščini. Lumberjev kvartet „Fantje na vasi“ je zapel nekaj lepih narodnih pesmi, nato pa je sledilo razdeljevanje daril. Vsa je dobila zavitek lestin in obleke ter je bilo razdeljeno med 79 družin s 110 otroki darov v vrednosti okoli 10.000 Din. Vso prireditelj je izvedel socialno-politični odsek krajevene organizacije, ki sodelovanju gospe Gregorčičeve, Stebeljeve in Tkačeve in g. dr. Rozmanovih.

• Za pomožno akcijo so tudi letos darovali mesta, uradniki in oni z lica in Mestne hranilnice po 1 do 2 odstotka od enkratne mesečne plače. Prispevek bo znašal, kadar plačajo tudi nekateri zaumniki, okoli 10.000 Din kakor ianeko to čuje se, da tudi uradniki OUZD pridno nabirajo med seboj prispevke za pomožno akcijo. Prosimo tudi drugo uradništvo, da priredi v svojih krogih enake zbirke. Vsakdo naj da nekaj po svoji možnosti; tudi najmanjši dar bo dobro došel.

• Darujte stare obleke za pomožno akcijo! Kdor ne more darovati v denarju naj daruje stare obleke, perilo za obutev. Drobna dopisnica, telefončeno ali ustno obvestilo mestnemu socialnopolitičnemu uradu zadostuje. Urad bo cimirje postal mestnega uslužbenca, da prevzame darovano. Če bi se prevzem nekaj in, zakasnili, potrpite, ker je vse nestno uslužbenstvo napreženo do skrajnosti.

Za malo denarja

lepo darilo za božič!

TRGOVSKA HIŠA 15377

ANT. KRISPER

Mestni trg 26. Stritarjeva ulica 1—3

LJUBLJANA

• Društvo zasebnih in avtonomnih nameščencev se najiskrejeje zahvaljuje vsem, ki so nas gumno podprli pri naši nabiralni akciji in pripomogli na kakršnokoli način, da sta čakanka in Miklavžev večer tako častno uspeša. Vsem dobrotnikom in prijateljem najlepša hvala!

• Akademski klub elektrotehnikov si je izvolil naslednji odbor: predsednik Pretnjak Sink Borut, blagajnik Krisper Jože, knjižničar J. Quaiser, knjižničar II. Schusterschitz Adolf, debatni referent Lampret Branko, arhivar Steg Anita, zapisnikar Franc Vladimir, revizorja Strekelj Vladimir in Adamčič Milan.

• Ruska Matica. Ruski znanstveni inštitut v Beogradu in Ruska Matica v Ljubljani, priredila v četrtek, dne 23. t. m. ob 20. v prostorih Francoskega inštituta predavanje prof. L. Tauterja iz Beograda o predmetu: Društvo narodov in pravni status ruskih emigrantov. (v ruščini). Vstop prost in brezplačen.

• Občni zbor zadruge „Dom učiteljev v Ljubljani“ bo v četrtek 29. t. m. ob 9. na I. mestni deklinski osnovni šoli v Ljubljani. Vabljene so učiteljice vseh kategorij, članice in tudi nečlanice.

• Društvo „Sočaja matica v Ljubljani“ želi vsem članom, prijateljem in obiskovalcem naših predavanj vseboje božične praznike Obenem naznanja, da priredi običajni „Silvestrov večer“ tudi, letos v vseh prostorih „Kazinec“. Spored bo zelo pester in zanimiv, kakor: godba, jazz-band deklaracija, petje (oktet Ljubljanskega zvonca), kuplet (Bučar in Premelč) lep dramski prizorček itd. Prehod iz starega v novo leto bo spremljal časni prirerem nagovor tov. Urbančiča. Sočani in prijatelji vabimo, da nas tudi letos ta večer pose-

NAMIZNA VINA

priznoma dobra, tudi na litre, priporočajo staroznani delikatesa - buffet JANO, Zidovska ulica 1. 15291

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

Čez ulico

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

NAMIZNA VINA

priznoma dobra, tudi na litre, priporočajo staroznani delikatesa - buffet JANO, Zidovska ulica 1. 15291

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Vino toč v Selenburgovi ulici šte. 6.

NAMIZNA VINA

priznoma dobra, tudi na litre, priporočajo staroznani delikatesa - buffet JANO, Zidovska ulica 1. 15291

VINO TOČ

v Selenburgovi ulici št. 6

O E N E

Belo vino, Osterberger . . . Din 12.— 10.—
Belo vino, štajersko I. 10.— 8.—
Belo vino, štajersko II. 8.— 7.—
Crno vino 10.— 8.—
Cvček 10.— 8.—

Vsak dan specialno kuhano vino lit. 15 Din. Nad 5 litrov se dostavi na dom. Pri odvzemu nad 20 litrov vina 10 % popusta.

Teokarović

Prvovrstno suknjo

Največja izbira.

Tovarna prodaja lastne izdelke v magaz. Ljubljana — Gradišče 4 v Mariboru po zastopniku gosp. Št. Šibar, Prečna ulica 6.

• Spremembe v železniški službi. Premeščen so zvančniki I. kategorije: Kordun Avgust, Ljubljana gl. kol. v prometno komercialno odeljenje direktorije; Zagar Janez z Rakeka v Ljubljano dol. kol.; Istenič Viktor z Brega na Savo; Siljan Josip iz Slov. Bistrice na Breg; Accetto Al. z Jesenice v Ljubljano glav. kol.; Kranjc Anton z Jesenice na Rakek; zvančniki II. kategorije Samarin Jožef, iz Zaloga na Rakek; Marvin Alojzij iz Rajhenburga v Videm-Krško; Zvab Stanislav iz Tezna v Maribor gl. kol.; Vidic Janez z Ljubljane gor. kol. v Kranj; Grcetič Rudolf z Rakeka na Jesenice; Mlakar Jurij z Maribora gl. kol. na Pragersko Ornik Adolf s Pragerskega v Maribor gl. kol.; Lužnik Matija iz Grosupljeva v Čušperk. Služitelj Jerič Franc iz Tezna na Pragersko. Prometni izpit so položili: uradniški pripravniki: Orlov Viktor, saobračajno-komercialno odeljenje; Kavčec Janez, progovna sekcija Ljubljana gor. dol. proga; inž. Sluga Janez, gradbeno odeljenje; inž. Pohan; Gornji, kurilnica Ljubljana E. gor. kol.; uradnik 9. položajne skupine: Outrata Drago, strojno odeljenje; dnevničarja Miklič Fedor, škofja Loka in Flego Jožef, kurilnica Ljubljana II. gor. kol.; brzojavni-signalni izpit pa uradniški pripravnik

u. Silvestrov večer Ljubljanskega Sokola v Narodnem domu bo s pestrimi in bogatimi sporedom presenetili vse posetnike in to tembo, ker bo vse točke spremljal priznani jazzband br. Nagodeta, ki se bo posebno odlikoval s plesnimi točkami. Inscenacija odra, kjer bodo društveni člani izvajali svojevrstne atrakcije, žive slike, komične nastope in zapeli vesele in poskočne popevke in kuglete, bo zadržala slehernega posetnika. Ob zatonu leta vsi, ki ste dobre volje — v Narodni dom.

Namesto posebnih daril
nuči »DAJ — DAM« za polovično ceno v Bruslju odlikovana vina v buteljkah po Din 15.—.

u. Blatna vas. Tako bi se lahko imenoval kraj ob Zeleni poti, Koseskega ulice in še nekaj drugih ulic v Trnovem, odnošeno na Gmajni, kjer smo v resnici. Kakor hitro se zemlja nekoliko odčaja, že se pogreza v blato vsak pasant, ki ima tam opravka. Še večji reveži pa so tamonjski stanovci, ki so tako rekoč stalno zakopani v blato. Mestna občina naj temu čim prej odpomore.

u. Ljubljanski Sokol priredi na Stefanovo ob 15. v telovadnici v Narodnem domu božično svojico. Vabljeni starši in ostalo članstvo.

KINO SOKOLSKI DOM

Tel. 33—87.

Jutri ob 15^h, 18., 20^h uri, v ponedeljek ob 15^h, 18. in 20^h uri Lucie Englisch in Fritz Kampers v izborni komediji

Veseli manevri

Dve uri smeha in zabave!
Pride! »Stric iz Amerike«.
14994

CENE: 10, 8, 6, 5, 4 DIN

u. Plesni zavod »Jenke« v Kazini ima na Božič nedeljski popoldanski tečaj ob pol 4. do 7. Nadaljevalni tečaj v torek ob 20. Družabna plesna perfekcija vsako sredo in začetni tečaj v petek. Informacije in posebne plesne ure vsakodnevno.

u. Silvestrov večer »Jadrana« se bo vršil v Narodnem domu.

u. Kavarna »Leone« 25. in 26. t. m. vso noč odprta!

Iz Celja

e. Celjsko uradništvo »Jutra« in »Slov. Narodac« je v Strossmayerjevi 1. pritličje, desno, telefon 65, celjske podružnice uprave obeh listov pa v Kocenovi 2. telef. 190.

e. Krajevna organizacija JRKD za mesto Celje bo imela članski sestanek 28. t. m. ob 20. v Celjskem domu

Zvočni kino IDEAL

V nedeljo in ponedeljek
premiera!

Velefilm bajnega orientalskega čara! — Velefilm napete vsebine kot Trider Horn! — Na tisoče in tisoče sodelujočih! — Opasne borbe s krokodili, tigri, leopardi in ogromnimi kačami. Bela žena v ujetništvu močnega maharadža in njen drzen beg preko opasne reke, polne posastnih krokodilov. — Izbruh starega vulkana!

Maradu

Velenapete senzacije kot še v nobenem filmu!

Kot dopolnilo prekrasen Ufa film

„GORA ATHOS“
in najnovejši Ufa zvočni tednik.

Predstave oba praznika ob 3., 5., 7. in 9. zvečer.

Predprodaja vstopnic v nedeljo in ponedeljek od 11. do pol 13. ure!

e. Prvi tečaj na celjski realni gimnaziji je bil zaključen večer. Zavod šteje 768 učencev (536 dečkov in 232 deklic). Prvi tečaj je končalo z odličnim uspehom 36 učencev (4.7 odst.), s prav dobrim 223 (29.1 odst.), z dobrim 194 (25.2 odst.), z 1 negativno oceno 145 (19 odst.), z 2 negativnimi ocenami 73 (9.5 odst.) z več negativnimi ocenami 95 (12.3 odst.), nepopolno ocenjena sta 2; 5 učencev je moralo zapustiti zavod, ker ima nad polovico negativnih ocen. Izdelalo je 59 odst. padlo pa 41 odst. Lani je padlo v prvem tečaju 55 odst. učencev, 14 odst. več kakor letos. Na celjski gimnaziji občutno primanjkuje učnih moči.

e. Opozorilo odrom! Glede na razne novice v »Slov. Gospodaru« od 14. t. m. itd. sporočam zainteresiranim odrom, da ima Tiskarna sv. Cirila v Mariboru avtorsko pravico samo za igro »Guzaj«, ki jo je napisal bogoslovec Petančič. Za svojo zgodovinsko ljudsko igo »Razbojnik Guzaj«, ki izide v kratkem v Ljubljani, pa imam do nadaljnjega avtorsko pravico edinole jaz in naj se obračajo za upravitelstvo dovoljenje za igro »Razbojnik Guzaj« vsi zainteresirani odri slejkoprej izključno name. Ernest Tiran, šol. upravitelj Celje, Ljubljana.

e. Državna krajevna zaščita deca in mladine v Celju je tudi letos v zavesti, da uboga deca prav ob božičnih praznikih najbržke občuti svoj bedni položaj, pokrenila široko zavodno dobrodelno akcijo, da bi ji s prispevki raznih korporacij naklonila primernih daril ter ji s tem pripravila nekaj božičnega zadovoljstva. Društvenemu odboru je uspelo, da se je nabralo za božičnico 950 Din, in sicer so darovali: Okoliška celjska občina 3000 Din. Po 1500 Din: kr. banska uprava dravske banovine, tukajšnja mestna občina Rečič križ, Mestna hranilnica v Celju, Ljudska posojilnica 500 Din in Celjska posojilnica 150 Din. K temu znesku je priložila zaščita iz svojih prihrankov 4350 Din, tako da je 14.000 Din naklonila revnim šolarjem tukajšnjih osnovnih šol. Vsaka šola je prejela 3500 Din.

e. Tedenski svinjski sejmi v Celju se bodo zopet vršili od 1. januarja dalje. Trgovci s svinjami se opozarjajo, da morajo blitj vozovi in avtomobili po vsakem prevozu svinj temeljito razkužiti.

e. Celjski denarni zavodi danes ne poslujejo.

e. Vsi lastniki psov v Celju se pozivajo, da pripravijo pse do 25. t. m. mestnemu načelstvu v sobi 10 (ne v sobi 20).

e. Sokolski smučarski tečaj preložen. Smučarski tečaj celjske sokolske župe, ki bi se moral vršiti od 26. t. m. do 1. januarja na Mozirski planini, je preložen in bo najbrže od 2. do 8. januarja. Prijave je treba ponoviti.

e. Zupanstvo občine Celja okolice se iskreno zahvaljuje Cinkarni, d. d. v Gaberju, za premoč, ki ga je podarila revežem za božične praznike

Prav prijetne božične praznike in srečno novo leto želi svojim cenjenim odjemalcem

Anton Fazarinc, Celje
kolonijalna in delikatesna trgovina
15350

e. Božičnica, steg skavtov in planink v Celju priredi na Stefanovo ob 15.30 v dvoranji Ljudske posojilnice božičnico. Na koncu bo obdaril tiste brezposelnih in revežev iz Celja in okolice.

e. Mestni kino. Jutri ob pol 17., pol 19., in pol 21. eksotični zvočni film z Južnega morja »Tabu«, delo slovitega režiserja Murnaua. Na Stefanovo ob pol 17., pol 19. in pol 21. in v torek ob pol 21. izvrstna zvočna opereta »Zaročenec brez izkustva« (»Noč brez odmorac«) z znanim komikom Siegfriedom Arnom. Pri vseh predstavah zvočni žurnal.

Iz Maribora

a. Polletni rezultati na mariborskih srednjih šolah ne zadovoljujejo. Na klasični gimnaziji je od 707 učencev izdelalo z odličnim uspehom 67 (9.36 %), s prav dobrim 231 (32.25 %), z dobrim 145 (20 %), padlo pa je 268 dijakov in dijakinj ali 37.43 %. Skupno je torej izdelalo le 443 učencev in učenek, ali 61.87 %. Na realni gimnaziji, kjer ima zaradi pomanjkanja šolskih prostorov 9 oddelkov vseh pouk popolnoma in sta dva oddelka nameščena celo v »Vesnie«, je od 1221 učencev in učenek v 26 razredih z odlično izdelalo 78, s prav dobrim, dobrim in zadostnim uspehom 677, padlo pa je 466 dijakov in dijakinj. — Na državnem učiteljski, ki ga v vseh letnikih in razredih poseja 429 učencev in učenek (159 učencev in 270 učenek), je z odličnim uspehom izdelalo 9, s prav dobrim 158, z dobrim 94, padlo pa je 168 dijakov in dijakinj.

a. V tajni seji mestnega občinskega sveta je bilo sprejetih v občinsko zvezo 26 prosilcev, sprejem treh pa je bil odklonjen. Sprejem je bil zagotovljen vsem 5 prosilcem. Občinski svet je obravnaval tudi nekatere personalne zadeve in sta po pragmatiki napredovala magistratna uslužbenca Ivan Mlakar in Ferdo Krajnc. Sprejet je bil nadalje predlog, da ostanu uradovanje na mestnem magistratu nedeljeno. Za pridobitev Turkov hšle na Pobreški cesti se uvede razlastitveno postopanje. Izdana so bila dovolila za nekatere nove gostilne in slične obrate.

a. Dvajset let Legatove šole. Dne 3. januarja preteče dvajset let, odkar je bila ustanovljena in otvorjena Legatova šola. Zaradi tega se bo vršila tekom drugega meseca primerna slavnost, na katero bodo povabljeni vsi absolventi, učitelji in profesorji, zastopniki oblasti in časopisov ter prijatelji šole.

ELITNI KINO UNION CELJE

Spored za:

DECEMBER	DECEMBER
25. NEDELJA	26. PONEDELJEK
DECEMBER	
27. TOREK	

1) **UFA** zvočni tednik (najnovejši)

2) Westnova tovarna v Celju

3) Kratka šaloigra (Trik-film)

4) ODMOR

Lilian Harvey

IGRA
POJE
JOKA
PLEŠE
SE SMEJI

v družbi najlepših filmskih igralcev

Willy Frisch

Willi FORST

Paul Hörbiger, Trude Hesterberg v popolnoma novem Ufa veletonfilmu

PLAVI SEN

Mojstrska režija — Vesela in zanimiva vsebina — Lepi igralci — Izvrstna igra — Krasni šlagerji

Predstave ob nedeljah in praznikih ob 4., četrt na 7., pol 9.
ob delavnikih ob pol 5. in pol 9.

Pri vsaki predstavi ves spored
Cene sedežev: 5, 8, 10 in 12 Din

Elitni kino UNION

a. Velika vremenska in toplotna izprememba na Pohorju. Stalni obiskovalci Pohorja pripovedujejo o velikih vremenskih in toplotnih razlikah med Mariborom in vrhov. Pohorja. V Mariboru je bilo predvečerašnjim, ko je odhajala neka skupina naših turistov na Pohorje, stanje termometra 1 stopinja Celzija nad ničlo, v višini 400 m so turisti zašli v prekrasno, pravcato zinsko pokrajino, kjer je bil ves gozd v najlepšem ivju. Tam je kazal termometer 6 stopinj pod ničlo. Kakih 200 m višje pa je ta zimska krasota nenadoma prenehala in je bilo pravo poletje. Vsi vrhovi so se kopali v solncu, ki je bilo tako vroče, da so morali planinci sleči celo srajce. Na solncu je kazal termometer skoraj neverjetno vročino 45 stopinj nad ničlo. V Mariboru se stiskamo ob zakurjenih pečeh, na pohorskih vrhovih pa se pote in solnčijo goli.

a. Za pomožno akcijo mesta Maribora so darovali: trgovec Blüdfeld 3000 Din, lastnica kavarn »Central« Ita Stieckler 300 Din, trgovca Fr. Weiler in Sepec, hotelir Fran Zemljic in upraviteljstvo »Vetrinjskega dvora« po 200 Din, vodja zavarovalnice »Vardar« Drago Kraus, Vilko Weigl, drogerist Thür, ravnateljica Marija Rapoc, tiskar »Transport« zasebnik dr. Pohl, inž. Stein, okrožni sodnik dr. Miroslov Dev, L. Scheidbach odvetnik dr. Rihard Faninger in hšna posestnica Marija Frangeš po 100 Din. Vodstvo pomožne akcije se vsem dobrotnikom iskreno zahvaljuje.

a. Lepa božičnica narodnih železničarjev. Za letošnji božič je obdarila tukajšnja podružnica Združenja narodnih železničarjev okrog 150 najbednejših delavcev, upokojencev in miloščinarjev, ki jim je razdelila prednoročnim v Narodnem domu nakaznice za razna živila in druge življenjske potrebine v vrednosti okrog 20.000 Din. Nakaznice so se glasile na zneske 100 do 200 Din na osebo.

a. Silvestrov večer v vseh prostorih Unions priredi Sokol Maribor—matica. Originalni spored, čigar središče bo imenitni cirkus Alghabomo, jamci za izvrstno zabavo. Vstopnice so v prodaji v trgovinah Bureš in Brišnik znatno ceneje. Nekaj miz je možno rezervirati v trgovini Bureš.

a. Od doma je pobegnil. Zasebnica Valerija Klobasova z Vojašniškega trga je prijavila da je njen 11-letni sin Jožko, učenec meštanske šole, odšel že v sredo popoldne od doma in se do danes še ni vrnil. Mati je v skrbah, da se je dečku pripetila morebiti kakšna nezgoda. Obleden je v rjav povrsnik kratke hlače, na glavi pa ima rjavo pleteno čepico. Kdor bi o dečku kaj vedel, naj javi policiji ali pa materi.

Iz Litije

i. Podružnica Sadiarskega in vrtnarskega društva v Litiji vabi k občnemu zboru, ki bo na Stefanovo po 10. sv. maši v 6. razredu narodne šole.

i. Na praznik sv. Stefana zvečer ob 8. se ponovi narodna igra »Divji lovec« v dvorani predilnice.

Iz Kranja

Anton Lap, vrtnarstvo
KRANJ, poleg Narodnega doma
šopki, venci, cvetlice itd. 15338

Iz Kamnika

ka. Rekord smo postavili Kamničani v soboto in v nedeljo, ko smo napolnili istočasno pri gledaliških predstavah kar dve dvorani. Kaj takega se še ni pripetilo, saj so po navadi vse igre slabo obiskane. V nabito polnih dvoranah so igrali v Kamniškem domu sportniki burko »Robert in Bertram«, Čitalnica pa je otvorila letošnjo sezono s komedijo »Ravna kakor cerkevna miša«. Igra, za katero je zaradi dobre reklame, zlasti pa zaradi baleta vladalo precejšnje zanimanje, je bila v režiji in igranju na vzorni višini. Gdč. Rozi Čizmekova je brljirala v naslovni vlogi in znova potrdila sloves, ki ga uživa kot najboljša kamniška igralka. G. Johi Golob ji je bil v igri enako vreden. Tudi sportniki so želi s svojo igro ogromen uspeh.

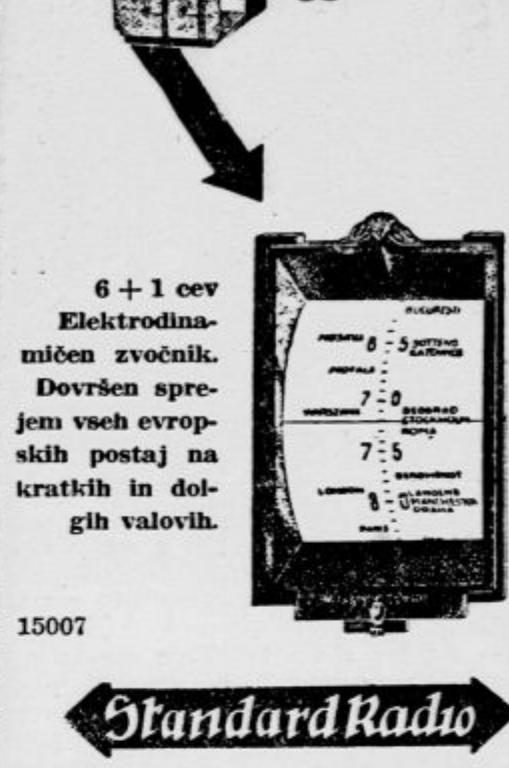
ka. Tujsko prometno društvo je imelo v ponedeljek občni zbor. Iz poročila funkcionarjev bi omenili, da je imela blagajna 13.854 Din dohodkov in prav toliko stroškov. Zbora se je udeležil tudi kamniški rojak ravnatelj Zveze za tujski promet g. Pintar, ki je podal nekaj smernic za uspešno pozaznado za bodočo sezono. Izvoljen je bil ponovno skoro vse stari odbor s predsednikom sreskim načelnikom g. Vouškom in tajnikom g. Skalo.

Iz Novega mesta

Stavbeno in pohištveno mizarstvo s strojnimi obratom
MIROSLAV MALOVIČ
NOVO MESTO
se priporoča cenj. občinstvu za vsa stavbeno dela po predloženih ali lastnih načrtih, raznovrstna moderna in priprosta pohištva, pisarniške, šolske, trgovske opreme, ter vsa v to stroko spadajoča dela. 15339

TAKO IZGLEDA

skala
aparata
Super
33

n. Kino »Dome« v Sokolskem domu bo predvajal v nedeljo 25. t. m. ob 18. in 20.15 in na Stefanovo 26. t. m. ob 15., 18. in 20. zvočni film »Bombe na Monte Carlo« in zanimivo zvočno predigro.

Iz Trbovelj

Prav vesele božične praznike in obenem srečno novo leto želim vsem Trboveljčanom kakor tudi mojim cenjenim Hrastničanom

Restavracija pri »Tončki«

Iz Laškega

i. Proračun mestne občine. V smislu naredb je bilo treba kredite v raznih pozicijah znatno skrajšati. K temu znači tudi nazadovanje konzuma pijač znaten padec pri trošarinskih dohodkih. Kljub temu se je posrečilo proračun uravnovesiti, tako da ostanajo doklade na neposredne davke tudi za leto 1933 nespremenjene, to je 37%. Na trošarini se bo pobiralo v letu 1933 od hl vina 150 Din, od hl vinskega mošta 50 Din, od hl piva 100 Din, od sadijca 25 Din in od alkoholnih pijač 5 Din za hl stopnjo.

i. Sestanek županov laškega sreza bo dne 27. t. m. ob 10. uri v pisarni sreskega cestnega odbora v Laškem.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi 15241

DRAGO BERNARD
frizer za dame in gospode, LAŠKO

i. Narodna odbrana je sklicala preteklo nedeljo v hotelu Savinja sestanek za ustanovitev laške podružnice. O pomenu Narodne odbrane in njenih smernicah je izčrpnoro poročal član občastnega odbora načelnik g. Vargazon. Izvoljen je bil pripravljalni odbor.

i. Posnemanja vredno. Sreski šolski nadzornik g. Ljudevit Potočnik se je oddločil, da se oddolži za pismene gratulacije svojim prijateljem in znancem za božič in novo leto s tem, da je daroval v fond za Sokolski dom v Laškem 100 Din. Tak način čestitanja priznankov bi mogel postati Sokolu vreden vir dohodkov. Posnemajte!

i. Tomažev sejem je bil sicer živahen, pa menda kljub temu ni povsem zadovoljil trgovcev in kramarjev, pri katerih je promet zavisen od živinske kupčije, ki je še vedno v zastoji. Prigianih je bilo 203 glav živine in je bilo prodanih 50, od teh 1 vagon za Italijo. Najvišja cena je bila 6.50 Din za kg, ostalo po kvaliteti od 3 do 5 dinarjev.

Smučarska šola

S. K. ILIRIJE

v Ratečah - Planici

Inž. Janša se je vrnil s študijskega potovanja iz Avstrije in je prišel 19. t. m. s poučevanjem smučanja in smučarskem domu Ilirije v Planici. Snela je sicer malo, vendar je za vezbanje dovolj in dober.

Vsakemu smučarju

pošljemo

„Vse za zimo“

zastoj katalog-revijo:

Nad 100 ilustracij, 60 strani. Poučni članki, kritične razprave, bogata oprema in stvarnost, bodo presenetili vsakogar. Pišite takoj ponj; za praznike prejmete lepo darilo!

Sportna delavnica

B. KOLB

Vižmarje—St. Vid nad Ljubljano
Tovorniški obrat za zimsko-sportno orodje, šotore in sklopne toline

Posetite in oglejte si zalogo v detaljni trgovini. Pridite, svetujemo Vam nepristransko. Postrežemo Vas samo s kvalitetnim blagom, ker hočemo da ostanete trajno zadovoljni.

Kvaliteta in cena

naj bosta odločujoča!

Le renomirano blago Vam jamči za

popolen sportni užitek

Božič v mariborskem gledališču. Na prvi požitni praznik bo premiera revijske opere »Pri belem konjičku« najuspešnejšega nemškega dela poslednjega časa. Režira K. Bachmann kot gost. dirigira kapelnik Herzog. Nastopi vse operetni in dramski ansambl. Povisane cene. Prva ponovitev bo na Stefanovo zvečer. Tudi povisane cene. Bloki oba večera ne selajo.

Zdravi in veseli božičevali!

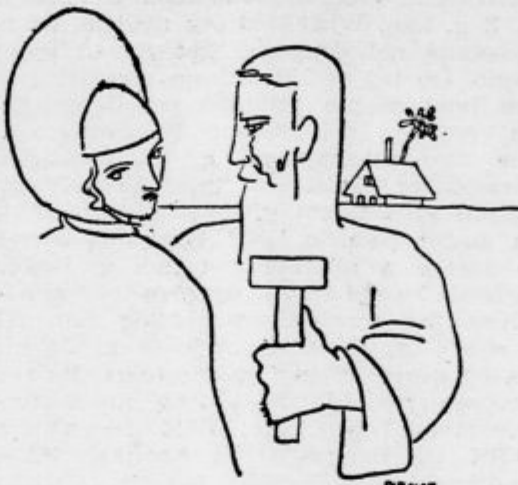

Alojz Gradnik Božična

(Prosto po češki narodni pesmi.)

Marija je po poti šla,
po križem svetu romala,
nosila trudna sinčka je,
na sredi srca svetega.

Hodila je in prišla je
za mraka do kovačnice:
»Kovač, daj prenočišče mi,
samo za dve, za tri noči.

»Kako ti prenočišče dam?
Preveč tovarišev imam:
mi noč in dan tu kujemo
in ognja ne pogásimo.«

»Pa mi, kovač, vsaj to povej,
kaj noč in dan vi kujete,
kaj noč in dan vi kujete,
da ognja ne pogásite?«

»Železne žblje kujemo,
ves čas, vse dni in vse noči.
Ko Jezus Kristus križan bo,
potreboval bo žblje trl.«

Ko je Marija žalostna,
besede te zaslišala,
močno se je prestrašila
in je naprej po poti šla.

Naprej je šla, šla do noči,
prišla do revne štalice,
še praga prestopila ni,
ko sinčka porodila je.

Pritekel je do štalice
kovačev drobní otročič.
»Zazibaj ga, zazibaj ga,
da bo zaspanókal moj črvlič.«

»Kakó naj zibljem ga, kakó
naj ti poganjam zibelko?
Ne vidiš — li, da sem brez ročk?
Ne vidiš li, da sem brez očk?«

»Dotakni teh-le se pleníc
in ti ne boš več brez ročk.
Dotakni jaelíc ee, z očmi
boš videl vse tako kot ml.«

Prišel je otročič domu,
prišel k očetu svojemu,
igral se je z ročicama
in migal je z očnicama.

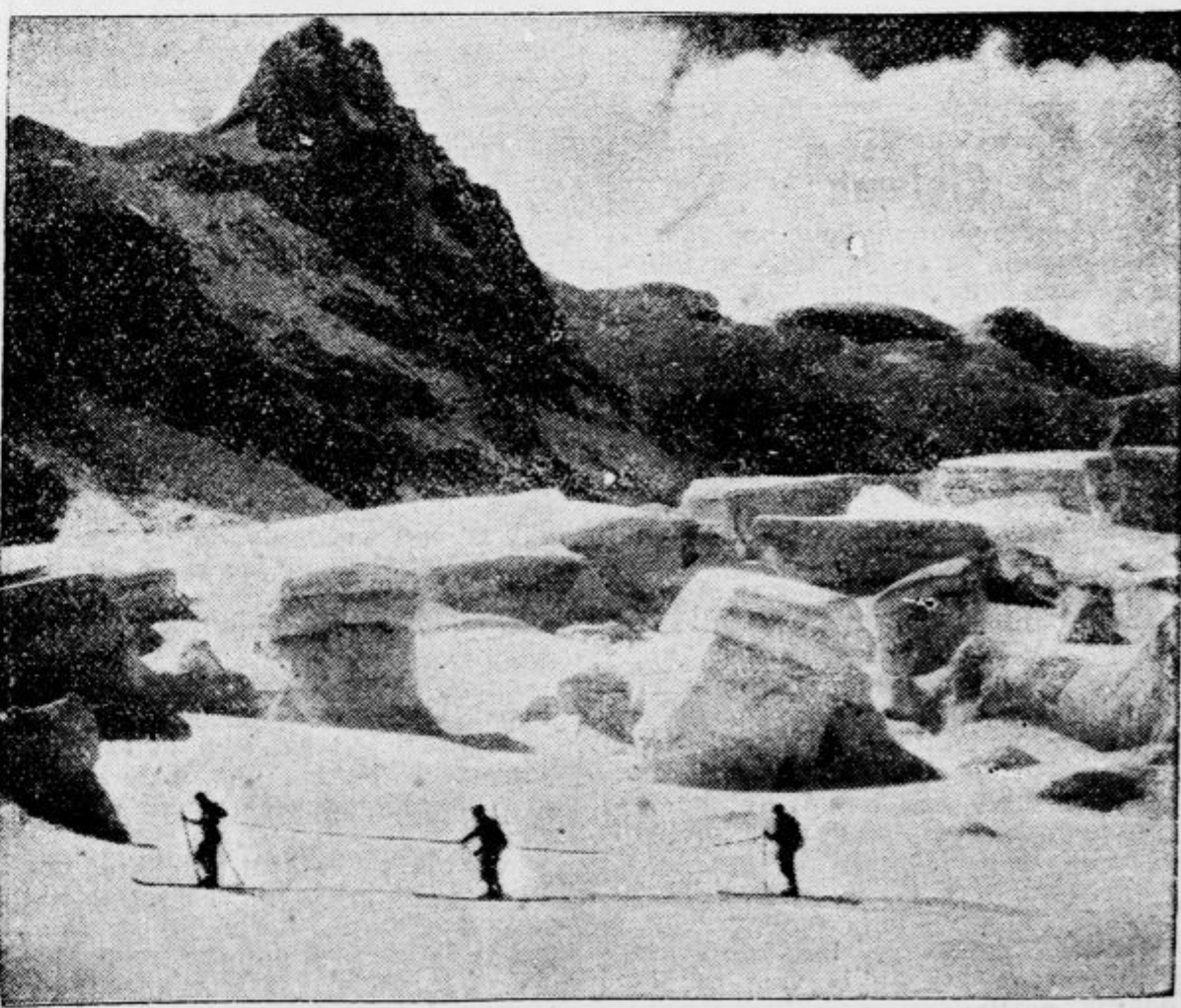
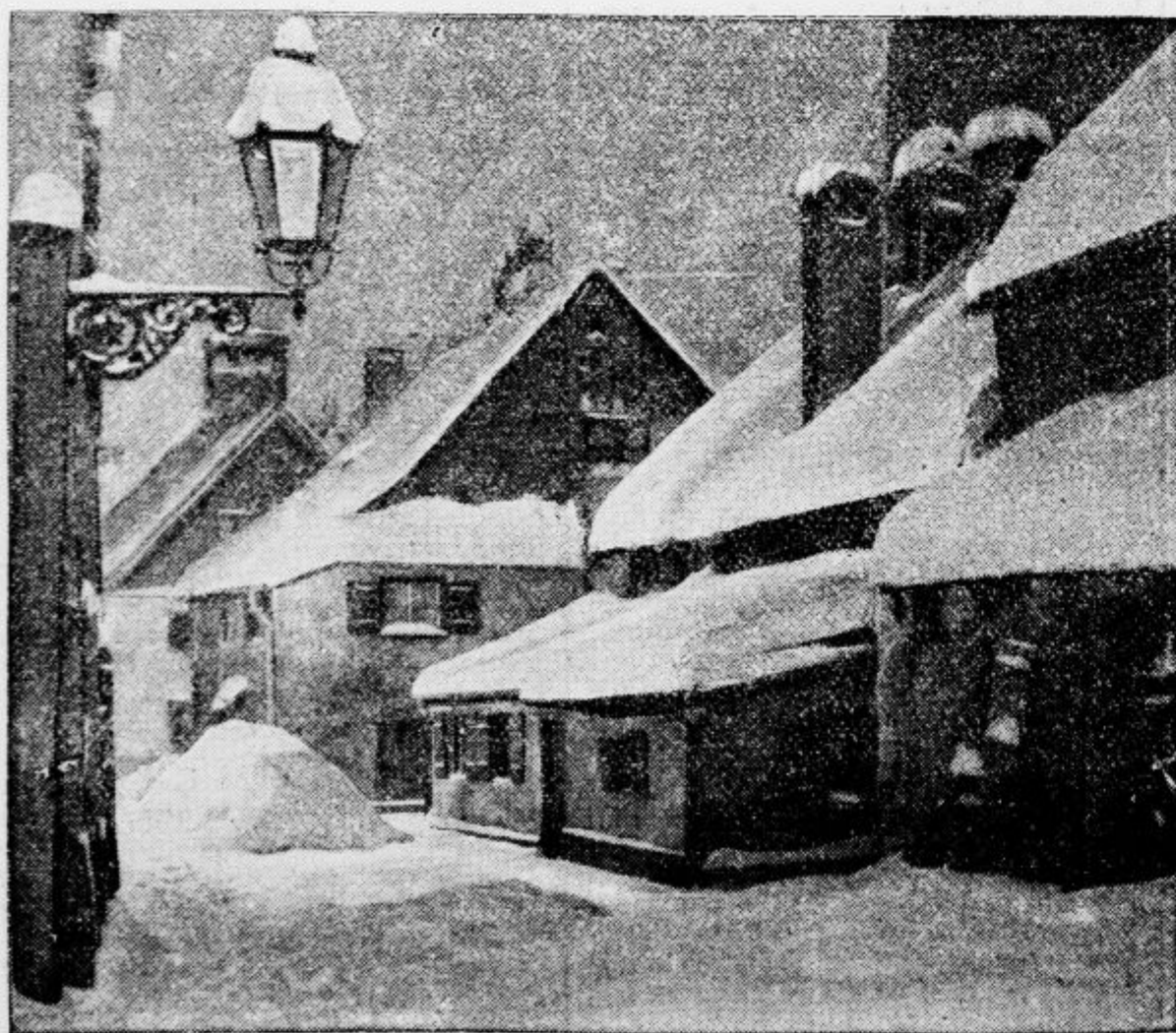
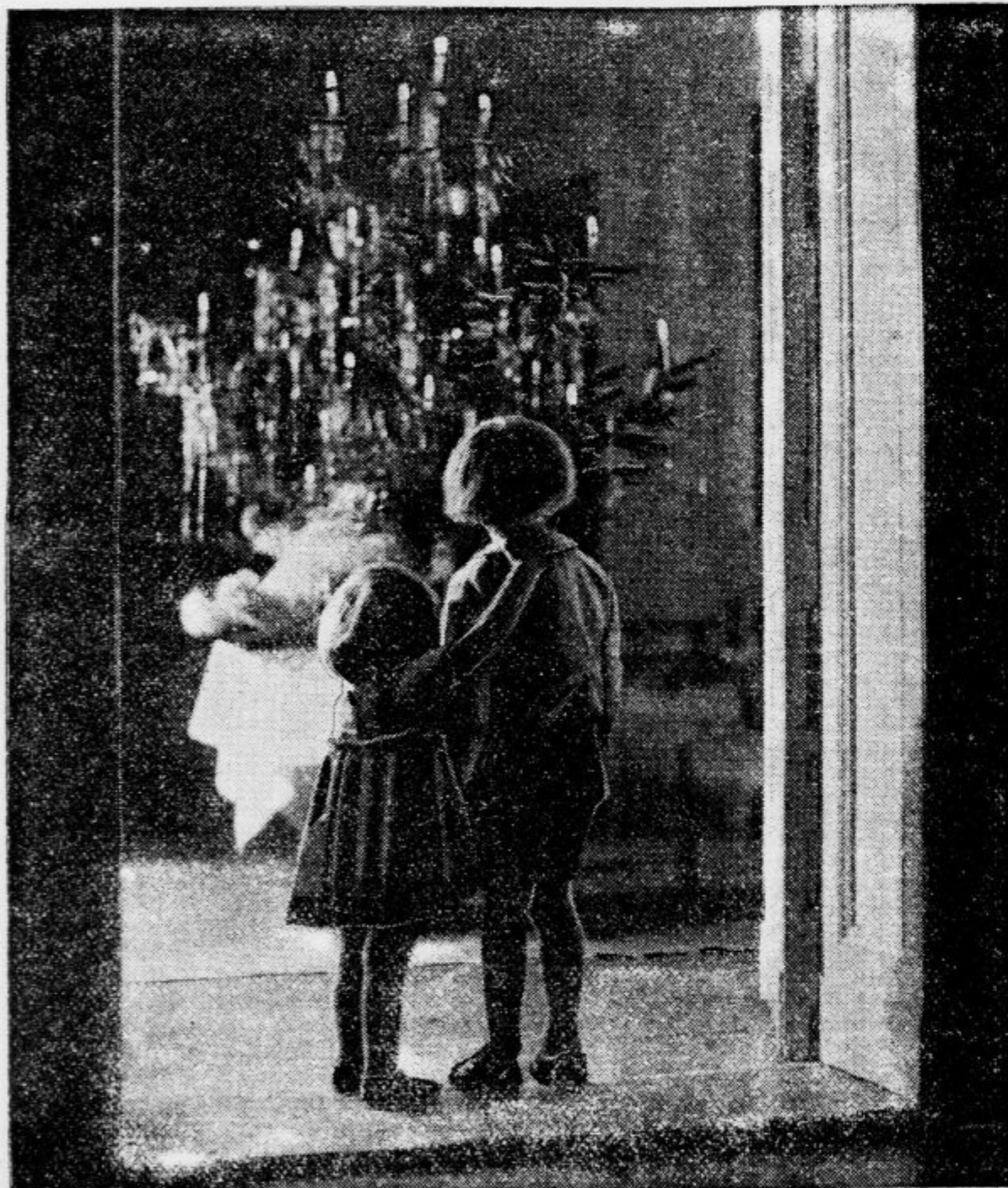
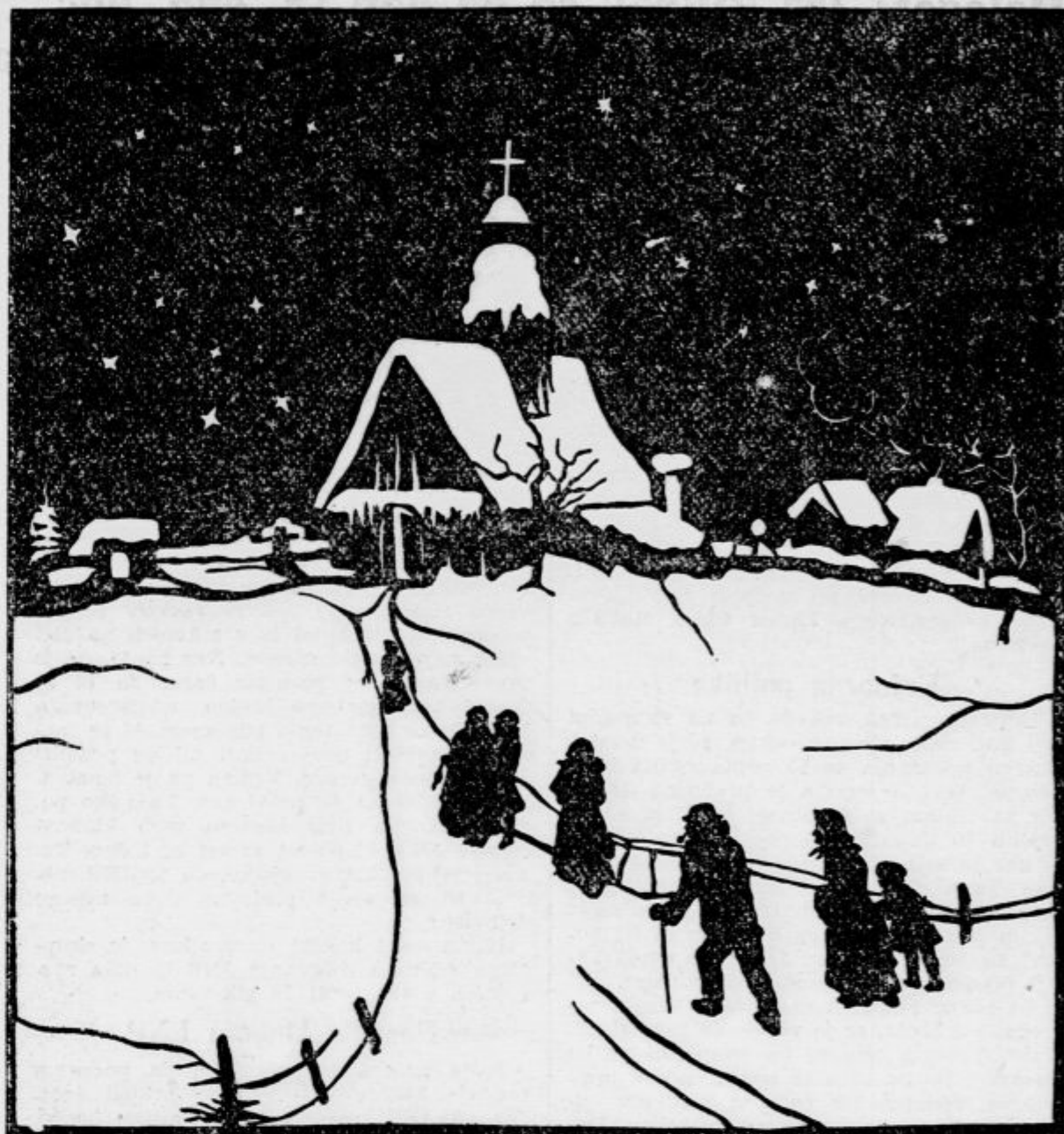
In oče ga je vpraševal:
»Kdo pa je tebi ročke dal?
Povej, kje si dobil te ročke,
kje si dobil te modre očke?«

»Marija mi jih dala je,
ki je sinoči k nam prišla,
tam v štalici, pri jaelicah,
zdaj ziblje dete Jezusa.«

»Da sem jaz vedel, kdo je ta,
da je Marija ta gospa,
bi bil postal ji posteljo
erobno in pozlačeno.

Jaz pa na tla bi legel spat,
na trdo kamenje z glavó,
na trdo kamenje z glavó,
z nogami v trnje in osat.«

LETOŠNJE ZASEDANJE NOGOMETNEGA PARLAMENTA

Delegati 499 klubov so en dan in eno noč razpravljali o važnih vprašanjih našega nogometa — Nacionalna liga — Sličice s skupščine

Redna glavna skupščina JNS se je vršila kot zbiranje v Beogradu 18. t. m. Za ta oblika zbor je vladalo ogromno zanimanje, kajti poleg važnega vprašanja, kako se bo v bodoče odigralo državno nogometno prvenstvo, se je pričakovala tudi diskusija o bodočem sportnem zakonu. Poslednje je za mene in vsakega, ki pozna smisel in namen sportnega pokreta od največje važnosti. Da so tega zavedali klubi, jasno priča število njenih delegatov. Nasploh ne veš pri vseh delegatih drugih beograjskih klubov, kako stalšče zavzemajo.

Kulturna politika

Kdor je pričakoval, da bo na skupščini bil hud veter ali celo orkan, se je zmotil. Glavna vprašanja so se rešila že na konferenci, seveda mnoga le prehodno, in sicer za to, ker so se mnogi predlogi skoro vsaki 10 minut korigirali in spopolnjevali, ker je to bilo odvisno od kulturne politike. Ta je za Beograd izredno značilna in če se tega ne zavedaš, izgubiš orientacijo ... in predlog, ki si ga staviš in si bil gotov, da bo v stavljeni formi in modifikaciji prodir, doživlja razne metamorfoze.

Da zakon o sportu ne bo tako kmalu zagledal luč sveta, se je vedelo že pred skupščino. Torej o tem se na skupščini ne bo govorilo. Bo pa zato ta bodoči zakon prav gotovo moderen ter časi in prilikam odmerjen. To je nadej naših sportnikov. Dotlej bo najbolj potrebno potpeti glede ugodnosti na prevoznih sredstvih, ker bo zakon vseboval, če ne bo preje naše narodno predstavnost doseglo teh tako težko pričakovanih železniških popustov.

Profesionalizem ali ne

V Beogradu sem doznal, da zahtevajo vodje zagrebški klubi odcepitve od ostalih tako zvanih malih klubov, kar bi se dalo doseči s profesionalizmom. Toda v Beogradu so dovolj pametni in vedo, da tudi »vodje« ne pade denar v jermasih. Mnogi vodje klubov komaj prenašajo izdatke za igranje, klubske prostore, inventar itd. Profesionalizem, kot je izveden v Avstriji, Češki, Madžarski in drugod, je pri nas nemogoč iz enostavnega razloga, ker so tekme prešibko posejane. Če pri nas prisostuje tekmi 12.000 oseb, je to rekord. Za finančno stanje vodilnih klubov približno vemo, in zaradi tega znamo, da je pri marširanjem obupno. Torej o kakem čistem profesionalizmu pri nas ne more biti govora. Da pa vsi naši igralci niso idealni amateri, tudi vemo.

Predkonferenca

Na savezni konferenci na predvečer skupščine sem bil imenovan v odbor, ki naj bi rešil vprašanje državnega prvenstva. Veselilo me je, da je temu odboru neuradno priključili tudi drugi delegat naših klubov. V tem odboru bi potreboval še več naših sportnih delavcev za pomoč v borbi, da bi se pri ustanovitvi nacionalne lige upoštevala tudi dravska banovina. No, v smislu predhodnih razgovorov z vodilnimi sportnimi osebnostmi Beograda je ta odbor le rešil, da pride v nacionalno ligo tudi predstavnik naše banovine. Ta naj se kvalificira izmed klubov Primorja, Ilirije in ISSK Maribor s kvalifikacijskimi tekmami, ki bi se igrale po sistemu na točke. Za ta predlog, kako naj se namreč kvalificira predstavnik LNP za nacionalno ligo, so bili prisotni iznenadeni. Dosele je vsakdo od podsavezov, ki je imel največ glasov, priskal na to, da se imenuje njegov ljubimec v nacionalno ligo; oba ljubljanska pa sta rešila to vprašanje na način, ki se je vsem zdel kavalirski in sportski.

Tako je zgrešena situacija na dan skupščine. Toda kulturna politika daje dovolj polja in nalaga opreznosti. V veliki dvorani Delavske zbornice, kjer se je skupščina vršila, so poslušali govorniki samo oni, ki so vneti za govorniško umetnost ali pa oni, ki so uživali v medicinski. Prav gotovo pa so bili med njimi tudi taki delegati, ki so hoteli slišati iz ust govornikov sodbo o delu in delovanju JNS. To

da glavna borba se je vršila na hodnikih, v restavraciji, v bližnjih sobah in na galeriji.

Kritike dela JNS

Od močnih osebnosti, ki so kritizirale delo JNS, so omembe vredni le gg. Inž. Kodžić, dr. Bratić, Frauenglas in L. Živković. Efekt, ki sta ga prva dva dosegla s svojimi idejnimi kritikami, je deloma kvarilo dejstvo, da je inž. Kodžić, predsednik SK Jugoslavije, dr. Bratić pa član u. o. JNS. Mnogi od ostalih govornikov so bili predolgočasni in so pogosto mleli prazno slamo. Nekd. so celo kritizirali izdatke za tiskanje tajniškega in blagajniškega poročila in mogoče mnogi od teh so lani zopet kritizirali, zakaj se ta poročila ne izdajo lepo tiskana v lični izdaji. V razmiki zaslužita poročila pohvalo. Dogodkov je bilo mnogo in dela se je izvršilo tudi mnogo, a bi zavzelo preveč prostora, če bi hotel le v glavnem navesti samo najvažnejše zadeve. Res pa je, da je preostalo JNS pre malo časa, da bi se mogel tudi globoko dejno udeleževati. Toda če se hoče temu odporniti, bi se morali ustanoviti novi odbori ali pa podeliti delo v razne saveze. Večina pa je smatrala, da ni še za to pravi čas. Tajniško poročilo obsega tudi seznam vseh klubov članov JNS ki pa na žalost ni točno. Temu je zopet krivo dejstvo, da je JNS meval tokom svoje poslovne dobe mnogo delovodij.

Kjub ostri kritiki govornikov, je skupščina odobrila delovanje JNS in dala razrešnico s 454 proti 23 glasovom.

Posojila klubom LNP

Moja naloga je tudi bila, da podprem prošnje klubov LNP, ki so prejeli svojčas od JNS posojila za zgraditev igrišč. Ti klubi so to tudi izvršili ter vse dohodke v to svrhu uporabili. V tem pogledu in smislu je tudi pletiral prof. Filipović in upam, da bodo klubi deležni gromote pomoči. Skupščina je namreč sklenila, naj bodoči u. o. JNS s svoto ki se je votala, gromote podpre v gornjem smislu klube, t. j. z zbrisom gotove vsote na posojilih. To moje prizadevanje upam, da ni pokvaril g. Zupan, sav. sodnik iz Ljubljane, ki se je nenadoma pojavil na skupščini in kritiziral blagajniško poslovanje JNS. Sicer ne morem odrekat g. Zupanu dobrega namena, vendar imam še vedno vtis, da v danih razmerah tak nastop ni na mestu.

Državno prvenstvo

Zanimanje skupščine v popoldanskem in večernih urah se je vrtilo okoli vprašanja novega načina za odigravanje državnega nogometnega prvenstva. Predlog splitskega nogometnega podsaveza, v kolikor se tiče II. in III. razreda, ki je enak našemu lokalnemu I. in II. razredu, je na področju LNP izveden. Izjema obstoji v tem, da predvideva načrt v II. razredu in na področju LNP tudi predstavnik — vode — klube iz Celja, Čakovca in Varaždin. To pa je skupščina LNP letos odredila, a je savez na priobitož SSK Celje sklenil število klubov od 8 na 6 v smislu sklepa lanske skupščine JNS. In tako sta pri nas iz podsavezne lige izpadla predstavnika Čakovca in Celja. Varaždin pa spada pod ZNP, česar Spl. NP najbrž pri sestavi svojega načrta ni vedel. Torej v bistvu LNP že izvaja prvenstveno tekmovanje tako, kot to predvideva načrt Spl. NP. In že zaradi tega nisem mogel biti proti načrtu. Da pa je načrt našel zelo ugoden odziv na skupščini, je razvidno iz razmerja glasov. Šlo se je predvsem za to, da tudi mi dobimo vsaj predstavnika v nacionalno ligo. Toda »vodje« v državi so na dan skupščine spremenili »rešenje« konference in »izbacili« dravsko banovino iz lige s tem, da ostane v ligo 10 klubov. Situacija je bila zelo kritična! O tem sem informiral drugega zastopnika naših klubov g. kapetana Wistiaka ter ga prosil, da me pri mojih konsultacijah podpre. Ljubljanski kapetan je to tako storil in naslovlja sva najprej g. inž. F. Kaliterno, predstavnik splitskega Hajduka in Spl. NP. G. inženjer se je izmikal in ni hotel o Ljubljani, kaj se o Mariboru, nič slišati. Venomer je ponavljal, da je Ljubljana za nje deficitna in da Hajduk potrebuje »solde«. »Ča če nam Ljubljana, koja nije atrakcija a bez atrakcije nema ni solde! je poudarjal resni gospod. No, dokazal sem njemu in delegatom zagrebških vodilnih klubov, da finančno vsaj toliko zmoremo kot n. pr. Osjek in Sarajevo. Iz raz-

govorov sem doznal, da tiči za zadevo ovira političnega značaja. (G. Kaliterna mi je med drugim očital slučaj v plivačkem savezu!) Ker se je Ljubljana svojčas postavila na črto z Beogradom, so imeli Zagrebčani — izvzeti so oficijelni predstavniki ZNP — in tudi splitski Hajduk mandat, da ne smejo privoliti v to da bi bila dravska banovina zastopana v nacionalni ligi. Po dolgem konferiranju, groznjah i. t. d. se je pristalo, da sodeluje tudi naša banovina z enim klubom, toda iz Ljubljane. Z g. kap. Wistiakom sva uvidela, da ne preostane nič drugega, kot da to sprejmemo. Ob tej priliki moram poudariti, da sem imel močno oslombo pri Beograščanih, posebno pri izredno ljubeznem in nam zelo naklonjenem g. dr. Živkoviću, predsedniku BSK in internacionalnemu tajniku JNS finem g. dr. Andrejeviću, ki sta močno podprla LNP. Brez njih bi težko uspela a zahvala gre tudi g. Bojiću, predsedniku BLP za njegovo podporo.

Nekoliko modificiran predlog Spl. NP je stavljal g. Kovačić, oziroma g. Jelčić, oboja od zagrebškega Gradjanskoga. Po tem predlogu tekmuje 11 klubov za državno prvenstvo. Teh 11 je: BSK Jugoslavija, BASK (iz Beograda), Concordia, Hašk, Gradjanski (vsi Zagreb), Slavija (Osijek), Slavija (Sarajevo), Hajduk (Split), Vojvodina (Novi Sad) in zmagovalec iz dveh tekem Primorje - Ilirija (Ljubljana). Ti klubi ne igrajo v podsaveznem prvenstvu, a med seboj prično tekmuje 1. aprila 1933. Ostalo prvenstvo se igra v podsaveznih kot dosele s to razliko, da sme biti v II. razredu (podsavezni ligi) največ 10 klubov. Zmagovalec v tem razredu je podsavezni prvak. Tekmovanje vseh ostalih klubov, ki spadajo v III. razred, urede podsavezi po svojih prilikah ovisno po župah. To, kakor rečeno, je na področju LNP izvedeno. Iz nacionalne lige avtomatično izpadajo prihodnje leto zadnji trije klubi, a vstopita v ligo dva kluba. Ta dva kluba se dobe takole: Teritorij JNS se razdeli na dve grupe, zapadno in vzhodno. V zapadno grupo sodajo: ZNP, LNP, ONP, Spl. NP, Sub. NP in BNP (novi banjaluški podsavez), v vzhodno grupo pa ostalih osem podsavezov. Prvak podsavezov zasebno v vsaki grupi igrajo medseboj kvalifikacijske tekme po dvojnem cup-sistemu in zmagovalec iz vsake grupe predide v nacionalno ligo. Na ta način je dana možnost, da bomo imeli v letu 1934 v nacionalni ligi dva naša kluba, seveda če bo kvaliteta naših klubov dovolj močna, sicer se pa lahko tudi pripeti, da ne bomo imeli nobenega. Gornji predlog je sprejela skupščina s 338 proti 87 glasovi.

Novi upravni odbor

Še predno je bil gornji načrt za odigravanje prvenstva odobrovan, se je sestel kandidacijski odbor, da predloži listo bodočega u. o. JNS. Da bi se dala možnost, zbrati v novem odboru event. nove osebnosti, je dosežani u. o. demisioniral iz njemu članov SK Jugoslavije (III. podpredsednik g. direktor Stanojević, dr. Kostić in Milivojević) ter g. Segedinskoga iz Subotice. Tem ni potekel 2-letni mandat in v duhu določenih pravil jim odoborniki mestni nihče ne more odvzeti. Za ostale člane, seveda s funkcijo, se je pričela pred kandidacijskim odborom debata med predstavnikom Jugoslavije in BSK. Zmagala je teza, da, če se poveri težka dolžnost dela in odgovornosti BSK naj ima ta klub v predsedstvu ljudi, na katere se more zanašati. Tako je tudi na skupščini z ogromno večino glasov prodrla lista kandidacijskega odbora (z 370 proti 127). V u. o. JNS imamo Slovenci 4 ljudi (gg. kap. Wistiak, Gregorić, dr. Jović in moja malenkost). Boljšega uspeha v tem pogledu torej si nismo mogli želeli.

Vprašanje nogometnih sodnikov

Čim se je rešilo vprašanje nove uprave JNS in način prv. tekmovanja, se je reševanje ostalih predlogov — po starem običaju in zaradi zgodnje jutranje ure — hitreje razvijalo. Dalj časa se je skupščina zaustavljala pri sodniškem vprašanju. L. N. P. je opozicijsko stavljal predlog, da se sodniške sekcije pripojijo podsavezom, sodniški zbor pa JNS. Težke razmere v sodniškem kadru postajajo v Sarajevu, Subotici in v Skopju poleg Ljubljane. V vseh teh krajih več na — v Skopju n. pr. od 19 pripada po članstvu 16 sodnikov enemu klubu — sodnikov pripada samo enemu klubu, v katerem vrše celo klubske funkcije in so se pokazali kot klubski

ekspozenti. V razgovoru z raznimi vodilnimi osebnostmi našega nogometa v Beogradu sem poudarjal, da stremi predlog LNP samo za tem, da se zberejo v sodniškem kadru ljudje, ki se ne bodo mogli smatrati za klubske ekspozente, ki ne bodo nikjer včlanjeni in lahko brez vsakih skupulov vršili objektivno in na zadovoljstvo večine sportnikov svojo funkcijo. Po udariti moram, da so s tem načelom soglašali in najti je bilo treba način kako to doseči. Vljudni g. Ružić, sav. sodnik, mi je rekel da je dosežen sporazum s tem, da bo zbor sodnikov odtenil svoj predlog glede avtonomije sodnikov, a predlagan način, da se sodnikom daje v principu avtonomijo le v onih sekcijah kjer vlada med njimi in podsavezi harmonija, v vseh ostalih kratih (Sarajevo, Subotici, Skopju in Ljubljani) se bo skušalo urediti razmerje. Pri ureditvi tega bi sodelovali predsedniki podsavezov in predsednik zbora sodnikov a sekcije bi morale sklicati izredne občne zbornice. Ta predlog, ki ga je stavljal g. Bojić, predsednik BLP in na katerega je pristal zastopnik zbora sodnikov, je napadel sav. sodnik inž. Mika Popović. Za njim je prevzel besedo g. sav. s. Ružić ki je hotel odbiti napad M. Popovića. Zaradi tega je zastopnik zbora sodnikov izjavil, da predlog zbora ne umakne. g. Bojić pa da odstopa od svojega kompromisnega predloga. Pri tem je vsak, do od prisotnih dobil vtis, da ne vlada v vrstah sav. sodnikov samih v Beogradu potrebna harmonija in da igrajo vlogo med njimi osebnostne zadeve. Srečo takega položaja sem moral zagovarjati pred loe LNP. Prihajali v Beogradu na predlagal, naj se da avtonomija sodnikov začne na leto dni s tem da ostane zbor še vedno organ JNS. Na priporočanje med. sekcije JNS g. Todorovića sem predlog LNP umaknil. Sedaj šele je nastala prava burja. Dojem so mi na eni strani mnogi nazivni sodniški plačniki, so me na drugi strani deležni Sarajeva, Skopja in Subotice ter od dnevno z besedami napadali. (Med njimi so bili tudi nekateri sav. sodniki.) V tem sem uvidel da je moj mandat vezan in da sem dolžan glasovati za predlog svojega podsaveza. G. Kričić iz Sarajeva je imel moč predlog, ki je predlaga 204 proti 179 glasovom. Nato so na kateri predmet sav. sodniki zavestili slovo. Sino, Potementalac odobroba odbor za delovanje in kaznovanje sodnikov pri podsavezih.

Ostali sklepi

Delegatov je bilo v dvorani čimdalje manj, predkoncem se mala grupa okoli predsedniške mize. Dobro, da je vodil predsedniške posle g. dr. Hadži, ki je močan basist pa tudi telesno močno razvit. Skupščina je sklenila: Predlog ZNP in B. L. P. za spremembo pravil se prepusti JNS, da izvrši stilistične korekture. Nove spremembe pravil stopijo v veljavo 1. marca prihodnjega leta. — Stalnost se prizna KNP (Kragujevac) in CNP (Cetinje). — V Banjaluki se osnuje nov podsavez. — Čl. 10 splošnega pravilnika ostane v veljavi, doda se pa: Naš igralec ki je živel in igral v inozemstvu nad leto dni, se po povratku v domovino lahko verificira za vsak klub z običajno 8-dnevno karenco. Če je bil v tujini manj kot leto dni ima pravico takojšnjega nastopa le za matični klub, če se pa prijavi za drug klub, šele po 6 mesecih za prvenstvo, oziroma po 3 za prijateljske tekme. — Upokoje se sav. sodniki gg. Foht, Rosenfeld in Saban. — Sodniške takse I. razrednih tekem se znižajo od 80 na 40 Din. Ker so dosežani skupniške pokazale, da sedajni način zastopanja po klubih ne dosežejo uspehov in da se prav za prav ovirajo uspehi savezne skupščine, ki se idejno ne more poglabiti v svoje delo, se je pooblastil bodoči u. o. JNS, da ad referendum dostavi klubom in podsavezom okrožnico, ali naj bi se za prihodnjo skupščino delegiral na vsakih deset klubov po 1 delegat, vsak podsavez bi pa bil zastopan po svojem predsedniku, po 1 glas klubi iz nacionalne lige, JNS in Zbor sodnikov. — Ustavljeno je sprejemanje novih klubov v članstvo JNS v Sarajevu in Zagrebu, a prošnje klubov za anuliranje kazni se odbije. — Odreja se letni odmor, t. j. dovoljeno je igrati nogometne tekme klubom nacionalne lige samo pomoči v času od 15. julija do 15. avgusta. Kvalifikacijske tekme za vstop v ligo se igrajo po odigranem državnem prvenstvu, t. j. v nacionalni ligi. Način igranja prvenstva v nacionalni ligi je določen za dobo 5 (petih) let, a izmenja se lahko samo tedaj, če za to glasuje dvotretinski večina dočim se korekture in male spremembe lahko dosežejo z običajno kvalifikacijsko večino. Podsavezno prvenstvo se mora končati do 15. julija. Svoje vrste vseh podsavezov bo tiskal JNS v enem listu. Na ta način bodo sklepi koncentrirani in bo imel JNS na tudi vsak podsavez vno gled v delovanje podsaveznih odborov. Seveda ohrani vsak podsavez svoje glasilo, v katerem se tiskajo poročila ovisno o sklepi podsaveznih odborov nekoliko dni ali

Reumatizem?

ASPIRIN
TABLETE

Dovoljeno od All. soc. pol. in nar.
Zalazba n. št. 20000 od 20. 12. 1932.

celo takoj po sejah. — Pozno v jutro je g. Hadži zaključil zborovanje z zahvalo vsem, ki so do konca vztrajali.

Vtisi s skupščine

Moji vtisi s skupščine: Kakor JNS tako tudi skupščina nima možnosti, da se bavi globlje s problemi nogometnega sporta. Osebnosti igrajo v tem precejšnjo vlogo. — O intelektualno močnih osebnostih, ki vodijo naš nogometni sport v Beogradu, sem govoril. Ponovno sem prišel do zaključka, da idejno, kvalitativno in kvantitativno vodimo splošno v sportu še vedno mi Slovenci. Še večje uspehe bi imeli, ako se ne bi cepili, ne iskali pri vsaki stvari le svojih koristi. Da spravimo to z dnevnega reda, je potrebno, da sodelujejo v sportnem pokretu tudi javna oblastva, predvsem občine. — Zahtevamo interesi nac je in države! — Zagrebčani so se pokazali needini. Po mojem: jakih osebnosti niso poslali na savezno skupščino. S svoje strani sem pazil, da ne dam povoda Zagrebčanom za kak ponoven napad na nas. Ljubljana in vsi naši klubi si iskreno žele z Zagrebom dobrih odnosov. Na njih je leželo, da se to doseže.

Poudarka je vredno dejstvo, da sva si bila z g. kap. Wistiakom, ki je zastopal 9 klubov LNP, v vseh zadevah edina. Ločila vsa se le v sodniškem vprašanju. Mislim, da je s tem zadosteno tudi pisno članka v mariborskem »Večerniku«, ki se je bal, da bomo iz LNP zbrani na skupščini JNS »skupinasti« Zahvalo dolgujem tudi vsem 30 klubom ki so imeli zaupanje do LNP in mene s tem da so mi poverili zastopstvo na skupščini. Upam, da bo ta harmonija in enotnost ostala tudi v bodoče, kar je napravilo za naše klube izredno ugoden vtis pri vseh mnogostevnih delegacijah na skupščini. Smatram za dolžnost, da omenim klube, katere sem zastopal: Rapid, Železnikar, Svoboda (Maribor), O'Imp, Trbovlje, Amater, Retje, Dobrna (Trbovlje), Hraščnik in Rudar (Hraščnik), Zagorje, Svoboda, Sloga (Zagorje), Sloga Boštanj, Primorje, Svoboda, Hermes, Slovan, Konotat, Grafika, Sparta, Jadran, Svoboda Vič (vsi Ljubljana), Javorina, Disk, Bratstvo (Jesenice) in ČSK (Celovec). — Kmet Marjan, t. e. I. tajnik LNP.

KLOBUKE

za Božje v lepih modnih barvah in oblikah, dobre kakovosti ter razne športne zimske čepice dobite v trgovini klubov

MIRKO BOGATAJ, LJUBLJANA,
Stari trg 14 15233
Cene nizke. Solidna postrežba.
Sprejemajo se popravila.

Rizeva polja ob Nežiderskem jezeru

Prihodnjo pomlad bodo napravili v prvotnem ozemlju Nežiderskega jezera poizkuse, če se da to zemljišče zasejati z rižem. To idejo je odločilim činiljem nadhvalno došlo, da gojijo v močvirnem pasu ob reki Tisi na Madžarskem že nekaj let z lepim uspehom riž, ki daje naravnost obilno letino. K'namerice razmere v okolici Nežiderskega jezera močno sličejo onim ob Tisi in nobudni ideje za rizeva polja v Nežiderski okolici si obehajajo od svojega eksperimenta prav ugodnih rezultatov.

Janko J. Srimšek:

Ciklame

Pod Smetovskim hribom visi reber. Reber sončna in svetla. Zlata in sladka kakor samo ime božje. V globeli pod rebrijo se je zlata Dolina, z bistrim potokom po sredini prelazana in z desne ograjena z Zapečarskim sumami in Svetoflorjanskim smrčjem. Levo jo je zagostila Trata, daleč, daleč spredaj pa se v pozpozornih vročinah in plavih meglicah kopjeje sivi hrami božji na Malem in Velikem Cerniku. — Podsmetovska reber kakor sama dobrota nebeško sladka in zlata. Pokošena. Diševa v napol suhi otavi tako opojno, da se v glavi vrtil in je v prsli prostrano in široko, kot bi se bil napil rezkega ružnega vina iz Priških zidan.

»Lahko hosta dovršila sama.« je rekel stric Peter. »Še enkrat obrnita pa zgrnita v kopic. Okoli petih pridem z vozom in naložimo.«

»Zbogom, stric!« je dejal Vrbičev potezon. »Gotovo bo!«

Franka, dekla, je vprašala: »Ali vzamete canico? Če bi vam ne bilo do rok, pustite.«

»Odnesem.« je odvrnil stric Peter in sunil grablje pod grm. »Srčno!« — Locanje s posodo izza obeda je obesil preko levice, ravno leskovo vzel v desnico in se spustil po potu v dol

med visoke koruze. Šele pod Zalinim hribom se je spet zasvetila njegova bela robača —

»Torej ne, Pavla?«

»Ne! Sam veš!«

»Ničesar ne vem! Odkrito besedo reci! Zakaj ne?«

»Če bi ti to znala razložiti! Tako lepo bi bilo! Lepo za naju oba. Lepše morebiti od samega tega nocošnjega večera.«

»Kako misliš?«

»Ti bi izprevidel, da ne gre, in bi ti bilo lažje. Meni — Jaz bi se otrsela more —«

»Ne more, dekle! Mene!«

»Moj Bog!«

»Kar na kratko, Pavla! Študent sem še! Samo študent! Praznorok in gol — Ti — Ti — Ti! Ne bom te žalostil. Smatram, da bi celo sedaj že zbadljivka bila smrtni greh. Kako ne žaljiva!«

»Na tvoja pisma sem ti tolikrat poskušala odgovoriti. Še večkrat ti povedati v obraz. Ni šlo. Ni se dalo. Pero se je sleherni pot prelomilo. Beseda se je vselej zadržala v grlu. Tudi nocoj ne morem. Ker si dober fant. Fant od fare, ki zasluži stokrat bolj, kakor sem jaz.«

»Dovoli je, Pavla, če ni preveč, kar si mi odmerila.« Potezon jo je vzel za zapestje, mlačno in drgetajoče. In za-

zdelo se mu je, da v črnem mraku, ki se je bil razsul po stopnicah, kjer sta stala, vidi čisto jasno Pavline rjave oči, velike in otožne. Da vidi njen obraz, poblebel in vznemirjen. Da vidi celo kapljico, solzi podobno, ki je obvisela na trepalnicah dekletovih in bi rada pobegnila in se skrila, da je ne občuti nekdo, ki si je morda ni želel, in je ne bi videl drugi, ki je videti ne sme.

»Bog plačaj, Pavla!« je iztisnil potezon. V grlu ga je davilo. Se je hotel nekaj reči, ali ga je ona pretrezala.

»Pojdi!« je zanrosila. »Pojdi! Teta bi lahko prišla. Vsak čas zgorovi v kuhinji. K večerji bo klicala. Nespodobno bi bilo, če bi naju našla sama!«

»Vas ne mara?«

»Ne mara?«

»Da!«

»Kdo?«

»Gospodična — Domača —«

Franka in potezon sta sedela v rebrji za kopico otave. Zasopla in trudna. V znoju oprana. Dve redi vonjajočih stožev sta se vrstili po košeni. Se stezali od leščevja na robu hoste vse do resia in malinovia od prvih dolinskih ni vah. Sonce je žgalo. Vetr od nikoder Nad Dolino je plesala in mrljala vročina, da je slenilo. Le izpod hrukov in hrastia pred njima je včasih zadihalo s prijetno gozdno vla-

go, napojeno z rezkimi dišavami po veneči lipici, pljučnicah in praproti. Nekje v bližini so se skrivale ciklame. Pohotno se je lovil njihov vonj za željne nosnice.

»No?«

Dekla Franka je skročila noge, da se ji je kriko zbralo v naročju in so zablistela kolena. Potezon se je v zadregi zleknil po otavi, vtaknil v zobe par šelestečih bilk in jih nemirno žvečil.

»Čula sem sinoči vajin razgovor.« je govorila kakor iz snopa bohotnega maka in z iskrami v svetlečih se zenicah.

»Pa?«

»Nista me videla. Niti slutila ne. Prav pod vama sem ždel. Dosegla bi vaju bila lahko. S prsti dosegla, če bi jih bila izprožila. Takole.« Franka mu je položila razbujeno roko na prsi. Kjer so mu bili gumbi na srca odpeti in je žarela ožgana koža. »Prestrasila bi vaju bila — ampak —« je nadaljevala tiho — »niti zakasliala nisem! Komaj dihati sem se upala. Huda bi bila na me. Kaj ne, da bi vama ne bilo po volji?«

Vrbičev je izpljunil slame. »Vraga bi se bil jezil. Franka. Jaz ne! Morebiti gospodična. Tožila bi vas bila gospodična. Če službo bi vam bila odjedla. hahaha! Zasmel se je zagrizeno in prisiljeno in si čvrsto priteg-

nil, sam ni vedel, zakaj, njeno dlan na razgaljeno grud. »Moral si bom pač izbrati drugo.«

»Drugo? Vi? Nikoli! Pregloboko vam je legla v srce. Mislite, da sem slepa? In gluha? V letih, ko boste že sive lase nosili, boste še mislili na njo. Čeprav —«

»Čeprav?«

Vzdihnila je in besede so ji bile mehke in tople. »Resno ste ji govorili. No ne verjamem, da bo naša gospodična kdaj vaša žena. Ej, ali je neumno in nes pametno takole brbljati! O tujih stvarih, ki ti ne smejo biti nič mar. — Ampak.« je nadaljevala čez trenutek, »nad vse prijeto mora biti, če dekle ve, da fant pohaja za njo in jo ima rad! Jaz — vidite —«

»Vi, Franka?«

Kakor je sedela desnico še vedno na njem, se je okrenila popolnoma in se z levico uprla v seno onstran njegove desne rame, da mu je gledala naravnost v lice. »Jaz — no —« je rečljala — »tako — srčno — srčno — bi vas — Oj — Sai vas imam — tako neskončno rada vas imam — Vi ne veste tega — Kako bi — Še ne ozrete se za menoj — Bolj to — Tako čudno — tako sladko boli —« je zaihrnela. Zalo g'avo je spustila še nižje nad njega. V same oči se mu je zanesla. »Rada — rada vas imam — Smeite se mi! — Smejte! — Kolikor hočete!

JUGOSLOVANSKI DAN V CLEVELANDU

Praznik sloge
in bratstva

V nedeljo, 4. decembra je bila v Clevelandu veličastna proslava Jugoslovenskega dneva; proslava Vstajenja svobodne in uedinjene Jugoslavije, ki se je nalik pticu Feniksu dvignila iz razvalin stare Avstrije in iz kadečih se pogorišča s krvjo prepojene Srbije, — soncu in novemu življenju naproti!

Dan 4. decembra je bil clevelandskim in ostalim ameriškim Jugoslovenom tudi dan spomina in globokega poklona manom onih naših borcev, katerih kosti pribe visoko v pečinah balkanskih prelazov in v nižinah solunskega bojišča; ob bregovih zelene Soče, v dolomitkih brezdnih kraških Grnater na razsežnih poljanah daljine Galicije. Jugoslovenci »Gadjee«, sinovi naših Kastelk, so razstrosili svoje uboge, obledle kosti po vseh bojiščih Evrope, toda kri, ki so jo prelili na solunski fronti, ni tekla zaman! Iz prepojene zemlje je zdrav življenjski sok Kastelkine »gadjee« pognal kati naše uedinjene domovine, a najmlajši njeni Benjamin, tisti, ki so bili »vsi njeni«, so ostali, da čuvajo zemljo, za katero so žrtvovali njihovi bratje svoje mlade življenje. Ti so ostali, da za vse večno čase razdro in z zemljo izravnavajo ječe in internacijske brloge, v katerih so ginili, umirali in vdihavali svoje smrtno kati naši veliki in idealni možje: Ivan Cankar, apostol vseh ponižanih in razžaljenih; dr. Ivan Lah, vositelj in kronikar naših starih kmečkih pravi; Vladimir Levstik, stvarnik Kastelke in njenega gadijega gnezda ter nešteti drugi. Slava spominu vsem tem borcem in mučenikom — živim in mrtvim!

To pomembno in krasno narodno slavo se je vršilo in uresničilo na pobudo Centralnega jugoslovenskega kluba, pod čigar področje spadajo sledeči klubi: Ameriško-jugoslovenski klub, Jugoslovenski progresivni klub in Klub jugoslovenskih žena in deklet. V pripravi nam odbora so delovali sledeči gg.: Anton Grdina kot predsednik; M. Mirić, Josip Grdina, Joško Penko (tajnik slov. sekcije), M. Grdina, G. Vojnović, J. Gornik, dr. J. Mally, brata Mihačević, Ivan Zorman, slovensko - ameriški pesnik in glasbenik, Vinko Levstik, starosta Slovenskega Sokola i. dr.

Pomembni dan se je pričel s prihodom dr. Leonida Pitamice, poslanika jugoslovenske vlade v Washingtonu in častnega gosta nasebine ter mesta Clevelanda. Gospoda poslanika je čakal na kolodvoru odbor z g. Grdino na čelu, ki je s kratkim in primernim nagovorom pozdravil odličnega gosta ter mu izrekel dobrodošlico. Po pozdravu se je odpravila vsa družba z avtomobili, katere je spremljala na motornih kolesih častna policijska straža, v srce slovenske nasebine, od tu pa v krasni mestni Gordon park, kjer se je ta dan otvoril Jugoslovenski kulturni vrt in kjer je g. poslanik zasadil lopato za prvo drevesce. Jugoslovenski kulturni vrt je kos jugoslovenske zemlje, katero jo poklonilo mesto Cleveland clevelandskim Jugoslovenom, ki bodo postavili v njem kipe svojih velikih mož, kulturnih in nacionalnih delavcev. G. poslanik je imel ob tej priliki kratek govor, v katerem je naglašal pomen dneva in Kulturnega vrta. S svojim govorom si je na mah osvojil srca vseh navzočih Jugoslovenov kakor tudi odličnih Američanov, ki so prihiti k otvoritvi. Z gotovostjo smemo trdit, da je imela jugoslovenska vlada zelo srečno roko v izbihi tega odličnega učeniaka svojim poslanikom v Zedinjenih državah; on je res pravi ambasador miru in dobre volje tako v pogledu čim tesnejšega zblizanja med obema državama, kakor v pogledu čim bolj iskrenega in prijateljskega sodelovanja in razumevanja med našimi tu- in prekomorskimi brati. Kjerkoli se vrši večja jugoslovenska proslava, tam gotovo ne manjka poslanika Leonida Pitamice, ki uživa — tako pri Američanih kakor pri svojih jugoslovenskih bratih — največji ugled in spoštovanje.

Zemljišče Jugoslovenskega kulturnega vrta je 250 čevljev široko in 500 čevljev dolgo. Začasno je bila vsajena mala smrečica, toda spomladi, ko se bo vršila oficijelna otvoritev, se bo zasadila solunska lipa, ki bo spominjala še pozne rodove jugoslovenskega poretka na delo in domo-

vinsko ljubezen njihovih očetov. Naj bi se razkošila v bohotno drevo!

Pravi program te izredno krasne slavnosti pa se je pričel popoldne ob dveh, ko so se otvorila vrata velikega avditorija Slovenskega narodnega doma, žarišča vsega našega kulturnega in narodnega delovanja ter udeleževanja. Velik avditorij z balkonom vred se je kmalu napolnil z brati Slovenci, Hrvati in Srbi, nakar je g. Anton Grdina otvoril slavo z introdukcijo našega odličnega gosta in oficijelnega reprezentanta Jugoslavije, gospoda poslanika dr. Pitamice ter ostalih manjših gostov in govornikov.

Nastopilo je šestoro pevskih zborov, in sicer kot prvi pevski zbor »Vojvoda Putnik«, sestojel iz štiridesetih članov, ki so dospeli s posebnim velikim avtobusom iz Youngstowna, 6. omilji oddaljenega mesta. Za »Putnikom« so nastopili s krasnimi narodnimi, umetniškimi in domoljubnimi pesmi pevski zbori »Soča«, »Mirijae«, »Cvete«, »Zvon« in »Adrija«. V močnejših akordih je zaorila slovenska in jugoslovenska pesem, katere lepoto je povzdignil zlasti impozanten nastop mešanega zbora »Zvon«, čigar pevke — kakšnih petnajst po številu — so nastopile v slovenskih narodnih nošah. Petje zborov je bilo izredno blagovčno in ubrano, toda krona pesmi je bil neoporečno nastop mogočnega pevskega zbora »Zarje«, približno osemdeset pevcev in pevki, ki je z dovršeno vokalno izvežbanostjo in sigurnostjo očaral in elektriziral občinstvo. Pevci »Zarje« (med katerimi ima tudi izborni tenor g. Banovec mnogo prijateljev), so s svojimi sijajnimi solisti in solistinjami — gg. Bele, Pant, Birk, in gospe, odnosno gosodičami Milavčev, Simčičev in Ivanušev — zapeli odomek iz opere »Marte«, s takšno tehnično in glasbeno fino, da se burni aplavz hvaležnega občinstva ni hotel poleči. V »Zarji« je zbrana tako rekoč elita pevskih moči in »Zarja« je med nami to, kar je Glasbeni Matica v Jugoslaviji.

Nastopili so tudi trije tamburaški pevski zbori, katerih imena sama na sebi so tako značilna, da so vredna, da si jih vtisnemo v spomin vsi oni, ki goje utopistične želje in nezmislne sanje o nekaki »separatni« državi. Imena teh tamburaških zborov so: »Jugoslavija«, »Hrvatski sinovi« in zbor g. Valjate. Ime zadnjega zbora je sicer samo rodbinsko ime, toda zbor je značilen zaradi dejstva, ker sestoji iz ene same hrvatske in hkrati iskrene jugoslovenske občitelji: g. Valjate in njegovih šestoro otrok, sinov in hčera.

Posameznim pevskim in tamburaškim točkam so sledili krasni, domoljubni govori naših rodoljubov — lajkov ter hrvatskih in srbskih, katoliških in pravoslavnih svečnikov. Med govorniki se je zlasti odlikoval Rev. dr. Josip Medin, katoliški župnik v bližnji slovenski župniji Barberton, hrvatski sin kršne Dalmacije. V svojem globoko zasnovanem, krasnem in plamtečem govoru, se je dotaknil tudi obžalovanja vrednega dejstva, da se je, žal, v dobi svetovnega klana, ko je šlo za to, da-li se izbrže Srbija z zemljskega površja, ali pa se ž njo vred in po njej ustanovi nova in uedinjena Jugoslavija, vse preveč njegovih stanovskih tovarišev nahajalo v vrstah, v katerih bi se ne smeli nahajati. Navedel je velika in svetla imena nekate-

Jugoslovenski kulturni vrt s smreko v Clevelandu

— Udarite me! se je nenadoma srdito obregnila, pa mi v isti čas ono drugo roko, levo, golo do nadlakti, podkopala pod vrat. »Udarite me! Jaz — jaz pa vas bom — poljubila!«

»Francka!«
»Se nikoli nikogar nisem ljubila nič poljubila. Samo vas! Tako me, fant! Mariam za celi svet! — Imam prihranjenega — V Ameriko pojdem — Nikoli več me ne bo nazaj — Udarite me! se je s trepetajočim telesom vse močnejše zvijala k njemu. »Kaj čakaš?« Vsesala se mu je v usta polhepnio in se gladno s čvrstimi zobmi zagrizla vanj, da je zastokal. »Ti — dragi — dragi fantič moj!«

Potegonu se je zamislilo. Zašumelo mu je v ušesih in možganih. Po hrbtenici so se jeli šetati vrazji mravljinici.

»Francka!« je zablebetal in dlan mu je spolznila pod njeno kratko jopico. Druga se prižela na obli bok. »Franc-ka — ali si —«

»Znorela? Ne! Nisem! Pa če bi? Rada te imam! Moj si! Nič njen! Zavrgla te je! Prav je tako. Mrzim jo! Sovražim jo! Pogledaj me! se je vzpe-
la. »Kaj ti nisem všeč? Morda sem celo lepša od nje! Nedotaknjena še! V njegove prste je pod bluzo zajela trde grudi. Ali jih vidiš? Ali jih čutiš? Cve-to, fant! Nagelni cveto! Ti! Ti! Za tebe cveto —!«

Potegonovo goreče prgišče je zablodilo s Francinkega pasu v zgolj njene kolena in se doteknilo baržunasto gladke kože nad njim. »Franc-ka! Francka!« je sopol. »Poljubi — poljubi me še enkrat —«

»Stokrat! Stokrat, potegon moj! Dragi — Dragi!«

Francka je bila takrat v dvajsetem letu. Potegon jih je imel tudi toliko. Njemu je Francka bila prva žena in Franci je on bil prvi mož.

Globoko v Dolini se je zibal težko naložen voz in stric Peter je razposajeno ukal v kasni poletni popoldan.

Francina in Vrbičeva sta v gozdu nad rebrijo brskala za ciklamami. On molčeč in poniknjen, ona vesela in prešerna, z židanim smehom na ustnicah, kakor da se je pravkar vrnila z vaškega žegnjanja. Med grmovjem je postala pred njim, zakopala v rdeči šopek še boli rdeča lica in se zahihitala.

»Čemu molčiš? Ali te je sram? Ali ti je žal? Meni ni, fant moj preljubi! Ni toliko ne, kolikor se zvezda utrne. Vem, kje so tvoje misli — se je zvesnila. »Kje so ti misli in pamet, mi ni treba pripovedovati. Na čelu in v pogledih ti stoji zapisano z živimi črkami. Razumem te! — No! — je

rih jugoslovenskih borcev, ki bodo liki meteorji osvetljevala jugoslovensko zgodovino: Zrinjski-Frankopan, Strossmayer ter ostalih velikih sinov našega troimenega naroda vse do najnovejše dobe, ki so prelili svojo srčno kri za svobodo in uedinjenje današnje Jugoslavije, ali pa so sprneli po raznih internacijskih taboriščih in temnicah, kamor so jih zavlekli avstrijski krvniki, da bi mogli tem lažje vladati svojim podjarmljenim narodom — ki jim niso bili sorodni ne po krvi ne po jeziku — po znano avstrijskem geslu: Divide et impera!

Nastopili so še razni drugi govorniki, kakor Rev. Maksim Relić, Rev. Nikodem Stojaković, veliki sin srbskega naroda in svečenik pravoslavne cerkve v Youngstownu, profesor Tomić i. dr. Vsi so želi viharno odobranje navzočega jugoslovenskega občinstva.

Naš poslanik dr. L. Pitamic z lopato

Zaključek popoldanskega programa pa je tvorila nakrasnejša in najgamljivejša točka: razvite jugoslovenske prapore — darila jugoslovenske vlade — po njenem predstavniku, dr. Leonidu Pitamici.

V dvorano je prispela v dvostopih dolga vrsta zbranih krasnih jugoslovenskih — slovenskih, hrvatskih in srbskih deklet, češkoslovaških in rumunskih mladenk v pestrih narodnih nošah, ki se je razvrstila v polkrogu na velikem odru, v čigar ozadiju je tedaj padel zastor ter prikazal živo sliko: krasno in stasito mlado ženo, go. Novakovo, v ohlapni beli halji, z golim mečem v iztegnjeni desnici: — Jugoslavijo — ob njenih nogah pa troje mladih parov v narodnih nošah: Slovenec in Slovenka, Srb in Srbinja, Hrvat in Hrvatica — uedinjena družina Jugoslavije... Tedaj je pristopil g. poslanik Pitamic, ki je z lepim nagovorom razvil jugoslovensko zastavo, na katero so pripeli venec krasnega svežega cvetja, nakar je izročil prapor v navzočnosti njegove kumice ge. Penkove, predsedniku Jugosloven. kluba. Učinkovitost trenutka je bila nepopisna, pestrost barv, katere je še pozdigovala sijajna razsvetljava, pa tako čudovito krasna, da je ne bi mogel podati enake na platnu največji umetnik. Po fotografiranju prizora po fotografu velikega chevelandskega ameriškega dnevnika, je bil zaključen popoldanski program.

Zvečer ob sedmih se je vršil v veliki dvorani Narodnega doma, katero poslopie stane nad 300.000 dolarjev, velik banket,

katerega se je udeležilo 424 gostov. Banket so počastili s svojo navzočnostjo clevelandski župan g. Ray T. Miller, ki je izrekel in izročil g. poslaniku ter vsemu navzočemu jugoslovenskemu občinstvu pozdrav clevelandskega mesta: g. Miller, glasoviti profesor na Oberlinovi univerzi, in predstavnik dveh prijateljskih držav: dr. Kalka, konzul češkoslovaške republike in inž. Anagnostache, rumunski konzul. Kot stokratvateelj in moister obredov je funkcional tekom banketa dva odlična slovensko-ameriški pesnik, g. Ivan Zorman, ki je — z njemu lastno, zvočno in gorenjsko-sočno slovenščino in izbrano angleščino predstavil odlične goste in govornike zbrane-mu občinstvu. — V imenu zaslužnih primorskih bratov, ki leče pod neznošnim itajijanskim jarmom, je govoril g. Joško Penko, doma iz Slavine pri Postojni, tajnik slovenske sekcije Kluba, ki je z živo besedo opisal njihovo trpljenje in njihovo Golgato. Pozvan in naprošen k besedi, ni clevelandski župan, g. Ray T. Miller, štedil s priznanjem in laskavo pohvalo državljano-m in meščanom jugoslovenskega poretka, za njim sta govorila rumunski in češkoslovaški konzul. Izredno lep in značilen je bil govor predstavnika bratskega češkoslovaškega naroda, g. dr. Kaide, katerega je pričel v angleščini, toda ga kmalu prelil v najčistejšo srbohrvaščino, ki je elektrizirala in zadivila občinstvo, prijetno pa osupnila tudi navzoče ameriške goste, češ: kakšni narodi so vendar to, ko tako umelo govorijo drug drugega?! Dr. Kalka je imel daljši in plamteč govor, v katerem je v zanosnih besedah slikal češkoslovaško - jugoslovensko pobratimstvo, naglašal nekda-

nie skupno trpljenje, skupno borbo in skupno stremjenje obeh bratskih narodov, ki je prišlo do svojega največjega izraza zlasti v veliki sokolski ideji; svoj krasen, oratorični govor je zaključil z vzklikom: Zvestoba za zvestobo!

Zatem je bil še enkrat naprošen za besedo jugoslovenski poslanik g. dr. Pitamic, da ga slišijo tudi oni, ki niso bili navzoči pri popoldanskem sporedu. G. poslanik je pričel svoj govor v klasični angleščini, v kateri je pozdravil skupne, zlasti ameriške goste ter jim v kratkih besedah orisal naše stremjenje, naše potrebe, cilje in ideale, naše dolgotrajno hlapčevanje ter končno uedinjenje, zatem je nadaljeval svoj globok in pomemben govor v slovenščini in srbohrvaščini ter ga zaključil z zdravico in vzklikom na najvišja predstavnika naših dveh domovin: na ameriškega predsednika, predstavnika in najvišjega reprezentanta naše nove, ter na kralja Aleksandra, najvišjega reprezentanta naše stare domovine.

Po banketu, ki je trajal skoro do polnoči, se je vršil v spodnji dvorani Narodnega doma ples, tekom katerega je prišlo do veljave »kolo« ter ostali slovanski in drugi plesi.

Velikega jugoslovenskega dneva se je udeležila tudi večina vsa naša slovenska in jugoslovenska inteligenca: zdravniki, odvorniki, uredniki tukajšnjih slovenskih dnevnikov ter novinarji ameriškega tiska, trgovci, nekdanji ameriški dobrovoljci, ki so odšli pred šestnaestimi leti iz Amerike na solunsko fronto i. dr.

V družbi hrvatskih in srbskih bratov, ki smo sedaj menda prvič izza pričetka svetovne vojne nastopili v strminih vrstah, smo prebili nepozaben, velicpomemben dan in prijeten, animiran večer, ki bo gotovo ostal vsem še dolgo v spominu.

Anton Šabec, Cleveland (Ohio)

Nutrija in nje gospodarski pomen

Kožuovina nutrija je v javnosti znana. Nedavno pa so se pojavile na našem gospodarskem trgu tudi živali, od katerih se to krzno dobiva. To poslednje je tudi razlog pogostim vprašanjem in zanimanju, odkod so te živalice, kako in od česa žive in čemu jih goje tudi pri nas.

Južna Amerika je prava domovina tega glodalca, nutrija (znanstveno ime Myocastor coypus), bližnjega sorodnika verice, polha, bobra itd. Ker najraje prebiva po močvirjih ter po telesnem ustroju in dragoceni kožuovini močno sliči bobru, ga Nemci tudi imenujejo močvirski biber. Ker pa je njegovo krzno znano na svetovnem trgu le pod imenom nutrija, je najbolje, da ga tudi mi kratko tako imenujemo.

V nekaterih telesnih znakih spominja nutrija na morskega prašička, v drugi zopet, posebno pa v načinu življenja, na navadnega bobra, ki je živel nekaj tudi na Ljubljanskem barju. Odrasel mladič meri brez repa, ki je pa precej dolg, 60—65 cm, dorasle živali pa do daljše. Popolnoma dorasla samica tehta do 8 kg, samec povprečno 12 kg. Nutrije so izvrstne potapljalke in sijajne plavalke ter po naravi vseskozi obvodne živali. V svobodi prebivajo po močvirjih in plitvinah barskih okenc, rečnih rokavov, jezer itd. Na obrežjih, drugim sešalecm težko doetopnih mestih, si izgrebejo nutrije svoje rove, kateri vohi do nad ali pa tudi pod vodno gladino. V koncu teh ro-
vov imajo svoja gnezda. Ta način življenja spominja na našo vidro. Pogosto pa si postavi nutrija svoje, iz bičja umetno spletno gnezdo na koprnih mestih sredi vodnih plitvin. Toplina vode ne igra v življenju nutrije nobene vloge. Če gladina vode zamrzne, se nutrija brez težav pregleda skozi led in se v svojem popolnoma nepremotljivem kožuhu v najhujšem mrazu počuti prav tako dobro, kakor v najhujši vročini. V svobodi zapuščajo nutrije svoje skrivališče šele v mraku in ponoči. Prav za prav so nočne živali, ki pa se negovane na domačijah, vrtovih, farmah itd. tako privadijo na človeka, da mu tudi ob največji solnčni svetlobi jemljejo hrano iz rok, se puste božati in celo jemati v roke.

Nutrije se hranijo izključno z rastlinako hrano, so skromne in ne izbire. Kisle močvirske trave, vodne rastline in njih korenine, bičevje itd. so jim hrana v svobodi. V ujetništvu pa jim gredo v slast vse vrste trav, lucerne, detelje in to sveže ali pa suhe. Slaščica, a ne nujno potrebna hrana se jim v ujetništvu krompir, korenje, ohrovt, solata, pa tudi sadje. Silno zanimivo je, da znosijo te živali svojo hrano namakati v vodo, če je le kje v bližini.

Glava nutrije je z ozirom na ogromna, rumenkastorjava, že od daleč vidna glodača izrazito glava glodalcev. Široko, čokato telo s kratkim vratom, nizkimi nogami ter

debelim kožuhom daje živali navidezno neokretno obliko. Ta slika pa se popolnoma spremeni v vodi pri stegenjenem telesu, položeni dlaki in stegenjenima zadnjima nogama, ki imata razpelo med prsti plavalno kožico, prste pa oborožene z močnimi kremplji. V tem mokrem okolju je žival vitka in gibčna ko podlasica na suhem. Sivkastorjav kožuh je resno kociast. Pod to vrhno dlako, ki se pri prirejanju krzna umetno odstrani, pa je ne predolga, zelo fina, svileno mehka, svetlejša ali temnejše rjavkastomodrikasta podlanka, ki ne propušta ne vode in seve tudi ne mraza ter ustvarja nutrije odporne proti še tako ostri klimi. To pa so tudi izredne vrline kožuovine tega skromnega glodalca. Solidnost barve in kakovost kožuovine ter popolna neodvisnost od menjajoče se mode, je odprla krzno nutrije trze celega sveta, žival samo pa v Južni Ameriki tako daleč iztrebila, da so jo morali zaščititi, kakor je zaščitena tudi v Evropi biber. Zato pa so nutrije utrlj poljetni rejci posebno v Nemčiji ne le na obsežne farme, ampak tudi na male kmetije in še manjše domove s koščkom vrta ali dvorišča.

Nosečnost te živali traja 125—135 dni. Samica skoti 4—10 (povprečno 6) mladičev. V dveh letih da en par približno pet gnezd t. j. okroglo 30 in več mladičev. Mladiči so po zunanosti, izjemši velikost, popolnoma enaki starim. Nekaj ur po rojstvu gredo že v vodo, kak dan nato pa še jedo vodo, kar jedo stari. Poleg tega pa seveda sesajo. Seksi samice pa niso, kakor pri drugih sesalcih na trebušni, ampak na bočni strani trupa, blizu hrbtu kakor trebuhu, kar pa je smatrali kot prilagoditev te živali na vodno življenje. Če samica tudi do polovice trupa stoji v vodi, ali celo če plava bolj na površini, zamorejo mladiči, sedeč na hrbtu svoje matere, sesati.

Mnogo zahtevano, dragoceno, a pri nas še importirano ter s carino podraženo krzno nutrije je močan razlog za nego te živali v vsakem še tako preprostem in malem gojdarstvu, kjer je količika vode in odpadkov zelenjave na razpolago. Torej ne samo na farmah! Posnemajmo in hvalje vredni so tosmerni gospodarski podvigi dosedaj še osamelih rejcev teh živali. Rešimo se tudi lovazevno tužine in carine. Denar naj ostane doma ali pa naj doteka od drugod za te vrste blago k nam.

Vsak naročnik „Jutra“ je zavarovan za 10.000 Din!

»S Francko sva jih, Pavla! — Za tebe!«

Prinesla je v čaši vode, v njo cvetje postavila in vse skupaj pred Marijin oltarček.

»Hvala! — Takoj izgleda kotiček drugače. Kaj ne?«

Približno dva meseca pozneje je Vrbičev osmošolec prejel dvoje pisem. Prvo je bilo pisano s Pavlino roko in je obsegalo dobrih deset besedi.

»To je konec. Ne zamerim ti. Veliko

sreče v novem življenju.«

Zadnji stavek je bil podčrtan. Potegon je list prečital dvakrat in se zabuljil pred se v cesto. Stresel je z glavo, zmajal z rameni, zmečkal papir in ga slačil v hlačni žep —

Na ovoju drugega pisma je bila nalepljena znamka tuje države in poštni pečat je bil razmazan tako, da ga ni mogel razvozljati.

»Grizla me je do krvavih solz. Ali je kaj vedela ali pa samo sumila? Zaučila sem ji v lice, da je omahnila —

— Sedaj potujeja! Kakor sem ti re-

DEFOURSPIITZE (4638 m) MONTE ROSA

V nevihti na najvišjem vršcu švice

Zermatt je neoporečno središče alpinizma — svetovnoznani alpski veleturistični središče. Zato je ime zadostuje, da to potrdi: Matterhorn! Ime, katerega zgodovina in kronika je pisana s krvjo za vse čase. On je ponos te doline, ponos švice, hrepenenje vseh planincev. Skratka: najlepše, kar nam nudijo Alpe. Simbol — spomenik prave lepote... to je Matterhorn.

Od leta 1929, ko sem bil s prijatelji prvič tam gor, se ni mnogo spremenilo. Nekaj novih hotelov, penzij in novih vodnikov. Nadalje se je v Zermattu preurenilo tako, da lahko služi tudi zimskemu sportu — predvsem smučanju.

Zaradi neugodnega vremena smo bili brezposelnici. Vedno iznova smo oblegali vremensko postajo pri Zentralbureau. Seiler in potnikarji na aparate. Tudi so prihajali vedno bolj nervozni in obraz vodnikov so se čedalje bolj mračili. Že tri tedne se je vreme poročevalo z ljudmi. Marsikak dopust je splahnel v dežju in ubogi turisti so žalostno preračunavali stroške daljšega potovanja.

Njegovo veščanstvo Matterhorn se je tu in tam pokazal iz meglenih zastorov. Bil je pobežen dol do Schwarzesee. Vsa dan nov sneg na staro ledeno podlago — ali z drugimi besedami: v teku štirinajstih dni bi bilo le s pomočjo ljubelega sonca mogoče nekaj podvzeti. Kaj nam je storiti? Kaj pristopnih vrhov — in k vsemu se širiti? Dobro!

Zgodaj jutraj smo jo mahali pri dyomiljem vremenu proti Gornegratu. Akoravno bi se lahko peljali gor z najvišjo prostozračno železnico, smo šli rajši peš. Kajti: prvič stane komaj dobro uro trajajoča vožnja toliko, kot vožnja iz Celja v Trst.

Kmalu smo imeli za seboj prijazno vasico Winkelmatten in smo hodili skozi kose gozlove, ki so glasom reklamnih tablic baje najlepši v Švici. Neopisno krasen je vedno razgled na pobežen Matterhorn. Mnogokrat smo obstali in gledali — gledali... »Kakor lepa melodija je ta gorala!« pravil naš profesor Mlakar. Po vsi pravici! Jaz mislim — za planinca je to najlepša melodija — obenem himna alpinizma. Že ta lahek vzpon na Gornegrat je vreden dolgega potovanja. Cisto blizu se prikažejo v neposredni lepoti piramide Weissborna, Zinalhorn in Dent Blanche. Toda vedno uhajajo pogledi na Zermattsko levo.

Pri Grand hotelu Riffelalp (2212 m) pridno igrajo tenis — in višje pred hotelom Riffelberg (2584 m) promenejajo po terasi hladni Angeli s svojimi velikanskimi čepci. Na vrhu, v hotelu Gornegrat-Kulm (3136 m) imajo celo postni urad s telefonom in brozjavom. Med Riffelhornom in Gornegratom nas vodi lahka alpska promenada dol do Gornegrat lednik. Monte Rosa se prikaže v soncu. V čisti belini se blišči Lyskamm in ob njem se leskečeta pod ogromnimi množicami novega snega Kastor in Polux. In nad njima velika parada vseh štirinastotokov...

V pol ure smo pregrzili skoraj ravni ledenik. Na drugem kraju leži tik ob moreni Betsenp Hütte. Kakor vse višje ležeče kose S. A. C. (švicarski alpski klub), tako je tudi ta zelo praktično opremljena le s skupnim ležiščem. Red in snaga sta tukaj samo ob sebi umevna. Alkohol je nepoznan, ravno tako besede »prezervirati« ali »postelja z rjuhami«. Najpogostejši ob smehi zvečer že vse počiva — in mirno leži angleški milijonar srečno poleg uboga tirolskega dijak na trdem ležišču. Za naše SPD vzgled (seveda samo za višinske kose!), da lahko tudi na ta način mnogo pripomore k pravi turistički. Tukaj vsaj ni pritožb o pomanjkanju prostora, o rezerviranju, o nočnem petju in razgrajanju. Končno ni v švici nikjer vsled teh skromnih uredb trpel tujski promet.

Celo popoldne smo polegali in posejali okrog kose. Opazovali smo polgrajanje oblakov okrog Lyskamma in Breithorna. Občudovali smo ledne orjake od Matterhorna do Nordenda na Monte Rosi — ta veličastni gred — ta mejnik dveh kultur Evrope. Kamorkoli se ozremo, povsod vse v ledu in snegu. Kamor sega oko, prevladuje je bela barva. Zdelo se nam je, da smo nekje v obližju severnega tečaja.

Oskrbnik (ki pa skrbi samo za red in ne za vino) nam je pravil, da vsled novega snega in slabega vremena že teden dni ni bilo nihče na konici Defour. Zato smo bili zadovoljni, ko smo zvedeli, da nameravajo tudi nekatere druge partije prihoditi dan na vrh.

Proti večeru je še dospela smučka partija treh Berlinčanov v spremstvu znane vodnika Otta Furrerja. Voč kot vesel sem bil, da sem se lahko seznanil z najboljšim smučarjem srednje Evrope, po-

sebnost, ker sem ga že v Zermattu trikrat znan iskal na njegovem stanovanju. Sporočili so mu to že spodaj, in tako smo se kmalu spoprijateljili. Pogovorili smo se imeli mnogo — o smučarski opremi in tehniki — o smučarskih visokih turah, o njegovem prijatelju Davidu Zoggu, s katerim sem preživel v družbi dr. Fancove filmske ekspedicije leta 1930 strahovito nevarno pod vrhom Mont Blanca.

Zgodaj smo legli k počitku. Zunaj je snežilo. Celo noč nisem zatlenil očesa. Moglo vreme je bilo brezporno. Vkljub temu pa so odšli prve partije ob pol 3. uri jutraj. Njim je sledil Furrer s svojimi varovalci, in sicer na Capanno Margherito. Poslednji smo odšli iz kočice. Kmalu smo imeli za seboj skalnati otok, na katerem leži kočica. V slabi uri smo dospeli na Obere Plattje (3344 m), kjer so se ravno turisti navedovali na vrh. Tudi mi smo se navedali in kmalu smo šli dalje po globoki gazi v novem snegu. Skoz meglene zastore smo tu in tam uzrli pred in nad nami ledne skupine. Vsled obilnega snega so bile skoro vse ledniške razpoke zasnežene, toda ravno zaradi tega je bila dvojna previdnost na mestu. Na drugi strani, na Grenzgletscherju se je smukal Furrer s svojo partijo.

Naš začetni tempo je bil za moja dva spremljevalca prehitel, ker se nista bila niti komaj prebrala tako visoko. Sklenila sta, da bosta večkrat počivala in šla počasneje, pri zelo slabem vremenu pa se bosta vrnila. Jaz sem pa hotel na vsak način na vrh, in tako smo se zedinili. Odvezal sem se in kmalu sem dohitel neko partijo, kateri sem se pridružil. Na veliki ravni, ki leži med konico Defour in Nordendom, nas je čakal vodnik Biener iz Zermatta z Anglezem, nadalje dva mlada švicarska alpinista, ki sta šla brez vodnika. Ko smo dospeli še mi, trije visokosolci iz severne črke in moja malenkost, smo začeli izgubati, kaj volja napraviti. Vodnik je menil, da bi se vsled zimskih razmer vrnil. Svaril nas je pred viharjem, ki je divjal gorj po gredih. Tudi gazi, ki je že na veličal. Toda k sreči je bil njegov Anglez

drugačnega mnenja. In ker nam ni zado- stovalo 4000 m, smo šli dalje.

Mnogo prav za prav ni več pisati. Menjale smo gazi, globok sneg proti sedlu in zavrti v gosti megli smo bili popolnoma brez orientacije. Vihar je vedno bolj naraščal in kadar sem gazi na čelu, sem se komaj držal pokonci. Ledena zrnca so nas bodila v zaledenela hca in dihanje je postajalo vedno težje. Na sedlu nas je natočil takšen snežni metel (4. avgusta!), da tudi na takojšen povratek ni bilo misliti. Govoriti sploh nismo mogli več — sporazumevali smo se z znamenji. Sestopili smo oprezno v ledeno vzdolžno stezo Monte Rosa, kjer nam je neka skala nudila vsaj nekoliko zavetja. Misli sem takrat na Kuzjo in na vse, kar mi je o tej steni pravil. Nekje pod nami je ležal največji ledeni couloir Alp — Canale Marinelli — ki drvi v dviži strmini v dolino Macugnaga. Toda mi nismo drugega videli kakor sneg in meglo. Komaj in komaj smo se upirali strašnemu vetru. Led nas je bil čal v obraz, oči so kljub snežnim očalam komaj kljubovale naporu. Nekje so grmeli plazovi po gladkih stenah v prepadi.

Vrtni smo se na sedlo. Vodnik se je takoj lotil grebena, ki vodi na vrh, kajti pri tem mrazu bi mirovanje pomenilo smrt. Na nekaterih mestih je moral odbiti velike snežne opasti — mi smo mu nato sledili, na trebuhu ležeč, kakor bi plavali. Vihar ni nič popuščal. Od vseh strani je vrtilil sneg proti našemu grebenu. Snežilo je iz doline navzgor. Prav močestno in neumorno je čistil Biener s cepinom greben in ledna skorja poslednjega kamina je odletavala pod težkimi udarci.

Takih trenutkov ni mogoče popisati. Je tudi tako bolje, kajti drugače bi človeka pozneje, ko je doma v topli sobi, sumnjali, da preštrava. Eno je pa le: Kdor išče razen lepote tudi nevarnost, ta nima pozneje pravice pritoževati se.

Na vrhu smo se privzeli na lesen stebel, da nas ne bi veter dobesedno odnesel. Močje smo si drgnili zmrle nosove, ušesa in roke. Jaz sam sem imel zmrznjenih kar osem prstov, ki so bili popolnoma modri. (Tako smo imeli vsaj nekaj modrega, ko že ni bilo modrega neba).

Drugi dan sem tekel k bivšem znanemu vodniku, zdravniku dr. Gentinettiju v ordinaciji. In — tako sem prinesel raz ta pomolni vrh spominček, notabene — čez vse meje — brez carine.

A. Kopinšek

Kriza kmetstva

Koliko smo že čitali jadikovanja o hudih časih, ki jih preživlja naš kmet in z njim vred več ali manj tudi njegovi varilci po vsem svetu! Res je, da je hudo zadel ves stan kriza vnovčenja v potu obraza pridelanih sadežev zemlje. Če je že vnovčenje težko, je jasno, da trpi zaradi tega tudi cena pridelkov po starem trgovskem dognanju, da zavisi cena od povpraševanja in ponudbe. S povpraševanjem po blagu cena rase, ponudba jo pa tlači. Denarja ni! Tako toži ves kmeti stan. Po pravici toži in je dolžnost družbe in države, da pomaga vsaj reševati, če že ne rešiti vprašanje boljšega vnovčenja kmetijskih pridelkov. Kakor je pa važno vprašanje kmetijske krize, vendar ne smemo pri tem pozabiti na drugo plat kmetijskega vprašanja. Kakor vsak stan, ima tudi kmetstvo poleg skrbi za golo življenje še druge potrebe in želje, ki napravijo človeka šele resnično človeka. To so dobrote duhovnega značaja: človeška svoboda in z njo zvezana prosveta ali kultura. Kar ni ne porajta večina na te dobrote danes, ko kaj radi merimo vse vrednote s istim merilom — z denarjem. Navadili smo se teh dobrin brez valute, da so nam same po sebi umevne, kakor zdravemu zdravje vse dotle, dokler ne zbolji in šele sedaj prične ceniti vrednost zdravja, ko jo je izgubil. Dober je pogovor, ki pravi: Nesreča drugih nam je pogosto v tolažbo. Zato hočemo tudi mi v teh hudih dneh pogledati nazaj v črne dneve, ko sicer morda res ni bilo kmetijske krize, pač pa se je držala naše dežele hujska kriza — kriza kmetstva.

Naš praded brlogar je bil lovec in ni poznal nobenih kriz. Če je bil lačen, je ubil žival in nihče ni zahteval od njega orožnega lista. Če ga je zeblo v brlogu, ni gledal, kod teče meja v gozdu, kje je bukev s križem, temveč je vzel svobodno les, kjer ga je hotel. Le malo je še danes ljudstev, ki bi živela tako svobodno življenje. Tudi pastir kočevnik je še poznal precej svobode, čeprav je že moral skrbeti za črede, za šotor in za odlo-

čim pa si je postavil človek hlev in dom ter je zakoličil svojo posest, je moral biti vedno na oprezu, da brani svojo posest pred raznimi sovražniki. Vse dokler se ni pričel pečati človek s kmetovanjem, so se vršile borbe le za premočnine in minljive reči: za plen, ženske, črede itd. Ko pa je človek postavil mejnike in se proglasil za lastnika nepremične in neprosljive zemlje, je bilo treba podviti opreznost pred sovražniki. Sam ni bil dovolj močan, zato so se začeli kmetje združevati v skupnih naseljih, ali pa so postavili svoje mejnike na visokih hriboh, kamor ni prišel tako lahko sovražnik. Najpametnejša v vasi so postavili za glavarja vasi in so mu dajali za njegov trud v blagor skupnosti davek. Pa se je zgodilo, da se je zahotelo sosednji vasi lepih njiv ali sočnih lok sosedov in so napadli sosedno vas, pobili mirne kmete in vzeli njihovo posest z ženami in otroci, da so jim kot sužnji obdelovali polja. To so bile prve krize kmetstva. Da jih danes ni več, se ima kmetstvo zahvaliti državnim oblastvom, ki ble nad nedotakljivostjo in svetostjo osebne lastnine in varnosti državljanov. Da svoboda osebne lastnine ni samo po sebi umevna zadeva, nam jasno pričajo velike in krvave revolucije, ki so tedaj, ko je bilo odstavljeno prejšnje državno vodstvo, uničile imetje in življenje neštehtih državljanov.

Ob času preseljevanja narodov je vse naše slovensko ljudstvo prestalo takšno hudo krizo kmetstva, ko je sužnjil z zemljo, delom in krvjo divjim Avrom. Še huje je bil prizadet ogromni ruski narod, ki je sužnjil Tartarom celih 300 let. Tako dolgo je sužnjil, da je sploh pozabil na svobodo in bo sužnjil vsakemu despotu. V dobach suženstva je zastal ves razvoj kmetijstva. Le redke so izjeme pametnih osvajalcev, ki so bili osvobodenci v blagoslov. Takšen moder mož je bil Husrev bey, ki je osvojil v imenu islama 1522. Bosno in Severno Srbijo, kjer je postavil temelje umnega združništva in naprednega kmetovanja.

Kdo se ne spomni velikih bojov za staro pravdo, za človečanske pravice

kmetijstva, ki so jih gazili oblastni graščaki celo tako daleč, da je moral podložni tlačan prepustiti svojo neomadeževano nevesto za poročno noč graščakovim pohotom. To je bila huda kriza kmetstva. Koliko bojov je bilo tedaj, preden so priznali tudi kmetstvu njegove temeljne pravice.

Toda nele v omejevanju telesne svobode in človečanskih pravic je bilo kmetstvo v preteklih dobach v hudi krizi. Še hujska je bila kriza duševne svobode. Samopasni gospodjarji so predpisovali kmetstvu bogove, molitve in kletve. Naj je bil tlačan še tako nadarjen, ni se mogel povzpeti na višje mesto, ni smel v višje šole, dobro so računali oblastniki, uverjeni, da je najboljši plen za izkoriščanje nepismeni kmet, ki ga držita v pokorščini zvesta zaveznika hudič in birič.

Danes je to povsem drugače! Kam vse

so se povzpeli kmeti sinovi in sami kmetje. Prva mesta zavzemajo v vseh, tudi v najbolj učenih strokah znanosti. Redko je ime slovenskega učenjaka, ki bi v mladosti ne bil pasel krav in vižal uprege. Res hude čase preživlja danes kmetstvo, toda preživlja jih v zavesti, da ne bodo vedno trajali, ker se naša država trudi pomagati kmetu, kar je očitno dokazala z zakonom o razdolžitvi kmeta. Da lažje nosi kmetstvo svoj težki križ, pa ni mala zasluga vsega dejstva, da kmetstvo kot stan ni v krizi, kakor so mnogi drugi stanovi. Kmetstvo zre vedrega obraza v bodočnost, ki je kljub vsemu naporu tehnike vendarle njegova, ker tovarna njegovega grunta je najcenejši pridelavec kruna in bo stala vedno. Pa če zgradi tehnika nov babilonski stolp, ki se bo res dotikal neba...

Križi in težave pri snemanju filmov

Pustolovščine v Engadinu

Hans Schneeberger je eden izmed operaterjev pravkar dogotavljenega Sokalovega filma »Pustolovščine v Engadinu«. O težavah izdelave smučarskih in zimskosportnih filmov pripoveduje operater:

Bob je nerodna reč. Posebno še, če je treba nanj postaviti filmski aparat, stojalo, motor in baterije. In zanj je treba privržati še drugi bob, ki ga moramo ves čas fotografirati. Tak prizor smo morali napraviti v filmu »Pustolovščine v Engadinu«. Mojemu prijatelju Rihardu Augustu se je pri tem pripetila huda nesreča. Na nekem ovirku je odletel s sni in moral ostati precej dolgo v bolnišnici.

Drugi smo stali z aparati na robu 50 metrov globokega prepada. Spodaj so ležali veliki kamni in med njim se je rila potoka. Naša zvezdnica Lantschner in Rini, oba znana kot izvrstna športna komika že iz filma »Bela opojnost«, sta morala na smučeh zdrkniti mimo kamere. Kovčigi z lečami, fotografirskimi aparati, ploščami, baterijami in drugimi potrebščinami so lepo za nami. Filmarji! Smučarja priletita po hrbtu in jo! malega zaraze. Zaravnost v naše aparate. Strašen hrust! Kovčigi zlete v globino in za njimi se aparati, negativi, vse Spodaj treščijo ob skale. Potem pade vse skupaj v vodo. Počasi polovimo vse iz ledeno mrzle vode in pobremo iz snega. Čudež: leče so ostale cele.

Prav tedaj se je začelo zgornje tekmovalje v smučanju. Danes sploh nimamo sreče. Vsi igralci padajo po tleh in letajo okoli z buškami praskami, obliži. Po skoraj navpičnih strminah se spuščajo. Statisti so sami smučarski mojstri. Po hotelskih balkonih se gnetejo gledalci. Napeto in — brez zavisti.

Na take in enake težkoče smo naleteli skoraj vsak dan in sedaj si lahko mislite, da naše delo ni lahko.

Umetni otok bodočnosti

Filmski arhitekt Erich Kettelhut pripoveduje naslednjo epizodo s snemanja pustolovskega filma »F. P. I.«:

Naša naloga je bila, da uresničimo nekaj česar tehnika še ni zmogla. Manuskript Ufinega filma »F. P. I.« zahteva »graditev umetnega, na morju plavajočega otoka, ki je opremljen s budoviti in stroji, ki bo služil za mednarodni letalski promet v bodočnosti.

Po manuskriptu je ta orjak 500 metrov dolg in 150 metrov širok. Stati mora na 32 stebrih, ki so vodli, da se po potrebi napolnijo z vodo ali pa izpraznijo in tako otok dvignejo ali spuste globlje, kakor pač zahteva vreme.

Da je bilo to delo težavno, ni treba še posebej praviti. Težave so se že začele z iskanjem primerne kraja za postavitev umetnega otoka. Dolge tedne smo ga iskali ob Severnem Vahodnem morju. Obale iz tehničnih vzrokov nismo mogli porabiti. Iskali smo otok 15 do 18 metrov nad morjem z majhno ravno površino, ki ne bi smel biti daleč od celine, kjer smo hoteli privediti letališče za letalce, ki pri filmu sodelujejo.

Tudi na lego glavne strani otoka smo se morali zaradi svetlobe ozirati, saj smo delali film v jesenskih mesecih. Otok ni smel ležati preblizu ladjskih poti, najbolj pa je bilo treba gledati na čim enostavnejši dovoz gradbenega materiala, ker bi sicer stroški za prevoz materiala v neskončnost.

Vsa deloma je ustrezalo našim zahtevam par ali šest otokov. Odločili smo se za mal otok širok 17 km od obale. Dog je skoraj 12 kilometrov širok pa samo 500

metrov. Na njem je svetilnik, ki kaže ladjam pot. Na otoku ne prebiva redno niti 20 ljudi, pač pa ga poleti obiskuje nekaj stalnih letovislarjev in skoraj vsako leto več znanstvenikov, ki študirajo let ptic.

Najlepši del otoka smo izbrali za »stevbišče«. Pomagal nam je inženier Henniger, ki je prvi napravil podrobne načrte za umetne otoke. Dosti dela in truda smo imeli z uravnavanjem valovitega terena. Na peljati smo morali po kablilih tudi električni tok. In 17 kilometrov kablov ni igrača.

Dejanje filma, služijo v tudi tehnična sigurnost so zahtevali dobro zgrajen otok. Leno konstrukcije ploške smo morali obdati z debelimi železnimi ploščami. Posebno smo se morali potruditi pri graditvi poglednejske tanka za hencin in strojni oje, ki igra v filmu važno vlogo. Poveljniški stolp, brezžična postaja in oddelci za motorje, ki so duša umetnega otoka, vse je moral biti kolikor mogoče pristno.

V kako ogromnih dimenzijah smo morali delati, je razvidno iz tega, da smo porabili 13 vagonov železnih plošč za obijanje lesne ploške. O kolikni lesa sploh ne govorim. Vse to so nam pripeljali z ladjami. Ploškev smo delali 10 tednov. Vsa dan je bilo zaposlenih 50 do 60 obrtnikov in delavcev specialstov. Kljub težavam ki so se pojavljale dan za dnem, smo delali pri vetru in viharju in napravili »umetni« otok s hangerjem, svetilnikom, žerjavci za letala, ki pristajajo na vodi, s poveljniškim stolpom in hotelom za potnike. V notranjosti pa smo napravili kabine, stopnišča, strojnice in brezžično postajo.

Film »F. P. I.« je tedaj film fantastičnega obsega, film, ki bo daleč presegal film »Metropolis«. Ni čuda, da so stroški že do danes prekosili vsoto 4 milijonov mark.

Umetni otok bodočnosti

Andrej Andrejev se je pravkar vrnil iz Nice v Berlin. V Nici je napravil atelejske zgradbe za Saljanov film »Don Kihot« in še za dva druga filma.

Za Andrejeva pomeni delo v tujem kraju zmeraj poglabitev v nove možnosti. Saj je eden tistih umetnikov, ki opremijo svoje delo z vso vestnostjo.

Navadno mora preštudirati le en manuskript. Tu pa je imel opravka kar s sedmimi. Ko so poklicali v Nici režiserja Pabsta, s katerim je Andrejev že večkrat delal, je konzorij, ki je izgovarjal te film, iz raznih vzrokov odločil vse prejšnje tri režiserje. Ponovno je moral tedaj začeti študirati še osmi manuskript, kajti Pabst je seveda spet znatno izpremenil vse prejšnje rkopise.

Sinje nebo v Nici, ki je že v pregovorih znano, je tudi odpovedalo. Čim so pričeli z delom, se je nebo povleklo s svojimi oblaki, tako da se sploh ni dalo delati. Pabst je naročil iz Pariza posebne osvetlovalce. Komaj pa so ti prišli, že se je nebo zjasnilo. Prej je deževalo v potokih, da so morali gasilci odstranjevati vodo, ki se je nalivala na pozorišče, sedaj pa je zasijalo žarko južno sonce.

Težko je odkril Andrejev pravo pokrajino za filmanje. Treba je bilo najti ravni- no, okolica Nice pa je hribovita. Naposled je našel pripraven teren v višini 1000 metrov. Ko pa so hoteli filmati, je prišla megla, ki je delo onemogočila. Prišel je še vihar in odnesel pol milina na veter, ki igra v filmu važno vlogo.

Tudi filmanje na rivijeri torej ni igrača; toda prav te težave, ki so nastale, so vzpodbudile Andrejeva k podvojenemu delu. Film sam, ki ga bomo v kratkem videli tudi v Ljubljani, bo pokazal, kako se mu je to delo posrečilo.

kla! Onkraj morja poiščeva srečo. Poiščeval! Ker romava dva. In nosiva s seboj v srcu tebe, ki si prvi edini in najin najdražji. Ne bodi v skrbeh Bog je večer in vsemiljen. Moralo se je zgoditi tako. Če sem ti hudo storila, odpusti. Ako kdaj po letih potrkava oba ali pa samo eno izmed naju na tvojem pragu, kaj ne, da naju boš spoznal! — Tatek naš, zbogom!

Vrhljeval je sedel v pusti študentovski izbi. Nizko je odvil svetilko na mizi, poniknil glavo v trde pesti in krčevito zaihtel...

Počasi je vstal in zakoračil v nasprotni konec sohe, kjer se je kraj okna v sto in sto biserih lesketalo božično drevesce. Popravil je dve, tri svečice, otrli stenje in naravnal zlati in srebrni nakit na ielovih vejicah. Potem je na stečaj razveznil okno, da je v stan zaplul oster val zimskega mraza. Početal je z rokami na hrbtu gor, dolj pa poklical skozi vrata v hodnik:

»Gospa! — Prosim, gospa!«

»Tako!« se je odzval odgovor iz sosedne sohe.

»Želite, gospod profesor?«

Debelušasta uradniška ženica se je

pojavi na pragu.

»Prosim! Je vas požirek črne kave, gospa. Se rajše skodelico čaja s čašico konjaka.«

»Vam je prevročje, gospod profesor, da vetríte?« se je pošalila. »Tako! postrežem!«

»Malo preveč sem kadil, gospa, se mi zdi. Ne štejte mi v zlo, če sem nadležen.«

»Nikar, nikar, gospod profesor, — V petih minutah prinesem čaj!«

Gospodinja je odšla. On je poravnal drva v peči, spustil se nazaj v naslonjač in z nedolastnostjo, ki je lastna strastnim kadilcem, zapalil novo cigareto.

Enašt —

Po mestnih cerkvah je prvokrat valilo k polnočnici. Za drugih dni in v druge prilike bučni in hrupni zvonomi so nočjo peli in bneli blago in skladno, kakor nekdanj — pred leti in leti — tam v daljni domači vasi. Z ulice se je na okno vspejal prijaviti, polglasni pomepek pasantov, njih radostno ščebetanje, miko tako in ugodno in prislečno, kot bi dobre sestrice žlobudrale z dobrimi branci: Eh, da! Pastirici betlehemske! Sveti večer —

Popoldne se je potal po ulicah. Sam samcat, izgubljenemu kužku po-

doben. Pred kričeče našopirjenimi izložbami je prodajal zijala. »Vraga! si je del. »Kakor devetleten smrkolin!« Pa ga je prišlo in zgrabilo nenadoma in neukano, ko mu je na razcestju pred šolo stariakovo babšče ponudilo v nakup zeleno smrečico.

»Gospod! Vzemite! Take ne dobite nikjer več. In kar s podstavkom, gospod!«

Nekaj davnega, že skoraj pozabljenega in pokopanega se je zganilo v duši, zavrelo mu po celem telesu z otroškimi hrepenenjem in je iztegnil roko po drevescu tako poželjivo, da se je babšče pri vračanju drobija dvakrat vstelo. Odnesele je jelko domov in potle se je začelo. Bežanje in izpraševanje. Izpraševanje in bežanje. Iz trgovine v trgovino. Iz slaščičarne v slaščičarno. Pa v pamirico in knjigarno. Še to! Ono še! In še nekaj! In je spotoma nenpresto pogledoval na uro v strahu, da ne zapozni.

Nočilo se je. Odnasal je zadnji zavojček. V razsvetljeni in vrveči ulici je vkopan obstal pred visokim oknom cvetličarne, polnim in prepolnim razcvetelih ciklam, belih in rdečih.

Ciklame... Ciklame...

Brez trezne misli je planil v lokal in si naprtil zvrhano naročje umetno

vzgojenih cvetic. In še deček vrnarjev mu je pomagal. Vsa njegova sobica se je zakitila in okrasila z njimi. Povsod jih je bilo. Na mizici. Po stolihi. Na pianinu. Na polici s knjigami. Pred Prešernovim in Cankarjevim kipom. Cel venec, krvav in nedolžno bel pod božičnim drevescem samim, da je štalica s sveto duržnico tonila v njih...

Ciklame... Ciklame...

V predsobiju je zacingljal hišni zvoneček. Vrata iz gospodinjskega stanovanja so zakrpalpa. »Da, da! Točno! Izvolite! Ona vrata na desno!«

Potrkalno je. Božeče in plašno. Komaj slšno v drugič.

»Prosim!«

Na pragu se je v zadregi smehljalo mlado, vitko dekle. Izpod malega klohubčka in porednih kodrov je začudeno in zavzeto zrla dvanje široko razprtih oči v nje — V božično jelko — V cvetje na sobici —

On le bil skočil iz naslonjača Reka krvi mu je zalila obličje. Omahovale se je s tresočimi se rokami viel za mizico da je začel nekak kazarček na kovinastem nledim.

»Franka...« se je utrgalo izza hipoma posinelih estnic.

»Ne!«
»Hčerka —!«
»Očka! — —!«
Dva vriska — En sam objem — —

Po mestnih cerkvah je v tretje zvoni- lo k pomočnici — — Pobožno in ubrano, kakor nekoč — pred leti in leti — tam v daljni domači vasi — —

NAPREDEK V TEHNIKI

Cenena topla voda z električno

Električni akumulatorji tople vode, tako zvali boilerji, so se začeli zadnji čas zaradi svojih velikih prednosti (saj ne potrebujejo niti najmanjše streljane) m. zlasti zaradi zelo cenene proizvodnje tople vode tudi pri nas počasi udomačevati.

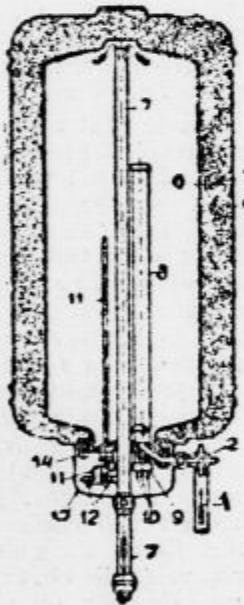
Boiler za 150 l vroče vode v kopalnici

V glavnem razlikujemo dve vrsti boilerjev in sicer male tipe z vsebino 30 do 150 litrov, ki se montirajo poljubno kje na steni in velike boilerje zlasti za kopalnice, ki pa hkrati oskrbujejo z vodo tudi kuhinjo, umivalno toaleta itd.

Kako so boilerji zgrajeni kaže spodnja skica, ki predstavlja presek normalnega boilerja za montažo na steno. Celo pripravljeno sestoji iz notranjega vodnega kotla, ki ga od zunaj krog in krog obdaja izolacijski plašč. Vmesni prostor je izpolnjen z drobtinami od plutovine, tako da notranji kotel z vročo vodo ne more izžarevati toplote. Dotočna cev za mrzlo vodo je spodaj, vroča voda pa odteka po dolgi osrednji cevi in sicer avtomatično zaradi pritiska mrzle vode, ki se nabira na dnu kotla. Za segrevanje vode skrbi električni grelec poleg iztočne cevi, ki se po navadi greje samo ponoči, ko oddajajo elektrarne tok po znatno nižji ceni. Da voda pri segrevanju ne zavre, so opremljeni vsi moderni boilerji s preprostim avtomatičnim temperaturnim regulatorji, ki odklopijo električni tok, ko se voda segreje do maksimalne temperature 80 do 90 stopenj Celzija.

Veliki boilerji so v principu prav tako zgrajeni kakor ti, ki so za montažo na steno. Le če mora tak boiler dobavljati vodo hkrati za kopalnico, kuhinjo in več umivalnih toalet, se konstrukcija v toliko spremenila, da odpadajo zaporni ventil v dotočni cevi za mrzlo vodo. V tem primeru dotočna mrzla voda zmerom sproti v kotel, tako da je le-ta neprestano zvrhoma poln in se voda v njem le vsako noč iznova popolnoma segreje. Če se polet zjutraj kjerkoli odpre pipa za vročo vodo, začne istočasno z odtekanjem vročo vodo dotočati v boiler enaka množina sveže mrzle vode. To se ponavlja ves dan, ko teče vroča voda, dokler ni slednjič boiler ves napolnjen z mrzlo vodo, ki se naslednjo noč spet segreje. Iz teh boilerjev teče vroča voda pod pritiskom in morajo biti zaradi tega opremljeni s tlačnim reducičnim ventilom in varnostnim ventilom, ki skrbi, da pritisk v kotlu ne more prekoračiti varnostne meje.

Vsi večji boilerji se priključijo na električno omrežje s pomočjo posebnih priključnih ur, ki skrbijo, da se kurilni tok vklopi n. pr. točno o polnoči in ob 6 ali 7 zjutraj spet prekine. Če pa se voda že prej segreje na maksimalno temperaturo se pa prekine tok avtomatično s pomočjo poprej omenjenega temperaturnega regulatorja.

Pokročni presek boilerja:

1. dovod mrzle vode, 2. dotočna pipa, 3. vodni kotel, 5. toplotna izolacija, 6. varovalni plašč, 7. iztok vroče vode, 8. grelna cev, 9. električni grelec, 10. dovod toka, 11. avtomatično temper. stikalo, 12. spodnji okrov.

Za uporabo v gospodinjstvih se grade boilerji z vsebino 100 do 1000 litrov. Naj več se rabijo boilerji od 100 do 400 litrov. Ali bo gospodinja trajno zadovoljna z boilerjem ali ne, je največ odvisno od izbire prave velikosti. Zaradi tega pa mora znat gospodinja od neke mere pravilno prece niti, koliko vroče vode rabi v kuhinji in kopalnici pa za pranje in čiščenje. Izkušnja je pokazala, da zadostuje za 4 do 6 člansko družino v kuhinji boiler od 30 do 50 litrov. Za pošteno kadno kopalnico s 35 do 40 stopni C topla voda je treba najmanj 100 litrov 80 stopni vroče vode. Iz tega se da zračunati da je za omenjeno družino potreben najmanj 150 litrski boiler, da bo dovolj vroče vode za kuhinjo in vsak dan za eno kopalnico. Če pa sta poleg tega pr. hiši še ena ali dve umivalni toaleti, si je boljše omisliti boiler za 200 litrov.

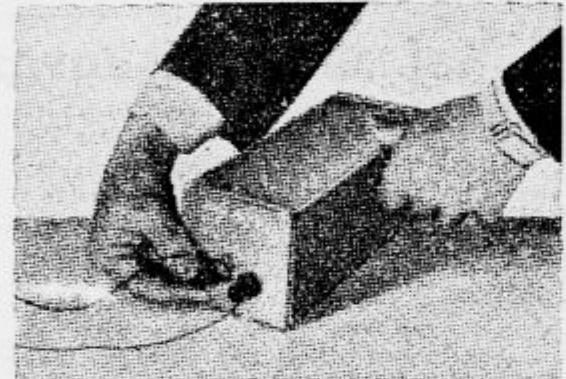
Večkrat se ponavlja vprašanje ali je bolje postaviti za kuhinjo in kopalnico en sam večji boiler v kopalnici ali pa dve manjši boilerji v vsakem prostoru posebej. V tem primeru velja načelo da se en sam boiler izplača samo tedaj če je kopalnica v neposredni bližini kuhinje. V na vrstnem primeru se namreč vedno zaradi dolgega cevnodvoda na nati bo tako skrbno izoliran preveč ohladi. Posledica je da je treba v kuhinji zmerom nekaj litrov vode odločiti, preden začne teči iz pipe vroča voda.

V normalnih prilikah delujejo boilerji praktično brez vsake posluje. Noč in dan, eto za letom dajejo lepo enakomerno toplo vodo. Le v primeru, da je mrzla voda iz vodovoda, ki boiler napaja pretrda, to se pravi da vsebuje mnogo apnenca, se začne počasi odsedati na električnem grelcu kotlovec, zaradi česar se seveda občutno zmanjša oddaja toplote. Ta napaka se brž opazi po tem, da boiler ne daje več toliko tople vode kakor splošnega. Ko se nabrani kotlovec odstrani, kar mora opraviti vsakek pa deluje boiler spet kakor nov. Kako priljubljeni so ti proizvajalci tople vode v gospodinjstvih, seveda če se tudi elektrarne v lastnem interesu nekoliko pobrigajo za reklamo, kaže še najbolje statistika, da je samo v Švici montiranih ca. 130.000 takih aparatov.

Jodov akumulator

Svinčeni akumulatorji in Edisonovi akumulatorji z elektrodami od železa in niklja, ki se zdaj edino rabijo v praksi, imajo nekatere težke napake. Zlasti neprijetno se občuti sulfatiranje in počasno razpadanje svinčnih plošč, navzočnost jedkih tekočin, ki razvijajo korozivne pare in razmeroma majhna energija, ki se da nakopeliti v njih glede na veliko težo. Razen tega potrebujejo posebno svinčni akumulatorji trajno, skrbno nego, ker se sicer v najkrajšem času umilišjo.

Industrija si že dolgo prizadeva, sestaviti akumulator, ki ne bi imel vseh teh nedostatkov. Francoz Boissier je pred nekaj meseci predložil francoski akademiji

Jodov akumulator se lahko uporablja v vsakem položaju.

znanozi model novega akumulatorja lastnega izuma pri katerem služi kot elektrolit (tekočina, s katero je napolnjen) cinkov jodid po katerem je tudi dobil ime jodov akumulator. Za elektrodni služi cink in oglje, k sta ločena s plastjo neke nevtralne porozne mase, prepregnene s cinkovim jodidom. Pri polnjenju akumulatorja se elektrolit razkrajša v jod, ki se odseda na ogliju in v metalni cink, ki se nabira na cinkovi elektrodi. Maksimalna napetost polnega akumulatorja znaša 1,2 volta. Pri

Prerez jodovega akumulatorja

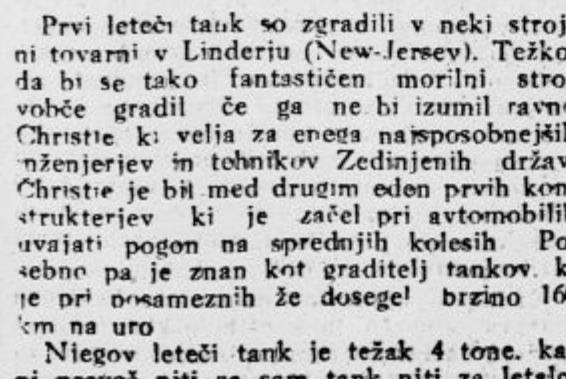
praznjenju se kemični proces obrne, dokler ne nastane spet maksimalno možna množina cinkovega jodida.

Gospodarski faktor jodovega akumulatorja to je razmerje med množino energije, ki jo sprejme pri polnjenju in tisto, ki jo odda pri razkrajšanju, znaša 80 do 90 odstotkov. Je zelo robusten (elektrolit in elektrode se hermetično zaprejo v zunanjo izolacijsko ploščo) in ne zahteva nikake oskrbe. Napetost drži več let. Notranji kratek stik je nemogoče. Uporablja se lahko v vsakem položaju, ker tekočina ne more izteči. Posebno veliko bodočnost obetajo jodovemu akumulatorju pri električnih vozilih. Zaradi točnosti je treba pripomniti, da se nadekati kolikor jih je mogoče dobiti o novem akumulatorju, precej razlikujejo med seboj.

Zračni tanki

Med tem ko so se eksperti v Zenevi prekalali, ali se smatra tank za napadalno ali zgolj za obrambno orodje, je pa Amerika na tistem opremila tanke še s krili in jih na ta način preoblikovala v najstrašnejše napadalno orodje bojeve vojne. Izumitelj letelčnega tanka Walter Christie si je takole zamislil njih uporabo:

«Bitka se vrši z vsa strditostjo. Zidanci se pojavijo na nebu pri težkih, bombnih avionih sličnih letal, ki v veliki višini prelete sovražnikove vrste in se za njimi mahoma spuščajo na tla. To so letelci tanki. Takoj pristanku jim sprejmo močvorno sname krila in zda začno kot navadni tanki, z veliko brzino po tleh drveč prodirati sovražniku v hrbet. S svojimi 75 milimetrskimi topovi neumljeno svoje glave smrti in razdejane. S vraznik je v kleščah in mora izgubiti bitko.»

Letelci tanki v zraku

Prvi letelci tanki so zgradili v neki strojni tovarni v Linderu (New-Jersey). Težko, da bi se tako fantastični morilni stroj vobče gradil če ga ne bi izumil ravno Christie, ki velja za enega najposobnejših inženjerjev in tehnikov Zedinjenih držav. Christie je bil med drugim eden prvih konstruktorjev, ki je začel pri avtomobilih uvajati pogon na sprednjih kolesih. Posebno pa je znan kot graditelj tankov, ki je pri posameznih že dosegel brzino 160 km na uro.

Njegov letelci tank je težak 4 tone, kar ni preveč niti za sam tank niti za letalo.

Opremljen je z enim samim motorjem za 1000 ks, ki žene v zraku propeler letala, na tleh pa veržno gonilo tanka. Posadko tvori samo pilot in njegov spremljevalec. Če se hoče pilot spustiti na tla, preklopi motor od propelerja na veržno gonilo tanka, tako da le-ta takoj s polno brzino šine naprej, čim se dotakne tal. Na naslednji prijem za vzvod se odločijo krila in tank se lahko svobodno kreta po tleh.

S PADALOM NA ZEMLJO

Neki letalec je bil nekoč povabljen, da bi pred zastopniki vojaških oblasti iz vojaškega letala predvajal nov tip padala in pripoveduje o tem poskusu sledeče:

Na določeni dan so na izbranem vojaškem letališču ustavili ves promet in v zadnjem trenutku je letalec še enkrat preiskal padalo. Hipoma je iz tega skočila miš. Vsi so se zasmeli, samo on se je prestrašil, da mu ni žival morda prežrla priprave. Takšni primeri so se že zgodili in so imeli za posledico smrtno nesrečo. Preiskal je torej padalo najnatančneje in vse je bilo v redu. Hitro se je nato oblekel v primerno število debelih oblačilnih kosov, roke in obraz si je namazal z maslo, nato si je nataknil čez obraz masko, na roke pa rokavice. Mraz je bil silen. Na zemlji je znašel 18 stopinj pod ničlo, v višini kakšnih 300 m, kjer bi moral po dogovoru skočiti iz letala, pa je bilo 42 stopinj. Vrh tega je vel močan veter, a brzina letala ob trenutku skoka bi morala znašati do 220 km na uro. Letalo bi se tedaj postavilo v močni krivulji proti vetru čisto na stran.

S težavo se je spraval zaradi svoje debele nerodne obleke v neudobni sklopni sedži za pilotom. Sedežu je rabil za ograjo železen obroč, na tem obroču pa sta bili montirani dve etrojnici, ki sta šla čez oboje vsako gibanje. Demontirati pa jih niso hoteli, ker so palazali važnost na to, da bi bilo letalo v polni bojni opremljeni in da bi skok iz njega markiral priložno rešitev zaradi poškodbe letala v boju. Aeroplan se je dvignil, 10 m poleg njega je letel drug aeroplan z operaterjem, ki naj bi filmal skok.

Ko so bili v primerni višini, se je skušal letalec rešiti iz železnega obroča svojega sedža. Komaj se je malo stegnil, ga je vrzel silovit sunk s proneskega vetra nazaj. Aparat je brzel 270-280 km na uro in pri tej brzini je skok iz njega združen s preveliko nevarnostjo možganske kapi. Dal je tedaj pilotu znamenje, naj zniža brzino na 220-230 km. A tudi pri tej brzini, ko je pilot namignil, da sta dospela na kraj, kjer bi se moral izvršiti skok in je operater na spremni letalnem letalu dal znamenje, da je pripravljen na snemanje, je bilo strašno težko dvigniti se s sedža. Propelerji veter je na vsi moč pritekal na glavo, prsi in vrečo s palnikom, ki jo je imel pritrjeno na hrbtu. Še enkrat je pregledal vse vzle in z napotom vseh sil je končno zvel z eno nogo čez krov. Zračni tok mu je dvignil obrazno masko, da ga je silovit mraz, snekel v obraz in so se mu oči zasolile. Končno je bil zunaj in skoraj na koncu svojih moči. A baš tedaj, ko sta mu pilot in operater dala znamenje za skok, se mu je iermen na klobučevinastih skornjih zaplet v krmilne žice. Aparat se je divje postavil navzgor, pilot se je prestrašeno obrnil in skušal uravnati krmilo, končno

Težko si je predstavljati, s kakšnimi sredstvi bi bilo mogoče zadržati napad letelčnega tanka. Čim se jim bo posrečilo spustiti se na tla bodo obrambni topovi za radi njih silne brzine brez pomena. Samostojne letelčne tanke pa namerava Christie še podpreti z velikanskimi transportnimi letali, ki bodo prinašala na bojišče tudi po več tankov hkrati in jih po potrebi lahko spet odnesla iz ognja.

je letalec izvel svoj nogo iz žice. Pri tem mu je veter odnesel masko in naočnike, že vneto oči mu niso videli skoraj nič več. Z zadnjim močjo se je spravil na zunanjo stran trupa, letalo se je postavilo v obratu navpično na stran, spustil je rob njegovega trupa in padel z glavo navzdol.

Začel se je strahovit padec v brezdnjo. Začetna brzina padca je 96 m v sekundi. Štel je z nogami navzgor sekunde in čakal, da se padalo odpre ter ga vrže v sedeč položaj. Naštel je štiri sekunde in brzel z glavo navzdol. Naštel je peto, sedmo, sedmo — nadalje se ni odprlo. Odprl je oči in začel nad seboj mirno krožiti letalo. A obenem je zagledal vrh, ki bi mu moral pri skoku iz letala strzati vrečo s padalom, da bi se moglo to odpreti. Vrv je bila na letalu pretrgana, vreča je tihala še na njegovem hrbtu! Sedaj je bilo treba trezno premisliti: kako je zgrajeno padalo, kako bi spravi vrečo okrog padala proč, kako bi se moralo nadalje odpreti... Vrv, ki bi moral opraviti vso to skrb, je pretrgana. Zakaj?

Roke so mrzlo gredle in treale, kakor kamen trda, zaledenela tla letališča so mu z divjo naglico prihajala bližje in bližje, sedaj je že v višini drevov — v naslednjih trenutkih se bo raztreščil. Prsti so se krčevito zadržali v palto — tedaj s topovskim gromom se je padalo odprlo in ga dvignilo kvišku, vreča je padla na tla, pristal je v globokem snegu in površina padala ga je pokrila.

Vratolomnem tempu sta pridirjala dva avtomobila. Eden je bil sanitetni avto, drugi je napolnjen s kričnimi piloti, častniki. Letalec se je bil že dvignil. Njegova prva misel je bila: cigareta, dobi moram cigareto! Pobliskoma je odpel debele obleko in se začel, da so mu roke čisto mirne. Sanitejer so obstali zasopli z nosilnico poleg njega. Priskočili so častniki. On pa: »Cigareto?« Mahoma se je stegnila proti njemu kopica

rok. V vsaki roki cigaretna doza. Prižgal je cigareto in stal brez odgovora eredi navala vprašanj. Misli je: stara prijateljica smrt, tokrat bi se bila skoraj zgodila — za desetino sekunde je zaozela tvoja ura...

Zvečer je bila velika gostila. V stotih so mu razodeli že znani vzrok, zakaj se je bila vr pretrgala. V silnem nrazu 42 stopinj je zledenela in ko je to telo nalegnilo, se je v svoji krhkosti enostavno prelomila. Častitili so mu in imeli govore. Tudi filmski operater se je ozglasil. Ni bil izgubil živcev in je ves prizor filmal od začetka do konca.

šah in kriza

V dobi današnje gospodarske krize in socialnega trenotnega kaosa nam je v nemalo moralno zadoščenje ugotovitev, da je njun duhovni vpliv v gotovem oziru prizanesel duhovnemu življenju, ako ga ni celo še pogoltil. Umetnost — kot produkt duhovnega snovanja, je kakor se zli, ostala nedotaknena in nehoti se polavila domneva, da je kriza pri svojem zlu konvencionalna naravna zavora preekspanzivne materializacije, ki jo zaustavlja in tako nudi idealizirani duhovni prostor in časovnih dimenzij do svobodnega razmaha.

Inter arma silent musae, so modrovali stari Rimljani: a vse kaže, da varmat a krizo neno identiteta.

Kulturno življenje je danes — brez ozira na trenutno kritično dobo po vsem svetu na zmagoslaven pobodu Dasi nosita znanost in umetnost neštati časa, v katerem se porajata, ne moremo zanikati njune obstoja. Znanstveniki nam še vedno odkrivajo taine prirode, umetniki vseh panog še vedno in morda bolj vstvarjajo svoje umetnine kakor kadarkoli prej. A Noblov fond priznava kljub težkim časom še vedno kakovostne odlike vsemom ključnim in iznova dohajajočim umetniškim vrednotam.

Krize v duhovnem življenju torej ni. Krize v šahu?

V nati šahovski rubriki je naš velemojster dr. Vidmar že nekajkrat poudaril, da je občutiti danes krizo tudi v šahu. Ne smemo te trditve razumeti napačno. Gre namreč le za trditve razumelja življenja. Res je, turnirjev v velikem slogu, večjih šahovskih prirediteljev vobče ni, ker primanjkuje denarnih sredstev. To je ona kriza v šahu!

A šah sam? Njegova ideja? Njegova vsebina?

Smelo lahko trdimo, da je ostal šah kot idealizirajoča umetnost neokrnjen in da živi danes prav tako kakor je živel v zlatem šahovskem veku Morphyja, Steinizta in Laskerja.

Kakor je imela nenoodredna doba pred svetovno vojno v Capablanci svojega odličnega predstavitelja, tako in v prav ni manjšem obsegu se ponaja šahovski svet danes z Aliehinom kot inkarnacijo šahovske umetnosti. In kdo bi si drznil danes trditi ob slednjem odličnem in nepreoklilivem geniju, da pravi šah — krizo?

Jasno, da v šahovski ideji krize ni. Po svojem bistvu, po svoji vzporejalni upravič-

moči, da še sam pozabi, da ga čaka doma žena in večerja...

Da, to zmore v tem težkem času samo — šah! Šah, ideja, borba! Za biti ali ne biti! Borba — ki je življenje!

Šahist ceni vrednost življenja, zato ga ne odloži brez borbe. Nihče mu ga ne zagrent, nihče mu ga ne ugrabi. Samo eden: smrt — mat!

A takrat je itak konec vsega! Tudi šahista, življenja in — krize. Mirko Kragelj

ŠAH

Urejuje dr. Milan Vidmar

V veliki kletni dvorani hotela Miklič je v ponedeljek, 19. decembra, oživljeni Ljubljanski šahovski klub javno otvoril svoje delovanje s simultanko, ki sem jo rad zaigral našim šahistom. Dvorana je bila skoraj premajhna. Mislim, da je bil naš novi predsednik, g. arhitekt Costaperaria, z začetkom zadovoljen.

Simultanka ni bila dostopna samo članom kluba prireditelja. Prijave so prišle tudi z dežele. Naposled je sedlo 42 igralcev za vrsto miz. Tako velike simultanke Ljubljana še ni videla.

Boljšega dokaza od velike udeležbe na prvi klubovi prireditvi ni za trditve, da je šah pri nas silno popularen. V zadnjih letih je prodrl že v zadnjo vas. To pa ni vse. Nivo igre je brez primere višji nego je bil pred leti, ko so prvi inozemski mojstri imeli svoje simultanke v Ljubljani. Težko delo sem imel.

Z rezultatom sem bil zelo zadovoljen. Zmagal sem 28 krat, 9 krat remiziral. Zgubil sem pet partij. Dosegel sem tedaj 31½ točk od možnih 42 ali skoraj 75,5 odstotka. Lasker in Aljevin v Ljubljani nista dosegla več.

Predsednik, g. arh. Costaperaria, je junjsko zdrazil vse do konca. Ob osmih zvečer otvorjena simultanka se je vlekla do 5. ure zjutraj. Devet dolgih ur. Devet ur hoda za igralce.

Prve novice mi že prihajajo iz našega šahovskega sveta o razpoloženju kupcev moje knjige »Šah«. Zelo so laskave. Zdi se, da sem udaril na pravo struno, da sem napisal baš ono, kar naši šahisti najbolj potrebujejo.

Knjiga je pa tudi meni prinesla novih vpogledov. Pojma nisem imel, da je šah tako živ med Slovenci. Vrhnika n. pr. je vzela 15 knjig. Res je sicer, da ima baš Vrhnika svojega izrednega voditelja, G. upravitelja Val. Kompare je očitno nenavaden razširjevalec šaha. Toda uspeh je vendarle presenetljiv.

Domisljujem si, da bom s svojo knjigo precej dvignil slovenski šah. Kako bo potem pri simultankah, ne vem. Polom najbrže. Nevarno je najprej mobilizirati armado, potem pa izvajati premoci. Bo že boljše, če bodo kasneje inozemski mojstri igrali proti naši falangi.

Iz turnirja v Pasadeni prinašam še naslednjo krasno partijo:

Beli: dr. A. Aljevin	Črni: H. Steiner
1. e2—e4	e7—e5
Nenavadno, kajne?	
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. Lf1—b5	...
Stari Ruy-Lopez.	
3. ...	a7—a6
4. Lb5—a4	Sg8—f6
5. 0—0	Lf8—c5

Ta poteza je na slabem glasu. Pa po krivici.

6. c2—c3 Bajé najmočnejši odgovor.

6. ... Sf6—e4

7. d2—d4 Lc5—a7!

Steiner uporablja Aljehinove iznajdbe. Aljevin je zares prvi igral to važno potezo. Sedaj pa se mora boriti proti nji.

8. Dd1—e2 f7—f5

9. d4—e5 0—0

Do tu je partija identična s partijo Yates-Aljevin, Hastings 1922.

10. La4—b3 Kg8—h8

11. Sb1—d2 ...

V postev prihaja tudi 11. Lb5—d5.

11. ... Dd8—e8

V zgoraj citirani partiji je Aljevin igral 11. ... d7—d5. Steiner žrtvuje rajši kmeti za napad.

12. Sd2—e4 f5—e4

13. De2—e4 d7—d5

Se en kmet?

14. Lb3—d5 Lc8—f5

15. De4—h4 Sc6—e5

16. Lf5—b7 Ta8—b8

17. Sf3—e5 Tb8—b7

18. Tf1—e1 ...

Aljevin ima pogum. Črni pritiska na f2 in vendar se svetovni prvak ne meni za to. Rajši podpira skakača, ki v središču gospoduje nad šahovnico.

Tb7—b5

Seveda je črnemu skakač neprijeten. Toda napad nanj ni prijeten.

19. Se5—f3 De8—c8

20. c3—c4 Tb5—b7

Beli se je masčeval za prepovedano skakača.

21. b2—b3 Lf5—g4

22. Sc1—a3! ...

Spretna poteza. Črni naj sam popusti v smeri f2. Ali naj umakne trdnjavo ali pa naj zabasa na c5 diagonalo a7—f2.

22. ... c7—c5

23. Sf3—c5 Skakač je zopet tu. Jasno je, da je beli zmagal v otvoritvi.

23. ... Lg4—f5

24. g2—g4! ...

Imenitno.

24. ... g7—g5

Ce se lovec umakne na c2, ga Ta1—c1 zajame. Če pa zapusti diagonalo b1—h7, pade po Se5—g6+ kvaliteta.

25. La3—b2! ...

Rafinirano Na videz pada beli v nastavljen past. Toda kdor drugim jamo koplje, pade vanjo sam.

25. ... Kh8—g8

Na 25. ... g5×h4 bi sledilo 26. Se5—f7+ in 27. Sf7—h6 mat. Toda to je Steiner videl.

26. Dh4—h5

Ne 26. Dh4×g5+ zaradi 26. ... Tb7—g7.

26. ... Lf5—e6

Kvaliteta je rešena. Črni je na videz prevaril zanj nasprotnika.

27. Se5—d7!!

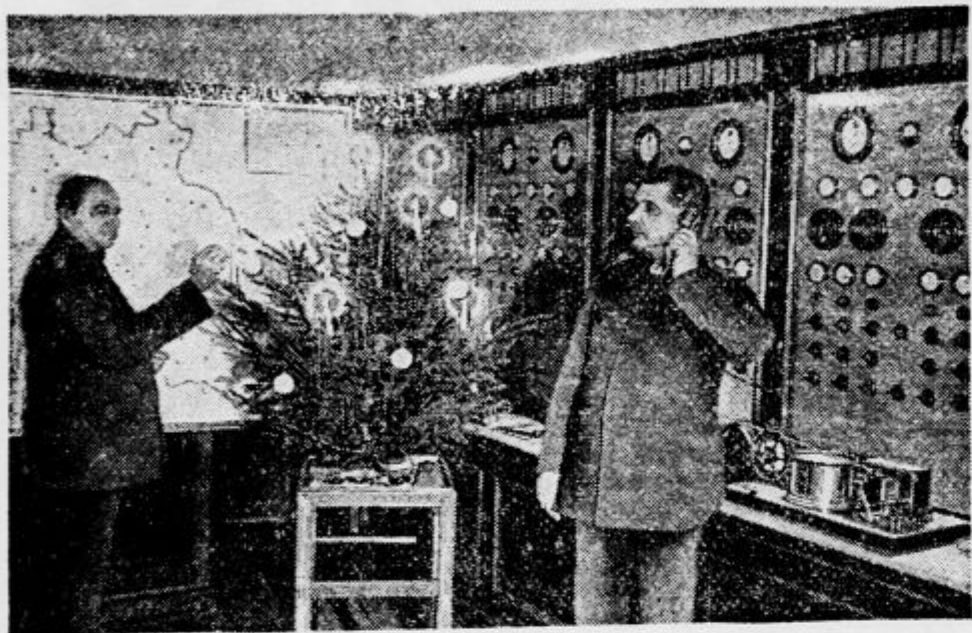
Te poteze pa Steiner ni pričakoval. Tako je močna, da se je takoj vdal. Varianta: 27. ... Dc8×d7; 28. Dh5×g5+ Kg8—f7; 29. Dg5—f6+; Kf7—g8; 30. Df6—h8+; Kg8—f7; 31. Dh8×f7; Kf8—e8; 32. Dd7—g4+; Kc8—d7; 33. Ta1—d1. Dd7—c8; 34. Lb2—c1 je nad vse neprijetno.

**Postani in ostani
član Vodnikove družbe!**

Poklici brez Božiča

Bela, v sneg odeta, v temo in tišino pogreznjena pokrajina; na obzorju se stiska k pobočju zaraslega hriba skromna vasica; majhna okenska žare in v sobi je zbrana okoli mize pod jaslicami vsa družina ki je pod vodstvom poglavarja ravno kar obšla vsa poslopja in vse prostore ter jih med molitvijo poskropila z blagoslovljeno vodo in napolnila z dišečim dimom kadila. To je verna slika našega pravega narodnega božičnega večera, slika, ki jo hrupno in mrzlično hitenje življenja našega časa vse bolj

sme počivati. Nameščenci pa se izmenjavajo, da oni, ki so že odpraznovali, omogočijo drugim tovarišem vsaj par ur v krogu ljubljene svojce. Te možnosti pa nima posadka brzovalca, ki skozi noč sopiha od postaje do postaje, povsod odlagajo množice, ki hite domov. Strojvodja, kurjač, vlakovodja in ostalo osebje vlaka pa se morda z vsakim kilometrom oddaljujejo od svojega doma; zanje ni božičnega večera, trda, naporna in opasna je njih služba. Še v misel ne smejo vzeti praznika, ako nočejo,

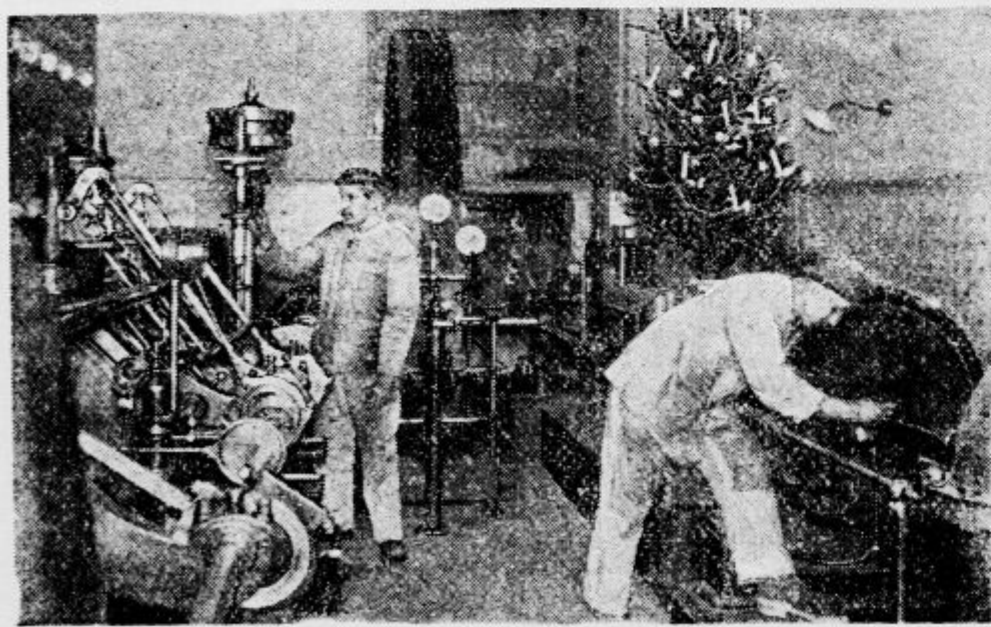
Dežurni na gasilskem poveljstvu

In boji odvira v oddaljene gore in doline. Davna idila beži od središč, kjer bujno hrumi dejanje in nehanje ljudskih množic. Domači pristrani običaji prihajajo v pozabo, na njih mesto pa stopajo tuje šege z božičnim drevescem, ki jih naše ljudstvo pozna skoro da šele od včeraj. Tudi v drugih ozirih se je življenje izpremenilo, da razkropljenih družinskih članov tudi ta prepleti večer več ne priključe pod rodni krov in k domačemu ognjišču. Vendar pa ostaja še vedno prazničen s toplim čustvom ta praznični večer, ki je v teku vekov dobil čisto novo zunanjo sliko, dasi je ostal v svojem bistvu stari domači družinski praznik. Zbrani pod okriljem ljubega doma, se spominjajo onih, ki jih je življenje neusmiljeno vpreglo v svoj krogotek in jih ne izpusti niti na sam božični večer.

V velikem mestu stoji na križpotju mož, ki z vedno se ponavljajočimi gibi uravnava truš prometne reke po trdih cestah. Vse hiti domov, v to pestro in prijetno domačnost, samo on se ne sme ganiti s svojega prostora, dokler ne poneha navalov vozov in pešcev. V mrzlu in snegu vrši svoj posel, zavedajoč se globokega smisla svoje dolžnosti. On je čuvár reda, njegov praznik in počitek nastopi šele, kadar je vse drugo mirno in varno spravljeno. Iz brezdušne reke se od časa do časa utrga pozoren posameznik, skloni se s svojega vozila in zašepetaje: Srečen Božič. Mnogo jih tudi zaustavi za trenutek in položi ob noge zaposlenemu možu majhen sveženj, določen za njegovo deco. Počasi se nabere cel kup takih daril, ki jih je prometni stražnik enako vesel, kakor prijaznih voščil. Toplo mu je pri srcu in z radostjo občuti, kako ga je praznik zbližal z vsi to množico, ki sicer teče mimo ne meneč se zanj.

Dolgo neprijazno poslopje stoji na zasneženem polju; po stopnjah stoji okoli poslopja hodi vojak na straži. Dolge so ure zimskih noči, dvakrat dolge so na božični večer. Misli pohite vojaku k svojem, da trenutek pozabi, kaj je njegova naloga. Iz misli ga trgne škripanje zmrzlega snega pod koraki, bližajočimi se iz teme. »Stoj! Kdo je?« zadoni v noč in puška se nameri na prihajajočega. Vse v redu. Službojuči častnik je na obhodu. »Bediš pazi, brat? Važen posel vršiš. Vse je v brezskrbnem prazničnem razpoloženju, samo ti čuješ in prebijaš Zrtev doprimskega naroda, da lahko praznuje. Vrl dečko si! Za to žrtvoval noč, boš odslej vsako lahko sam praznoval pod streho, na tvoje mesto pa stopijo drugi. Srečen Božič!« Koraki se oddaljujejo, straža pa odslej z dvojno pozornostjo čuje nad zaupanim mu poslopjem, prežeta sladke zavesti, da je tudi njeno na videz brezopredno postojanje v snegu potrebno za red in mir.

V ozki sobi sedi požarnik. Ni prijetna služba na sam sveti večer. Toda izogniti se je ne moreš. »Kako neki je pogledal Janeček konjička? Stegnili je okrogle, kakor z nitjo prevzeval ročice. Ata plinisel...« Trrrr... zadoni v nežno razmišljanje alarmni zvonec. Roka požarne straže se sama proži za slušalko: Božično drevesce se je vnelo, plamen ga je v hipu obžlel, preskočil na zaveso... Glavni trg št. 12, drugo nadstropje. Komaj je povedal na-

Božič v oddelku za stroje

elov v pritličje, že začuje znani šum voza in visoki glas troblje že zamira v daljavi po prazničnih ulicah. Vse opozarjanje nič ne pomaga, nesreča tudi pri največji previdnosti nikoli ne počiva. »Kaj, ko bi se pri nas pripetilo kaj takega,« misli požarnik. »V pol minute smo tam, ni hudega bi ne bilo. Ej, pa je res dobro, da mi čujemo in da smo vedno na voljo.«

Se dolgo v noč zvončklja po ulicah cestna železnica, kajti promet tudi na ta dan ne

da pride do nesreče. Bodimo jim hvaležni za to požrtvovalnost in pomnimo, da enake pozornosti terja od njih služba vsak dan.

Zapeta v ozki celici, s slušalkami na ušesih hiti gospodična v telefonski centrali, da pravčasno da zvezo vsakomur, kdorkoli si je zaželi. Od prejšnjih noči nekoliko blede obraz ji obliva svet žarnice nad glavo, kadar za hip prestane z delom, se morda spomni tovariš, ki praznuje, vendar ji neusmiljeni zvonec ne dovoli dosti oddiha. Ko preneha glavni naval, je treba enake pozornosti, kajti število službojučih je omejeno, noč pa polna dogodkov. V sosednih prostorih sede pri brzojavnih aparatih uradniki in sprejemajo ter oddajajo nujne

Čuvaj morskega svetilnika

vesti. Tudi zanje ni praznika, kakor ga ni za elektranjo, plinarjo in vodovod. Vse te naprave poslujejo noč in dan, v petek in svetek.

Teško sopiha parnik po valovih oceana. Na poveljskem mostu stoji službojuči častnik in daje povelja v strojnico, kjer vlada večni pekel. Naj močvjo v skupni kabini praznuje, kurjačev posel je, da neprestano trpa kurivo v nenasično peč. Znoj mu orje bele srage po prsih in plečih, črnih od premogovega prahu, dokler trudnega ne zamenja spočit druz. S svetilnika na strmi skali gleda na razburkano morje čuvaj in skrbi, da ogromni svetilki ne poide gorivo. Svetloba, edini kazipot na brezbrežni vodni puščavi ne sme ugasniti, da najdejo ladje svoj pot v varni pristan. Temna in vihar: je noč, morje se silovito peni in buta ob skale. Glej! Raketa z ladje, oznanjajoča

pogibel SOS hrni po ozračju. Na bregu pa že vleče rešilni čoln v morje vedno budno močvjo. Čez par trenutkov za grebejo vesla v mišičastih rokah in rešitelji se z vsakim zamahom bližajo ponesrečenemu. Po dolgi urah najhujših naporov je rešen zadnji brodolomec in reševalno močvjo zadovoljno povleče svoj čoln na kopno. Vsi močje se ne menijo, da so v teku svojega napornega dela ves čas gledali smrti v oči. Z otroškim veseljem se rokujejo z rešenec: Srečen praznik.

Dolly milo

Lavendel, Buttermilk, Idol, Chypre so najboljše za negovanje lica.

Naši ob Vardarju

Kruto in bolešno je povelje usode, če te požene na pot brezdomca. Golgota je, ki upogne najjačjo hrbtnost, zlasti če ti je stalnost v krvi in je dom nenadomestljiva svetinja. Mnogo, mnogo je takih potnikov - izbeglice in povsod jih dobijo kot raztresene ude s posebnim pečatom. Celo tam daleč ob južnih vzhodnih mejah naše države je pristala mala četa, kot da bi bila zrešila pot. A ni zrešila. Odlšla je tja z načrti in cilji. Saj je tam okrog Kumanovega pa dol do Djevdjelije obširna rodovitna zemlja, ki raka pridnih rok. Zakaj bi ji ne vdihali življenja, če se čutijo prav oni za to poklicani? Prav njih od solca opaljane mišice, valjene pričarati skopo skorjo kruha iz prs skromne zemlje in preizkušene in utrjene v samozatajevanju, so za to poklicane.

Vardarjev breg si je ta četa izvolila za svojo novo domovino. S skromno doto so brezdomci pričeli svoje življenje v samotnem turškem selu. Večina je imela le potno torbo. A toliko volje je bila in je njih moralna dedščina - krepka volja po tvornem življenju. Ali ni močete ta zahteva za odnate prilike preveč smela? Že, a le za šibke. Za četo smelih, celih mož, ki znajo zreti v nejasno bodočnost - v ono življenje, ki si ga morajo šele ustvariti, pa ni. Zaujajo v lastne moči in blagoslovom zemlje. Saj je tudi Robin-son zabel na samotnem otoku iz sebe - iz nič in tudi Hamunov prvi naseljenec v norveški samoti je pričel svoje življenje na jasi, ki si jo je moral šele iziskati. In njegov dom se je večal in množil. Življenje in njegova prva umetnost je ustvarjati iz nič.

Svoječasnje je bilo podčrtano, da kdor ni kmet po zvanju in tudi duši, naj ne hodi tja. vsaj v začetku ne, sicer se bo sam izločil. To resen-ka, narekovanje po prirodni nujnosti. Sa moperprostih udarcev je treba, prvih isker, ne pa močete najnovejših tehničnih pripomočkov. To more razumeti le, kdor ni napolen s slepo vero v racionalnost in zna govoriti, misliti in ustvarjati z naravo; le ta vzdrži počasen postopek: nič - vznaten nekaj komaj viden smolac.

Ta umetnost je lastnina kmetja.

Le taki ostanejo na Vardarijevih bregovih, ki niso lovci za zlatimi zakladi.

Eni preobračajo to zemljo že tretji, drugi šele drugi ali prvi Božič. Ali naj jih vprašamo, kaj in koliko so v tem časovnem razdobju ustvarili? Za ta čas mnogo, za svoj cilj malo. Tako je tudi prav, ker dolgo, dolgo traja, preden se ustvari trdna osnova novi gospodarski celici. Le vprašajte jih, kolikokrat se morajo že pri prvem koraku ustaviti, kako se pojavijo nepričakovane ovire in je treba zgrabit od druge strani! Kot v mravljišču! Zanesli Turki, njih bivših sovražnikov, je siromašna in razvoj ovirajoča, kakor so bili siromašni tudi oni, ki so živeli v orientalski zaostalosti. Razdeliti (komasirati) je (bilo) treba razkosano zemljo, kakor to zahtevajo današnje gospodarske prilike, in zabrisati razne druge turške spomine; šele nato more slediti nadaljnje smotreno postopanje, ki sega v ureditev gospodarskega načrta za poselnice in skupnost. Mnogo je skupnih zadev, ki že prodirajo v ospredje in jih je treba zlasti v osnovi modro in premišljeno rešiti, ker gre za njihovo trajnost. Torej previdnost, ali pa težka razočaranja.

O tem trenju jih smemo vprašati, le če so njih njive razorane in obsejane za prvi kruh. Pa so in še več, mnogo več je storjenega, dasi ne gre tako gladko kot si žele. Kjer je dobra volja, gre preko trenutnih nasprotij Marsikater njih sraga je že oplemenitila ondotno stotletja zanemarejeno zemljo in vidijo se prvi obrisi novega življenja in priroda spreminja svoje enolično strikavo lice. Tudi, če so vključeni v previdnost, so naseljeni v svojih podrejenih težnjah nestrpni: rušijo, zidajo, koplije, sečejo, trčijo, čistijo, imajo vedno pred očmi svoj novi dom.

Pa še druga gonilna sila jih podžiga k vztrajnemu delu: zavedajo se, da so tudi učitelji. Odnosni kmetki narod opazuje njih dela v upanju, da se kaj nauči. Ni narod tako bešen, da bi prejel ali slej ne spoznal, kaj je dobro. Hvaležen jim bo za to. Druzič: tudi oni, ki jim nudijo podporo, se hočejo prepričati, kolike so njih sposobnosti in če so podpore tudi vredni.

Tako si ta četa kleše pot v svoj novi dom in polaga svojo lučbezen v naiznajljivejši in najhvaležnejše naračje v svojo korist in korist sosesčine in domovine.

Močete jih je velika odpoved že utrudila in si prav te dneve žele oddiha, da se po dnevnem trenju vsaj za hip zasanjajo v to, kar spi v nas vseh od prvih kamov domovnih dni. Prav sedaj, ko se v prostih večernih urah pozovarjajo o dnevnih dogodkih, ki so sicer drug drugemu enaki, beži njih misel na rojstno zemljo. Nestrpno čakajo domačih poročil: o svojih, prijateljih in znanih bi radi žuli. Če so zdravi, kako jim gre, kakšna je bila letina - vse podrobnosti z domače zemlje jih zanimajo. Pa pride pošta, z mešanimi čustvi odoro nismo in berejo... Bolje, da bi za ne bili dobili.

Pogovor je skoraj vedno iste vsebine. Niso prazne njih besede. Tudi mladeniči so že preskusili resnost življenja, zato je njih beseda še preveč resna. - Domačiji sili v spomin in čuješ, kako mučno je bilo delo po tolminskih grebenih ali po kraških vrtačah in kamenitih istrskih ozgradah, kjer je vsak hip zarilo oralo pod kamen, da je počil lemež ali se celo zlomil gredelj.

V tem pogledu so naseljeni na boljšem. Okrog sela ravno rodovitno polje s položnim gričevjem, izvirna in rečna voda, železnica. Res, da ni domačih lepših sel z onim tako razvitim družinskim življenjem, in še vinskih gor, planin, lesov, vsaj skromnih, kakor na Krasu, a vse to pride.

Bodimo vendar pametni! Če bi bilo tukaj kakor doma, ne bilo bi nas tukaj. Po čemu? Turek bi bil to, kar smo mi in mi bi ne imeli tukaj kaj iskati li ne? Le naprej, in vse pride.

Vsi prikimajo, a na licu se odraža notranji boj med čustvi in razumom, prva za preteklost, druga za prihodnost.

Razidejo se in pišem vzvalovi nad bregovi Vardara v jasno noč. Pesem življenja! Prepričani smo, da bodo v bratski zemlji došli to, za čimer brenpe.

Kdor kuje, izkuje. Janko Furlan

Sokol v dravski banovini

285 postojank - Nad 50.000 pripadnikov, med njimi 28.000 telovadnih - 67 dograjenih Sokolskih domov

Kakor v celotnem jugoslovanskem Sokolstvu, smo doživeli tudi pri nas takoj po ustanovitvi Sokola kraljevine Jugoslavije znaten razmah sokolske misli. Poživljenje dela v starih trdnjavah, trdnih društvih je pozvalo v trdo borbo nešteto somišljenikov v manjših naseljih, ki so krepko prišli za delo in pričeli snovati sokolske edince. Močete je šlo navdušenje tu in tam nekoliko predaleč ter se niso dosegli v prvem letu obstoja dotične edince še vsi zaželeni uspehi, toda naglasa vredno je dejstvo, da so se vse osnovane edince z malimi izjemami vzdržale v prvih, kritičnih mesecih obstoja in danes povsod tvorijo vredne člane sokolskih vrst v dravski banovini. Ako torej smatramo leto 1930, in 1931, kot razvojni leti organizacije na ven, moramo prističi letošnje leto že v dobo, ko se je pričelo notranje utrjevanje sokolskih postojank in je pokazalo tudi znatne uspehe. Vključitve težke gospodarske krize, ki se vleče v vsem našem življenju ne nekaj let, ni sokolsko delo zastalo, četudi se vrši pod mnogo težimi okolišninami. O tem nas prepričujejo župni, okrožni in tudi društveni javni telovadni nastopi zadnjih let, ki so bili vsi pravi dobri po strokovni strani in so številčno jako nadkrili prejšnje prireditve. Nadaljnji dokaz konsolidirane, konstruktivnega dela po društvi na se vidi tudi v dejstvu, da se je zgradilo tudi v dravski banovini leno število Sokolskih domov in letnih telovadišč, se poglobilo telovadno delo, presnovno prosvetno udeleženstvo edince, pomnožilo število drobni, tih sokolskih delavcev, ki svojega dela ne obesaajo na veliki zvon.

Mnogo je sicer še neizvršenega, toda dobra in krepka volja bo premagala masikater težkote in izvršila vse, kar je potrebno, da bo celotna organizacija v vseh svojih sestavnih delih delovala še bolje. Nikdar ne smemo in ne moremo biti z doseženimi uspehi zadovoljni, vedno dalje vodi naša pot.

Na ozemlju dravske banovine deluje sedem žup: Celje, Karlovac, Kranj, Ljubljana, Maribor, Novo mesto in Vardar. Vse svoje edince imajo v tej banovini župe Celje, Kranj, Maribor in Novo mesto, medtem ko so včlanjeni v karlovačko župo društva iz Bele Krajine, v ljubljansko župo društva fabarskega sreza, vardarinska župa na ima društvo Strigova, ki pripada dravski banovini. Iz vseh nastopnih statističnih podatkov smo sestavili točno stanje Sokolstva banovine ter izločili vse one edince, ki ne pripadajo območju Slovenije.

Sokolskih edince je v Sloveniji skupno 285: izmed njih tvorijo samostojna društva veliko večino; čet je manjše število, ker imajo čete tendenco, da se čimprej postavijo na lastne noge, kar je svedokar hvalvreden pojav, zlasti ako so za delovanje samostojnega sokolskega društva podani vsi pogoji za uspehe. Društve je 205, čet 80. Največja župa v banovini je po številu edince Mariborska s 53 društvi in 47 četami. Nato pride župa Ljubljana (48 dr., 16 č.), Celje (54 dr. in 7 č.), Kranj (29 dr., 5 č.), Novo mesto (14 dr., 4 č.), Karlovac (6 dr., 1 č.) in končno župa Vardar in z društvom Strigova. V večjih mestih je ponekod več društev kakor n. pr. v Ljubljani (6), Mariboru (4), povsod drugje pa so društva, ki imajo povprečno okrog 70 članov in 28 članic. Razume se, da so v večjih naseljih danes prav krepka društva z mnogo stotinami članstva, naraščajo in deca, vendar je zanimivo, da znaša povprečno število članstva zadovoljive gorenje vsote.

Po številu članstva, moškega, 22.624, ženskega 8319, skupnega 30.943, zavzema dravska banovina 18,1% vsage moškega, 33,6% vsage ženskega članstva celokupnega našega Sokolstva ali 20,9% članstva vobče. Ako primerjamo število odraslega sokolskega pripadništva s številom prebivalstva, potem pridemo do zaključka, da predstavlja odraslo članstvo 2,72% celokupnega prebivalstva banovine. Vendar nam za boljše presojo položaja bolje služi drugo merilo. Vseh sokolskih pripadnikov je v banovini skupno z naraščanjem in deca 52.717, torej 4,64% celokupnega prebivalstva. Razmerje števila pripadnikov napram prebivalstvu je ugodnejše od istega razmerja med številom sokolskega pripadništva v vsej Jugoslaviji napram celokupnemu prebivalstvu države, ki znaša samo 1,91%. Saj pa je tudi Sokolstvo v dravski banovini najbolj razširjeno in predstavlja 19,9% celotne organizacije. To razmerje je v zadnjem letu nekoliko nižje, ker se je zlasti konec leta 1931. in v letošnjem letu organizacija znatno okrepila tudi na vzhodu in jugu države. - Sokolski slavnostni kroji ima v dravskih sokolskih župah skupno 2549 članov in 214 članic.

Zanimiva je statistika telovadnega članstva, naraščajo in deca. Predaleč bi zašli, ako bi pričeli naštevati preveč števil, vendar moramo v ilustracijo poseči tudi po tem erodstvu, svedra v skrajnem obsegu. Izmed 8319 članic na 2290. Vrste moškega naraščajo šele 3172 mladenčev, ženskega naraščajo 2156 mladenk; medtem ko je bilo moške deca 8572 in ženske deca 7874. Skupno torej 27.870 telovadnih oseb. Kar na prvem mestu moramo reči, da nas niti število telovadnega članstva, še manj pa število naraščajo in deca ne zadovoljiva. Podroben pregled po društvenih statističnih polah nas pouči, da je v vseh društvih, prav rekelo so izjeme, mnogo premalo telovadnih. Deloma vpliva močete na to tudi premajhno število izprašanih prednikov in prednikin, ki jih je z župnim izpitom samo 213, ožroma 98, toda niti je v pomoč vendar precejšnje število vaditeljskih pomočnikov in pripravnikov. Zato tiče vzrok v veliki meri tudi se kje drugje. Društva in župe so mnogo stari, da se je število vadbene kadra povečalo, vendar je ponovni prirast telovadnih deloma paraliziral dotok novega predništva. Napori se bodo morali še nekaj let v sedanjem tempu nadaljevati, da bomo kas pomanjkanju vadeljev. O ostalih vzrokih vsaj za nas nezadovoljivega števila telovadnih pa bi kazalo napisati posebno študijo. Danes smo imeli namero, da vsaj mimogrede pokažemo na to dejstvo. Število telovadcev, posebno na naraščajo in deca obeh spolov, se mora dvigniti na najmanj trikratno višino!

Delavnost na telovadnem popriščju pa vključ nastetim nedostatom ni bila letoš majhna. Poleg priprave za vseokolski zlet v Pragi, ki so se ga vse naše župe udeležile v krasnem številu in postavile tudi k tekmanom in nastopom lepo število sodelujočih, so se vršili še župni zleti krajske, ljubljanske in novomeške župe, dalje 11 okrožnih zletov in 195 javnih telovadnih nastopov naših društev. Koliko ogromne energije in dela tiče v teh subih številkah! Dalje moramo navesti na tem mestu krasno izvedene lahkoletne tekme poedinih žup, zlasti na mariborske ki je sama preokročila dosedaj z udeležbo vse tekme te vrste v državi. To

so pač uspehi sokolskega kolektivnega dela, ki pozna poleg rekordov poedincev mnogo širše polje udeleženstva, vzgajanje mase v vseh telesnovgojnih disciplinah. In v tem pravcu mora se tudi nadaljevati. Omeniti moramo dalje tudi prirejanje igre »Odbojka«, ki se je takorekoč popolnoma udomačila v sokolskih krogih. Zadevne tekme v poedinih župah so prinesle že prav lepe uspehe. Sokolska emuclarska armada je na čilem pohodu. Iz neznatnih začetkov se je dvignila i po količini i po kakovosti in predstavlja važen faktor v našem sportnem življenju. Lepo organizirane župne tekme na Bledu, pri Celjski koči, na Pohorju itd. ter velika udeležba pri saveznih smučarskih tekmah v Bohinju samo potrjujejo našo gorenjo trditve. Prdelo se je nadalje gojiti plavanje, kjerkoli so za to priprava mesta itd., itd. Sedenji prave kolektivizacije sporta in telesne vzgoje sploh se mora nadaljevati na vsej črti!

Važno vprašanje za sebe tvorijo Sokolski domi in letna telovadišča. Mnogo več bi že imeli teh izredno važnih institucij, ako ne bi tlačila težka gospodarska kriza k tlom slehernega pokreta. In vendar imamo danes v Sloveniji že 67 dograjenih Sokolskih domov. 8 jih pa bo dovršenih naslednje leto. To pomeni, da ima četrtina društev že svoj lastni krov, kjer se lahko nemoteno razvija. Tudi gradnji letnih telovadišč in igrišč se je vključ težkim razmeram posvetilo mnogo pažnje. Lastno telovadišče, več ali manj opremljeno za vžbanje ima nad polovico edince; na 171 letnih telovadišč so si ustvarili Sokoli prostore za gojitve telesne vzgoje v svojem zraku spomladi in poletju. Vse ostale edince, razen 21tih, vzbajajo po šolskih in drugih dvoranah, marsikje pa je prihranjen že denar vsaj za letno telovadišče in ponekod tudi za skromno telovadnico. Ako uvažujemo vse to, potem vidimo, kako napačni nazorji krožijo o delu Sokola, češ, da se lovi samo za zunanji efekti. Ako enimmo sleherni Sokolski dom samo na povprečno 200 tisoč vrednosti in vsako telovadišče na 20.000 dinarjev, potem lahko trdimo, da si je sokolsko članstvo s svojim nesebičnim delom postavilo imetje velikih vrednosti: okrog 15 milijonov v domovih in okrog 4 milijone z letnimi telovadišči, četudi presega vrednost nekaterih domov znatno navedene povprečne vsote. Mirno lahko trdimo, da znaša imetje Sokola v dravski banovini najmanj 25 milijonov dinarjev, nevšešči telovadno orodje in ostali inventar društev. Vse to je ustvarila trdna volja in zavednost sokolskega članstva.

Prehajajoč na prosvetno stran sokolskega udeleženstva, ki tvori moralni in miselni del sokolske vzgoje, se nam kaže tale slika: prosvetni odseki so organizirani povsod v vseh društvih, delujejo ponekod intenzivno, drugod zopet manje, zlasti v večjih mestih, kjer je na razpolago za širitev splošne izobrazbe tudi polno drugih prosvetnih društev. Tamkaj je pač omejeno delovanje sokolskih prosvetnih institucij na striktno sokolski idejno-vzgojni program. Drugačje je slika na podeželju, kjer ni močete v dotičnem kraju nobenega drugega naprednega društva razen Sokola. Tamkaj se je vse kulturno delo moralo osredotočiti pri sokolskem prosvetnem odboru. Zato nas bo poučila takoj statistika, da vrše prosvetni odbori vsestransko svoj nalog. Vzdružujejo v Sloveniji 188 knjižnic ter 165 manjših in večjih gledaliških odrov, ki so nekateri dosegli znatno višino. Goji se tudi godba v 11 pihalnih godbah ter je med njimi ona na ljubljanskem Taboru najštevilnejša in najboljša; dalje obstoji tudi 7 fanfar, mnogo trobentaških zborov, 39 sokolskih orkestroev in 51 tamburških zborov, ki pomagajo vsi pri širjenju sokolskega dela. Posebno pa se je v zadnjih letih razvila še ena panoga, lutkarstvo. Po ustanovitvi lutkarskega odra na Taboru mu je sledil kaj kmalu oder v Ljubljanskem Sokolu in nato po raznih krajih. Danes imamo v dravski banovini že 21 lutkarskih pozornic in še vedno se obetajo nove. Naša želja je, da bodi tudi prosvetno delo dobro in smoteno organizirano po vseh društvih, zlasti na naj se ne pozabi na snovanje mladinskih odsekov in lutkarskih gledališč za sokolski drobiž.

V sedanjih težkih dobi polaga Sokolstvo tudi mnogo skrbi v socialno delo. Poedina društva imajo že tudi organizirane socialne odseke, ki jim je zaščiteno dosti široko področje. Sicer v tem pogledu še ni izvedena enotna organizacija, zato na vršijo poedini bratje in sestre mnogo dobrega povsod tamkaj, kjer je pravega bratstva in razumevanja. Vseokrog bo treba delo baš v tem pogledu še močno razširiti in poglobiti, saj bo rodilo samo lepe in dobre sadove.

Z uspehi smo v celoti samo relativno zadovoljni v zadnjih letih. Kakor je bilo storjenega mnogo, vendar leži pred nami še široka, slabo razorana njiva in še mnogo bo treba energije, volje in pozitivnega dela, da bomo dosegli več. Se je pri nas premalo društev in čet ali deca, kjer bi sokolska četa ali društvo lahko uspevala. Saj bi lahko našli tudi še celo vrsto lepših naših vasi, kjer se danes nimajo Sokola. Ker pa smo neznanja, da se nobenega razvoja ne sme siliti, da gre preko normalnih svojih možnosti, moramo nač počakati, da pride čas, ko bo po konsolidaciji vseh v zadnjem času osnovanih sokolskih edince nastopil nov val razvoja, ki ga ne bo močete ustaviti, faktor se to ni posrečilo nčkar dosedaj. Prepričani pa smo, da bomo uspešni vsenovsod in da se bodo sokolske vrste v Sloveniji še oiačile.

V zaupanju v samega sebe in v lastno ustvarjajočo moč in energijo kličemo vsem bratom in sestram svoj božični pozdrav s Tyrševim geslom: Naprej, naprej, nazaj ni koraka!

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi vsem cenjenim gostom, prijateljem in znancem

Rudolf Resnik

restavracija »JANJE«, Nikoličeva 7

v Zagrebu

15361

KUGE, LAKOTE, VOJSKE, reši nas, o Gospod!

Gospodarske krize, pomanjkanje in beda pri nas v pretekli dobi

Vse toži zoper dragino današnjih časov, ktera dela, da vsakdo ima večje stroške, da veliko jih težje izhaja s svojimi dohodi. In mnogo ljudi celo tarejo revšina in hude nadloge. To ni samo v naših deželah, to je zdaj skor po celem svetu, tako, da sedanji čas bi se smel čas dragine in neovnosti. Ako pa od druge strani spet obrnemo svoje oči na lišp obleke, ki jo vidimo ene leta sem pri vseh stanovitih v mestih in po kmetih, in če premislimo potratno v sto družih rečeh, bi smeli sedanji čas unemu imenu ravno nasproti: čas obilnosti imenovati.

Tako Bleiweisove Novice iz 1854. Mar ne velja vse to tudi za sedanjo dobo, kakor bi čitali v naših listih leta 1932? Gospodarska kriza in prehranjevalne težave današnjega časa niso v zgodovini edine in osamljene nadloge. V tem pogledu se zgodovna in resnična ponavlja. Poročila o bebi, pomanjkanju, lakoti in takih nesrečah segajo daleč nazaj v minula stoletja. Take katastrofe so bile takrat vseobse in so pogostoma obsegale ves tedaj znani svet. Na drugi strani pa je bila tudi hitra in izdatna pomoč posameznim prizadetim pokrajnam zaradi slabih in nedostatnih prometnih razmer otežkočena, večkrat naravnost izključena. Tudi so bile pokrajine druga od druge od takih prilik kakor s kitajskim zidom obdane, prevladoval je pač princip egoizma.

Lakota v 14. stoletju

V 14. stoletju, zlasti v letih 1315., 1316. in 1317. je bila v Evropi taka splošna beda in lakota, da so imele edino vladarske hiše in bogate rodbine kosček kruha. Izšla je odredba, da oblasti tisto niso smele kaznovati zaradi ukradenega živeža. Kruh je bil nepoznan, ljudje so mlieli brez zovo skorjo in jo kuhali z repo. Pa to je bila še jed premožnih, drugi niso imeli sploh ničesar. Na tisoče in tisoče ljudi je umrlo zaradi gladi. Vola, krave, ovce ali kake druge kladne živine ni bilo nikjer več, tudi kurenine ne. Poginule konje in drugo mrhovino so uživali, samo da je bila. Mrličev niso več pokopavali, temveč jih brez gnusobe jedli. Pri nekem obošanju se je zgrnila okoli visoke množice gladnih ljudi, ki so obošene hitro sneli in si ga razdelili, pri tem pa so se še stekli in pobijali. Na pokopališča so morali postavljati straže, da niso živji izkopavali mrtvih.

O hudi dobi kmetijskih uporov, stare pravice v 16. stoletju nam poroča Primož Trubar in hvali dobro, zvesto, odkrito, poslušno, potrpežljivo in prilazno ljudstvo, ki pa je preveč habbeverno, ter rado molil, roma in zida cerkve. S tem hoče odpraviti vso nesrečo, bolezen, dragino, lakoto, vojno in božje kazni, izganja hudika iz obkakov, polja, dvora, živine, hiše in postelje, s tem si hoče zagotoviti dobre letine, srečo pri živini in mir pred Turki in pomagati umrlim iz vic v nebesa.

Strahote tridesetletne vojne

V 17. stoletju je divjala tridesetletna vojna z vsemi svojimi strašnimi posledicami. O tej dobi nam poleg zaslužnega starega zgodovinarja Valvasorja točno in izčrpno poročajo o takratnih slovenskih razmerah še strokovni zgodovinarji dr. Mal. dr. Pivko in Vrhovec. Dolgotrajna vojna z velikim obsegom prizadetega ozemlja je povzročila visoke davke in veliko pomanjkanje denarja. Star dober denar je bil vedno dražji, izšel je cesarski patent, da ima cekin, ki je veljal ob začetku tridesetletne vojne 2 goldinarja 45 krajcarjev, leta 1622. velja 6 gld. 45 kr. A šlo je še višje. Kmalu nato so dajali za cekin 20 gld. Čez nekaj let je padel novi, imenovan »dolgi denar« (die lange Münze) na osmi del vrednosti. Dežela Kranjska je izgubila okrog pol milijona goldinarjev gotovine. Cena živil je bila neprestano navzgor kljub prepovedi izvoza. Iz one dobe imamo ohranjena poročila o celi vrsti težav zaradi odeduštva, prekopavanja denarja, verižništva, izvažanja živil, tihotapstva itd. Obrt in trgovina sta popolnoma opešali. Vsakdo se je branil odlolega denarja. Že poprej, s propadom Benetk, kraljice snjega Jadrana, je šla kranjska trgovina raketovo pot, s tridesetletno vojno pa je bila smrtno zadeta. Ko so nekdo povabili ljubljanski trgovci novomeške na nekakšen protestni shod, so jim ti odgovorili, da ne morejo priti na zborovanje zaradi svoje revščine in uboštva.

Leta 1621. je bil v Ljubljani hud potres, ki se je prihodnje leto ponovil. Mimogrede bodi omenjeno, da je bil lantovž precej porušen, nadalje tudi več cerkva, zasebnih hiš in del mestnega obzidja. Valvasor sam o tem poroča na svoj šalivni način: »Leta 1622. je videla Kranjska tri sonca na nebu. In marsikomu je tega leta šla tako trda, da si je želel sploh nobenega sonca ne videti, to je tistemu, ki je v živili slabo založen. Kajti v tem času je zavladovalo po celi kranjski deželi, zlasti pa v Ljubljani veliko pomanjkanje in strašna dražinja tako pri kruhu in vinu, kakor tudi pri drugih živilih.«

Že takrat so ljudje verižili

Prebivalstvo se pa ni toliko pritoževalo zaradi pomanjkanja in bede, kolikor zaradi nepravilnega trgovanja, veriženja, sleparjenja itd. Pomanjkanje pa je zares tako hudo, da se je moral kranjski stanovski odbor večkrat posvetovali zaradi prehrane četudi mu, kot zastopniku veleposredstva, to ni bilo preveč ljubo. Saj mu je donosala prodaja lastnih pridelkov v prosti trgovini v dobi slabih letin precej masne dobičke. Tihotapjenje in veriženje se je začelo na debele. Celo kmetje sami so tržili tja čez Kras noter do Trsta. Prodajali so blago bač tam, kjer so ga lažje in boljše prodali. To pa je moralo postati usodno za naše kraje v časih splošnega pomanjkanja živil. Družni stanovi so postali v celoti težje ralne paznike, da bi izšli iz revščine in zločine. Na Notranjskem je bilo v tem pogledu posebno hudo, zakaj prekopati, tihotapiti in verižniki so se to lahko izmuznili na benečansko ozemlje. Podobno se je godilo tudi v Dolenjskem, odkoder so izvažali živila in drugo rabo v Bakar in na Reko K temu je prišla še zapora meje s koroske strani, odkoder so deželni stanovci prepovedali vsak izvoz živine in žita. Kranjski so sešli po represalijah in odnevali s svoje strani vsakršni izvoz. V seji stanovskega odbora so tudi sklenili, da bosta deželni oskrbnik in deželni vicedom dala pregledati vse me-

ščanske in celo plemiške hiše, poslednje sicer v navzočnosti odbornikov deželnih stanov, da bi se moglo na ta način ugotoviti zalogo žita. Te zaloge naj bi se dale pod zaporo. Obenem so določili za najpotrebnejša živila maksimalne cene. Valvasor poroča, da so komisariji pregledovali vse hiše, odprli žitnice, shrambe in kleti. Uspeh popisa pa je bil zelo slab, tako da je prišlo na osebo komaj en kilogram moke na teden. Tako je bilo v Ljubljani. Nato se je raztegnila revščina na celo deželo, a je ostal ta sklep samo na papirju.

Na ta način seveda ni bilo odpravi pomanjkanju in lakoti, pa so predložili ljubljanski mestni občeti svoje prošnje in pritožbe cesarskemu dvoru. Takratni vladar, cesar Ferdinand II. je imel poslušno uho in je najprej razveljavil vsa izdana izvozna dovolila. Glede razširjenja govoric, da bo vlada vzela denar iz prometa in namesto njega začela kovati manjvredne denar, pa je izšel 15. novembra 1622. cesarski patent, ki je zanihal resničnost takih vesti. Tako je mislila vlada, da je na ta način odpravila glavni vzrok bede in pomanjkanja. Izvoz žita in živine v Italijo je bil sicer prepreden, nevrkana pa je ostala trgovina z Ogrsko, ki je izvažala najpotrebnejša živila iz naših krajev in preskrbovala z njimi — Turčijo! Nastavili so posebne skrivne paznike, ki so imeli nalogo izslediti in naznaniti take prekopavalce, verižnike in tihotape. Kogar so zasačili, so mu za kazen zaplenili žito, voz in vprego. Kljub cesarskemu patentu iz leta 1622. je izdala vlada leta 1624. nov denarni red in vpeljala novo veljavo. Zato pa kmet svojega blaga ni hotel več voziti na trg, temveč je zamenjal le blago za blago.

Neznosno breme za takratne naše prednike je bila tudi nastanitev vojaštva, ki so ga morali popolnoma oskrbovati. Leta 1634 je morala prevzeti Kranjska trideset stotni v popolno oskrbo in so morali zato najeti deželni stanovci 15.000 goldinarjev posojila. Leta 1647. pa so ostali pri nas čez zimo kar trije polki konjenice in en polk pešev. Zopet je šlo v ta namen 80 tisoč goldinarjev. Pri takih prilikah so se vršili večkrat hudi spopadi med posuševim vojaštvom in domačim prebivalstvom, ki so se končavali mestoma s smrtnimi žrtvami. Leta 1645. je napadla četa vojakov dva ljubljanska mesarja in z golimi meči do smrti pobila. Prebivalstvu je zavrnilo kri. Nastalo je krvavo klanje med vojaštvom in meščanstvom, ki je obležalo na obeh straneh več mrtvih. Tudi vojaški poveljniki, neki podpolkovniki, je bil smrtno ranjen in je prihodnji dan umrl. Nastopili so dolgi procesi, a vlada se je izmotala iz košljivega položaja na ta način, da je izrekla obema strankama strogo ukor.

Kuga

Take so bile razmere v naših krajih takom tridesetletne vojne. Splošnemu pomanjkanju in bedi se je pridružil še kuga, ki jo je raznašala podivjana soldateska. Valvasor poroča, da je razsajala tako hudo, da so obhajali službo božjo pod milim nebom. Ljudstvo je bežalo iz mest v hribe. Okuženi ljudje so naglo umirali v nepopolnih mukah. Ponekod so izumrle cele vasi. Ničče ni delal, zato so bila zemljišča popolnoma opustošena. Povsod je bilo vse polno beračev in potepuhov, od cestah pa so prežali razbojniki. Niti država, niti cerkev nista mogli ničesar storiti za ljudstvo, tavačev v vražah, praznovanju in siromastvu. Nastalo je tako splošno pomanjkanje, beda in lakota, kakršne ni bilo niti v dobi najhujših turških vpadov. Strašna je bila lakota, zaradi katere so pomrli tisoči revalnih ljudi. Gospoda je morala jesti črn kruh, siromaki pa še takega niso imeli. Ni bilo ne kruha, ne mesa, niti vina, olja, sira in drugih živil. Celo soli niso mogli dobiti.

Osemnajsto stoletje je bilo v splošnem bolj ugodno in plodovito, vendar nam navajajo zgodovinski viri lakotna leta 1719., 1771. in 1772. za naše kraje. Zlasti poslednje leto je bilo tako hudo, da so morale občane prevzeti okrog 50 otrok v javno oskrbo, ker so jim pomrli starši zaradi lakote. Tako Novice iz leta 1855. K temu dodaja zgodovinar Vrhovec, da je bila leta 1740. silna dražinja in je veljal en star (= dva mernika) pšenice 25 srebrnikov in je poskočila cena v štirinajstih dneh na 34 srebrnikov. To ceno lahko pojмимо, ako navedemo plodno leto 1785., ko je veljal mernik pšenice 1 gld. 40 kr. Leta 1793. je bilo zopet veliko pomanjkanje in je veljal cent bele moke 22-23 srebrnikov, najlepše moke, takolmenovane »Mundmehle« pa celo 25-26 srebrnikov. Leta 1794. so tožile ljubljanske obrtne zadruge pred gosposko, da ne mine mesec, ko ne bi bili pozvani obrtniki pred oblast zaradi dolgov in bodo morali, ako pojde tako naprej, drug za drugim zapreti svoje obrtne lokale.

★

Začetek devetnajstega stoletja je našel Napoleona na vrhuncu njegove slave. Francoski orel je zmagovito prodiral po Evropi. Od zadnjih turških navalov sem ni bilo nobene večje sovražne vojske na slovenskih tleh. Spomladaj leta 1797. pa so prikorakali Francozi prvič v naše kraje. Slovenija je postala oni široki koridor, skozi katerega so se valile v nastopnih letih 1800., 1806 in 1809 večkrat francoske in enkrat tudi ruske armade čez naše ozemlje. Dolgotrajne vojne so zelo pogubno vplivale na gospodarstvo naših dežel. Avstrijska vlada je morala skrbeti za močno armado, nabavo vojnih potrebščin in denarja. Prišli so novi davki in prisilna vojna posojila. Koncem leta 1809. je vlada ukazala, da se mora oddati vsa zlatina in srebrnina, kolikor jo ima morejo pogrešati cerkve in zasebni lastniki. Takrat so tudi prešli marsikatero umetnik visoke vrednosti v denar in zamenjali za malo vredne bankovce Državi pa kljub temu ni odleglo Denarja je bilo še vedno premalo, vlada je segla po drugačni pomoči. Nastala je inflacija. V ogromnih množinah je pričela vlada izdajati papirnat denar, ki ga je bilo leta 1810 že 900 milijonov goldinarjev. Torej za današnje dobo in valuto naravnost fantastično višino. Vrednost denarja in srebra je skokoma padla. Leta 1809 se je dobilo za 100 gld kovanega denarja 496 gld v papirju, leta 1810 pa že 1240 gld. Šlo pa je še bolj navzdol, tako da je bil en srebrni goldinar enak 17 pa-

prnatim. Nastal je strah, kaj bo, ko država že ni več zmagovala niti obrestih ogromnega svojega dolga. Silno je porastla cena živilom in blagu. Par čevljev je veljal 80 goldinarjev, vol pa do 1000 gld. Celo grobiž so začeli ljudje skrivati.

Avstrijski bankrot leta 1811.

Iz denarne zagate ni bilo več rešitve in vlada je izdala 15. marca 1811 finančni patent, ki je vzel bankovcem štiri petine vrednosti, nastal je torej pravi pravcati državni bankrot! Za pet starih goldinarjev je dobil vsak lastnik en nov goldinar. Marsikatera družina je prišla na beraško palico. Zlasti hudo prizadeti so bili tisti, ki so imeli premoženje v gotovini ali so živel od obresti. Samomori so se vrstili drug za drugim. Ta denarni polom je imel grozne gospodarske posledice, kajti mahoma so se izpremenile cene blaga, strašno pa je padla vrednost premoženja. Kmet ni dobil poslov in delavcev, ni ne kruha ne živine niti denarja. Le oduhuji so imeli še denar. Ubožali so zlasti oni kraji, ki jih je obiskala vojna, kajti tam ni bilo one škode dovolj, kar so jo napravile zahtevane vojne kontribucije in kar je odneslo vojaštvo, uničena je bila po veliki večini tudi žetev in požar je vpepelil mnogo vasi. Leta 1811. so imeli našli kmetje na nesrečo še zelo slabo letino. Avstrijski bankrot je zadel slovenske pokrajine nad Savo, torej Korosko, Spodnji Štajer in Prekmurje, dočim so bile ilirske pokrajine južno od Save obvarovane od tega udara, zakaj Francozi so rešili valutno vprašanje že pred zloslasnim avstrijskim finančnim patentom.

V Iliriji pa je bilo premalo enotnosti glede denarja. Uprava je ohranila v veljavi poleg francoskega še avstrijski, laški, beneški, turški in dubrovniški denar. Avstrijske bankovce je francoska vlada razveljavila in prepovedala že leta 1810., zaradi tega našim ljudem v Iliriji v dobi francoske okupacije ni toliko škodoval avstrijski denarni polom leta 1811. kakor njihovim sosedom v Avstriji. Dunajska državna blagajna je zamenjala do februarja 1811. bankovce za srebro. Dokler so imeli bankovce v Avstriji, veljavno, so jih tihotapili iz Ilirije kljub skrbnemu zastražanju meje.

Krompir je rešil ljudi smrti

Vojna doba začetkom 19. stoletja je opustošila naša polja, deloma zaradi nedostajanja moških delovnih oseb, ker so bili skoro vsi moški pod puško, deloma zaradi slabih letin, zlasti v letih 1804., 1805., 1814., 1815. in 1816. Ljudje je trla huda lakota. Da ni bila še hujša, je rešil prebivalstvo — krompir Krompir (Grundbirn = grubir) je bil našemu ljudstvu znan že poprej, a se ga je branilo jesti in je krmilo z njim samo domače živali. Že leta 1763. je poslala avstrijska cesarica Marija Terezija po državi svojega zdravnika van Swietenja in tovarnarja Tysa, ki sta oba že iz svoje domovine Nizozemske poznala krompir, da bi ga udomačila tudi v Avstriji. Prvič se je pojavil krompir na ljubljanskem trgu leta 1770. Francoski kralj je ukazal že sredi 18. stoletja, da so morali prineseti krompir tudi od najsovesnejših posojalnih na mizo, da bi tako sam dal dober vzgled. Naši kmetje pa so se ga branili. Enako so se ljudje branili in naravnost bali tudi premoaga, ki so ga drugod poznali že v 16. stoletju. Leta 1759. ga je avstrijska vlada brezplačno delila siromakom, ki so ga pa zavračali. Marija Terezija je obetala za sajenje krompirja darila v denarju, enako tudi njen sin in naslednik cesar Jožef II. pa vse skupaj ni mnogo izdalo. Kranjska deželna oblast je izdala spomladaj leta 1806. poseben »Nauk in krompirja kruh pehnič.« Ponekod so kmete v graščini tepali, preden so jih sploh pripravili do tega, da so začeli krompir saditi. Za stalno se je udomačil pri nas šele v dobi francoskih vojn.

Odšli so leta 1813. iz naših krajev Francozi, beda in pomanjkanje v naših krajih pa je bilo še hujše. Avstrijski, ruski in pruski vladar so se sicer združili v »sveti zvez.«, da bi pomagali do krvi izsesanemu prebivalstvu a prekanjeni in absolutistični kancelarji Metternich jo je zasnoval edino zato, da bi pomagala zadušiti seme, ki ga je zasejala francoska revolucija in zabrala zahteve po večji svobodi. Uprava avstrijskih financ je bila takrat silno slaba. Tekom tridesetih let je Avstrija še bolj oslabela, nakopala si je novih dolgov na stotine milijonov. V višjih uradih na visokih mestih so sedeli nezmerno Metternichovi ljubljenci. Za vojne potrebščine se je izdajalo neizmerno visoke vsote kljub miru, ki je zavladal po ukinjenju in skrajno utrujenju Evrope. Iz denarne stiske so morali pomagati novi in vedno višji davki. V takih skrbih so minevala desetletja, v katerih nihče ni videl ali ni hotel videti gospodarske bede prebivalstva. Iz te gospodarske krize se država po letu 1811. ni mogla več izkoptati. Nezadovoljni so bili vsi stanovci, najbolj seveda kmet. Po odhodu Francozov je upalo ljudstvo, da se bodo razmere izboljšale, a kmet je bil v svojih upih kruto varan. Kljub zelo slabim letinam je moral dajati kmet žito in denar, četudi ga ni imel dovolj niti za lastno potrebo. Zato je poročal jeseni leta 1813. novomeški okrajni glavar, da kaže ljudstvo zelo malo vdanosti. Do Avstrije, in da je ubožnost v času Francozov sedaj še povečana. Neko drugo uradno poročilo pravi, da so bili obločeni ljudje v cunje kakor berači. V tisti dobi poroča ljubljanski škofski ordinarij, da je po deželi ljudstvo marsikje tako siromako, da celo odrasli od nedeljav in praznikov ne morejo k maši, ker ima cela rodbina samo eno boljše obleko. To oblečo zjutraj, eden, popoldan drugi. Ako je pri hiši še tretji, pride na vrsto prihodnje nedelje. Vojni časi so zaskrbeli globoke rane vsem stanovom. Zelo sta trpela trgovci in obrtniki, pa tudi kmeti kot njihov odjemalec, ki se ni mogel izkoptati iz siromastva. Vojne nadloge so povzročile, da je bila vlada v večnih denarnih stiskah. Državni dolg je raste, za upanje v novi denar pa je padalo zahteve po osvojitvi kmeta od tlake in desetine, so postajale vedno glasnejše. Takrat je nastala narodna: »Vse gre h koncu, nič ni v loncu, — v trebuhu pa polnan zvonci.«

Prva leta po vojni je polje prav slabo rodilo, ker je bilo slabo obdelano in malo pognojeno. Deloma tudi zaradi trajnega slabega vremena. Ljudje so pridelovali ta-

ko malo, da so že v prvih letih občutno stradali. Cena žitu se je zvišala za sto odstotkov, cena živini pa enako znižala. In tako je napočilo nesrečno leto 1816. Bilo je mrzlo in vsehskozno deževno; kmetje niso mogli niti orati niti sejati. Cela polja so ostala prazna in neobdelana. Če pa je sploh kdo kaj vsejal, ni moglo rasti. Seno je že na travnikih zgnilo. Enaka je bila žetev. Turščica je bila še v oktobru mehka in so jo morali pokomiti, da so jo obvarovali pred zmrazlo. Potem so mlieli nezrel sad s storži vred. Zaradi splošnega pomanjkanja v srednji Evropi je bil tudi od drugod, zlasti iz Banata in Rusije, dovoz žita pikel, končno pa je popolnoma izostal. Žitna skladišča po velikih središčih v rokah magnatov in verižnikov so bila sicer polna žita in moke, nakopičene v boljnih časih, pa kdo si je mogel privoščiti samo najpotrebnejšega, ko je že jeseni 1816 veljal mernik pšenice 35 gld., mernik rži 24 gld., pozneje pa se je dal živež odtehtati le še z zlatom in srebrom!

Leta 1817. so ljudje jedli travo

Nastopila je tekoma zme 1816-17. strašna lakota, ki se je komaj primerjati z ono v tridesetletni vojni. Kmalu so ljudje začeli mleti posušeno travo in lubje ter to mešati z majhnim količinam moke. Posledice take prehrane seveda niso izostale. Razsajale so razne bolezni: gripa, legar, vročinska bolezen itd. Od slabosti so ljudje boleli, zaradi slabe prehrane jim tudi zdravila niso pomagala, smrt je bila edina rešitev. Na Štajerskem so mlieli poleg koruznih storžev tudi tropine. Strašno je bilo tudi na Dolenjskem. Neko poročilo iz one dobe navaja, da je imela neka žena z dvema otrokoma za osem dni dve perlički boba. Prebivalstvo ni imelo niti živine, niti žita, ne zelja, ne repe; krompir, kolikor ga je sploh bilo, je bil kraj in še takega so jedli. Cela naša dežela je bila prazna: ljudje so odšli po svetu beračiti. Mnogo beračev je po cestah gladi pomrlo, nekateri še s travo in prstjo v ustih. Drugi pa, živi okostnjaki, so se še vlekli po vaseh in grozice vnil: »Kruha, kruha nam dajte!« Pretresljivo je bilo videti, kako so sestradani berači spadalnih obrazov kar goitali in se davili s podarjeno hrano. Večinoma so se ljudje pred njimi zaklepli, ker so se jih bali in pa tudi sami niso imeli kaj prida jesti. V Beli Krajini je bil v tem času prodan cel vinograd z zidanim vred za en hleb kruha! Iz te dobe izvira tudi ponekod še danes znana velikončna jed »aleluja«, posušeni kuhani repni olupki. Takrat je bila ta jed prava delikatesa, seveda nezabljena.

»Rumfordska župa«

Avstrijska vlada je se zgodaj začela opazovati pretečo bedo ter ukazala sestaviti okrajne in občinske komisije. Tudi je dala zidati javna posojila in ceste, a vse to je bila kakor kaplja v morje. Občinske uprave niso storile ničesar. Nekateri občine so napravile javne kuhinje, kuhale in delile »rumfordsko župo«, tako imenovano po blagem angleškem lordu Rumfordu, ki jo je iznašel. »Novice« 1847. poročajo o tej juhi, da »človekani zida, da maselc zamore zdravila človeka 24 ur preživiti, en maselc velja 1 krajcar. Obenem navaja isti list tudi recept za to juho za 24 ljudi: vode 20 funtov 16 lotov; jesa 26 lotov in pol; soli 11 lotov; krompirja 5 funtov in 10 lotov; graha 1 funt in 26 lotov; ječmena 1 funt in 14 lotov; kruha 1 funt in 20 lotov. »Novice« se pišejo: »Nar več je pa k slabši letni pripomoči gniljuna krompirja, ki je po vseh deželah zdej poglavitni sad. Sicer pa moramo reči, da k dragini; so veliko pripomoči vohevniki, ki so si zgodaj veliko žita nakupili in ga v shrambe zapirali, da ga bojo po nar večni ceni prodali. Takli ljudje niso več pošteni kupci imenovati, ampak kervi željne pijavke. Neizročen denarja manjka; več oralo (johov) nlij je neki posestnik hotel v našem (stant) dati za 3 gld., pa ni nobeniga najemnika našel, — seer se je pa 1 oral lahko za 18 gld. v najem dal. Ponujajo 1 oral zemlje za 20 gld. na prodaj, pa ni kupcev. Tudi privatna inčijativa se je upeljevala z dobrodelnimi društvi in javnimi kuhinjami. Pa vse skupaj ni mnogo izdalo, kajti vsa razpoložljiva sredstva so bila kaj kmalu izčrpana. Vlada si je pa pomagala s pravilniki in navodilom, ki je razlašal v 19 točkah, kako je pripravljati in deliti »rumfordsko župo.«

V oni dobi je zapisal neznani kranjski duhovnik v nemškem jeziku v svoj dnevniki (CF. Canolia, IV. 1841) dne 31. maja 1817.: »Velika dražinja in lakota na Kranjskem in v sosednjih deželah. Mernik pšenice je 6 do 7 gld. in tudi druge vrste žita silno drage, kuhali so revežem »Rumfordske Suppe«, tudi koruzne storže so mlieli, uživali koprive in travo, nato pa je, posebno na Dolenjskem, silno veliko ljudi pomrlo.« Ceno žita lahko primerjamo z ono leta 1822., ko je veljal mernik pšenice 45 krajcarjev — Dne 30. junija 1817. pa je zapisal isti duhovnik v svoj dnevniki: »Se vedno lakota povsod, vendar je upanje na dobro žetev, s katero tako hitro, da so bili slučaj, ko je zimska rž zjutraj še stala na polju, nato bila požeta, v peči sušena. V stopah stočena in bila še tisti večer na mizi pr. večerje.«

Goriški učenjak in pesnik Valentin Stančić pa se je obrnil na cesarja z obupno prošnjo:

Smo polni nadlog:
daj kruha nam Frone!
Ce ne pa, o Bog,
brž smrt, da bo končec!

A vsaka sila prikpi do vrhunca, letina 1818 je bila naravnost blagoslovljena. V Trst je prišlo tudi več ladij, natovorjenih z ruskim žitom. Žitne cene so začele hitro padati. Po českem vzorcu se je zaradi minulih nerodovitnih in lakotnih let tudi pri nas sprožilo vprašanje ustanovitve »žitnih hranilnic in posojilnice, kamor bi vlagali kmet svoje odvišeno žito, v silni in nerodovitnih letih bi ga dobival iz žitnice nazaj. Toda vsi načrti so ostali neizvedeni na papirju, naš kmet je bil na od nekdanji sila nezaupečen. Pozneje, leta 1833 so sicer ustanovili v Ljubljani tako žitnico, a so jo kmalu zopet zaprli!

Propadanje kmeta

Avstrijska državna uprava je šla vedno bolj navzdol. Na drugi strani pa je bilo zatiranje kmeta s strani grašččin in državnih gosposke vedno hujše. Obilne dajatve

Iskrena be-seda na revmatizmu bolnim!

Da Togal zares pomaga, se ponavlja v sledečem: »Da bi prej vedel za Togal tablete, koliko bolečin bi si bil prihranil pri svojem dolgoletnem revmatizmu in koliko trpljenja bi bil preprečil. Zelo sem srečen, da zamorem iskreno javiti, da so Togal-tablete resno učinkovito zdravilo brez kakih sporednih pojavov s strani srca ali želodca. Priporočal ga bom rad vsakomur. Še enkrat hvala. S. Stojanović, uslužbenec uprave vodovoda O. G. B. Beograd, Kn. Mihajlova ul. 3.«

Togal-tablete delujejo uspešno in naglo zoper revmatizem, protin, ishias, hrip, živčne bolečine in bolečine prehlada. Preko 6000 zdravnikov priporoča v uradni overovljenih ocenah uporabo Togala. Dobiva se v vseh lekarnah. 12743

Odobreno od minis. soc. pol. in nar. zdravja S. br. 18415 od 22. oktobra 1932.

In visoke davščine so spravljale kmeta naravnost v obup. Naši predniki so se povzpeli večkrat do odločnih korakov. Tako je zbral leta 1827. notranjski kmet Andrej Dovgan prošnje in pritožbe iz 25 notranjskih vasi in se napotil z njimi na Dunaj do cesarja. V resnici se mu je posrečilo, da je oddal svojo zadevo cesarju, toda njegova daljina in nad vse naporno pot je bila zaman, ostalo je vse pri starem. Kmetje pa so tožili: »Mi smo se že večkrat per kresljaj pertožili, pa n'kol ne zvemo, kaj bo na to sklenili; komesarji sicer pridejo, se pa n'amest kaj nam pomagat, trahtirajo per gosposki, vse ostane zupet v starinu in mi znamo od revšine secat.«

V nek; občini na Notranjskem je bilo v tem času 65 posestnikov brez vsake živine, zaradi davkov je moralo 55 od teh kmetov prodati žirvino, 34 posestnikov pa je imelo samo po eno kravo.

Slabemu gospodarskemu položaju v naših krajih se je pridružil še kolera, ki je posebno razsajala med l. 1830-1840. Leta 1836 je umrlo v Ljubljani 300 oseb za kolero, pa tudi drugod: v Kranju, Zelenikih, Ribnici, Postojni je pomrlo mnogo ljudi. Tud, na Štajerskem je kolera hudo razsajala. Vlada proti tej strašni morliki ni imela drugih pomočkov kakor samo papirnata zdravstvena navodila. Ljudstvo je bilo prepričano samo sebi. Leta 1849. in 1850. se je pojavila kolera vnovič, pa ni nastopila tako hudo, izbirala je le posamezne žrtve. Za to so mislili ljudje, da se je ta strašni smrti; angel za vedno poslovil iz naših krajev. Toda leta 1855. so zopet zanesli vojaki iz Italije na Kranjsko kolero. V tem letu je obolelo pri nas 19.000 ljudi, od katerih je umrlo 5748. Ta grozna bolezen je bila pri nas l. 1866., ko so jo zopet zanesli vojaki iz Italije, umrlo je 672. Od tega leta nadalje so začeli v Ljubljani uporabljati mliške vozove. Končno je bila kolera na Kranjskem le še leta 1886., umrlo pa je samo še 65 ljudi. — Splošno gospodarsko stanje v tej dobi je bilo zelo slabo. Tekom 12 let se je v Avstriji nabralo do 1800 milijonov gold. novega državnega dolga, kljub temu, da so zvišali davke za 100-150 odstotkov. Po mestih pa je navzile vsemu vladalo brezskrbno in lahkomiselno življenje. Leta 1841. je potoval skozi Ljubljano sloviti ruski učenjak Izmail Sreznjevski, ki je o ljubljanskem veselečenju pisal svoji materi, da se v ljubljanskih gostilnah »pije vino kakor vodica.«

Kaj je prinesla revolucija l. 1848.?

Revolucijsko leto 1848. je prineslo tudi slovenskemu kmetu svobodo. Avstrijski državni zbor na Dunaju je sklenil 9. sept. 1848. važen zakon, s katerim je zagotovil kmetom osvoboditev zemljišč in konec podložnosti, popolno odpravo tlake, desetine in graščinske sodne oblasti. V nastopnih letih se je dovršilo ogromno delo kmetске odveze podložne zemlje. Vrednost desetine, ki so jo plačevali podložni kmetje je dosegala petsto tisoč goldinarjev, v gotovini so plačevali davka nad tristo tisoč goldinarjev in približno toliko tudi še na pristojbinah za prejembe v posestvih. Vrednost vseh podložniških dolžnosti slovenskih kmetov so cenili na okroglo 21 milijonov goldinarjev. Dve tretjini tega zneska so imeli plačati podložniki s pomočjo dežel, tretjina pa je odpadla kot davek gosposke. S tem odkupom je prevzel kmet jako veliko breme in se je tako moral silno zadolžiti, ker so tudi državni davki zelo narasli. Marsikje so si kmetje želeli stare razmere nazaj, kjer so namreč izgubili dobrobrčno in blago gosposko, ki jim je šla ponekod zelo na roko in pomagala v sili s lesom, žitom, slamo in drugimi podporami. Pri takih prislilnih odvezah je pr.Šlo marsikje do uporov, tako so n. pr. pred sodišče v Višnjo goro pozvali kmetje razbili tam ves inventar, grozili in se celo dejansko lotili uradnikov. Vodja kmetov je bil ustreljen in šele oborožena sila je zopet vzpostavila red in mir.

Bachov nesrečni absolutistični sistem v prihodnjih desetletjih je spravil avstrijsko gospodarstvo na rob propada. Avstrijska uprava z zloglasno policijo je bila silno draga. To dobo in nadaljna desetletja nam mojstrsko silka odlični naš slovenski zgodovinar prof. dr. Ivan Prijatelj v svojem znamenitem delu: Janko Kersnik in njegova doba. Njegova izjavljana, drascena za zgodovino našega narodnega gospodarstva, je objavlj. »Jutro« letos dne 13. marca. Dotični članek izpolnjujemo le še z ugotovitvijo prof. dr. P., da je bilo od leta 1868-1892 prodanih na Kranjskem 10.190 kmetij, pri čemer so upniki

V KRALJESTVU

Cloveško življenje je kot otroška srajčka ... tako vzdigne danes od modernega vršenja in naglice preganjani človek, ko se mazze za hip od dela proč in preleti spomin svojega udejstvovanja v njem. Strogi materialisti pravijo, da vse skupaj ni drugega kot en sam neizračunljiv kompleks vseh mogočih elektrokemičnih procesov, kateri da so materialno bistvo našega življenja. Tudi jaz sem tega mnenja. Ako analiziram podrobneje čustva in misli, katere dirajo danes ubogega mladeniča ali mladenko v svetloko življenjske reke, pridem vedno na to, da se res ne more misliti več na kako notranje doživljanje ali čustvanje, ko je ja vse odvisno od samih materialnih faktorjev, s katerimi bijemo vsakdanji boj. Premnogokrat bi človek, sit vsega skupaj, brenil vso šaro v kot in se odšel nekam daleč, ako bi mogel in smel — in če bi bilo tam kaj boljše. Toda ko je povsod ista tuha — kaj bi izbral njene okuse? Vsek ve sam, kako so taki momenti neprijetni in kako se otepa vsak tega neustojljivega priznanja. In vendar je na tem ljubem svetu tudi za to poskrbljeno, da se zbežani in preganjani popotniki lahko vtakne nekam proč od vseh teh tegob, da se zateče v kraljestvo, kjer srečni ljudje tega ne poznajo. Dokler smo bili veseli študentje tega nismo takole občutili. Res smo se trudili, malo stradali, malo posnemali domovine, toda bili smo svobodni in prosti razne navlake, katere se nabere tako hitro okoli nas, ako je sproti ne spravljamo s poti.

Tako je moralo priti šele delo v poklicu, vsakdanja služba, da sem tudi jaz kot premnogih svojih sovrstnikov zahrepenel po takem kraju in se podal, ko sem ga našel. Stopil sem v planinsko kraljestvo, podal sem se med gore, potem ko sem se sklatil kot svobodni študent po vsej naši širni domovini in premeril celo od vseh njenih dolžnih meja, noprak in no dolgem. Vanj me je vpeljal moj prijatelj, ki je stal tedaj na istem kot sem danes jaz — in ljubezen do planin, ljubezen do njihovih lepote je vzrasla trdno v meni. Kraljestvo planin je veliko, brezskrajno, vendar pa je meni ostalo najljubše kraljestvo Julijskih Alp, teh divjih, prelepih gora, med katerimi leže nepozabno lepe doline njihovih gorskih rek in potokov, po katerih nas vede pot nanje.

Bila je čudovita mesečna noč, ko sva s Tondo mahal po široki cesti pod Priskanki, ki se je stopil brč pred nama. Kmalu je daleč pod nama utonilo šumenje Pišence ter nas obšlo golčanje temnega gozda. S prečudnimi vtisi sem novinec stopal poleg izkušeneza turista Tonde in pobožno poslušal njegovo pripovedovanje prehojenih potov, doživljenj lepih ur na planinah, njegovo navdušenje je prehajalo polagoma vame. Nisem ga razumel, kako more imenovati s tako ljubeznijo vsa imena krajev, katere je prehodil in videl nisem razumel, zakaj ga je tolikokrat zvalilo kraljestvo Prisojnikovo vase, zakaj so bile ure, katere je preležal pod Mojstrovko v slečju in vresju tako čudovite. Vse to mi kot nevednemu mladeniču ni šlo in ni šlo v glavo. Se bolj sem se mu čudil, ker sem vedel, da je čeh in da je šele tukaj prišel na prave gore in videl prave planine. Toda Tonda se mojemu začudenju in opazkam ni smejal. Spominjal se je svojih začetkov in postal ob njih vesel, ko se je spomnil nestrpnosti, s katero se je on podal v prvi v planinsko kraljestvo.

Medtem sva dospela na cilj — Erjavčeva koča na Vršču, tik pod mejo, pa tik pod silnim Priskankom in Mojstrovko. Med visokimi smrekami ki so gledale vse nepopisno topljenje ruskih ujetnikov med vojno, ki so bile priče vsemu nečloveškemu trpljenju in strastem med vojno tedaj pod večnimi planinami stoji ta samotni, prijazni planinski dom. Izta Skratice ga zjutraj obseja vroče sonce, ves dopoldan ter visoka Priskankova stena v senci, da prihaja kar hladno od nje — nad njo se boči razpadrini njegov vrh, s katerega je dostojen z italijanske meje tako lahak in z naše strani prijeten odmor živcem izkušeneza turista. Pasčica se živina, čijih zvoncev prijetno prekinjajo večni mir pod gorami, je razproščena po vsej planini okoli nje. Kmalu nad njo se vije meja, sirovelezi kroji rjavih granitov se tu pa tam pokažejo izra redkega drevesja, ter spominjajo popotnika na mejo. Sicer si res ne bi mogel predstavljati, da more biti sredi planinskega kraljestva potegnjena tako ostra meja med ljudmi. Gotovo težko prenašajo nosnosne gore to človeško vrvanje v njihovo večno kraljestvo, toda vojna vira jih je navadila še hujših stvari. Katerim se danes ne čudijo. In vendar je ena gorska nevihta v svoji grozi in veličini mnogo silnejša kot vse človeške sile, kadar se te razplamte pod njo.

Ko naju je drugo jutro pozdravilo sol-

PRISOJNIKA

ce v vsem svojem sijaju, saj sva ušla dežju in megli iz Ljubljane ven, sva oba srkala z neizrečeno naslado planinski zrak, napolnila srce z njim in dušo, se povzpela na Sieme, pa legla v vresje, med cvetoči sleč. Nad nama strma Mojstrovka pred nama razravnali Jalovec — v daljavi pa mi je pokazal Tonda dolgo gorsko vrsto Velikega Kleka, ki se je bleščala v večnem snegu Zelene vrhove Vožice, Petelinjeka in Peči sva preletela skoro neopazno, bleščalimi vrhov nama je jemal oči — silno majhna sva se zdela sredi vse te neizmernosti. Ko je sonce obsijalo popoldan Alpe z druge strani, ko so žarele v vseh mogočih barvah na večer, sva pobožno sedela pod njimi in uživala lepote planinskega kraljestva. Na vrhove same se danes nisva podala, kajti jaz nisem bil za to opremljen in tovariš se ni silil z njimi. Zato sva sedla pred kočjo na klopico ter zrla v ponosni Priskank.

Za hip je priselidla k nama vladarica tega kraljestva — Julka iz Kranjske gore. Ze več let vlada tukaj gori in največje veselje najde vsledje v planinah, katere ljubi z vsem srcem. Ko sliši človek govoriti s tako ljubeznijo domačine o planinah, ki jih imajo ja vsak dan pred očmi, se mu nehoti vsadi v srce še večja ljubezen do njih, ki se nam zdé še mnogo

SMOLA USMILJENEGA SAMARITANA

Nekih čudnih okoliščin kar ne morem pozabiti. Če se podnevi otepaš teh bridkih spominov, pa komaj čakaš, da zatisnem oči, da navlijem name. V vseh mogočih in nemogočih spakih uganjajo svoje burke z menoj, da planem po večkrat v eni noči ves zblazen iz teh muk. Stalno me namreč zasleduje sveta in božja pravica z berčji, policija in hudici.

Kaj vse ne počenjajo z menoj! Pendreka se je že tako navadila moja koža, da podplat je čez in čez postala in mi je še skoraj v utroho v strahotnih nočeh. Z razbeljenim železom me tetovirajo, da ječim v bolečinah kakor sveti Lovrencij, ki so ga nemarni svobodomislci pekli na ražnju ali na gradeli, kakor pišejo in delajo po naših narodnih dalmatinskih točilnicah z ubožimi ribicami. Razbeljeni svinec mi vlijeva v usta, da se na mah spremeni moje ubogo telo v radiator centralne kurjave. Ne bom se hvalil, kolikokrat sem bil bičan, koliko nohtov so mi

odrli s prstov, kolikokrat so rezali v kosih meso iz mojih stegen, da je bil slavni Mita Biftek le klavarni cirkuški klovn proti njim. Trikrat so me na smrt obsodili: enkrat sem utekel, enkrat so me postavili k steni, drugič so me dali na cirkularko in so me počasi razkosavali pri nogah pričenši. Joj, koliko sem bil prestrašen v tem letu!

»Pa kaj si vendar storil?« Vsa čujem sočutno vpraševati. Prav nič! Vedno sem gledal, da sem korakal poslušno v tesnih opankih božjih in človeških postav, zato je bila moja duša čistejša od dušice še nespočetelega embrija in je pela dan in noč z nekončnimi legijoni kerubinov in serafinov bogu in ljudem neutrudljivo hozo. Gospod, kaj sem se pregrešil, da si me tako hudo udaril? Težko nosim pretežko butaro, da, da ne bo omagal pod njeno težo tvoji zvesti hlapec!

»Pa kdaj se je prav za prav začelo.« Me vprašuje moja medijska preteklost, da mi pomaga po svoji padarski metodi.

Saj res, to je važno! Kako se je začelo —? Ga že imam, povzročitelja moje hude stiske! Sam Freud budi zahvaljen! V sveti noči se je začelo in vem, da je tam korenika mu-

dražje, ker nas loči čas in razdalja od njih. Pravila je o divjih nevihtah okoli Priskanka, pravila o navadah in mukah vseh teh gora — kot o živih ljudeh je pripovedovala vse njihovo življenje. Vsako leto več jih prihajajo za en dan ali dva sem gori, da se razvesele ob edinstvenem pogledu na bele planine, katere so tu čisto na dohvat z roko, pa se vračajo in zopet privedejo še novih seboj, kateri so postali najprej radovedni, potem pa navdušeni ljubitelji teh prekrasnih planin okoli gorskega doma Pustila naju je sama, kajti delo jo je zopet zvalo proč. Polagoma so postajale sence vedno daljše, gore temnejše, napočil je težki trenutek slovesa. Z obotavljajočimi koraki sva spela nazaj v dolino, kjer naju je sprejelo šumenje Pišence in kmalu sva preko idilične borovske vasice prispela na vlak. Prvemu posetu v kraljestvo Priskankovo jih je sledilo vsako leto več, sedaj pa, ko je vse zavito v belo odejo, je lepota tega kraljestva še večja. Avtomobilske znamenite smučarje — in planinski kraljici na Vršču ni več dolgočas, ker je preveč plavih postav po enakomerno beli dolini in planini, ki se srečni vračajo domov in se srečnejši vračajo pod Priskankovo domačijo do nuste za en kratki, a zato tembolj sreče poln dan vse dolinske tegobe. Ko je te dni zapadel prvi veliki sneg po tem rajju, sem se spomnil na mojo prvo pot pod Priskank — in ob tem lepem spominu prvega obiska planinskega kraljestva čakam prostega dneva, ko ga obiščem iznova in se iznova vzredujem v njem. Kdo se poda še z nami ki v planinah gledamo edino lepo, kar je na tem svetu...? Smuk!

J. Č.

Da ga izderem, vam moram povedati svoji lanki svetovnični doživljanj, vzrok moje bolezni. Ineje utemeljen z menoj in poslušajte! Nedoumljiva so pota usode, ki me je prijelala v neko avstrijsko mesto prav na božično biljo. Opravka sem imel tam, pa sem po nekaj neznanih vzročnih zakonih zamudil večerni vlak in sem moral ostati do drugega dne tamkaj. Nisem s sobo v hotelu ter se oziral, kam bi se dal Zabavišča so bila zaprta, zato sem obiskal kar šest božičnic. Prva in naizjemnišča je bila božičnica, ki so jo priredili brezposelni uradnikom socialnega zavarovanja. Še ministra so bili povabili, pa se je brzojavno opravičil. Drugo so dale služkinje svojim gospodinjim pod pokrovitelj-

stvom častne predsednice družstva Alojzija — Pavliča mislite? Ne — Gonzaze. Tretja je bila božičnica tramvajevskih uslužbenecov delničarjem in uravnanim svetnikom tramvajevske družbe. Brezposelni čevljarji so priredili božično akademijo v počastitev Ba'e. Neprijetni pesniki in literatje so priredili umetniški večer onemoglim in izpetim olimpicem. Najoriginalnejša pa je bila božičnica vlagateljev nekega denarnega zavoda, ki so poklonili upravnemu svetu božično drevo, okrašeno s samimi vložnimi knjižicami. Čudovita ubranost je prevladala vsa srca tistega mesta tisti lepi večer. Zvonovi so se vmes tako ganljivo zibali, da so zvalili celo priznane brezbožnike v evle hrame. »Mladost po tvoji temni zarji...« mi je pelo moje srce, duša pa se je pasla po sočnih belehemiških lokah. »Res, semptern večer!« bi bil rekeli rajni prijatelji Matevž, ki je tako lepo humoriral — njegova lastnosta beseda — s svojim dekletom...

Toliko se je nabralo usledil ganotja v meni, da sem jih pač moral poplakniti s kavo. V kavarni sem našel kar štiri bivše sošolce iz nekdanjega Cillija. Beseda je dala besedo in že je šlo na drugo uro božičnega

Čudne tožbe za ločitev zakona

Parisko civilno sodišče se bavi ta čas z nekaterimi primeri tožb za ločitev zakona, ki niso samo težki, ampak tudi neobčajni, čisto ameriški.

Tu je n. pr. tožba nekega gospoda Duponta, štiridesetletnega, mirnega meščana, meštarija s hišami. Deset let je živel v mirnem, srednem, povprečnem zakonu brez komplikacij. Z ženo sta se dobro razumela in niti on niti ona tega ne zanikujeta. Sedaj pa je vse kakor pretrgano. Ne očita ji niti nevestobe niti zanamiranja kakšnih dolžnosti. Ne pravi niti tega, da bi se bila njegova ljubezen ohladila ali vnela za drugo žensko. Pravi samo to, da jo še ljubí, a ne tiste, ki je sedaj pred njim in ki je ne pozna, temveč tisto, ki jo je poznal deset let.

Stvar je takšna: Pred desetimi leti je bila ga Dupontova dobro raščena blondinka tiste vrste, ki jih imenujemo »polnice«. Ni bila debela, a se je

jutra, ko smo se odpravili spet. Komaj si zapišemo na ulici tesne suknje, že se privali iz neke gostilne skupina ljudi preklinjajoč in pretepaajo se na cesto. Štirje negodniki so zaplenili nekemu fantu dekle. Ker se je ožepal, so ga podrli sredi ulice v blato in ga nesmiljeno obdelavali, celo po glavi z okovanimi čevlji, da je revež strahovito tulil. Pomislite, kakšna surovost na sam sveti večer!

Na njegov krik in dekletovo zapomaganje je naposled pogledal izza varnega ogla stražnik. Ker je videl, da je v manjšini, je prešel ostro brizgati. Čuvši rezki glas piščalke so pustili napadalce revež, obdanega z rami ležati sredi ceste napol mrvega in so naglo pobegnili v temo z branečim se plenom.

Nam pa se je revež v srce smilil, pa sva stopila dva in zategnila ranjena na pločnik. Komaj sva ga imela pod lučjo, že se je zgnilo okrog nas celo morje stražnikov. »No, dobro, naj ga na ti nadalje oskrbijo,« smo si mislili in hoteli dalje.

»Stojte! V imenu zakona ste aretirani,« so nas resenile presunljive besede. Pomislite, po nedolžnem aretirani na sam sveti večer! Pa smo se nekaj obotavljali in ohali, oihali in eh ali. Toda pendreki so sumljivo ožveili in dvignili svoje črne glave v sveto noč...

Kaj smo hoteli? Vdali smo se v neizogibno in odšli z napačencem in spremstvom na policijski komisiariat.

»Eh, saj se poznamo z uradniki,« je zatrjeval konceptni uradnik Karbeutz. »Takoj nas bodo izpustili.«

In res, ni se motil. Prijazno so nas sprostili gospodje, se opravičevali in pisali protokoli.

»Veš kaj, doktor obveži vendar reveža (glej, kako krvavi,« me je prosil Karbeutz. Ni mi bilo treba tega dvakrat reči, saj se danes vedno oglaš v meni prepovedana padarska natura. V drugo sobo sva spravila s stražnikom ranjenca. Debele pol ure je preteklo, preden sem mu po vseh pravilih ožvečil in zavezal ranjeno božjo podobno. Zahvalil se je mojemu dobremu delu, nanašene, stražnik mi je celo pomagal obleči suknjo.

»Lahko noč!« sem želel prav ljudno, vstopivši v pisarno, in prav prijetno mi je bilo, da sem mogel tudi jaz, revež, z obilnim pršcem deliti dobroto v tej noči človečanske ljubezni...

Pa me je pogledal gospod komisar izpod hriba in prav važno in trdo vprašal:

»Torej, vi ste ga?«

Mislječ, da me vprašuje za prvo pomoč, sem pritrtil:

»Da, gospod komisar!«

»Lepo!« se je dvignil gospod komisar in stopil proti meni. »Torej vi!«

Spat se mi je že ljubilo, pa sem malomarno zamahnil:

»Saj ni vredno, gospod komisar! in mu pomohil desnico: »Lahko noč!«

»Vi, nesramni človek, tako ste zdelali nedolžnega človeka v tej sveti noči, sedaj pa cinčno pripomnite, da ni to vredno in mi še celo roko ponujate, vašo skoraj ubijalsko roko,« se je razvnel gospod komisar, da se mu je kakor greben naježilo zadnjih deset las na možganski naščavi. Stražnik so urli vame svoje kakor bajonete ostré oči in pendreki so spet preteče dvignili svoje črne glave.

»Kaj ste znoreli, gospod komisar!« sem kriknil, čim sem se osvestil svojega položaja. »Jaz sem vendar...«

»Vi, lopov, vi boste mene,« se je tolkel ob prsi od jeze v obraz ves zaripel komisar, »mene, uradno osebo, imenovali — morca. Mene, ki sem služil zvesto dvema cesarjema in trem predsednikom republike. V zapor z njim!«

Stegnile so se po meni krepke levce, v desnicih pa so grozeče pokimali črni pendreki. Tedaj pa je zavpil moji obvezanec:

»Saj ta me ni tepel, temveč obvezal.«

»Prvič, nimate vi ničesar govoriti! Drugič je pa to povsem irrelevantno, ker ne bo sedel zaradi napada na vašo, temveč zaradi žalitve moje — uradne osebe,« je odločil gospod komisar ter rezko pristavil:

»Odvodite ga!«

Pa sem se znašel na mah med raznimi potepuhi, tatovi, zvodniki in drugimi ponašajočimi človeške družbe, ki jih je tako prevzel črni svetle noči, da so blaglasno in ubrano prepevali, klečali na tleh z v nebo povzdignjenimi pogledi:

»Sveta noč, blažena noč... Samo peruti jim je še manjkalo, pa bi si bil mislil, da so me na policiji ubili in da sem že v nebeski gloriiji...«

★

Tudi naslednja afeta je precej zamotana. Gospa Legrandova se hoče ločiti od svojega moža, in sicer zavoljo njegovega poklica. Ta poklic je res dokaj nenavaden: G. Legrand je namreč menažer neke lepote ne kraljice. N'kakor ne mislite, da je to tako prijetna reč. Prvič mora kraljico ženske lenote odkriti, potem lansirati v javnost, skrbeti za reklamo skrbeti eventualno za podkupilo štirje, ki odloča o prvenstvu in kraljevskem naslovu. Ko je dosegel vse mora izbrano kraljico spremljati v kopalnici, na velike plesne veselice, čez morje do njene kariere na odru ali film. skem planu — skratka skrbeti mora za to, da dobi iznajetniški kapital nazaj in se odstopke na vrhu. To ni malo dela. Nima časa, da bi se bavil s svojim domom in

Čez dobro uro me je spet poklical gospod komisar pred seboj.

»Legitimirate se!« mi je rekel nekoliko prijazneje.

»Inozemec?« se je začudil, ko je videl moj polni list. »Kje pa bivate?« Odgovoril sem mu, da v tem in tem hotelu.

»Torej tja vam naj naslovimo povabilo na razpravo?« me je vprašal.

»Že danes odpotujem. Sicer pa —,« sem mu odvrnil.

»Kam pojedete?« mi je vpadel v besedo gospod komisar. Imenoval sem mu neko drugo mesto.

»Torej tja vam bomo dostavili —,« je menil uradnik.

»Ne, ker grem že pojutrišnjem na Dunaj, od tam pa v Prago,« sem mu pojasnjeval.

»Torej vi nimate stalnega bivališča?« Edina priča, ki ve, kdo je napadel Josefa Rindla, se ne more povabiti k obravnavi in obravnava sploh ne bo mogoča. Kaj mi je storiti?« si je podprl gospod komisar sivo glavo.

»Saj vendar jaz nič, prav nič ne vem ne o Josefu Rindlu, ne o napadateljih!« sem končno prišel tudi jaz do besede.

»Čemu vas pa potem zasiljujemo?« se je zavzel gospod komisar. »Ne vem, ali niste vi, ali jaz pri zdravi pameti!«

Isto sem trdil jaz pred eno uro, pa ste me dali zapreti,« sem se ojunatil.

»Gospod, ne imejte me za veevednega. Kakšne zmotne vse beleži kriminalna zgodovina. Oprostite pomojo, gospod, Priporočam vam pa prav topla, da se navadite obvezanja z uradnimi osebami.« In mi je stisnil roko.

Zunaj so že pritrkavali božični zvonovi, ko sem pozvonil v hotelu. Tedaj sem se šele spomnil, kako so me zapustili nemški znanci. »Zlato se preizkusi v ognju, dober prijatelj pa v nesreči,« sem si mislil in zaspal.

Tako se je začela smola usmiljenega samaritana, ki mi je vse leto kakor mora pila pokoj noči. V Freuda zaupam, da mi bo sedaj odleglo, ko sem vam zaupal svojo skrivnostno bolezen.

Janko Kazi.

Nega dečje hrbtnice

Hrbtnica ima pri novorojenčku bistveno drugo obliko kot pri normalnem odraslem človeku. Po zakonih prežibanja in držanja telesa je potrebno, da dobi hrbtnica posebno valovito rito, s katero je vezano pravilno držanje telesa in lepota gibov. Da pa dobi hrbtnica pravilno obliko, je potrebno, da se na njen razvoj posebno pazi. Če se de otroka nepravilno nosi, se lahko povzroči večjo ali manjšo izkrivljenost hrbtnice. Takšna nepravilnost lahko nastopi, če se dojenčka nosi vedno na eni roki ali pa če se kot otroka vodi vedno za eno roko. V takšnih primerih je otrok primoran, da se drži skrivljeno na eno stran, kar vpliva kvarno na še mehko hrbtnico. Pogostoma nastopi izkrivljenost hrbtnice pri šoljarju, če se ne pazi na pravilno držanje telesa pri branju in pisanju.

Pravilni razvoj hrbtnice se doseže s tem, da se že v rani mladosti okrepi mišičevje hrbta, ki s svojim izmenjavajočim delovanjem vpliva na pravilno držanje in oblikovanje hrbtnice. Slabo in neveljavno razvito mišičevje hrbta je pogosto vzrok, da dekle tožijo o bolečinah v hrbtu in križu, če sede v šolskih klopih.

Muskulatura hrbta se razvija in krepí pri malem otroku pri mnogovrstnih prežibih, posebno pri igri. Zaradi tega je potrebno, da se otroci čim več prežibajo, letajo in na različne načine igrajo. Za mišičevje otroka je treba skrbeti že v prvi šolski dobi s šolsko telovadbo, sokolsko gimnastiko in plavanjem. Zimski čas nudijo velike priroke in možnosti za vezbanje telesa. Na prvem mestu je smučanje, ki se je pri nas že precej uveljavilo. Pri smučanju pridejo v akcijo vse mišice, ker mora smučar s celim životom držati ravnotežje, kar posebno ugodno vpliva na razvoj hrbtnice. Taki to je pri drzanju, ki je najboljša vebza za vzdrževanje ravnotežja.

Jasno je, da pravilni telesni razvoj vpliva na obliko prenege koša in s tem na pljuča in sree. Na draskah je telo primorano, da v vsakem trenutku pokliče na pomoč mišičevje, da se obdrži ravnotežje. Hrbtnica vrši pri tem elastične prežibe. Redkokdaj pridejo telesni okreti do tako lepega izražanja kot na ledu.

Istemu namenu služijo po leti tenis, plavanje, veslanje, jahanje. Vsi pokreti telesa se pri tem kombinirajo, izpopolnjujejo in se potujejo nikdar enolično, tako da na prav prijeten način neizmerno in formiramo linije mišičevja in hrbtnice.

Nerazumljivi zakoni

Pred nekoliko leti je neki ameriški list zastavil svojim čitateljem naslednje vprašanje: »Katero lastnosti cenite na moškem (ženski) najbolj in katere najmanj?« Iz mnogo tisočev odgovorov se je izkazalo, da cenijo ženske na moškem najbolj inteligenco in sposobnost, najmanj vpludnost, moški pa vidijo radi na ženski lepoto in gospodinske sposobnosti, dočim jim ni z inteligenco nič ustreženo.

Ta rezultat vseh odgovorov nam ne odkriva samo psihe povprečnega Američana, temveč psio povprečnega človeka sploh ter tipične tendence ljubezenske izbire. Skladna se prav dobro s starim in danes v splošnem še vedno veljavnim naziranjem, da mora biti moški sglava v družini, ženska pa pokorna gospodinja. Ženska daje prednost inteligentnemu moškemu, ker je lahko nanj ponosna in ji sami jamči za nekakšen ugled; sposobnost je je všeč, ker ji daje jamstvo, da bo preskrbljena za življenje; za te prednosti je pripravljena odreči se vpludnosti moža, to je priznanju in obziru do lastne osebnosti. Moški polaga jo spet vrednost na znanje in pojava ženske in na gospodinske sposobnosti, ker mu olajšujejo življenjsko borbo. V obeh primerih ženskem in moškemu vpliva torej na videz po naravi dano socialno razmerje med obeh spoloma, a tudi vraščanje pre. stitja (najinteligentnejši mož, najlepša ženska).

Za ustvaritev takšnih odnosov so bila brez dvoma odločilna osebnost doživljanja in vplivi v domači hiši, saj je otrok lahko

opazoval, da je hišno gospodarstvo v primeru nedostatne inteligence in sposobnosti z očetovo strani zašlo v nered, po drugi strani pa je pomanjkanje zunanjih in gospodinskih prednosti pri materi dajalo čisto povod za zakonske razprtije.

V življenju naletimo pogostoma na nepravilno naziranje, da je ljubljena oseba nekako vezana že po samem dejstvu, da je ljubljena. Tudi to naziranje pri odraslih izvira iz detinskih vplivov, iz odnosov v družini, pri kateri pomeni ljubezen enega dela dejansko obveznost za drugi del. Skoraj v vsakem ljubezenskem razmerju je kos tega naziranja posebno močno pa se kaže pri nevrotičnih partnerjih, ki stremito za močjo in osebnim prevladovanjem, včasih v takšni meri, da hočejo celo vedeti, kretne, nazore ljubljene osebe utegniti v svojo šablono samo zato, sker te ljubim. Takšni ljudje zadenejo pri izbiri nju svoje druge polovice na posebno velike ovire ker iščejo namenoma in instinktivno človeka, ki bi jim bil slepo podrejen in jim dal tako jamstvo za njih prevladovanje. Sem spadajo ljudje, ki se »poročijo pod svojim stanom« ali pa z osebam, ki duševno nikakor niso na višini. To so ljudje, ki se sprizgajajo iz svoje notranje šibkosti napram ljubezenskemu problemu rajši z drugimi pomanjkljivostmi, nego da bi svojo, včasih bolno stonjevano samozavest (namreč samozavest pred seboj) pre. dala kakšnim nevarnim pretresitjem.

Tako nastaja skratka velik del tistih zakonov, ki jih ne razumemo in pri katerih se nam vidi, da obe polovici pod nobenim pogledom ne spadata druga k drugi. Šibkejša polovica v takšnih zakonih sku-

Pred nekoliko leti je zbujala veliko senzacijo po vsem svetu afeta angleškega plemiča Trafforda, ki je imel večletno razmerje s Parižanko, vikonteso de Janzé. Nekega dne se je naveličil, napisal ji je poslovno pismo in stopil na vlak, da se odpelje na jug, novemu življenju naproti. Bil je toliko ne previden, da se je postavil pred kupejska vrata vsem na ogled. Preden je vlak potegnil so ga zadeli štirje streli iz samokresa. Tako je ga de Janzé maščevala svojo prevarano ljubezen. Obodili so jo samo pogojno, kajti francoski porotniki imajo za take stvari smisel šest mesecev pozneje pa se je atentatorka označila s Traffordom, ki je bil ostal k sreči živ. Kroge so bile spremenile njegove občutke. Odpotovala sta na Riverio in v Italijo, drama je postala idila.

Toda pred nekoliko tedni se je vrnila ga Trafford de Janzéjeva v Pariz, da vidi tožbo za ločitev zakona. Razlog: nepremagljivi odpor proti možu. Mož pa pravi: »Ne! Zakon naj ostane. Dovolj drago sem ga plačal.«

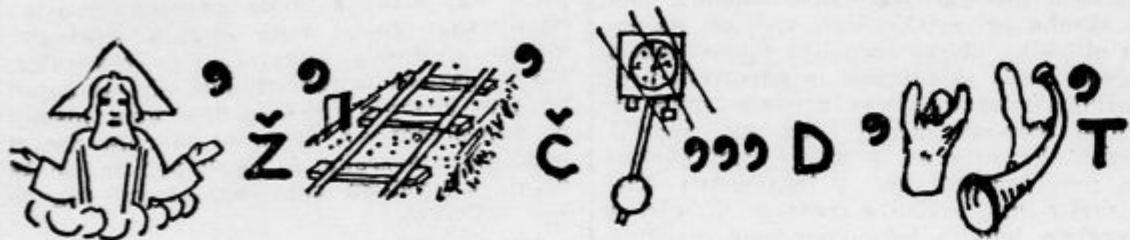
Božične nagradne naloge „JUTRA“

Prva naloga za mladino

REBUS:

Rek, ki ste ga dobili:

Naslov, srednješolci tudi zavod in razred

V primer, kako se rešuje rebus, naj služi naslednja, že rešena uganke te vrste:

Pomni: Pod slike napiši besede, ki jih slike predstavljajo. Večica pred ali po sliki pomeni eno črko, ki jo moraš črtati. (N. pr. pas z vejico spredaj = as!) Dve večici pomenita, da moraš črtati dve črki itd. Ta rebus predstavlja torej znan izrek: Čas je zlato.

OPOZORILO!

Vse besede naj se napišejo na poseben papir, samo rek, ki se iz njih sestavi, pa naj se vpiše v določeni prostor.

Napišite točno v določenem prostoru svoj naslov, srednješolci pa naj navedejo tudi zavod in razred, ki ga obiskujete. V pismih z rešitvijo uganke ne sme biti ničesar drugega.

Ni dopustno, da bi se spet, kakor se je že večkrat zgodilo, predstavljala kaka naročila za list, oglase, ali kaj podobnega, ker ovira to razvrščevanje pravih rešitev in obenem tudi zaključitev celokupnega

nagradnega tekmovanja.

Rešitve z naslovom naj bodo v kuverti, naslovljeni na upravništvo »Jutra«. V spodnji levi kot kuverte je treba napisati pripombo: Rebus.

Rešitve (v kuvertah) pa lahko oddaste tudi v vsaki podružnici »Jutra«.

K žrebanju bodo pripuščene popolnoma pravilno rešene in vposlane naloge, ki naj bodo v naših rokah najpozneje **opoldne 4. januarja**, ker hočemo žrebanja izvršiti tako, da bo lahko objavljeno z izidi že v številki na praznik Treh kraljev, 6. januarja.

Za pravilne rešitve mladinske naloge bodo izžrebane naslednje nagrade:

- 1 nagrada 4-cevni Philips radio aparat v zvočniku, delni prispevek Radio Ljubljana;
- 1 nagrada Lubasova harmonika, darilo »Jutra«;
- 2 nagradi po 1 foto aparat tvrdke B. Gregorič, foto manufaktura v Prešernovi ulici;
- 1 nagrada foto aparat, darilo foto manufakture A. Kanc, Židovska ul.;
- 1 nagrada foto aparat foto manufakture Janko Pogačnik, Dunajska c.;
- 5 nagrad po 1 par kompletnih smučl tvrdke A. Gorec, Dunajska c.;
- 5 nagrad po 1 par kompletnih smučl tvrdke Kolb & Predalič v Prešernovi ulici;
- 10 nagrad po 1 par kompletnih smučl, darilo »Jutra«;
- 10 nagrad po 1 par specialnih smučlkih čevljev iz delavnic tvrdke brata Naglič v Žireh;
- 5 nagrad po 1 par specialnih smučlkih čevljev, ki jih je prispevala k nagradam tvrdka brata Naglič v Žireh. Vsi smučlki čevlji so namenjeni kot posebna nagrada onih reševalcev, ki so bili izžrebani za smučl.
- 1 nagrada kompletni smučlki krov, darilo tvrdke F. Lukič, Stritarjeva ul. To darilo je namenjeno enemu izmed onih, ki so po žrebu že dobili smučl in smučlarske čevlje.
- 1 nagrada loden za kompletni smučlki krov, darilo tvrdke V. Teokarović & Comp., Ljubljana, Gradišče 4.
- 2 nagradi po 1 etui šestil, darilo tvrdke M. Tlačar, Šelengburgova ul.;
- 6 nagrad po 1 zlato nalivno pero tvrdke A. Prelog, Wolfova ul.;
- 1 nagrada celokupne zbirke knjig »Življenja in sveta« v razkošni opremi;
- 2 nagradi po en »Jutrov« album v razkošni opremi;
- 10 nagrad po eno knjigo »Življenja in sveta« v razkošni opremi;
- 10 nagrad po en izvod knjige »Tarzan«;
- 10 nagrad po eno knjigo iz Tiskovne zadruge;
- 5 nagrad po en brezplačni abonement na tedensko revijo »Življenje in svet« za leto 1933.;
- 10 nagrad po eno knjigo iz zbirke »Jutrovih« romanov;
- 30 nagrad po en »Jutrov« mladinski album »Naši kraji in ljudje«;
- 2 nagradi po deset knjig iz »Jutrove« mladinske knjižnice;
- 30 nagrad po 4 knjige iz »Jutrove« mladinske knjižnice;
- 50 nagrad (tolajilnih) po 1 knjigo iz »Jutrove« mladinske knjižnice.

Skupaj 211 nagrad

Druga naloga za vse, ki se je hočejo lotiti

Navodila k drugi nalogi

O značaju te naloge, oziroma uganke smo čitatelje že informirali, tej informaciji pa sledi še naslednje navodilo:

Slika je treba kot celotno skupino izrezati, potem pa je izrezavanja konec in s celotnim izrezkom je treba ravnati približno tako, kakor delajo otroci, ki si hočejo iz papirja napraviti pahljačo, ali pa približno tako, kakor se pregiblje blago za plisirana krila. Z veliko vztrajnostjo bo to pregibavanje dalo potrpežljivemu reševalcu ali reševalki, ko bodo vse gube enkrat pravilno zložene, popolnoma jasno in brez vsakega okrasa ali ločila, nam vsem dobro znani napis.

Takoj, ko se vam posreči rešitev, ali bolje rečeno zložitev te naloge, uganke-zloženke, je treba gube primerno obtežiti, potem pa speti z iglo ali pa povezati z nitjo, da bodo na cilj dosepele pravilno zložene. Tako dobro zloženo rešitev naj se pošlje s točnim naslovom na upravništvo »Jutra« v zaprti kuverti. Na spodnjem levem kotu kuverte je treba pripisati: **Rešitev II. naloge**. Razen prej opisane rešitve in točnega naslova naj ne bo v kuverti nikakih naročil ali sporočil, da ne bomo imeli zamude pri žrebanju in objavi njegovega izida.

Izid žrebanja bomo objavili v številki »Jutra« na dan Sv. Treh kraljev, 6. januarja. Zato bodo k žrebanju pripuščene le pravočasno dosepele rešitve.

Nagrade so naslednje:

- 2 nagradi po 1 kaseta »Elida« kozmetičnih potrebščin, darilo tvrdke Georg Schlicht, d. d. Osijek, darilo je določeno za dame;
- 2 nagradi po en foto aparat foto manufakture B. Gregorič v Prešernovi ulici;
- 2 nagradi po eno zlato nalivno pero tvrdke A. Prelog, Wolfova ul.;
- 1 nagrada foto aparat, darilo foto manufakture Mr. Ph. S. Borčič, drogerija »Adria« v Šelengburgovi ulici;
- 2 nagradi po en pisemski utež, darilo tvrdke F. Bonač;
- 3 nagrade po en pepelnik za kadilce;
- 2 nagradi po 5 knjig »Življenja in sveta« v razkošni vezavi;
- 10 nagrad po eno knjigo »Življenja in sveta« v razkošni vezavi;
- 1 nagrada foto aparat tvrdke »Fototehnika«, d. z o. z., Ljubljana, Prešernova ul. 9 (dvorišče);
- 3 nagrade po en »Jutrov« album v razkošni vezavi;
- 7 nagrad po eno zbirko (6 knjig) iz knjižnice »Jutrovih« romanov;
- 5 nagrad po en brezplačni abonement za leto 1933, na tedensko revijo »Življenje in svet«.

Skupaj 40 nagrad.

NAŠ DRUGI VSAKDANJI KRUH

Nekaj zanimivih podatkov iz zgodovine krompirja. — Veliki uspehi smotrene vzgoje novih krompirjevih vrst

Splošno se trdi, da je prinesel krompirjevo rastlino v Evropo angleški mornarski ropar Drake. Novejša raziskovanja pa so dognala, da je on sicer prinesel neko rastlino, ki je sicer v mnogočem slična krompirju, vendar pa se razlikuje od njega zlasti po sladkem okusu in jo še danes imenujejo v Srednji Ameriki, kjer jo gojijo na debelo, sladki krompir. Kolikor se je dalo dognati so prinesli okoli leta 1550, krompir v Italijo španjski menihi. Spočetka se je gojila krompirjeva rastlina le po vrhah kot okrasna rastlina iz daljne Indije. Le počasi se je širil krompir

dosežejo najboljši pridelovalci krompirja komaj 100 meterskih stotov na hektar, dočim večina ne doseže niti polovice tega. Nujna potreba za prosep našega krompirstva bi bila ustanovitev domačih selekcijskih in odgojnih postaj, ki bi dale za naše razmere pripravne boljše vrste. Posebno v naših izrazito krompir pridelujočih okoliših, kakor so v Sloveniji na pr. savinjski, gorenjski in pljuški, bi se dalo z malo stroški organizirati poedine večje posestnike, da bi smotreno pričeli z gojitvijo semenskega krompirja. V Španiji so problem semenskega postaja re-

povprečno veliko vsebino škroba, odporna je proti raku in hrastavosti ter celo prilagodljiva Tudi je dala podlago za celo vrsto novih gojitev.

L. 1913. je vzgojil Kameke vrsto »Parnassia«, srednjepozno, belomešno, prav zdravno vrsto, ki je zelo odporna proti vsem boleznim in je dosegla po statistiki iz l. 1929 največjo razširjenost v Nemčiji. L. 1926. je vzgojila vrsto »Gelkaragis« družba za vzgojo krompirja Ragis, Rabbethge & Giesecke. ki je šla zlasti za tem, da doseže prav tesno sklenjeno rast gomoljev pri enakomerni obliki in velikosti posameznih gomoljev in je to dosegla v doslej še nepoznani in komaj prekosljivi meri. Najnovejša delo nemške gojitve krompirja je prineslo nov, že dolgo časa iskani sestav. Tako je dalo l. 1928. križanje med »industrijske« in »jubelone« proti raku odporno srednjepozno rumeno mesnato vrsto, ki je vse do sedaj znamenite rumenomesnate vrste daleko prekosila v pogledu pridelka. Leta nato, 1929 je sledila vrsta »blagoslov polja« (Ackersegen), ki je prav tako odporna proti raku in jo smatrajo za naslednjo »industrijsko«, ki se je že precej izrodila. Omeniti bi bilo še zlasti vrsto »weckargis« iz l. 1928., ki predstavlja veliko gomoljato, proti raku odporno vrsto z obilnim pridelkom. Ta bi naj nadomestila vrsto magnum bonum, ki že močno hira po vsem svetu.

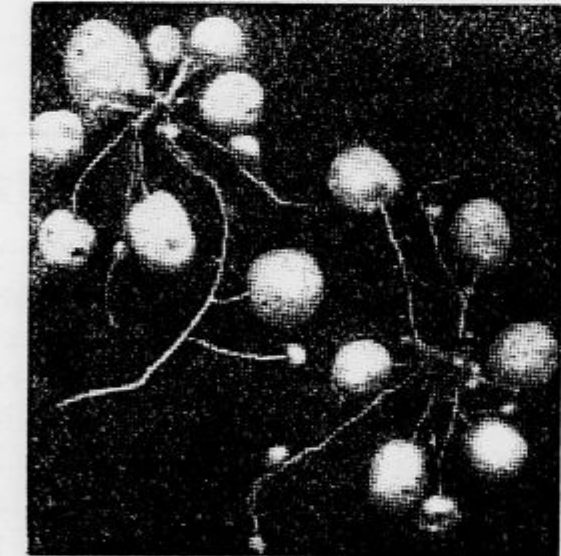
Mnogo je dosegla nemška znanost in podjetnost s svojimi gojitvami, zato je zanimivo, če pogledamo, kakšen napredek je to proti stanju pred 100 leti. Ena glavnih zaslug novih gojitev je odpornost proti raku, kajti vrste z prejšnjega časa so se izkazale le v prav majhnem odstotku odporne proti tej strašni bolezni, ki dela toliko preglavice krompir pridelujočim pokrajnam mnogih držav. Mi do sedaj v naši državi še nismo imeli opraviti s to boleznijo. Kolik napredek so dosegli nemški gojilci le v zadnjih 10 letih, je razvidno iz tega, da se je v tem času število proti raku odpornih krompirjevih vrst skoraj podvojilo. Baš vrsta »jubel« je trčala tukaj kakor tudi pri gojitvi proti hrastavosti odpornih vrst najodličnejšo vlogo. Če pogledamo po starih zapiskih, vidimo, da je bilo v prejšnjih časih prav malo vrst, ki bi bile odporne proti hrastavosti. Tudi proti phytophori (gnilobi krompirjeve) so dosegli zelo uspešni uspehi, čeprav še dosegli nismo nobene krompirjeve vrste, ki bi bila povsem odporna proti tej hudi bolezni, ki lahko povzroči naravno usodno krompirjeve letine. Nedvomno se je prav mnogo storilo glede oblik in velikosti gomoljev stare vrste s predolgimi, kakor tudi z različnimi skvrčanimi gomolji, so nove okrogle in lažje oblike popolnoma nadomestile. Povprečna globina očes se je znatno zmanjšala in s tem se je zmanjšal tudi odpadki pri lupljenju.

šli na ta način, da so razstili cerkvena veleposredstva in postavili tjakaj državne agromone.

Svetovni pridelavec krompirja je znašal l. 1910. 1484 milijone meterskih stotov, 1925 pa 1877 milijonov meterskih stotov ali dosegla 19 milijonov vagonov. Od tega je pridelala Nemčija v l. 1910. 550 milijonov meterskih stotov, l. 1930. pa 640 milijonov meterskih stotov. Iz teh števil vidimo, da je Nemčija sama pridelala celo tretjino svetovnega pridelka in je s tem največji pridelovalec krompirja na svetu.

Zato je tudi umevno, da polaga Nemčija toliko važnost na vzgojitev novih in boljših krompirjevih vrst. Posebno jo sili k temu okolnost, da se je v Nemčiji v zadnjih desetletjih močno pojavil rak na krompirju in je bilo zlasti treba niti proti tej bolezni odporne vrste. V zadnjih petdesetih letih so se nemški gojilci krompirja zlasti trudili, da rešijo naslednje naloge: višino pridelka, velik odstotek škroba, zgodnejše zorenje, čisto barvo gomoljevega mesa, prikupe oblike, plitva očesa in odpornost proti celi armadi bolezni kakor so gniloba krompirjeve, hrastavost, rak in razne izrodne bolezni.

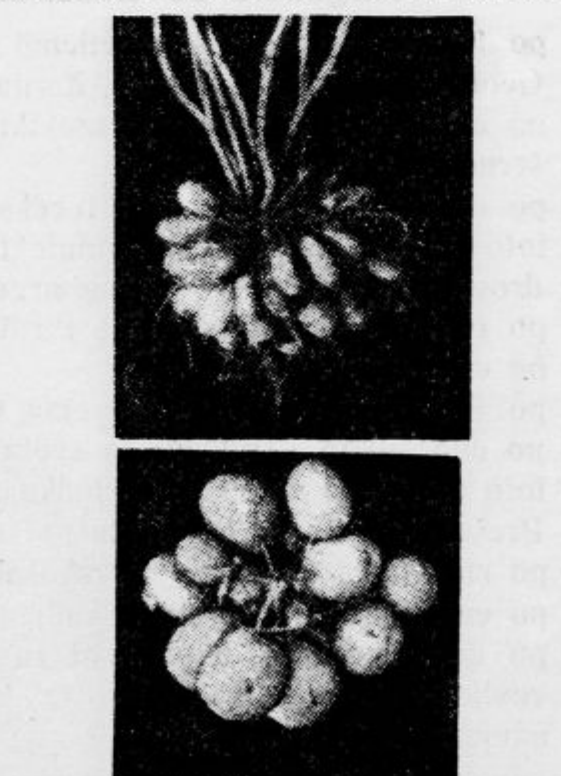
Zanimivo je, da se je največ napredka doseglo baš pri potiskih, kako priti v okoliš raznim boleznim. Z letom 1930. pričena prvi večji zagon novih nemških gojitev, ki so dale prav odlične vrste. Tako je dosegla vrsta »Moderna industrijska« trajno odpornost proti raku.

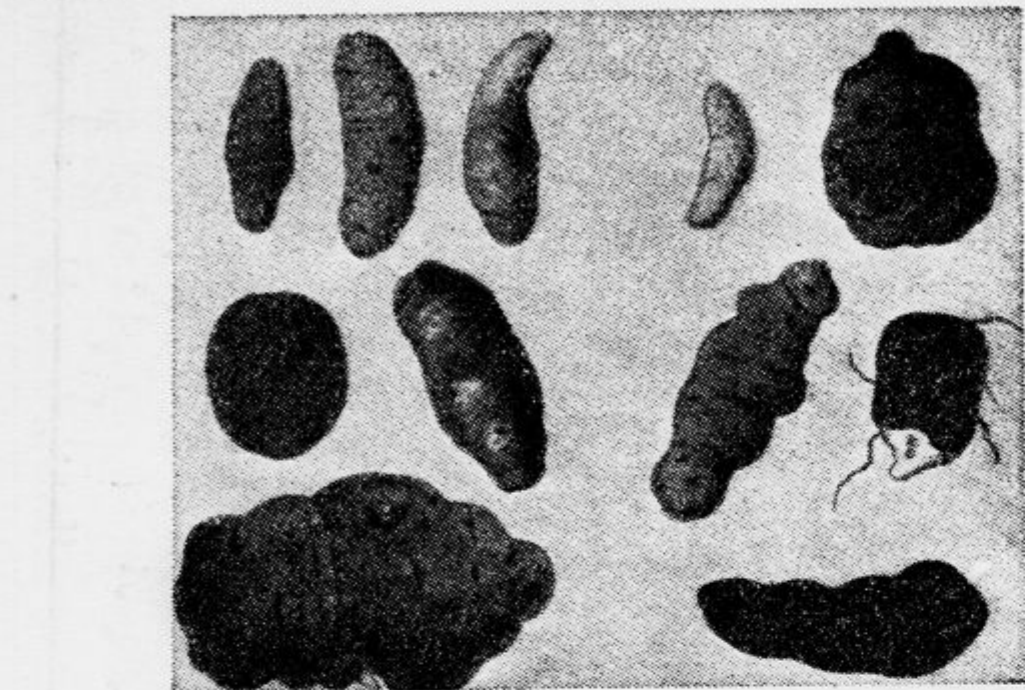
Slika 4. Raztresena rast gomoljev

ga skoraj ni bilo pričakovati ter se je naglo uveljavila po vsem svetu in počasi spreminila popolnoma prejšnji ljudski okus.

Kakor že ime samo kaže, je bilo prvotno nameravano vzgojiti industrijsko vrsto krompirja. Čeprav so že poprej močno gojili rumene vrste krompirja, so od te dobe rumene vrste krompirja najbolj priljubljene po vsej Nemčiji. dočim sadimo pri nas najbolj bele vrste, po vzhodnih predelih naše države pa rožnate. »Industrijske« ima to dobro lastnost, da je pozno v pomlad še vedno dobroga okusa, kar je zlasti po vojni zelo pripomoglo k razširjenosti te vrste. L. 1908. je vzgojila znamenito Richteriovo govevališke krompirja eno najvažnejših vrst sploh z imenom »jubel«, tako imenovano po 50letnem jubileju Združenja špirtitnih tovarn. »jubel« je srednjepozna, belomešna vrsta, ki ima nad-

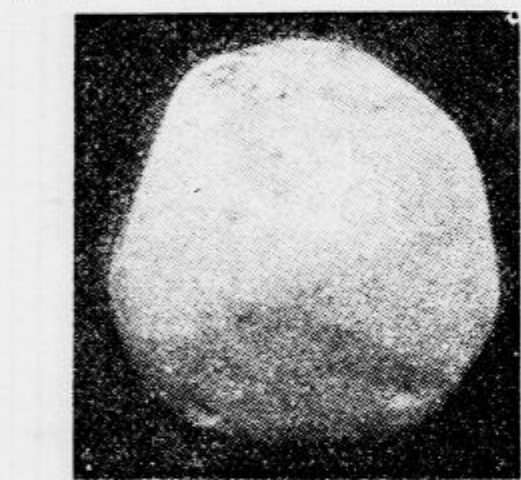
Slika 5. Tesno sklenjena rast gomoljev (Slika zgoraj predstavlja vrsto »weckargis«, slika spodaj pa vrsto »zemsko zlato«)

Slika 1. Oblika gomoljev pred 100 leti najbolj razširjenih krompirjevih vrst

v Španijo, Francijo in Anglijo, Nemčijo ter nazadnje tudi v Rusijo okrog leta 1840. V Nemčiji ga nahajamo že precej razširjenega okrog leta 1770. vendar pa se je uporabljal le kot živilska krma in dodatek krušnemu testu.

Mnogo je škodil širitvi krompirja kot ljudska hrana, slab okus tedanjih vrst in pa neznanje, kako pripraviti iz krompirja jed.

Slika 2. »Parnassia«

da bo zdravju neškodljiva. Nekateri so namreč jedli kot solato semenske plovce krompirja, ki jih opažamo še tu in tam na slabših krompirjevih vrstah, da bingljajo kakor debele šiške vrh krompirjeve. Pozneje se je krompirjeva rastlina prilagodila podnebju, mnogo pa so pripomogli k temu izboljšanja umni kmetovalci, ki so odbirali razne boljše vrste in jih naprej gojili. Kakor nam kaže slika, so bile oblike krompirjevih vrst pred 100 leti mnogo drugačne, kakor smo jih danes navajeni. Slika je povzeta iz poročila o krompirjevi razstavi v Altenburgu v Nemčiji l. 1819. To je bila prva večja razstava krompirja. Kakšna mešanica najrazličnejših sort je vladala takrat, nam prista dejstvo, da je bilo razstavljenih na tej razstavi nič manj kakor 6058 vrst.

Krompir so nazivali v Srednji Ameriki potato, po kateri besedi so povzeli Angleži potatloe, Italijani pa patata. Nemci so imenovali krompir poleg Grundbeere tudi Kartoffel (1757). Beseda je pomembna italijanska beseda tartuffoli kakor se imenuje po italijanskemu gobu smrček ali mavrah. Tako so krstili novo rastlino zaradi sličnosti tedanjih krompirjevih gomoljev tej gobi. Slovenska beseda krompir je izpeljana od nemške Grundbeere oziroma Grundbirne v starih knjigah

Slika 3. »Weckargis«

najdemo za krompir tudi označbo korun. Rusi so prevzeli z rastlino samo tudi njeno nemško ime kartofel, dočim je narod to nemško besedo porušil kartoški. Čehi nazivajo krompir brambori in to zaradi tega, ker so dobili svoj krompir iz Brandenburga.

Mnogo truda je stalo napredne kmetijske strokovnjake v vseh delih sveta, da so vzgojili nove vrste krompirja, ki vstrežajo glede okusa, oblike gomoljev, odpornosti proti boleznim in dobri rodovitnosti zahtevam odjemalcev. Pred 50 leti sta bili zlasti Amerika in Anglija tisti dve državi, ki sta vzgojili štiri najboljše vrste krompirja, in sicer magnum bonum, up to date, early rose in šampion. Mi smo imeli do takrat prav slabe vrste krompirja, če izvzamemo vrsto rožnika. Šele uvedba vrste magnum bonum v naše krompir pridelujoče okraje je dvignila donos krompirja in povzročila njegovo današnje razširjenost. Savinjska dolina na pr. goji že osemdeset let magnum bonum, ki je prišel v dolino iz Voinika, komor ga je iz inozemstva uvozil napredni posestnik Vrečar. Poleg nje so pozneje uvozili razne druge vrste kakor vrsto oneida, v zadnjih letih pa z veliko reklamno vrsto alma. Vendar pa se nobena zadnjih dveh vrst ni mogla uveljaviti, prva zaradi male rodovitnosti, druga pa zaradi slabega okusa in močne nagajenosti h gnitju. Tudi magnum bonum vrsta se je že močno izrodila in bo treba na vsak način poiskati bolj rodovitno novo vrsto. Če pomislimo, da v Nemčiji ni pridelavec 150 meterskih stotov na hektar nikakšna izjema in so tudi pridelki po 200 meterskih stotov prav čisti, šele vidimo, kako mala je donosnost pri nas, ko

Tudi so nove vrste izpodrinile stare z raztresenim gomoljem (kakor kaže slika), katere je bilo pravi težko izoravati. Na sosednji sliki je jasno razvidno, kolike prednosti so baš v tem oziru nove vrste, zlasti vrste »Zemsko zlato« (Erdgold) in »weckargis«.

Razen nekaterih kuriozitet se je doseglo splošno čistotno meso gomoljev. Zanimivo je, kako naglo se je v Nemčiji preobrnil okus od belega na rumeni krompir. Pred letom 1900. je bilo prav malo rumenih vrst. l. 1925. jih je bilo že 45, leta 1929. pa celo 62. Važen vzrok nemškega napredovanja glede pridelane množine je to, da sadij že dobra polovica nemških kmetovalcev selekcionirani semenski krompir, dočim pri nas o tem še niti ne sanjamo ne in je edina skrb naših kmetov, da zamenjajo od sosedov ali iz druge fare semenski krompir. Mimo tega so dosegli gojilci skrajšano dobo rasti za 14 dni do 3 tedne, kar je zlasti pri poznih vrstah krompirja odlična važnost.

Če povzamemo na kratko, moramo priznati, da se je doseglo: novotanje pridelka, vsebine škroba pri zgodnejši zorenju, oči so postale plitve, oblika gomoljev mnogo lepša, mnogo tesnejša sklenjenost in odpornost proti raznim boleznim. Prav zadnje vrste na žal niso pokazale toliko uspehov. Nemški semenski krompir se je kljub ostri konkurenci zelo uveljavil tudi v inozemstvu. Najbolj razširjena vrsta za izvoz je »jubel« m se izvažalo leto za leto ogromne množine semenskega blaga na juž in na jugovzhod. Na drugem mestu stoji »industrijska«. Obe vrsti sta zamogli prodreti celo na Analeško, ki ima prav odlično semensko blago. Ne smemo prezreti, da je mnogo povpraševanja zlasti iz Francije po semenskem krompirju industrijskega tipa.

Iz povedanega vidimo, koliko se je doseglo z gojitvijo krompirja v zadnjih stoletjih in je prav neumernemu delu različnih gojilcev pripisovati, da je postal krompir naš drugi vsakdanji kruh, saj se uporablja ne le kot prikuha, temveč se ga ogorodne množine predela v špirt, v škrob ter v krompirjevo moko. Zadnja leta se peča mnogo kmetijskih združenj industriji v Nemčiji z rezantem krompirja in sušenjem teh rezancev za živilsko krmo, kar znatno zmanjša potrebo po velikih shrambah ter zagotavlja nepokvarljivost blaga in je tako močno hraniti presežke enega leta za drugo, slabše leto.

Krompirjev gomolj vsebuje tri četrtine vode in eno četrtino škroba. Beljakovin je bore malo v gomolju in še to omejeno na samo klico, pač jih je na nekaj več v semenu. Ta okolnost, da sestoji večina gomoljev iz vode in škroba, nam pojasnjuje tudi, zakaj krompir uspeva tudi na slaborodnih peščenih tleh. Za škrob porabi namreč rastlina v glavnem le neki plin iz zraka, katerega pravimo ogljikova kislina. Gnoj sam služi le v življenje in bujnejšo rast krompirjeve, katere vsrkava z obilnim listjem ta plin iz zraka ter ga predelava v svojih celicah v škrob. Iz tega se učimo tudi, da je krompirjeva prav važen organ in je nesprejemno predčasno obžinjati ali celo kasiti krompirjevo, ker se s tem močno kvari tako kakovost kakor tudi donosnost pridelka.

„Zares je obračtan ta knapovski stan...“

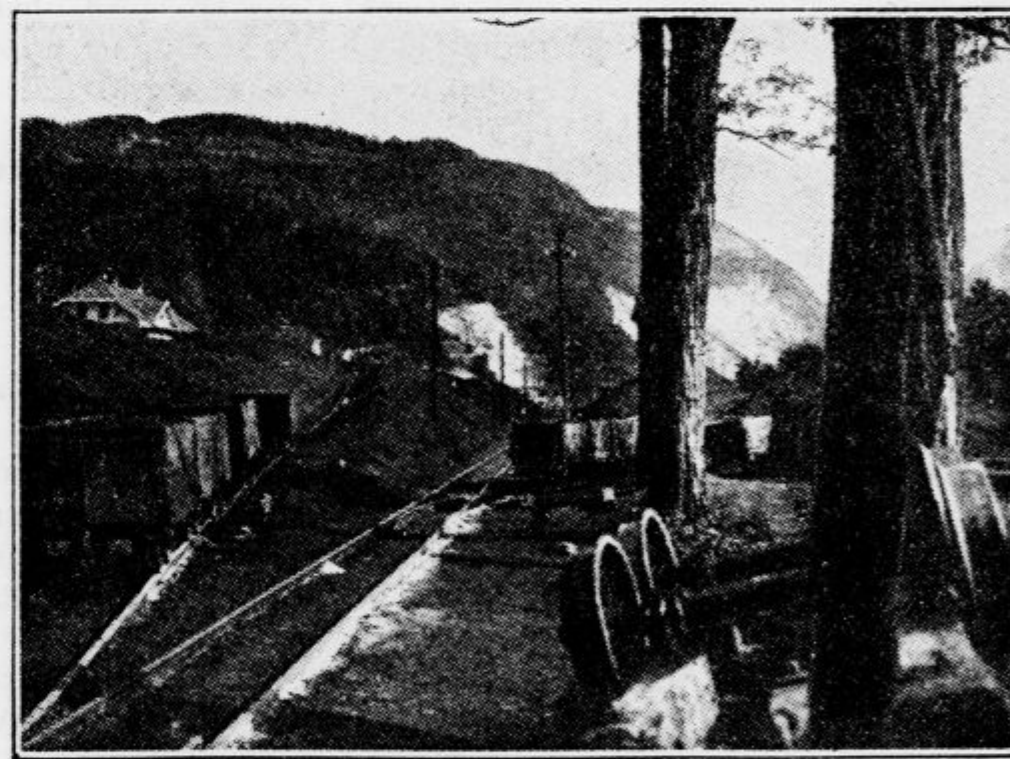
O lepih časih! Saj bo že prav kar pol-drugeto let, odkar se je zarič človečev v nedri zagorskega podzemlja, lomil s kopačo črn kruh in veselo prepeval o sebi in svojem zadovoljnem življenju. Odkar se je pa začel sedeti na greben Malega vrha pod Čolnšami, da vsak dan bolj v tla razklan s svojimi idejami pebrl umaza v dolino, se zdi kakor simbol vsega tega, na črni diamant pritrjena človeka: umira mu duša, propada izkomarano telo, ki je tedaj zapoje po njem kri, kadar se v mračno njegove noči zaseka brizg siren, ki ga vzdigne na delo za svoje, da jim prižge drobno lučko upanja. O, da, takrat je bilo drugače, prepevali so in se veselili drobnih reči, tega sveta. Zaslužili so denarce in na praznik dan zvenjali z njimi v žepu. Nič trpkerega ni bilo z njimi, niti ob misli na smrt, kajpak, redko je kosila med njimi in kar so prepevali je bilo iz zadovoljnega in prešernega srca, le poslušajte:

„Zares je obračtan ta knapovski stan, tud' od višje gosposke spoštovan, čez teden je upazan, se prime ga prst, v nedeljo se spuca, je kakor gospod. Dekleta ta mlada tud' knapa žele, ker denarce imajo, jih včas' napoje, zato so fantje drugi na stran, Knap je gospod, ki služi vsak dan. Knap pa tud' vsak lahko opozna, za streho on vžadaj bergleder ima, če vdere na njega se hrlb, ga črni ne bo mahal z lopato po rit. Trobenta zapela na sodni dan bo, k sodbi bo prišlo njegovo telo, po sodbi se lahko mu bo zgovoril, k' je Jezus pravičen sodnik.“

Zanašal so se na svojega varuha, »bergmandelje«, ki jih je čuval nezgod in se prikazal o pravem času, če je pretilla nevarnost. Kakšen pa je bil ta bergmandelj, vprašate. Mahnen škrt z žolto brado, rdečih in izbuljenih oči. Svetil si je z zeleno ali modro svetilko, običen je bil v rudarski kroj, na glavi je nosil kalpak. Navadno se je prikazal če je pretilla večja nesreča. Poštenim in dobrim knapom je rad pomagal, preklinjalceem in zlobnežem pa nazajal. Naneslo je, da je moral reven rudar preživljati številno družino. Na plačljin dan ni dobil božjaka, prav vse je šlo za hrano in obleko, da so mu kar v rudniškem konzumu odračunali. Premišljeval je neko noč te reči, pa zašumi in zapraska v steni, nekaj zakobah in pred njim stoji škrt. Vpraša ga, zakaj je potr. On: da ima večke križe. Škrt pa: če znaš molčati, ti hočem pomagati, a gorje ti, če črheš. Knap mu obljubi in prispeče na krampl in motiko, oni pa začne pomagati pri delu in opravi za deset drugih. Kajpak, vse se je čudilo, koliko je tega in od vraga, da zdaj zasluži. In se je tako vs revščine izkopal. Neki dan, ko je bil čisto na dobrem, ponudi škrtu, naj vzame svoj del, on da že diha. Škrtu je bilo všeč: pošten knap si, ne potrebuješ pa trojega novca, to okoli imam odveč zakladov, pol si za vseeno vzamem. Meteta denar na dva kupčka: cekine in tolarje. Nazadnje ostane cekin. Prerivata si ga na kupca, nobeden ga noče. Zdaj ga škrt položi na tračnico in prekolje s kladivom in jamekim svedrom. Knap: če bi vedel za tako, bi ga obdržal. Škrt pa ostro: boka zahvali, da se nisi polakomnil, v prah bi te bil zmlel. Potem ga ni bilo več.

Hudobnežem je rad naga'al, pa jim boja še sedaj, le ne vidi ga nihče več. Obeša

se na orodje, ki ga nosi rudar oprt, da je težje, zavira kolesa pri huntu ali jih pa nazaj vleče. Prevrča jih v jarke, a tako, da se nihče ne poškoduje. Da. Odkar so med knapi grdi preklinjalci, je škrt zlovoljen in se ne prikaže nikomur več. Zadnji ga je neki videl kopač Čajben, ko mu je odoščil izpred hunta in zginit v jameki mlina...

Delo počiva

Pa je gomaral tod neki krtjak: rojak, podpasnik Trpin. Na starost se je rad ženil s škvovco. Tako sta obežala nekoč v zapuščenem odkopu. Živo se mu je sanjalo, da ga gleda škrt z žolto brado. Ko se je zbudil, je brž tekal na odkope in dajal signale, da je vse moštvo odhitelo iz jame, kajti škrt ga je posvaril, le brž. Pa se ni zgodilo nič, jama se ni zrušila, le ravnatelj je podpisal neki upokojitveni dekret, kjer je igral glavno vlogo Trpin. Napak človek ni bil Trpin, zabaven in plahtač prve vrste. Pripovedoval je, da je nekoč kopal globok jarek v Idriji. Kar se truši desna stena: tod, meni nič tebi nič, ekochim na ta kup. Komaj odoščim, že se zruši leva stran, tok, jaz pa brž na ta kup. Tako so se po vrsti rušile stene, zdaj leva, zdaj desna, jaz pa s kupa na kup in sem se čudežno rešil na vrh. Bog mu daj dobro!

Prva nezgoda se je primerila v zagorskih rovih l. 1867. ko je razmočena zasipca zalila rudarja Pirca in Praznika. Izkopali so jih šele po 24 urah. Zasipca? Zevajoče rove, iz katerih so izvzili premog, je treba zasuti, da se hrlb ne vveda, kakor je to dobro opazno pod Mahnem vrhom ali pri Orleku. Takrat so to opravili z zemljo, ki so jo pribavili v jameških mlinih. Zagnali so v podzemlje blizu takih praznih rovov 40–70 metrov rova, ki so ga na koncu razširili v veliko jamo, katero so začasno podprli z opaži. Ko je bila jama dovolj prostorna, so opaže razstrelili in strop ter stene so se sesedale, ta material, zasipco, so pa odvažali v potrebne rove. To je bilo tako 4. marca leta 1876., pa se ni nič oglašil bergmandelj, da bi opozoril na strahoto, ki se je kljub primerila. Blizu 50 moč je delalo v »Ljubljanskem rovovju«. Okrog 9 ure: neznozna vročina, če pada na premog vi-

galica, se vname. Zdačji zahropi v podzemlju kakor bi se utrgal vihar. Dih zastane in smrtna groza seže v temo Kopača Urankar in Lebeničnik sta bila razstrelila opore v jamekim mlinu. Zgoraj nad mlinom se je natekla množina vode od skopnelega snega in ta je po razstrelbi vdrla skozi strop, zalila mljn in odnesla oba: Lebeničnika je zadušilo, Urankar je pa spaval po vrhu in se rešil. Spodaj na odkopu št. 32 so delali: Marn Jože, Flis Martin in vozač Felician Reka blata jim je odrezala vsak izhod, dvignila tračnice pod strop večje votline, kjer so se zadušili. Še poprej so pa na stene z železnimi klini napisali svoje oporoke in pozdrave. Reševalna dela so se takoj začela. Prišla je komisija od rudarskega glavarstva iz Celovca(?) ter celo z Dunaja en izvedenec. Ker je bil tudi rov nad njimi zasut, ni bilo mogoče prodreti odto. Potkušali so vse mogoče, le pravega ne. Najprej so predlog J. Fliska, brata ponesrečenega kopača, naj maso z dolgo nasajeno motiko odkopavajo, da bo voda odtekla, odklonili, ker je obstojala nevarnost za reševalce. Ko je pa vse drugo odpovedalo, so delali po tem nasvetu in šele peti dan dospeli do ponesrečenec, ki so se zadušili zaradi pomanjkanja zraka. Štirj ali pet dni; so še dajali z orodjem znamenja, šest dni je vse utihnilo.

Kljub temu, da je rudar vedno oblečen v črno mrtvaško srajco, je bil pri svojem delu vder. Mnogo zabavnih saj je uganjal in bi jih še, a so časi prešli. To je bila reč s »kolofon-zagoc«. Ponjo so pošiljali šaljivi rudarji novince, ki niso bili kaj bstre glave — sta opaljenici. Pokazali so plast premoga, rekli, da jo bo treba podžagati z žago, da je pa ni pri rokah, kajpak. Da jo imajo na drugi etaži: ti ta nov, pojdi ponjo! Tam so mu naprtli čudovito »kolofon-zagoc«: do dva metra dolgo ploščato tračnico, ki so jo pribili na tirni prag v potu je privelel neorodno žago do svojih. Tam so jo strokovnjaško ogledali, novaka pa poslali po kakem opravlku, da so med tem zrušili, seveda »spodžagal« s kopači trdnostno plast. Če ni vsega tega novak pravočasno ugenil, je moral večjo strahotno težko žago nazaj in je bilo smeha da kaj... Prav tako so pošiljali novince po »zanje« za pon (tračnice) stiskate, al: so jih krščevali z vročim oljem po zadnji plati. To zadržec je seveda izzvalo kajkrat ostre prepere z zašumniki, tako da so slednjč to »šajoc« prepovedali.

To menda ve vsak, da je rudarski patron sv. Barbara, ki jo še danes časte globoko in verno, da jih ščiti pred nesrečo. Včasih so na ta dan postavljali visoke mlaže. Med tem je igrala rudniška godba, dekleta so pa pela vence in fantje so skušali splezati na vrh, za kar je padel srebrn goldinar. Danes je ostalo le pri cerkvenih obredih in gostiji z vinom in golačem v rudniški restavraciji. Na »Barbara« so morali kopači-učenci skakati čez kožo (Bergleder). Vsak je moral kaditi vržino in eksati. Kdor ni dobro skočil, je moral skok ponoviti. Na taknem balu je nekoč boječe stopil k ravnateljev mizi šaljiv rudar in prosil, da bi ga sprejel na delo. Ravnatelj: Ni mogoče, nimam odjema. Ta pa ponižno: Gospod ravnatelj, kar brez skrbi, tudi en hant na ne pride več iz jame, če bom hodil jaz na šilt. Vse omizje v smeh in ravnatelj ga sprejme. Dandanes so pač stvari drugačne, za tako šalo ni smisla in poguma in sploh so časi vse narobe.

Pa je bil tu kopač Knez, po domače »cvancgarca«. Je stavlil, pa novinec Prman z njim, steber za opaž v rovi. Izkazalo se pa je, da je prekratek. Kaj sedaj? i, kaj, meni cvancgarca, razpotegnila ga bova, da bo zadosti dolg. Priman: začuden, in če se les vleče. Kakona, kar vrzi

ga po švelarjih (pragih) ter vzemi kladivo v roke. Priman udriha s kladivom po lesu, oni mu ga po obrača kar kovač razbeljeno železo. Ko je bil Priman že oznojen, brskne skrivši pretkani cvancgarca malce zdroba v pin (mala jamica, v katero pride podpora) ter pravi, da naj poskusita če je zadosti dolg. In zdaj je bil kar predolg, seveda, in sta morala še udrihati, da je prišel pod kapo. Jol, se je ču. dil Priman, tega bi pa ne verjel, da je mogoče les vleči. Pa je bil po tej priliki nekoč drugi »potegnjenec«. Da, bilj so veseli in dobri časi med dobrimi ljudmi. Zdaj ne več...

Za božjo počiva v rovih delo. Le najpotrebnejši čuvaž božičujejo globoko pod zemljo svoj neveseli praznik, kako radi bi se pomudili pri svojih družnicah. Saj se kljub težkim časom oglašja brepeneca vesem to polnočno uro, ki je potešena vsaj z zavestjo, da služi tudi dobi denar, na katerega kuje brezsrčna današnja doba človeška srca.

Morda so to uro pozabljene kakšne gorjuposti in morda kje pojejo rudarsko pesem, da se uteše in zaupajo v vdanostjo v boljše čase. Križnik Luka, knapovski pesnik zagorske doline jo je zaokrožil po napetu: so ptičice zbrane: „So knapi se zbrali, k friezeng gredo, ko pridejo v jamo, ga kopat začno. Zašrema, zavrtja, napravi mu šus, ker trdga kopati ni mus: zašura, zapleca, postavi ga v pin, pa rizej gor dene in vkvela za njim. V hunt ga nalaga, dol h bremz? ga pelja, z njega pa švic dol kaplja.“ Sami rudarski izrazi, še danes veljavni posnemek vsega težkega dela, jedrnato izklesani. (Po virih iz zapuščene rajnega Lavoslava Jerina).

Cene damskim plaščem

ob priliki odprodaje plaščev in oblek v božičnem tednu GLOBOKO ZNIZANE.

F. Lukič, Stritarjeva ulica

Kraljestvo mode

Božič in moda

Ze več tednov razmišljamo o vprašanju božičnih darov, kajti veselje, ki ga imamo ob darovanjem naših dragih, je večinoma v prav žalostnem nasprotju z našo vedno bolj prazno denarnico... Vendar pa so tudi v tem primeru možni na boljše: ko opravijo poglavje daril, se jim ni treba več brigati za lastno osebo. Za njih gaderobo veljajo tudi na božični večer vedno ista pravila. V ožjem krogu slavimo božični večer v enostavni temni obleki, če pa je zbrana večja družba, oblečemo smoking.

Mnogo težavnejše je to poglavje za dame. Vsaka žena se hoče tudi v obleki prilagoditi okoliščinam — noče učinkovati vsiljivo, a tudi ne preskromno.

Če prebije gospodinja božični večer doma obleče seveda enostavno obleko, ki pa mora biti v skladu s svečano prliko vsaj na ta način, da jo izdelamo iz tvoriva lepe učinkovite barve. Prejšnja leta neizogibna črna svilena obleka letos ob takšnih prilikah ni več moderna, tembolj ker imamo na izbero zares krasne moderne barve. Takšno popoldansko obleko seveda ukrojujmo po vseh pravilih nove linije: s široko nabranim gornjim delom rokavov ter s tesno ob vratu ukrojenim izrezom. Jako originalna je vrsta gumbov iz imitiranih biserov, nad njo pa široka pentlja iz tankega krzna ali pliša (srednja slika).

Povsem drugače pa se obleče žena, ki proslavi božični večer v večji družbi. V takšnem primeru čisto omahujemo med veliko toaletno in večerno obleko manjšega sloga. Najbolje bo seveda, če se odločimo za zlato srednjo pot in izberemo ljubko, priložnostno obleko, ki predstavlja zvrsteno kompromis med obeh. Životek v obliki kepa in kratki kelihasti rokavi tvorijo lepo linijo, ki zasluži mnogo pažnje. Krilo takšnega modela seže komaj do členkov, tako da ga za silo oblečemo tudi popoldne. (zadnja slika).

Če se božični večer odigra v svetlem slogu nam seveda ne preostane drugega, kakor da oblečemo izrazito večerno obleko. Toda i tukaj se opaža modno stremiljenje, da z volančki in krilci na ramenih vsaj nekoliko zakrijemo gole roke. Na naši prvi skici vidimo lepo obleko s posredno nabranim životom, ki ga krasni velik šopek umetnih rož. Krilo poudarja mirni slog poznega empira, volančki na ramenih pa učinkujejo živahno in mladostno, ne da bi kvarili večerni videz obleke. Obleke te vrste izdelamo v svetli pastelni barvi ali v izrazito večernem tonu, kakor je ognjeno rdeča ali sončno rumena barva. Šopek in rokavice so v lepi kontrastni barvi, ki poudarja apatni vtis moderne večerne opreme.

Vsled končane sezijsmo cene kožuhovini znatno znižali

Poseben popust krznemim plaščem.

L. ROT

krznarstvo

LJUBLJANA, Mestni trg 5

Lelehner

Fettpuder

Je že 60 let svetovna znamka.

351

»Spencerjeva jopica«

ki so jo pred dvema desetletjema smatrale naše matere za veliko modno razodetje, je medtem zapadla pozabljenju. Hipoma pa se je znova prikazala v kolekcijah velikih modnih salonov in danes je priljubljena modna »novost«. Vsekakor pa je

Jako mlakava in mnogi moderni promodni kostumi se je poslužujejo. Bluzasti, s posebno progo zaključen, krog jopice je izredno mladosten, kar zna vsaka moderna žena oceniti... Učinkovitost tega kostuma še poveča apartna krzneni oprema v obliki zanimivo prevezanega ovratnika in originalnih krznenih rokavčkov na ramenih. Našim damam se torej ponuja nova vrsta kostuma, ki je posebno prikladen za promenado, izlete ter potovanja!

Najprikladnejše darilo

odlično
belo
platno

Knjižna znamenja

iz lakirane lesa prav lahko same izdelamo (seveda je za to treba precejšnje spretnosti in čuta za ornamentiko). Tukaj seveda ni nobenih posebnih pravil, ker za-

visi izdelava posameznih komadov od osebnega okusa in od smisla za barve. Nekateri komadi so ornamentalno stilizirani (1. skica). Ognjeno rdeče srce v ljubkem okvirju je star, a vedno nov motiv... Prav zabaven je groteskni jazbecar, vesela pa je kmetica v pestri živobarvni obleki!

ING. J. OMAHEN ARHITEKTURA LJUBLJANA

Levstikova ulica na Vrtač

Božični dnevi v Provansi

Provansalski božič se da karakterizirati s tremi besedami: božične jaslice, santonini in pastoralni. Kdo je neki izumil jaslice, ta svojevrstni teater ubogih? Zgodovinarji pravijo, da jih je uvedel sv. Frančišek Asiški l. 1223 dohod odgovarjati Provansalcem, toda svetnik je bil po svoji materi Provansalec in si je ta običaj izposodil torej iz Provansa — Nasprotno pa izvira prvotna ideja santonov iz Italije iz Italije so že pred več stoletji uvažali majhne svetniške like iz mavca, a po teh je prišel izdelovati prve santonine iz lesa neki italijanski rezbar, ki je živel proti koncu 18. stol. v Marseille. Današnje prave santonine izdelujejo iz neke svetle ilovice, ki jo je našli v velikih množinah v okolici Aix. Aubagne in Marseille. Družine, ki izdelujejo te like, se udeležujejo v večernih urah tega dela do zadnjega člena. Vtisnejo jih v mavce in jih potem razmnožujejo v teh oblikah. Roke, lasne košarice in sode oblikujejo in jih potem pritrdijo na telo.

Prvi veliki santoniski sejem se je vršil l. 1808 v Marseille in ta običaj se je ohranil do današnjega dne. V dnevih pred božičnimi prazniki vlada na cestah kjer se prodajajo v dolgih vrstah stojne svetniške kipe takšno življenje in vrvenje, da dela svetovno mesto. »Vrata v Orient« vsaj v teh dneh vtis nečesa svojevrstno francskega. Vse izbira baranta, ponuja in kupuje. Vsak si hoče sam napraviti svoje jaslice, in sicer lepše od sosedovih. Santoni kažejo vse barve in velikosti. Nekateri so do 20 cm visoki, drugi komaj 2 cm. Razu-

me se, da posnemajo njih oblačila provansalske ljudske noše, kakršne so še splošno nosili pred sto leti. Po oblekah in rekvizitih spoznaš v teh kipih pastirje, kmete, svetnike, tkalke, brusarje, cigane, ribiče, lovce, bobnarje na tambarice, godce. Drobno izdelano sadje, godala, vrči za olje, travne ruše, mlinci na veter — vse to je še kos najbolj izvirne Provance. Ta izvirna, nepopačena Provansa se ti odkrije še danes, če jo obiščeš v božični noči v njenih idiličnih in tihih vaseh, ko stopa njeno od poljskega dela utrjeno ljudstvo, njeni pastirji z vso drobnico ob čudoviti pesmi cerkvenih zvonov proti cerkvi.

Neka posebnost provansalskega božiča so, kakor omenjeno, tudi njeni pastoralni. To so ljudske božične igre, ki predstavljajo veliki dogodek Kristusovega rojstva in ki jih igrajo skupne poklicnih in nešteti amaterskih igralcev po vsej Provansi. Te igre so izšle iz cerkva in so bile kakor tragi srednjeveški cerkveni misteriji početek naše dramatike sploh. Še danes jih igrajo po večini v cerkvi nespremenjene, kakor so jih igrali pred sto in sto leti. Med božičem in svečnico ni nobene provansalske vasi brez pastoralov. Ta čudni ostanek ljudske igre meša misterijsko igro z burko. Obligatna vsebina je sicer Kristusovo rojstvo po kakšnem starem, tradicionalnem besedilu, a iznajdljivost, temperament in duhovitost izvajalcev ga prepletata z najbolj navadnimi anahronizmi. Neredko se Kristusovo rojstvo sovrnjeni tako v zelo edek pregled dogodkov med letom.

Najbolj znana sta pastoral v Ariessu, svojevrstni prestolnici Provance. In v L'Isle na Sorgu. V Ariessu ga predvajajo v mali, klasično lepi jezuitski cerkvi, ki e na božični večer nadečeno polna domačinov in turistov. V koro so postavljene žive jaslice. Samo Jezusčka predstavlja lutka in samo Jožef in Marija vstajata ves čas v svečani nožni pozi, vse drugo pa je živo življenje, ki se nenehoma giblje: voliček in osliček, pastirji, ki prinašajo tradicionalne darove: kruh, sol in žajca, ljudstvo, pesalci, ki plešejo ob glasovih piščalk in tamburinov stari provansalski ples farandole itd. Ta cerkvena predstava v Ariessu prav za prav ni pastoral v pravem pomenu besede, temveč nekakšen temelj, na katerem se je pastoral razvil. Pastoral v vsem njegovem razmahu našel v L'Isle, v stari cerkvi menihov spokornikov. Tu je postavljen resničen oder z zaveso in osebe, ki nastopajo na njem, se ne gibljejo samo, svirajo in plešejo, temveč tudi govorijo. Angeli hudiči, tipti, ki smo se z njimi seznanili na marsikaterem božičnem sejmju v obliki santonov, se vrtinčijo tu vse vprko, govorijo, plešejo, kriče, plešejo v krava rdečem okolju kulis. Samo Marija Jožef in Dete se ne zganijo. Delanje gre brez odmora in brez prehodov iz religiozne drame v burko. Vsakdanje besede se vmešavajo v besedilo svete igre, olje čenjen, vse ribice Sredozemskega morja, sa-deži, orodja in aktualni dogodki se tu omenjajo. Prostost interpretacije je popolna in kakor hitro izreče odira kakšno podobenost, lo nedomegli neresnost z drugo. To ustvarja komične učinke, ki bi bili vredni kakšnega Moliéra, Chaplina ali velikega klovna.

SLATINSKE TABLETE ZA HUŠSANJE

so sestavljene iz zdravih mineralnih soli in neškodljivih, toda zelo učinkovitih praškov in ekstraktov zdravilnega rastlinstva. Vse te izbrane sestavine delujejo jako pozitivno na človeški organizem, ne vsebujejo nikakih škodljivih snovi in so tako za nemoteno delovanje srca, ledvic in ostalih organov popolnoma neškodljive.

Slatinske tablete za hušnanje odstranjujejo na najprimernejši in edino priporočljiv način vse, posebno pa neprijetne in nelepe zunanje znake čezmerne debelosti, razkrajajo in raztopijo preobilno mast na telesu, podbradku, vratu, trebuhu, stegnih, bokih, trebušni mreni, črevalih, ledvicah itd.

Abnormalna težina telesa prične postopoma padati, telo postane prožno, ves organizem pridobi na svežosti, elastičnosti in mladostnem občutku.

Težina Vašega telesa se zmanjša tekom 1 leta za 8 do 14 kg.

Slatinske tablete za hušnanje dobite v vseh lekarnah, in sicer doza s 100 tabletami za Din 46.—, z 200 tabletami za Din 74.—, kjer jih pa ne bi dobili, se obrnite direktno na proizvajalca:

LEKARNA MR. L. BAHOVEC
Ljubljana, Kongresni trg

Kjer vsa druga sredstva odpovedo, dosežejo Slatinske tablete za hušnanje presenetljiv uspeh.

Zdravniška posvetovalnica

I. K. M. Veselj nas, da Vam je naš svet, ogibati se pri užaju slanih jedi, tako dobro pomagali. Gersonova dieta obstoji v neslani hrani in preprečuje razen tega uživanje ogljikovih hidratov (sladkorja, močnatih jedi). Dieta se je pri gotovih kožnih boleznih prav dobro obnesla, dolgo se seveda ne more izvajati, ker se kmalu izgubi slast. Priporočajo jo tudi pri pljučni tuberkulozi, vendar se mora bolnik v tem primeru brezposlojno prejeti posvetovalci z zdravnikom. Za vsakovrstna kožna obolenja se je dobro obnesla klonova mast.

E. K. Da ste postali tako melanholični in da Vas preganjajo smrtni slutnje, je v Vašem primeru skoro gotovo v zvezi s tem, da se približujete prehodni dobi. Ker ste sicer telesno popolnoma zdravi, bo najboljšo zdravilo za Vas dobra volja, s katero si boste zopet pridobili samozavest. — B. B. Tudi če izključujete infekcijo, Vam kljub temu nujno priporočamo, da se izcedek mikroskopsko preišče. Vsekakor se pa ogibajte alkoholnih pijač in ostrih jedi. — Drava. Kolcanje obstoja v nepravilnem dihanju, vendar pa vzrok še ni točno ugotovljen. Nekaterim pomaga, če pri zaprtih nosnicah popelje nekaj požirkov vode. — P. F. Kost, ki Vam je zrasla na zunanji strani gležnja desna noga nad normalno, da se lahko, uspešno in brez nevarnosti odstraniti z operacijo. — R. S. Ni izključeno, da je naval krvi v glavo v zvezi z zvezi s pečjo, pri kateri sedite, posebno če sami opazujete, da ta pojav prestane, če ste izven sobe. Lahko so pa seveda tudi drugi vzroki, ki bi se dali ugotoviti potem zdravniške preiskave. — A. B. J. Če je organizem sicer zdrav, je sladkorna bolezen ozdravljiva. Pri dieti se velja izogibati ogljikovih hidratov, a tudi prevelike množice beljakovin. Dieta mora obstajati iz beljakovin, masti in samo iz omejene množice ogljikovih hidratov, ki se ugotovi s preiskavo bolnika na njegovo podnošljivost. Dovoljeno je pri sladkorni bolezni: meso, ribe, race, jajca, sir, maslo, slana, špinača, salata, šparglji, gobe, kumare, zelje, oranžje, alkalne mineralne vode, lahka nesladka vina, kakao, čaj, čokolada Sionon. Prepovedane jedi: sladkor (mestu moga saharin ali pa slonon), med, moka, močnate jedi, riž, krompir, sladka vina, liker, sadni sokovi itd.) — Pehla. Predvsem morate pomisliti, da se nahajate še v dobi razvoja, in da so čustva manjvrednosti pojav duševne in telesne evolucije, ki bo po preteku nekoliko let končana. Ker 100% moškega ravnatoka ni kot 100% ženske, je lahko, da je ženski del Vašega bitja bolj razvit kot pri drugih. Oba spola se naravno razvijata iz ene in iste osnovnice in šele v četrtem mesecu embrionalnega življenja se odloči spol. (Lahko tri tem prevladuje duševnost drugega spola). V Vašem primeru je važno, da srečno prebredete to periodo evolucije, v kateri se sedaj nahajate. Dosegli boste to s tem, da samesa sebe vzgajate k samozavesti, da se krepite v trdni volji in da čustva manjvrednosti pobijate tam, kjer niso na mestu. Posvetovalne se pa še z Vašim zdravnikom, če ne bi bile v Vašem služaju na mestu injekcije preparata hormonov moških žlez (Ergon).

opere iz Prage. — PRAGA 19.30: Prenos Smetanove opere »Poljub« iz gledališča. — 22.20: Češki jazz za dva klavirja. — BRNO 19.30: Program kakor v Pragi. — VARŠAVA 17: Popoldanski koncert. — 20: Praznos mešanega koncertnega večera iz Lvova. — 21: Koncert solistov. — 22: Plošče. — DUNAJ 8: Koncert na ploščah. — 9.45: Božične pesmi. — 10.35: Komorna glasba. — 11.30: Sinfonični koncert. — 12.45: Lahka glasba. — 13.30: Koncert godalnega kvarteta. — 16.30: Božične pesmi na ploščah. — 17: Orkestralni koncert. — 18.35: Božična glasba. — 20.15: Spevohra. — 22: Godba za ples. — BERLIN 20.10: Orkestralni koncert. — 21.10: Vojaški Božič. — 21.25: Nadaljevanje koncerta. — 22.30: Nočni koncert iz Kölna. — KÖNIGSBERG 20: Prenos opere iz Gdanskga. — Nočni koncert in ples. — MÜHLACKER 19: Mešan program. — 20: Pravilice. — 20.30: Koncert operne glasbe. — 23: Nočni koncert iz Kölna. — BUDIMPEŠTA 18.15: Koncert ciganske kapele. — 19.40: Operetni večer. — Lahka in plesna glasba. — RIM 20.45: Operetni večer. — Mešan program.

Ponedeljek, 26. decembra.

LJUBLJANA 7.30: Travnistvo. — 8: Nasveti za kmetovalce. — 8.15: Gimnastika. — 8.45: Karitas in narodna vzgoja. — 9: Versko predavanje. — 9.30: Prenos cerkvene glasbe. — 10: O svetlobnih in zvočnih pojavih v atmosferi. — 10.30: Božični recitativ. — 11: Salonski kvintet (operetni glasba). — 12: Čas, poročila, plošče. — 15: Kvartet »Pilihi«. — 16.15: Slovenska glasba. — 17: Prenos iz Kranja: »Štefanovanje na Stari postiz«. — 20: Prenos Dvorkovih »Slovenskih plesov« iz Prage. — 21: Salonski kvintet. — Čas, poročila, plošče. — BEOGRAD 12.05: Koncert orkestra. — 15.30: Pesmi. — 16: Popoldanski koncert. — 20: Prenos koncerta iz Prage. — 22.30: Koncert ciganske kapele. — ZAGREB 11: Prenos mase. — 11.45: Božična glasba na ploščah. — 17: Godba za ples. — 20: Prenos koncerta iz Prage. — 22.10: Plesna glasba. — PRAGA 19.15: Godba na pišala. — 20.15: Koncert Češke filharmonije. — 22.20: Lahka glasba iz Bratislave. — BRNO 19.15: Program kakor v Pragi. — VARŠAVA 17: Pevski in klavirski koncert. — 20: Operetni večer. — 22.15: Plesna glasba na ploščah. — DUNAJ 9.20: Prenos mase. — 11.25: Sinfonični koncert. — 12.45: Lahka glasba. — 15.45: Komorna glasba. — 17.15: Jazz. — 20: Orkestralni in pevski koncert iz Mühlackera. — 22.55: Koncert iz Londona. — Berlin 20.35: Opera »Mostru pevcu norimberski« iz gledališča. — Plesna glasba. — 24: Orgle in zvonovi na ploščah. — KÖNIGSBERG 19.15: Klavirski koncert. — 20: Operetni večer. — Plesna glasba iz Londona. — MÜHLACKER 20.05: Orkestralni in pevski koncert. — 22.20: Nadaljevanje koncerta. — Plesna glasba iz Londona. — BUDIMPEŠTA 18: Madžarski plesi s cigansko godbo. — 19.30: Prenos opere iz gledališča. — Ciganska godba. — RIM 20.45: Večer lahke glasbe. — Zabaven program.

Torek, 27. decembra.

LJUBLJANA 12.15: Radio-kvartet. — 12.45: Dnevne vesti. — 13: Čas, radio-kvartet, borza. — 17.30: Salonski kvintet. — 18.30: Socialna vzgoja. — 19: Poglavlje iz karitativne zgodovine. — 19.30: Jadransko morje tekom let. — 20: Čajkovskega »Sedma simfonija« na ploščah. — 20.45: Operetni ura. — 22: Čas, poročila, prenos iz »Zvezde«. — BEOGRAD 11: Koncert orkestra. — 16: Popoldanski koncert. — 19: Pesmi. — 20: Prenos programa iz Zagreba. — Ciganska godba. — ZAGREB 12.30: Plošče. — 17: Lahka glasba. — 20: Kompozicijski večer Božidera Kunca. — 21: Arzije. — 21.30: Francoske klavirske skladbe. — 22.10: Plesna glasba. — PRAGA 19.20: Prenos iz Brna. — 21: Ruk. večer. — 22.15: Godba za ples. — BRNO 19.30: 500 let »Slavenerje«. — 21: Program iz Prage. — VARŠAVA 17: Sinfonični koncert. — 20: Poljuden koncertni večer. — 23: Lahka glasba. — DUNAJ 11.30: Godalni kvartet. — 15.20: Koncertna ura. — 16.55: Lahka glasba. — 19.30: Prenos opere »Tosca« iz gledališča. — 22.10: Godba za ples. — BERLIN 20: Mešan program. — 22.30: Plesna glasba. — KÖNIGSBERG 19.25: Brahmsove pesmi. — 20: Program iz Berlina. — MÜHLACKER 20: Prenos iz Berlina. — 22: Pregled novih plošč. — 22.45: Nočni koncert filharmonijske orkestra. — BUDIMPEŠTA 17.30: Lahka in plesna glasba. — 20.45: Koncert operne orkestra. — 22.20: Plesna glasba na ploščah. — RIM 17: Popoldanski koncert. — 20.15: Plošče. — 20.45: Mešan koncertni večer. — 21.30: Igna.

Radio

Sobota, 24. decembra.

LJUBLJANA 12.15: Plošče. — 12.45: Dnevne vesti. — 13: Čas, plošče. — 17: Otroški kotiček. — 17.30: Salonski kvintet. — 18.15: Božično zvonjenje. — 18.30: Božični nagovor. — 19: Recitacija. — 20: Koncert opernega kvart. — 20.45: Citraški tercet »Vesnes«. — 22: Koncert komornega zbora. — 22.45: Reproducirana glasba. — 23.30: Zvonjenje k polnočnici. — 24: Prenos polnočnice iz šentpeterske cerkve. — 1.15: Ključek.

Nedelja, 25. decembra.

LJUBLJANA 9.30: Božični običaji v Slovenski Kraljini. — 10: Prenos cerkvene glasbe. — 11: Koncert radio kvarteta. — 12: Čas, poročila, plošče. — 15: Prenos z razstave žlahtnih kanarčkov. — 15.30: Salonski kvintet. — 16.30: Božična blagovest in karitas. — 17: Koncert okleta »Ljubljanskega zvonca«. — 19.30: Prenos Smetanove opere »Poljub« iz Prage. — 22.20: Čas, poročila, plošče. — BEOGRAD 12.05: Koncert orkestra. — 15: Božične pesmi. — 16: Koncert cerkvenega nevskega zbora. — 19.10: Komorna glasba. — 20: Prenos opere iz Prage. — Plesna glasba. — ZAGREB 11: Prenos mase. — 12: Božični koncert na ploščah. — 19.30: Prenos

Iz življenja in sveta

Živalski in človeški svet

Cela tisočletja je človek gledal na živali. Čisto človeškega stališča in jih počlovečeval, o čemer nam govore njegove basni, živalske zgodbe itd. Še Darwin je smatral, da vidijo nižje živali barve kakor ljudje, a novejša raziskave kažejo, da temu ni tako. Najnižje živali opazijo najprvo sploh samo svetlobo v njenih rdečih, sivih in belih odtenkih. Šele na višji stopnji se pridružio čut za barve. Čebele so slepe za rdečo in zeleno barvo, želve gledajo v svet približno kakor mi skozi rdeče rumene naočnike, dnevne ptice kakor skozi svetlo oranžne naočnike. To jim omejuje dojemanje barvne krasote — a zato vidijo v meglenem ozračju boljše nego ljudje. To je pa zanje važnejše.

Na ameriškem harvardskem vsehobsegu so ustanovili poseben laboratorij za proučevanje živalske psihologije in že z dosedanjimi raziskovanji so prišli do zelo zanimljivih ugotovitev. Raziskovalec Herning je n. pr. potegnil s čopičem črte z raztopljeno mravljino kisline. Te črte so mravlje brez nadaljnje zaščite uporabljale za svoje poti. Če je po poedine primerke iz iste nasebine namazal z različnimi dišavinami, so različno dišeče mravlje planile druga na drugo in se med seboj pobijale. V mravljinčjem carstvu tedaj nima glavne vloge kakšen socialni razum, temveč vonj.

Pri živalih sploh ni to odločilno, kar se

vidi človeku važno, temveč zadostujejo večših z našega stališča malenkostne spremembe, da spremenijo svoje zadržanje popolno. Ma. Pri nek h živalih, ki prebivajo v podzemeljskih duplinah, zadostuje n. pr. to, da duplino odkrijemo in mati, ki se vrača vanjo, da bi napitala svojega mladiča, ga ne bo pitala, temveč ga bo usmrtila, kakor da je njen sovražnik, ki ne spada v njeno vrsto. Po človeško rečeno: odstranitev strelhe onemogoča spoznanje lastnega doma. Če pa položimo kamen na votlino, se samica za to spremembo ne bo niti najmanj brigala.

V vseh poskusih te vrste se kaže, da odločajo pri živalih čutila, ki jih človek v naprej ne more preračunati. Komaj pri višjih živalih opazimo nekaj kakor razumno delovanje. Dočim imajo pri žuželkah glavno besedo nagoni, ki se po razvojni stopnji polagoma profinjajo, spoznavamo n. pr. pri zvijačah kun in lisic, pri psih, slonih in mnogih pticah, n. pr. vranah, že čisto določno uvidevanje položaja. Tudi pri opicah ni oprijemljivega posmehovanja, kakor so včasih radi trdili. Tako so z umnimi poskusi raziskali že duševnost mnogih živali na srednji in višji razvojni stopnji, ostane pa seveda še mnogo dela, preden bodo iz živalske psihologije pregnali lastnosti, ki jih živalim pripisuje človek s svojega človeškega stališča.

Drobtine

Talleyrand je poldneval nekega dne na odgovor neke zelo grda dama, za katero pa je imel vendarle majhno simpatijo. »Go spod Talleyrand,« je dejala dama jezno, »čujem, da ste se ponasili s tem, da sem vam dovolila vse!« — »Ponasal?« se je nasmehnil Talleyrand. »Ne, samo priznal sem, milostiva.«

★

Citroën se je rad norčeval iz samega sebe. Nekoč je pripovedoval svojim prijateljem naslednjo anekdoto:

K telefonu ga je pozval neznavec, ki je hotel vedeti, ali je res, da so nekoč enega izmed Citroënovih avtomobilov zgradili v 7 in pol minute. Citroën je odgovoril ponosno: »Da, res je!« — »Potem bo brz. kone to tisti avtomobil, ki so ga prodali meni!« se je žalostno oglašil neznavec.

★

Mična mlada igralka se je nekoč pritoževala znamenitemu dramatik Labichu, da ji je gledališki ravnatelj za neko vlogo (v ostalem čisto stransko) priznal premajhno gažo. »Recite mi, mojster,« je vzkliknila, »ali nisem vredna sto frankov na večer?« — »Gotovo,« je odvrnil Labiche, »toda po predstavi.«

★

»Duševna prisotnost je vse,« je dejal nekoč Alphonse Allais. »Nekega dne je nastal v prenapolnjenem gledališču požar. Ljudje so v paničnem strahu rlnili proti izhodom. Tedaj je stopil neki gospod, ki ni bil izgubil prisotnosti duha, na stol in je nagovoril množico takole: »Dame in gospodje! Nevarnosti ni nobene. Prosim vas, da v miru sedite spet na svoje prostore.« Njegova sigurnost je vplivala na ljudi. Sedli so spet na svoja mesta. In so zgoreli vsi...«

Strah pred ženami

V New Yorku je izšla uradna statistika, ki pravi, da je v prvi polovici l. 1932 izvršilo samomor 2505 moških iz strahu pred ženami. V istem času si je vzelo življenje iz strahu pred možmi samo 50 žensk.

Število zdravnikov v ČSR

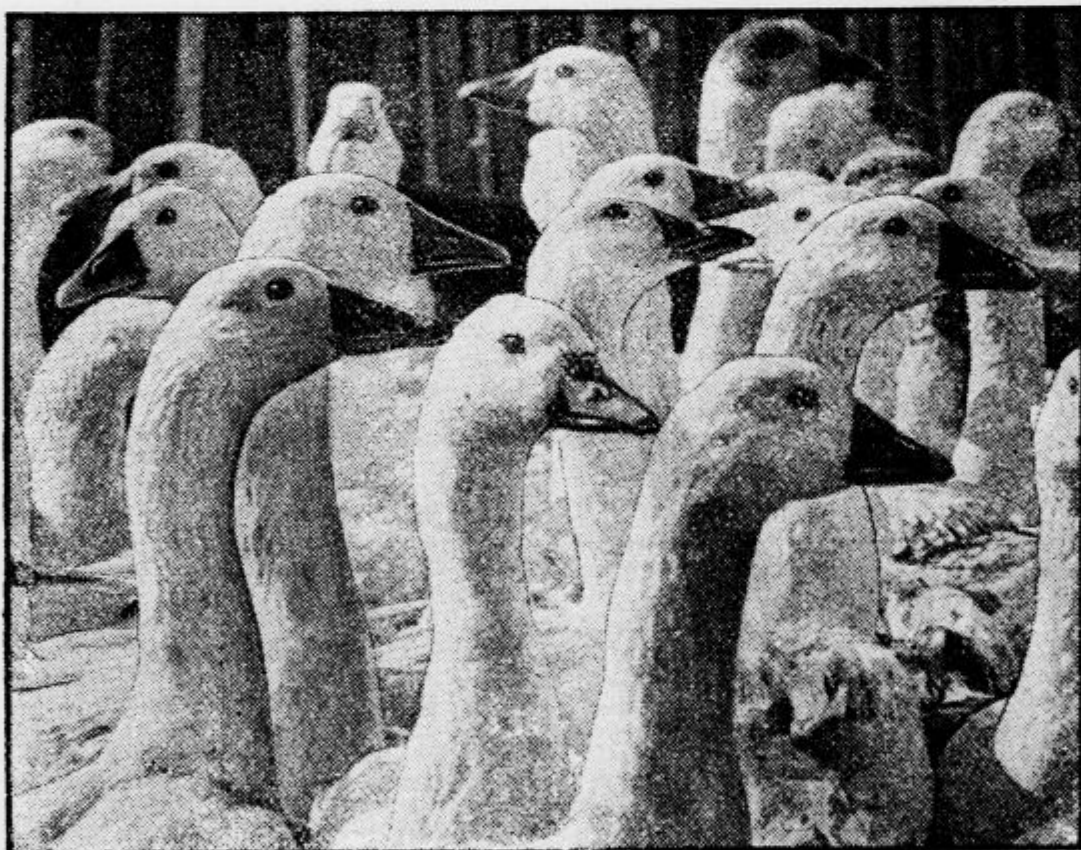
Zdravstveno ministertvo v Prazi je sestavilo kartoteko z imeni vseh v ČSR živčevih zdravnikov. Našli so jih 12.000. Polovica jih živi in prakticira na Češkem, 2000 jih živi na Moravskem in v Sleziji, ostanek pa odpade na slovaške kraje.

ZIMSKE SUKNJE

Črne in v modnih barvah ter najboljše dvojbe sukno v veliki izbiri po priznani nizkih cenah pri

Drago Schwab, Ljubljana

Kljun ob kljunu, vrat ob vratu

bodo za praznike vse na dišeči božični mizi

Neprekucljivo letalo

V neki lopi na periferiji Dunaja se vršijo zadnja dela okrog svojevrstnega letala, ki ga gradi po svojih idejah in po 36-letnem boju za te ideje bivši vseučilišni asistent in namestnik v dunajskem osrednjem zavodu za meteorologijo dr. Rajmund Nimf. Ko se je l. 1895 v Berlinu s svojim letalom smrtno ponesrečil znameniti pionir letalstva Otto Lilienthal, je Nimf urjavil priču obila ideja, da bi zgradil letalo, ki bi se ne moglo prekucniti. Z desetletnim napornim delom je končno našel rešitev za ta problem, a treba je bilo še desetletnega boja, sedem knjig in dvesto brošur, da se je uveljavil in našel sredstva za gradbo prvega letala po svojih načrtih. V čem obstoji priprava, ki naj da njegovemu letalu absolutno stabilnost, ne natančno pove, dati in skemsa s strani strokovnjakov je še vedno velika. Vsekakor pa bodo bližnji poskusi pokazali, ali njegov izum kaj velja. Aparatura deluje avtomatično, tako da sama uravnava letalo v pravo lego. Če je to res, potem ima dr. Nimf urjavil seveda prav, ko trdi, da bi mogel njegovo letalo krmariti vsak otrok.

Nimf urjavil je v ostalem še polno drugih novotarij. Pred vsem nima propelerja, temveč ga vodijo naprej kakor nekatere ptice in žuželke krila. Teh gibljivih kril ima 4 in so iz duraluminja, kakor je sploh vse letalo iz lahke kovine. Nosilne

Pri astmi in boleznih srca, prsni in pljučni škrofulozi in rahitisu, povečanju ščitne žleze in postanku golše, je uravnava delovanja črevesja z uporabo naravnih »Franz Josefovih grenčic« velike važnosti. Kliniki svetovnega slovesa so opažali pri jetičnih, da v začetku bolezni, porajajoče se zapeke ponehavajo s pomočjo »Franz Josefovih vode, ne da bi se počutile driske, ki se jih — ak dan bolnik boji. »Franz Josefov« grenčica se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specializiranih trgovinah.

Salomin tragični flirt

Znameniti španski pisatelj Jose Ortega v Gasset je izdal novc knjigo »O ljubezni, v katerih je zbral nekaj globokomnih meditacij o tej prastari snovi. Tu je majhen primer v izveščku:

Rastlina Salome uspeva samo na vrhovih družbe v Palestini je bila v brezdelni razvajanja princesa in danes bi lahko bila hči kakšnega bankirja ali petroleškega kralja. Odločilno je, da je vzrasla v okoliščini neomejene moči, tako da se je v njenem duhu zadržala dinamična črta, ki oči resnično in utvaru. Vse želje so ji vedno izpolnjevali in kar ji je bilo nezahvalno, so odstranili iz njene okolice. Bistvena poteza njene legende, ključ do njene duševne mehanizma je ta, da Saloma dobi vse, kar zahteva. Ker je zanjo zahteva in izpolnitev isto, so se v njeni duši okrnile vse tiste sposobnosti, ki jih drugače uporabljamo, da dosežemo uresničanje svojih želja. Tako sproščene energije so stekle na turbino domišljije in spremembe Salome v čudovito delavnico kopnenj, sanjskih in bajnih likov. Že to pomeni izpačenje ženskosti. Kajti ženska je normalno manj obdarjena z domišljijo nego moški in tej okolnosti se mora zahvaliti za svojo lažjo prilagodljivost na dejanske usode, ki ji je naložena. Moškemu plava pred očmi kot cilj njegovih želja večina ustvaritve domišljije, ki je ni v resnici, ženski nasprotno nekaj, kar odkriva med resnimi stvarmi.

Saloma je obdarjena z domišljijo kakor moški in ker je njeno sanjsko življenje najbolj dejanski in najvažnejši del njene življenja, je njena ženskost preobličena v moškost. Dopolnilno še, s kakšnim

poudarkom omenja legenda njeno neranjenost devilstvo. Prevelika mera telesnega devilstva, pretrana pažnja na podaljšanje tega stanja se pri ženski običajno veže z moškimi značajem. Mallarmé je videl prav, ko je Salome proglasil za frigidno. Nje napeto in prožno meso s svojimi akrobatskimi mišicami — Saloma pleše — odeto v blestene dragulje in dragoceni kovin, ostavlja vtis, nedotaknjenege reptilce.

Salome bi ne bila ženska, če ne bi čutila potrebe, predati svoje osebe drugi osebi: a kot domišljava in frigidna ženska se vda fantomu, sanjski podobi, ki jo je ustvarila sama.

Vendar je ta ljubzenska utvara Salome končno opozorila na razliko med domišljijo in resničnostjo, močnimi tetarhi ne more dobiti nobenega moža, ki bi silil podobi v tej predrzni glavi. Ta primer se ponavlja nespremenljivo: vsaka Saloma živi sredi bogastva slabovoljno, neprijazno, v dnu z grenkobo razkrojenega življenja. Nedostaja ji trdnih tal, na katerih bi lahko zasidrala svoje fantastično svetovje in kar poskušajo obleke na lutkah, tako primerja nerealne oblike svoje sanjske podobe ob možeh, ki stopajo mimo nje.

Končno je menila Saloma, da je našla utelstev svojega vzora na zemlji. Ne vprašujmo, zakaj! Mogoče je samo kakšen quid pro quo: soglasanje njenege vzora s tem možem iz mesa in krvi, ki ga imenujejo Janez Krstnik, je prej negativne vrste. Njeni sanji ustrezajo samo v tem, da je drugačen nego drugi možje. Takšna Saloma išče vedno moža, ki je od drugih možkih tako različen, da pripada skoraj novemu neznanemu plemenu. Novo znamenje krogene ženskosti. Krstnik je

besneč, razmršen možakar, ki vplje po puščavi in oznanja vero nekakšnega duševnega ozdravljenja z vodo. Hujšega Saloma ne bi mogla zadeti; Janez Krstnik je home de letres, homo religiosus, nasprotni tečaj Dona Juana.

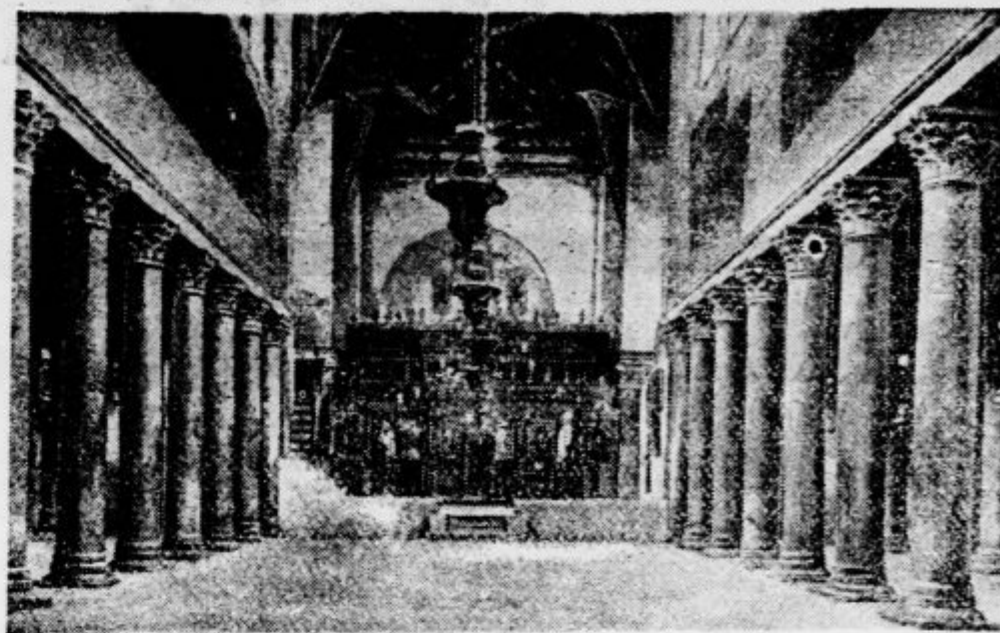
Tragedija se razvije neizogibno kakor kemična reakcija eksplozivne vrste.

Saloma ljubi svojega sanjo; tej se je vdala ne Janezu Krstniku. Ta ji je samo pripomoček, da more oni dati telesnost. Salomino čustvo za njegovo zmerno osebo ni ljubezen, temveč prejšnja zahteva, da bi bil ljubljen, njena dvospolnost jo mora neizogibno voditi do tega, da se v ljubezni vede kakor možki. Kajti možki čuti ljubezen v prvi vrsti, kot silno poželjenost, da bi bil ljubljen, dočim čuti ženska najprvo svojo lastno ljubezen, topil tok, ki se pretaka iz njenege bitja ljubljencu naproti in jo žene k njemu. Potrebo po tem, da bi bila ljubljena, čuti le kot posledico v drugi vrsti. Normalna ženska, tega ne pozablamo, je nasprotno zver, ki se vrže na plen; je plen, ki se sam meče k zver.

Saloma, ki ne ljubi Janeza Krstnika, potrebuje njegovo ljubezni, se mora polasti ti njegove osebe, in v službi svojega moškega poželjenja razvija vso nezadržnost, s katero nastopa možki, da vsilji okolič svoj voljo. Vidite zakaj nosi ta ženska odrezano glavo v svojih dolgih mramornih prstih, v katerih drži druge lile. To je njen dragoceni plen. Z ritmičnim korakom, s plavaljočim telesom, z vranje brejskim obličjem, tako gre skozi legendo in nad otroplo glavo s steklenimi očmi se zviža njena duša, ropa željno kakor sokol ali jastreb...

A to je preveč zamotana in dolgovesna zgodba, da bi jo mogli pripovedovati tu, ta zgodba o tragičnem flirtu med Salomo, princeso, in Janezom Krstnikom, intelektualcem.

Jezusova cerkev v Betlehemu

iz katere bodo letos za božič prenašali po radiu bogoslužje

Arheologija po sledovih svetopisemskih zgodb

Pred kratkim so poročali iz Betlehema, da se je arheologom posrečilo najti prave jaslce, v katerih je ležal novorojeni Jezus. Našli so jih med razvalinami stare cerkve Kristusovega rojstva, ki izvira iz časa cesarja Konstantina Velikega, in sicer v skriti kripti, v kateri menijo, da je bila prava votlina, v kateri se je Kristus rodil.

Tudi sicer so arheologi v zadnjih letih odkrili marsikatero zanimivost, ki se zлага s tem ali onim ozirjem v svetem pismu. Posebno znana so izkopavanja slovitega angleškega arheologa Leonarda Woolleya, ki se vršijo že skoraj desetletje v Uru Kaldejskem, rojstem kraju Abrahama. Ta čas se vršijo posebno vneta izkopavanja v Sinski puščavi in na raznih mestih Palestine. Rezultati še niso znani, ker se bodo pokazali šele v marcu, ko bodo raziskovalci pregledovali najdeno gradivo, vendar pa vemo že danes, da so

med drugim odkrili hišo, v kateri je filistejska krasotica Delila uropala močnemu Samsonu kodre in moč. Med razvalinami te hiše so našli tudi kip boginje ljubezni Astarte, ki je Delila molila k njej, da bi ji priskrbelo močnega ljubimca. Dobila je še prav močnega, sploh tistega, ki se je ponasal v tistih časih, da je najmočnejši človek na svetu.

Delilina hiša je stala, kakor znano, v starem kanaanskem mestu Bet-Semešu, 40 km zapadno od Jeruzalema. Med drugimi novjšimi arheološkimi deli je omeniti tudi izkopavanja prof. Garstanga na kraju, kjer je stal stari Jeriho. A tudi izven Palestine stičejo za sledovi svetopisemskih dogodkov. Tako je menil mladi polovalec Frank Hayter, da je v Abesiniji našel pravišnje zakladnice kraljice iz Sabe, a v močnejših razvalinah mesta Cimbabve v Južni Rodeziji skušajo identificirati s Salomonovimi rudniki.

Ljubezen v odstotkih

Že več mesecev se bavi francoska javnost z nagradnim vprašanjem: »Ali morajo biti ženske lepe, da jih ljubimo?« Na to vprašanje je odgovorilo že tisoče velikih in manjših veličin iz javnega življenja in odgovori si tako ugovarjajo, da bi bila zmesnjava še večja nego kdaj prej, če bi si neki pariški list ne domislil, spravi vse te odgovore v statistično obliko.

Pred vsem se ugotavlja, da se večina odgovorov ne bavi samo z žensko lepoto kot lastnostjo, ki mika zaljubljeni možki svet, temveč da polaga važnost tudi na četrto drugih lastnosti, ki so sex appeal, kokete, rija, inteligenca in sična dobrota. Nikakor

pa ni potrebno, da bi ženska imela vse te lastnosti skupaj. Leta imajo na določeno mešanico teh lastnosti svoj veliki vpliv.

Tako nam zadostuje pri 16-letnih 80 odstotkov lepote in 20 odstotkov koketerije, formula za 20letno žensko vsebuje že 10 odstotkov sex appeala, za 25letno že 15 odstotkov inteligence, tako da vsebuje poleg te 60 odstotkov lepote, 10 odstotkov sex appeala in 15 odstotkov koketerije. Od 30 letne ženske zahtevajo možki že 10 % srčne dobrote. Zakaj baš 10 odstotkov in zakaj šele pri 30letni ženski in s kakšnim ljubzenskim alkoholometrom merijo vse te odstotke — tega nam Francozi ne povedo.

Brezžične zdravniške konzultacije

Angleški ladijski zdravnik in kirurg dr. Harris poroča v neki razpravi o zanimivih primerih zdravniških konzultacij na daljavo s pomočjo radija.

V splošnem velja pravilo, da mora zdravnik pacienta videti, če mu naj pomaga, a so izjemni primeri, ki se morajo zgoditi tem bolj, ker so danes že mnoge ladje opremljene z brezžično telegrafsko napravo, veliko manj pa jih je, ki imajo svojega zdravnika. Tako so parniki, na katerem se je vozil dr. Harris, sredi Atlantika sporočili, da je nekemu kurjaču odtrgalo roko, in so prosili za zdravniško pomoč. Nekoliko ur pozneje je bil Harris že na tem parniku in je poiskbel, da se ni kurjaču štelci inficiral.

V vseh primerih pa ne gre, tako razmeroma lahko. Tako so na Harrisovem parniku prejeli nekoč brezžično brzojavko, da je na majhnem tovornem parniku, ki je plul iz Srednje Amerike v Evropo in je bil oddaljen 60 milj, neki mladi človek težko bolan. Vsako popoldne ima težko vročico, bljuva, v želodu ga boli itd. Pred desetimi leti je bil operiran na slepih. Vreme je bilo močno viharo in tako Harris pri najboljši volji ni mogel do manjšega parnika. Ker mu ni bilo jasno, da-li gre za primer, ki spada v kirurgijo ali v internistično stroko, je zahteval najpodrobnejše podatke o bolnikovem stanju in način, kako ga zdravijo. Iz teh podrobnih podatkov pa tudi ni razvidel ničesar, kajti lahko bi šlo za želodčno oteklino, za posledico operacije na slepih pred desetimi leti.

Božič — dan dela v Rusiji

Komisar za javna dela v Rusiji je odredil, da se za božične praznike dne 25 in 26 decembra ne sme počivati. V Rusiji bodo morali te dva dneva vsi na delo. Delavci, ki bi izostali, bodo brez nadaljnje odškodnine. Namesto praznovanja bodo morali delavci ta dan zvečer poslušati predavanje o marksizmu in leninizmu.

Utrinki

Če možki pravi: »Sem v najboljnjih letih,« tedaj so dobra leta gotovo že za njim.

★

Hladnot soljudi ti lahko povzroči trajen nemoč.

★

Ne zahtevaj od vseh ljudi, da se otajajo pred teboj. Lahko te razočarajo kakor sneg, ki je v otajanem stanju nečist in grd.

★

Pamet je plemenitejša sestra zvestosti.

★

Zagrenjenost zaradi pomanjkanja soljudi je dokaz lastne šibkosti, da bi mogel preko njih.

★

Z brezčasnostjo drugih ljudi se večina ljudi tika, z močno značajnostjo pa vika.

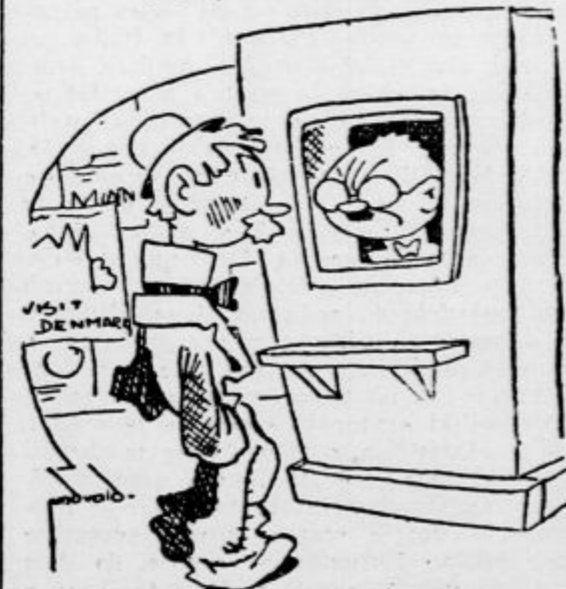
★

Bodi zvest in resničen kakor zvon. Naj si vleče za vrv še takšen lopov, zvon poje le svojo pesem.

★

Umetnik ljubi svojo umetnost. Diletant pa z umetnostjo ljubimka.

Vsak dan ena

»Oprostite, ali so zdaj spremenili vzorni red? Vlak je namreč že odšel.«
»Da, zdaj odhaja bolj zgodaj, prej je odhajal kasneje, pozneje pa bo zopet vozil bolj zgodaj.«

Michel Zévaco:

Pardaillanov sin

Zgodovinski roman.

Drugi dan, v petek, so jo ob devetih zjutraj mahnil v zagato, kjer je stala samostanska jetnišnica. Spremljalo jih je kakih petnajst individvijev z obešenjaškimi obrazi, prav tistih, ki so se prejšnji večer tako skrivnostno pomenkovali z njimi.

Gringaille je bil zbral to četo zato, da bi se z naskokom polastil jetnišnice. Kakor vidimo, so bili Parizani že tiste dni prijatelji korenitosti v takih rečeh.

Vrnimo se k vitezu de Pardaillanu.

Ko jo je ubiral za menihom perfektom Goulardom, ki je bil dejal: »Jutri si moram to numsko ječo nekoliko natančneje ogledati.« In res je bil drugi dan že pred odprtim mestnim vrat v ulici Sv. Honorija, da je tam počakal Acquavivovega pomagača.

Kakor hitro se je Perfekt Goulard pokazal, jo je ubral Pardaillan za njim in ga ni več spustil izpred oči. Videl ga je, kako je stopil v jetnišnico, in videl, kako je odšel skozi Pisateljsko ulico. Zdaj je bil prepričan, da se ne moti.

Ves dan je z neutrudno potrpežljivostjo zasledoval meniha. Perfekt Goulard je imel pota in opravke po vsem mestu, a vsaki-krat se je vrnil v Čeladarsko ulico. Zdaj je izginil v Pisateljski ulici in odšel skozi zagato, zdaj je krenil v zagato in Pardaillan ga je šel počakati v Pisateljsko ulico.

»Nobenega dvoma ni več: tu je Acquavivo v skrivališču!«

Zvest svoji obljubi, si je natančneje ogledal jetnišnico. Hišica, ki se je stiskala zraven nje, kakor da bi se hotela skriti, se mu je še zazdela sumljiva. Pardaillan si jo je še pazljivo ogledal kakor jetnišnico.

Oprezno je povprašal pri sosedih. Povedali so mu, da je hišica prav gotovo zapuščena. Njena vrata se nikoli ne odpro, in oknice so zmerom zaprte. Nihče ni vedel, čigava bi utegnila biti.

Pardaillan se je sam pri sebi zadovoljno namuznil:

»Jaz pa vem, čigava utegne biti. Acquaviva se skriva v njej, na to bi se kar zaklel! Zdaj bi bilo škoda zapravljati čas in slediti za menihom. Naloga je preprosta: gledati moram, da pridem tudi sam v to hišo. To ni težko. Težje bo pa priti v hišo tako, da ne plašim tiča, ki ga hočem zakotiti v gnezdu... To je tisto, kar zahteva premisleka.«

Pozno je bilo. Pardaillan se je vrnil domov, povečerjal, se zaprl v svojo sobo in jel hoditi sem ter tja, beleč si glavo, kako bi najlaže zaskočil Acquavivo v njegovem brlogu. Ker je bil ves dan z doma, se mu ni zdelo nič čudnega, da se z Jehanom še nista

225

bila srečala. Videl ga je bil snoči, ko je odkopaval zaklad, in ni si mogel misliti, da bi se mu bilo med tem zgodilo kaj zlega.

Po dolgem uganjanju je Pardaillan naposled legel, misleč si: »Najboljše misli so se še vedno porodile med spanjem. Počakajmo do jutri. Zdaj je tako že prepozno.«

A drugo jutro Pardaillan še vedno ni imel dobre misli. Vzel je papir, ki ga je bil pobral v ulici Sv. Honorija, nedaleč od ulice Sv. Tomaža, ga skrbno spravil v žep in odšel, rekoč si:

»Pojdimo v ječo. Stara resnica je, da se najhitreje naučiš plavanja, če skočiš v vodo.«

S takim namenom je dospel v Čeladarsko ulico, ki je bila le nekaj korakov od njegove gostilne.

Zelo se je zavzel, ko je našel v zagati krdele divjih ljudi, ki so se močje in v premišljenem redu ukvarjali z dolgim brunom; najbrže so hoteli z njim vlomiti kaka vrata. In nehote je nagrbnil obrvi; zdelo se mu je, da so ta vrata prav tista, ki vodijo v samostansko jetnišnico.

V jetnišnici se ni nič ganilo. »Posadka« najbrže ni slutila ne sovražnikove bližine, ne njegovih nakan.

Pardaillan si je jel z bunkami in komolci utirati pot skozi gručo. Divje renčanje se je oglasilo okoli njega, preteči pogledi so se upirali vanj; že so se dvigale roke, oborožene z dolgimi noži. Videl je, da bo moral izdreti meč, ako naj pride do cilja. Baš je segel ponj, ko je nekdo zavpil:

»Gospod de Pardaillan!... Nazaj, ljudje! Umaknite se, pravim!«

In Pardaillan je osupel spoznal trojico sinovih prijateljev: Gringaille, Escargassa in Carcagna.

»Oh, gospod de Pardaillan,« se je radoval Gringaille, »sam Bog vas je poslal!«

»Kakšne čudne stvari se godijo, prijatelji?«

Kot ljudje, ki vedo, da je čas dragocen, so mu hitro in jasno povedali, za kaj gre. Pardaillan jih je pazljivo poslušal, in nehote ga je izpreletela groza, ko je slišal, da ni s'na nikjer.

»Samo da ne pridem prepozno!« je zastokal sam pri sebi.

A ta prepredenost je trajala samo trenutek. Zdaj ni bilo časa za čustva ne za očitke. Z odločnostjo, ki se mu ni izneverila v nobeni stiski, je ukazal:

»Pustite to bruno — odveč nam je. Osem mož pojde z menoj. Ostali počakajte.«

Neutegoma je odvedel svojih osem ljudi v Pisateljsko ulico. Rekli smo, da je imela hiša še en izhod v ulico Stare kovnice. Pred vsaka izmed obojih vrat je postavil četvorico svojih ljudi.

»Nater spustite vsakogar,« jim je velel, »ven pa nikogar. Aii razumete?«

»Razumemo, gospod plemič. Kdorkoli bi hotel oditi, ga ubijemo.«

»Nikar!« je vzkljnil Pardaillan. »Ubijati ni treba. Ne dajte nikomur, da bi stopil iz hiše. To zadošča.«

Vrnil se je v zagato, postavil sedmorico ljudi, ki so mu še ostali, pred jetnišnico in skrivnostno hišo in jim dal enako povelje kakor onim.

»Vi trije pa z menoj,« je rekel Gringaille, Escargassa in Carcagnu.

Stopil je v vratom in potrkal natanko tako, kakor je trkal Perfekt Goulard. Limca se je odprla. Pardaillan je pokazal papir, ki ga je bil izgubil Saint-Julien. Ključki so zarožljali.

Vitez je globoko zasopel. Vse je šlo po sreči, čeprav se je že bal, da mu ne bi izpodletelo.

»To so moji spremljevalci,« je hladno rekel vratarju, ki se mu je priklonil.

Vratar je spustil vse štiri v hišo in skrbno zaklenil vrata. Nato je odvedel prišlece h glavnemu ječarju. Sam se je vrnil k vratom, zakaj ostalega mu ni bilo mar.

Pardaillan je iznova pokazal papir. Glavni ječar se mu je takisto spoštljivo priklonil.

»Prijatelji,« je rekel Pardaillan, »pred večeršnjim, to je, v torek, so po nalogu gospe opatinje privedli k vam dve dekleti.«

»Da, vaša svetlost.«

Pardaillan je pomolčal in nadaljeval počasi, kakor da bi izbiral besede:

»Prinesli so tudi mladega človeka — zvezanega — ranjenega — mrtvega — kaj vem?«

»Nezvestnega, vaša svetlost. Tudi to je točno.«

»Nu, prijatelji,« je z rahlim glasom nadaljeval Pardaillan, »peljite me k tem mladim ljudem.«

»Nemogoče, vaša svetlost,« je kratko odvrnil ječar.

Pardaillan je mahoma oledenel. Pomolil je papir ječarju pod nos in vprašal z glasom, ki mu ni bilo moči ugovarjati:

»Ali znate brati, ali ne? Povelje gospe opatinje!«

»Ali, vaša svetlost, saj se ne upiram povelju gospe opatinje. Bog ne zadeni! Le to je, da ujetnikov ni več!«

»Prekleto!«

»Strela božja!«

»Tri sto peklenščkov!«

»Nesreča bo!«

Ječar je res mislil, da se bo zdaj-zdaj nebo zrušilo na jetnišnico.

»Vsekako sta dva že odšla,« je zajecjal. »Samo ena izmed ujetnic je še tukaj.«

»Zakaj niste takoj povedali?« je vzkliknil Pardaillan. »Odvedite me k njej.«

»Tako, vaša svetlost, takoj.«

Vzpela sta se v tretje nadstropje. Ječar je odpahnil neka vrata in obrnil ključ. Ko jih je hotel odpreti, ga je Pardaillan zadržal.

»Stopite na konec hodnika,« je velel. »Moj razgovor s to jetnico mora ostati tajen.«

TRI MILIJONE žen PRAVA LEPOTA

Gratis-kasete (proti 2 din za odposiljatev) zahtevajte od zastopnika: COSMOCHEMIA. Zagreb, Smičiklasova ulica šte. 23

brez kreme,
brez puara
samo po

„VELOUTY de DIXOR“

Nadomešča kremo in
puder, a se ne masti
in ne maže obleke.

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi trgovina

M. PIRC

II

Kranj

14949

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi cenj. strankam

modni atelje
„GENTLEMEN“
LJUBLJANA

14940

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi cenj. odjemalcem

FRANC KUNC
sploš. mizarstvo

14940

LJUBLJANA Poljanska c. 21

Vesele božične praznike in srečno
novo leto želi

FRANC FLERIN
klobučarstvo

14947

DOMZALE

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi tvrdka

ALOJZ BELE
krojaštvo

14942

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Glazbila
katera vas bodo
popolno zadovoljila
v najboljši kakovosti po
jako zmernih cenah
pri največji domači
odpornosti tepki

F. SCHNEIDER
KRAJEVSKI DVORNI DOBIVATELJ
PROIZVOD GLAZBIL IN PRIBOR
ZAGREB, Nikočeva ul. 12

Violine... od Din 71- dalje
Gitare... .. 168-
Mandoline... .. 108-
Harmonike... .. 75-
Havajske gitare,
kromatske harmonike
trube, saksofoni i. t. d.
po najnižji ceni
ZAHTEVATE BREZPLAČNO
POUČENJE

CENIK

Vodne turbine

avtomat. regulatorie

zatvornice, venecijanke, mlinske garniture itd.

G. F. SCHNEITER

podjetje za zgradbo vodnih turbin
ŠKOFJA LOKA (Dravska banovina)

15296

Prvovrstne reference. Najnižje cene.

Vesele praznike in blagoslovljeno ter
srečno novo leto želi vsem svojim
naročnikom

G. ŠUBIC
krojaštvo za gospode in dame
STOŽICE-JEZICA

14951

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi tvrdka

Konrad Hrastnik
splošno kleparstvo

14938

LJUBLJANA Zaloška c. 7

Vesele božične praznike in srečno
novo leto 1933 želi

stavbeno podjetje
ANTON OGRIN
ŠKOFJA LOKA

14945

**ZAKAJ SEM
VEDNO SAMA?**

Nič več ni
rumenkastih in počrnelih
zob — to je danes lahko
dosegljivo.

Lepoti nič tako ne škoduje
kot grdi zobje. Toda Vi imate
lahko zobe bleščeče bele,
ako vzamete samo en centimeter
KOLYNOSA na suhi
ščetkici dvakrat na dan.
V treh dneh bodo postali
Vaši zobje za tri stopinje
bolj beli.

350-6
KOLYNOS ozdravi usta,
obelj zobe, očisti diš.

KOLYNOS

antiseptično sredstvo,
najboljše sredstvo za angore,
saj voh. En centimeter zadostuje.

Čitajte tedensko revijo

»ŽIVLJENJE IN SVET«

TELOVADNE
BLEKE

**J. LAH
MARIBOR**

Oglejte si!

zalogo moških klobukov.
Krasna izbira,
nizke cene, preobliko-
vanje 25—45 Din.

FRANC BERNIK
družba z o. z.,
Dunajska cesta 14,
vhod poleg trgovine
Agnola 15250

**Smuči in
sank**

zastoj
nikjer ne dobite, naj-
ceneje pa pri

Fajfar M.
kolarstvo
LJUBLJANA
Trnovska ulica 25
Telefon 3410.
13304

PERJE

kokoške, purje, gosje in račje, naravno,
s strojem čisteno in obojeno, dobavlja v
vsaki množini in

po najnižjih cenah

E. Vajda, Čakovec

Telefon 59, 60, 3, 4.

Božič je tu!

Vsako se veseli kekega darila. Obdarovani in darovalec našega Super-Inductance-aparata bo imel še leta veselje nad darilom. Ste li izpolnili davno željo svojih dragih? Ako ne, storite to s poklonitvijo

Super-Inductance-aparata.

Naš Super-Inductance bo zadovoljil želje Vaših. Mi jamčimo za svoje izdelke.

Za bližajoče se praznike posebno olajšani plačilni pogoji.

PHILIPS

830
„Super-Inductance“

Žitna bitka na Goriškem

Fašistična vlada deli vsako leto kmetovalcem, ki so pridelali mnogo žita, denarne in druge nagrade. Tako skuša pospeševati pridelovanje žita po vsej državi, ki naj se prejeli slej osvobodijo vsakega uvoza. To prizadevanje vlade, ki ga v današnji tako silno zborbeni Italiji imenujejo »žitna bitka«, je v marsikaterih pokrajinah zares doseglo nekaj uspehov. Vendar pa je treba takoj ugotoviti, da »žitna bitka« ni dosegla onih uspehov, ki bi ji jih morala, če bi jo presojali po njeni velikirolezni zasnovi in silni propagandi, ki so jo zanj razvile vse močnejše oblasti in ustanoje. V ostalem pa je »žitna bitka« ni onemogla le na Italijo, marveč poznajo pospeševanje pridelovanja žita tudi v vseh drugih modernih industrijskih državah.

Fašistični režim je izdal v zadnjih letih že večkrat nitičone za propagando in deloma tudi za nagrade poljedelcem. Prizadeval pa je s tem zlasti malemu človeku tudi veliko krivico. Le veleposelstvom je namreč dejansko onemogočeno smoteno obdelovanje zemlje. S svojimi kapitalom si brez težav morejo nabaviti potrebna umetna gnojila, orodje in drugo opremo. Zaradi tega tudi le oni v prvi vrsti prejemajo velike nagrade, s katerimi si na vse zadnje krijejo večje stroške. Mali poselstnik, posebej pa naš kmet v Juljski Krajini, je le v neznatni meri deležen teh »dobrot«, ker mu je njegova malenkostna eredita, če jih sploh še kaj ima, ne dopušča, da bi konkuriral z latifundisti iz južne in srednje Italije.

Naš kmet niti od daleč ne pridela toliko žita, da bi s svojim pridelkom kril svoje potrebe. Zaradi tega mora vselej dokupovati moko in kruha pri tujem. Ker pa se cene tem živim epričo zaščitni carin zelo vstopke in ker mora na drugi strani prodajati svoje pridelke, kakor krompir, fižol, sadje in druge, pod vsako ceno, trpi pri vsem le še veliko škodo. Zaradi tega in zaradi vedno večjih davkov, naraščajo njegovi dolгови in obenem njegova gospodarska odvisnost od tujca.

Fašistična komedija v Gorici

»Žitna bitka«, ki jo organizirajo po pokrajinah, pritega seveda tudi v naših krajih. Je da je v slovenskih pokrajinah vse bolj skromna, nego drugod. Letos so se delile nagrade in odlikovanja za goriško pokrajino zadnjo nedeljo v novembu v dvorani goriškega gledališča »Verdici«. Nagrade so dobili vsi oni poljedelci, ki so se odlikovali tako po kakovosti kakor po količini svojega pridelka. Manifestacija sama na sebi je bila organizirana povsem po fašističeskem s največjim pompom in ropotom in je obvidno tmla predvsem namen, pokazati ljudem, kaj vse je režim storil »dobrot« — za tuje rodno ljudstvo. Zbotali so v Gorico kmete iz vseh krajev na ta način, da so jim nudili brezplačno vožnjo po železnici in z avtobusi. V Gorici se je zbralo nekaj sto ljudi, seveda le tistih, ki so vpisani v kmetijskih evidencah, ker so se smeli le ti udeležiti tekmovanja. Poleg teh pa je napolnila dvorano množica fašističnih milicijev in avangardistov.

Tudi iz tolminskih hribov je prišlo v Gorico nekaj kmetov. Bili so iz Zatočine, Poljubina, Ljubina, Volarije, Volč, Ciginja, Kozaršč in od drugih. Zastopano je bilo Kobarsko, Sv. Lucija, Cerkljansko in Kanalsko. Prišli pa je treba, da so se kmetije odpravili na pot le po sili, ker so jim fašisti grozili z vsem močjo, če bi se njih pozivu ne odzvali. Slovenski kmetje so prisostvovali goriški komediji popolnoma pasivno, ker so vedeli, da gre v resnici le za to, da se navdušijo za fašizem, ne pa morda za kmetijstvo. Svečanost je otvoril sam goriški prefekt z navdušenim govorom. Sledila so nato razna poročila o »žitni bitki« na Goriškem in drugod, o naraščanju žitnega pridelka ter elavospevi »zastupni« fašistovskim hijerarhom. Pred otvoritvijo so intonirali seveda še državno in fašistično himno. Edina škoda pri vsej ceremoniji je bila menda ta, da večina slovenskih kmetov, ki ne obvladajo italijanščine, ni ničesar razumela in je ostala za vse kričanje in navdušenje docela indiferentna. In če si koga ob koncu proslave, ko si čul vse slavošpeve in vse močnejše in nemogoče številke, povprašal, kako prav za prav on sedi o žetvi in letošnjem pridelku, ti je na tihem zaupal, da ni nič res, kar so trobili na zborovanju fašistovski gospodje, da se nikoli ni bilo tako »sabe letine, kakor baš te leto, ko sta rila in elabo vreme uničila vse pridelke. Ostalo mu ni drugega ko nekaj krompirja in koruze za polento ter nov križev pot k lakomnemu trgovcu.

Piskav denar in nekaj vreč gnojil

Ob koncu svečanosti je prefekt razdelil nagrade in odlikovanja. Najvišje so seveda prejeli kmetje iz rodovitnejše Furlanije. Nagrade so bile razdeljene v tri kategorije. Nagrade prve kategorije so prejeli le večji posestniki. Vse tri nagrade so dobili Italijani.

Nagrade druge kategorije so dobili mali posestniki, med njimi tudi dva Slovenca, in sicer A. Mečnik iz Bazovice (150 lir) in Fran Tomažič iz Vrhopolja (100 lir). Nagrade tretje kategorije, in sicer po tri vreče umetnih gnojil, so prejeli naslednji slovenski kmetje: Volčič Ivan iz Črnuče, Gruntar Jožef iz Rifemburga, Podgornik Rudolf iz Podrage, Belot Jožef iz Morskega, Hrast Mirko iz Ciginja, Lipušček Jožef iz Zatočine, Konjeda Edmund iz Plave, Govekar Ignac iz Zale, Novak Lojze iz Seberle, Faganel Metod iz Vrtojbe, Mozetič Jožef iz Bilj in Zizmond Jakob iz Bukovice.

Z razdelitvijo nagrad je bila svečanost končana in ljudje so se razšli in vrnili na svoje domove. Ceremonije jih niso navdušile, saj vedo, da dejanska nikjer ni nobene vidnega uspeha in tudi ne izgleda za boljše bodočnost. Same besede pa lažnega slovenskega kmeta ne bodo nasitile. Edino korist, ki so jo morda imeli, je bila brezplačna vožnja v Gorico in pa da so v svojem razpoloženju na povratku zapeli — slovenske pesmi.

Dokler bo fašistični režim našemu ljudstvu nakladal le nove davke ter ga pridobival s samimi praznimi frazami, puhlimi govori in s tremi vrečami gnojil, ne bo imel v naših krajih nikakih uspehov. Naš kmet ne more živeti od samih lepih besed, marveč rabi predvsem kruha, kajti prazni želodci ne tulijo od navdušenja.

Trst — žensko mesto

Trst, 15. decembra. Naj naši gospodari že toliko govorijo in pišejo o napredovanju Trsta pod fašističnim režimom, jim vendar niti ne verjamemo, najmanj pa mi Trščanji sami, ki čujemo na svoji lastni koži ta »napredek«. In vsega tega Trščanji nikakor ne zamočujmo. Po javnih lokalih, kjer se zbirajo ljudje iz poslovnega sveta, ravno tako pa tudi tamkaj, kjer se shaja delavstvo, da si privoščijo svoje borbno okrepčile po trdem delu, če ga ima, se sliši vse drugo, samo ne beseda o napredku. In zgodi se celo, da samim fašistom, najzvržnejšim, tupatam pride hote ali nehoti tudi priznanje, da Trst ne napreduje po — rakavi poti.

Tako je te dni celo sam »Il Popolo di Trieste« pod naslovom »Trieste — città

«delle donne» (»Trst — žensko mesto«) objavil članek, ki govori tako jasno o nazadovanju Trsta, kakor se drugače tako redkokdaj javno sliši v Trstu.

»Popolo« objavlja namreč s tržaško ljudsko statistiko in pravi, da se je 21. aprila 1931. leta med 249.574 tržaškimi prebivalci našlo 120.234 moških in 129.341 žensk. Bilo je torej 9107 žensk več kot pa moških. Ta razlika pa se je, kakor pravi »Popolo«, po novem letu 1932. morala še znatno povečati, ker se je tedaj število vojaštva, ki je tudi všeto v zgornjem številu, znižalo od 10.731 na 6493. (Trst je imel torej 21. aprila 1931. leta samo 238.843 duš civilnega prebivalstva, skoraj 7000 manj kot pa pred vojno!) Sedaj bi torej imel Trst samo 115.996 moških in 139.341 žensk, torej 13.345 žensk (11,5%) več kot pa moških.

Ta razlika je po »Popolu« vzrok, da se vidi na tržaških ulicah toliko več žensk kot pa moških, in fašistični list pripominja, da bi si v primeri, če bi se ženskam priznala aktivna in volivna pravica in bi se »vrnili k občinskim volitvam«, ženske mogle priboriti občinski zastop in se polastiti občinske uprave v Trstu.

Zanimivi so vzroki, ki jih navaja »Popolo« za tako žalostno pojav. Vojna je prekomerno kosila med moškimi (za Trst s 97. polkom to pač ne velja!). Delovna kriza — pospešuje izseljevanje moških in služabništvo, ki je večina žensk, mora biti številnejše, kot pa je prijavljeno. Rodi se več moških kot ženskih otrok, umira pa več žensk kot moških, torej ravno nasprotno onemu pojavu.

Druga točka je pač najzavečajša, a k tej pripominja »Popolo«, da se kvalificirano delavstvo, ki nima dela v Trstu, seli v Milan, Turin, Genova, Senezio, Taranto, priseljujejo pa se s Krase in Soške doline v Trst ženske kot služkinje, ki se izgubijo po manjših meščanskih družinah.

»Il Popolo« se tolaži, da je cela vrsta držav, v katerih je število žensk večje od števila moških. Pozabili pa je povedati, da se danes ne selijo iz Trsta samo kvalificirani delavci, temveč v še večji meri nekvalificirani, ravno tako pa tudi obrtniki, trgovci in prirodniki drugih pridobitnih strojev, ker jim Trst ne nudi več obstanka. Da ob takih razmerah ni pritoka od zunaj, je razumljivo. Stradati pač niti ne bi hoteli v Trst.

In to je potem — napredek:

Dogodki za mejo

»Ballila« na Goriškem. Fašistične oblasti si zlasti v Juljski Krajini med našim ljudstvom prizadevajo, da do skrajnosti izpolnijo svoje mladinske organizacije, združene v »Ballila«, da bi na ta način v čim večji meri in čim bolj popolno poitalijančili slovensko dečo. Vsa možgala sredstva so jim dobrodošla, da k odstopu otroka od njegovih staršev, njegovega materinega jezika in poretka. Ne zadostuje jim že 500 državnih in občinskih šol in niti nad 200 azilov zasebnih in javnih ustanov.

V goriški pokrajini, kjer je, kakor na Krasi, odpornost našega ljudstva jeklena, so pokrajinske fašistične oblasti šele v zadnjem času z grožnjami in nasilji, pred katerimi niso varni niti sami otroci, dosegale, da so se te organizacije razvile v enaki meri, kakor drugod že lani ali še prej. Kakor kažejo podatki, ki so bili pred kratkim objavljeni, je organizirano v fašističnih mladinskih organizacijah na Goriškem 18.426 otrok, dečkov in deklic. Razdeljeni so tako: Avangardistov je 1372, bali 8272, malih Italijan 8046, mladih Italijan 736. Zanimivo je, da je v nasprotju z ostalimi števili avangardistov (dečkov od 14. do 18. leta) v zadnjem letu padlo skoraj za sto.

Is naših občin.

V poslednjih dneh beleži spet ena občina v Juljski Krajini nov dolg. Podčeta občina Breginja je s pristankom občinskih svetovalec, ki jih je pred kratkim imenoval prefekt, naj bi občinskemu kreditnem zavodu za goriško pokrajino posojilo v znesku nad 65.000 lir. Uprava postojinske občine se prav te dni pogaja s tržaško hranilnico za posojilo, o katerem pa se niso znanj nikakoli podatki. Uprava občine Vremizla v Istri je prodala večje občinske zemljišče nekemu zasebniku. V Labinju, Pazinu in še nekaterih drugih istrskih občinah so uvedli razne občinske davke in doklade, tako na živino, na zemljišča, trošarino in dohodnino. V precej zadolženi občini Devin-Nabrežina pa so kljub krizi našli sredstva za podporo krajevemu ženskemu fašiju in celo za dopolavorovsko godbo.

Nov političen argument.

Kakor znano, izgovarjajo Italijani latinske besede po tako zvanem rimskem načinu, ki ga inteligenca v Juljski Krajini do italijanske okupacije ni rabila. Pa tudi po-

zneje je ostal prejšnji način izgovarjave v rabi zlasti pri starejših intelektualcih. To je postalo sedaj za tržaške fašiste nov političen argument. V cerkvi pri Rojanu v Trstu opravlja službo kaplana, čeprav za to ne dobiva nobene plače niti odškodnine, slovenski duhovnik Gaberšček. Fašisti ga zasledujejo in venomer nadlegujejo. Njegov položaj je toliko težji, ker je za župnika v rojanski fari sin slovenske matere, toda fašist Jurca, po novem Giorgi. Te dni je tržaški »Popolo« napadel slovenskega kaplana, češ, da se vedno po starem izgovarja latinsko, zaradi česar je še bolj politično sumljiv element. Njegova izgovarjava žali ljudstvo in njegova italijanska čustva. Vprašanje je že tako pereče, da je nujno potrebna radikalna rešitev.

Tržaškim fašistom je presmeto malo mar latinsčina gospoda Gaberščka, tem bolj pa on sam, ki jim je od nekdaj, pa čeprav brez vsake lasne krivde, trn v peti, in ga ne mara niti njegov lastni župnik.

Poitalijančeni priimki.

Te dni je tržaški prefekt spet podpisal celih 209 dekretov o spremembi slovenskih priimkov. Spremenjeni bodo priimki 209 slovenskim ali poitalijančenim družinam. Priimek, ki ga je določil prefekt za družinskega očeta, velja tudi za njegovo ženo in nedoročene otroke. Računati je treba, da so tako poitalijančeni priimki 800 osebam. Še pred novim letom nameravajo predložiti prefektu v podpis 40 novih dekretov. Med drugimi so bili spremenjeni naslednji priimki: Bajc v Bacci, Cerkevnik v Cervini, Kretnik v Ceretti, Doljak v Dolla, Grabovec v Gabrielli, Jamšek v Janni, Jevšek v Gessi, Jazbec v Tasso, Lahajner v Ladini, Lužnik v Lussini, Meštrovič v Mestroni, Okretič v Oretti, Zajc v Sai, Volk v Volpi itd.

Arretacije nabornikov.

Karabinjerji so te dni spet aretirali celo vrsto slovenskih fantov, ki bi morali četrtni na nabor, a niso prejeli tozadevnih pozivov. Poleg drugih so bili aretirani 21letni Mihael Pajutar iz Cerknega, 21letni Maks Leban iz Sv. Lucije pri Tolminu, 23letni Andrej Brus iz Ajdovščine in 22letni Josip Lah iz Gorice.

Ogoljulanji kmetije.

Okrog Kanala je neki italijanski goljuf prizadeval letos slovenskim kmetom škodo,

Vozniki so malojužnili v senci pred gostilno. O suhi, rekvizicijah in vojni je šel pomenek.

»Ko ljudje nočejo napraviti konca, bo pa Bog vmes posegel,« je modroval debeli Marinc, lesni trgovec, ki so mu rekli Membrana, ker je prodajal pred leti prve gramofone po dolini. »Krompir in koruzo je že Bog zrekviziral. Sedaj ostane le še štokovje za nenasitni erar.«

»Misliš, da ga ne bodo pobrali, da ga semeljejo in zmešajo med moko,« mu je pripregel oštr.

»Seveda ga bodi. Na Nemškem je žaganje mešajo med kvas in mlo kuhajo iz umrlih soldatov,« je pogrel bajko Marinc in jo poplaknil s krepkim požirkom.

»Civilisti bi bili boljši. Vidva s Stribarjem bi dala za vso vas mila,« se je oglašil Janez na te besede. Vsi gosti so planili v smeh in pogledali neznanca, ki je sedel suh kakor trlica pri stranski mizi.

»Vraga!« je stopil k njemu oštr in mu dal roko. »Po glasu sem te šele spoznal, Kolenc, po obrazu te nisem. Hudo so te zdelali. Prisedi k nam!«

Hrupno so vstajali vozniki in gospodarji ter podajali roko staremu znancu. Mrtvo je polagal Janez ovelo gosposko belo desnico v njihove zagorele žuljave dlani.

»Do kraja so me zbili! Umret so me poslali domov, da ne bodo imeli sitnosti z menoj. Sama kost in koža...« Kašelji ga je prekinil sredi stavka. Ko ga je popustilo, so videli, da je bil robeč, ki ga je odmaknil od ust, krvav. Sočutno sta si trenila Marinc in Stribar.

»Beži, beži, saj si...«, kaj bios obupoval,« so ga hiteli vsi tolažiti. Oštr je poklical hčerko Trezi in ji naročil: »Namočenega prinesi!« in važno pripomnil:

»Za zdravilo ga imam. Boš videl, Janez, kako ti potolaži kašelji.« Tako dobro je delo troje silcev Kolencu, da je vidno oživel, ko so mu pripovedovali, kako dobro gospodarita doma ženski.

»Šimna je škoda,« se je zresnil Janez. »Petdeset let je bil pri hiši kakor domač. Preudaren je bil.«

ki gre v stotisoče lir. Pred letom dni se je pojavil v Humarjih nad Kanalom in se ponudil posestniku Valentinu Humarju, da mu na račun vojne odškodnine sežida pred 17 leti porušeno hišo, češ, da je zastopnik stavbne družbe »Adriatica«. Kmet mu je zares nasel in se z njim pogodil za hišo, za katero je celo plačal 75.000 lir. Italijan si je na ta način pridobil zaupanje tudi pri

drugih ljudeh v Humarjih, Grebanih in Nikavem, ki so mu znesli skupaj vse potrebne dokumente, s katerimi je dvignil nekaj stotisoč lir vojne odškodnine. Kmetom pa ni izplačal niti lire, marveč je te dni na lepem izplačal niti lire, marveč je se sicer karabinjerjem, ki so uvedli preiskavo, a doslej niso našli nikakega sledu za goljufom.

S P O R T

Tekme v korist brezposelnim igračem

Na praznik 26. t. m. v ponedeljek Igrišče SK Korotan: Ob 13. Hermes: Jadran, ob 14.30 Svoboda: Korotan

Kamniška skakalnica

SK Kamnik je lani z velokodušno podporo tujsko-prometnega društva in prijateljev sporta ter s požrtvovalnim delom svojih članov zgradil v neposredni bližini mesta lepo smuško skakalnico. Ze prvo leto sta se vsi na njej dve medklubski tekmi v anuških skokih. Čeprav je graditelje prehitela zima da niso mogli popolnoma dokončati dela pri izteku, so bili s skakalnico vsi tekmovalci zadovoljni. Med tekmovalcem se je pokazalo le nekaj malenkostnih nedostatkov, katerih med gradnjo ni bilo mogoče predvideti. Klubov tehnični referent Ferdo Snuc in načelnik zimskosportne sekcije Karlo Kumer sta popravila načrt, po katerem so se nato v novembru izvršile na skakalnici vse predlagane korekture. Dela je vodil Karlo Kumer.

Predvsem so se izravnavale vse krivine in nagibi po normah, ki jih predpisuje FISA. Pogoltil se je nalet, p. edvsem prehod iz nleta na most, ki je bil prej nekoliko prestrm. Dalje se je popravil nagib mostu, ublažil ostri prehod iz strmine v iztek, ki se je podaljšal v nasprotni hrib. Poleg tega so se napravile 1 m široke stopnice, ki omogočajo tekmovalcem lahek dostop do zaleta. Zgrajena se je tudi zapora, tako da se bo za tekme pripravljena skakalnica lahko zaprla pred nepoklicanimi gosti.

Najtežje je bilo vprašanje financiranja teh popravil, ki so stala okoro 1500 Din kljub temu, da so član prihajali na prostovoljni kuluk. Ker sta bila sekcija in klub brez denarja, so člani sami sprožili idejo, da uprizejo v korist skakalnice gledališko igro. Pri tem moramo poudarjati požrtvovalnost igralcev obeh odrov, ki so že večkrat prišloh klubov na pomoč s kakim predstavo in tudi to pot niso odkrili sodelovanja. Poudariti moramo dejstvo, da so pri igri v korist skakalnice obljubili sodelovanja igralci obeh odrov in da igralci Citalnice niso mogli sodelovati, ker sta se pač igri vsi h istočasno. Citalnica se iz zadnjega termina pred božičem ni mogla umaknit, ker je že tako predolgo odlašala in prelagala svojo igro. Sportniki pa se tudi niso mogli, ker po neje ne bi dobili več dvorane za razpolago. O kakim namerni konkurenci s te ali one strani torej ne more biti govora. SK Kamnik nima nobenega namena ne zdaj ne v bodoče da bi uprizarjal igre in delal konkurenco kulturnim društvom, v sili pa je bil vesel predloga članov in igralcev, da na ta način financira popravilo skakalnice. Takemu požrtvovalnemu stremeljenju članov in prijateljev sporta moramo izraziti priznanje. Ono gočili so, da se je popravila edina tovrstna na sportna naprava na teritoriju LZSP, da odgovarja vsem predpisom priznanih skakalnic in da se bodo zato lahko vsrile na njej v januarju tekme za prvenstvo univerze in ljubljanske zimsko-sportne podzveze. Doprinešili so žrtve v korist Kamniku in razvoju zimkega sporta pod Kamniškimi planinami in krivično bi bilo, če bi jim zaradi nujnega naključja podtikali kakršnekoli druge namene. S finančnim uspehom pa sta lahko zadovoljni obe strani, saj sta bili tu in tam dvorani oba dneva razprodani.

Vsem klubom in igralcem želi LNP vesel Božič in srečno 1933.

Ilirja: Viktorija, prijateljska tekma, ki bi se naj vršila za praznike, je zaradi slabega stanja igrišča odovedana. Medklubska nogometna tekma v Celju v korist brezposelnim nogometašem bo na Stefanovo ob 14. na Glaziji.

Podnart se pripravila na zimsko sezono. Ze lani se po iniciativi tukajšnje, za zimski sport navdušene mladine zgradila provizorična skakalnica, kjer so mladi in stari na improviziranih tekamah kazali svoje sposobnosti. Ta skakalnica je

bila za prvi začetek dobra. Letos pa so napravili velik korak naprej. Zaprošili so g. inž. Bloudeka iz Ljubljane, strokovnjaka za take stvari, da jim napravi načrt za res pravo, mednarodnim predpissom odgovarjajočo skakalnico. G. inž. Bloudek se je vabilu radevolje takoj odzval, ter vodil vse priprave. Največja zasluga, da danes stoji v Podnartu krasna skakalnica pa je brezovomno g.Fistra, posestnika iz Oviš pri Podnartu, ki se je ves čas neumorno kljub veliki zaposlenosti pri posestvu žrtvoval. Skakalnica dopuška skoke preko 30 metrov ter leži naravnost idealno, namreč na kraju, kamor pozimi ne posije sonce, a oddaljena je od železniške postaje v Podnartu le 15 minut, tako da bo poseet mogoče tudi onim, ki dosepejo z vlakom iz oddaljenjših krajev.

Zimski sport pod Bogatinom. Ob vnožju Bogatina se razprostira obezna planina Kraj, ki so jo smučarji vedno radi posecali. Mnogim je ta kraj znan še izza vojnih časov. Na tem delu planine se zdi, kakor da bi bila tu nekdanj trdnjava. Toda daleč okrog ni tako izbornega terena za smuko, kakor ravno na tej planini. Lepe ture od tu so v Govnaško dolino in k Sedmerim jezerom ali na sedlo Bogatina. Ko je v nizini že kopno, je na Kraju smuka najboljša. Podružnica SPD v Bohinju bo v pozni spomladi priredila celo tečaje za začetnike. Obisk planine Kraj je posebno sedaj priporočljiv, saj je smučarjem na razpolago udobna zimska koč. Od hotela Zlatorog na planino tri ure hoda. Koča je preskrbljena z vsem, cene so nizke. Večjega užitka pač ne more imeti smučar nikjer drugje, kot v tem bajno lepem planinskem kraju.

Smuški tečaj SSK Maratona v Rimskem vrelcu. Napovedan za 27. t. m., se do prevega snega odpove. Nadaljnja točna obvestila bodo objavljena.

Službeno iz OZDS pri LNP. Za tekme v ponedeljek 26. t. m. na igrišču SK Korotan v Ljubljani se delegirajo: ob 13. Hermes — Korotan g. Dolinar, ob 14.30 Svoboda — Jadran g. Jenčigaj.

ASK Primorje (Lahkotletska sekcija). Opozorjajo se vsi atletci, da prične redni trening v telovadnici na učiteljsku, Resljeva cesta, v torek 27. t. m. ob 19. Redni trening se vrše odslej v telovadnici redno vsaki terek in soboto od 19. do 21. Cross-country treningi na igrišču redno vsako sredo od 15 in nedeljo ob 9.30 dopoldne. Izjemoma mesto na Božič se vrši na praznik Sv. Stefana ob 9.30.

SK Svoboda (Ljubljana). V ponedeljek naj bodo ob 13.30 na igrišču Korotan na Rakovniku: Gorenc, Klopčič, Kobal, Boncelj I., Habicht I., Bogme, Vili, Starmar, Podhraski Lave, Bervar, Jeršek, Sušteršič, Habicht II., Boncelj II.

Slovenjgraško pismo

Slovenjgradec, 23. decembra

Tukajšnji živinorejci so sprožili misel, da bi si osnovali zdruogo v svrhu lažjega razpečavanja živine, ker je glede na današnje nizke cene, ki jih plačujejo mesarji, njihov zaslužek res minimalen. Zdruaga namerava zgraditi klavnico in v mestu postaviti stojnico, kjer bi se prodajalo cenejše meso, a zraven bi še kmet dosegal boljše ceno za živino.

Naše mesto je zapustil sodnik g. Joža Polc, ki je bil svojočasno dodeljen zaradi bolezni sodnega predstojnika g. Romolida našemu sodišču, a je sedaj premečen na nazaj k okrožnemu sodišču v Celju. G. Polc si je v času svojega bivanja med nami pridobil splošne simpatije.

Za januar se nam obeta vrsta prireditv. Razen veselice Olespevalnega društva nas bo tudi posetila iz Celja gledališka družina pod vodstvom g. Rajhove, ki nam namerava na praznik Sv. Treh kraljev prirediti zabaven večer v Sokolskem domu. Upamo tudi, da bo omogočen koncert koruških fantov.

Smučarji se bodo, čeprav ni snega, zbrali na Stefanovo na Pokrovozem posestvu pod romantično Urško goro, kjer bo blagoslov. vitev Smučarskega doma, ki ga je zgradil agilni smučarski klub »Gustanj—Rimski vrelce«.

Janko Kač:

GRUNT

Svet pa je odmeval kar dalje divje morije. Vsega je bilo nedostajalo: iz papirja so tkali obleko, kakor skorja trdo, cokle so nosili hribovci in meščani, kave ni bilo niti za zdravje... Žalosti, krvi, kletev in strahotnih grehov pa povsod na pretek. Na angelsko nedeljo je pisal Janez s Češkega, da pride v kratkem z vsem domov zaradi bolezni. Zajokala je Nežika, zavzdihnila mati, ker sta slutili njegovo bolezen.

Le Terentij ni klonil. »Ne jokajta!« je tolažil ženski. »Zemlja bo ozdravila gospodarja. Vse pozdravi zemlja.«

V

September se je bil že prevegnil na drugo polovico, vročina pa to leto kar ni hotela popustiti. Ze od Petrovega ni bilo izdatnega dežja. Otavo je močno stisnilo, rjavi so ležali na Grajskem travniki, za štiri prste razpokani. Še posiljeni ušivec je bil bolj redek ko druga leta. Krave na paši so obrabale vrbove grme kakor koze, hribovci pa so povijali za zimo grabrove vejnike. Krompirja je bilo malo za plugom in še ta je bil droben. Kje bi pa tudi vzel vodo za gomolje, ko je bilo rose komaj za krompirjevko, dokler je ni požgalo sonce. Ves mesec po setvi ni bilo skoraj najti ozelenele repe na njivi in je ječmen komaj pribodel iz zapečenih brazd. Dvakrat so že izpodkopali to poletje Kolenčev vodnjak, ki je bil najboljši na Groblji, a je vendarle dajal komaj za kuho in pijačo vode, pa še ta se je kalila. Na Savinjo so gonili napajati živino od blizu in daleč. Komaj je clezela med napol suhimi kleči mlačna voda in bati se je bilo, da jo živina prepije. Slaba voda je prinesla huđe bolezni, da je imela smrt obilno žetev. Dolge ure je zvonilo po vsej dolini žrtvam bede, na zapadu pa so butali topovi noč in dan...

Dva dni pred sveto Uršulo se je vrnil Janez od vojakov. Pri Stribarju je stala dolga vrsta voz, naloženih s kostanjevimi poleni.

»Saj ima dobrega naslednika Terentija, ki ga je v kratkih mesecih vzljubil kakor svojega sina. To je delavec, da mu ga ni enakega v dolini,« je hvalil Rusa odkrito Smodej s Trapeč in pristavil Janezu za tolažbo: »Tudi mene je hudo zadelo. V treh tednih sem bil ob oba otroka, saj si čul.«

»Čul, seveda sem čul!« je pritrdil Kolenc. »Še meni se je užalilo, ko sem sredi mrliškega smrdu bral o njuni smrti.«

»Pa si bil ves čas notri,« je povzel besedo Smodej. »Drugi gospodarji so že po dve leti oproščeni, tebe pa še pogledati ni bilo.«

»Saj bi bil tudi jaz prišel, da ni bilo narednika Posarta, Jelovnikovega komija, ki je vtepel Nemcem, stotniku Mihorlu, šulferajnskemu učitelju, in zdravnikom, da sem puntar kakor moj oče, ki je zmetel na Petrovo leta 1914. nemškutarje iz Zadnikovnega vrta, ko so blatili Srbe. Ta me je držal na fronti in me gonil na izvidne straže, dokler ni obvisel sam na žični oviri po ponesrečenem napadu med nami in Italijani, da je bil kakor rešeto prestreljen, ko smo ga čez dva dni sneli. Sedaj sem prišel tudi jaz do besede, toda bilo je že prepozno.«

»Kaj bo prepozno! Sedaj pocelijo, če hočejo, zdravniki tako bolezni, da so pljuča boljša kakor pred. Jerača poglej poleg sebe! Kot zrela tepka je bil že mehek v prsih in že so mu prižigali mrtvaško svečo. Pa ga danes poglej,« se je prepričevalno razvnel Marinc.

„JUTRO“

vedovali prijdejo k kmetu, o tatovih in o kvitem sosedu, kako so opeharili puščavnika za kožo, kako so v Rastir-
ganih Rovtah kradli divjačino in o tistem, ki je delal izpi-
za tata.

Knjiga stane samo Din 20., v platno vezana Din 30.. Na-
roča se pri založbi ŽENA IN DOM, Ljubljana, Delmati-

Desele božične praznike
in srečno novo leto 1933 želi

SLAVKO BOLE

tovarna sukna, odei in pletenin
Zapuže, Sorenjsko

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi tvrdka

ANTON KOLENC nasl.

špecerija, kolonijale in delikatese

CELJE

Kralja Petra cesta 22 Podružnica: Narodni dom

GROŽARNA J. PASTUOVIČ

Zagreb, Zrinjevac 15

Telefon 8849

Preko 200 vrst orožja in municije, 80 vrst pušk, kvalitetne Jelen- in Triglav-patro-ne. — Zahtevajte novi brezplačni cenik od novembra 1932. 13230

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi

ANTON ORAZEM

krojaški mojster

CELJE

15346

Gledališka ulica št. 9

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi

FRANJO JURIČ

splošno mizarstvo s strojnimi obratoma, zaloga pohištva in mrtvaških krst, ter polaganje vsakovrstnih parketov.

CELJE

Mariborska cesta 14

STANOVANJE

eno trisobno in eno štirisobno se odda s 1. januarjem na Bregu št. 20 15340

KURJE PERJE

nečohano

kg po Din 6.— pri odjemu najmanj 15 kg razpošilja proti povzetju

VILJEM ABT, Eksport Maribor

Kupujem vsakovrstno divjačino po najvišjih dnevnih cenah. 13467

Kupimo vsako množino smrekove skorje

zdrave kakovosti. Ponudbe na Tovarno stroji, družba z o. z., Majšperk. 15286

Vesele božične praznike in srečno novo leto

VENCEL TREVN STROJNO MIZARSTVO

15355 SLOV. JAVORNIK 167.

BREZICE.

Cejenim gostom in prijateljem želimo vesele božične praznike in srečno novo leto

A. C. LUKEŽ,

gostilna, avtogaraža, prenočišče.

Sprejemajo se abonenti.

15360 GOSTILNA PRI SAVI.

IZŠLA JE

Blasnikova

VELIKA PRATIKA

za navadno leto 1933

ki ima 365 dni.

VELIKA PRATIKA je najstarejši slovenski koledar, ki je bil že od naših pradedov najbolj upoštevan in je še danes najbolj obratovan. V Veliki Pratici najdemo vse, kar človek potrebuje vsak dan: Katoliški koledar s pobojnimi, sončnimi luninami, vremenskimi in iskalnimi znamenji; — solne in lunine mrke; — lunine spremembe; — polne solstice za Jugoslavijo; — satvice za koke, za pobutitve, kupne pogodbe in račune; — konstantni listi v Ljubljani in Zagrebu; — vse seje na Kranjskem, Korškem, Štajerskem, Prekmurju, Medlimorju in v Julijski Benečiji; — pregled o koncu brejosti živali; — popis vseh važnih točk in važnih dogodkov v preteklem letu; — abecbe za računanje obresti; — razljudenje važnih in veličinskih oseb s slikami; — vsa važna predmeti, ki jih rabi kmet, trgovec in človek v hiši. — Cena 5 dinarjev.

VELIKA PRATIKA se dobi v vseh važnih trgovinah in se lahko naroči tudi pisмено pri založniku:

tiskarni J. Blasnik nasl. d. d. v Ljubljani. 358

Prodaja se

v Škofji Loki zemljišče vlož št. 435, obstoječe iz parcele št. 132, travnika in parcele št. 320, črslarne k. o. Škofja Loka ležeče tik ob mestu, pripravno za ustanovitev tovarniškega podjetja.

Stavbna parcela št. 320 je v dobrem stanju s že obstoječo električno napeljavo in priključkom. Parcela št. 132 ima 10.050 m², parcela št. 320 pa 625 m² površine.

Nadalje se prodaja zemljišče vlož št. 231 k. o. Suha, ležeče tik ob kolodvoru Škofja Loka, obstoječe iz parcele št. 496, njiva ter parcele št. 557-5 njiva. Obe parceli skupaj imata 1188 m² površine.

Na parceli št. 496 stoji šupa na cementnih stebrih ter zavzema površino cca 224 m². Interesenti naj stavijo svoje ponudbe na naslov odvetniške pisarne dr. Josipa Jasketa, odvetnika v Ljubljani, Miklošičeva cesta 18. 15364

Moški, POZOR!

Spolno slabost

odstranilo s uporabo neškodljivega sredstva za skriptov »La Erona«. Dolje v vsaki slovenski dobi s presojljivim uspehom. Vdrižuje seksualno moč do globokih starosti. Na sledečo priložnost. Cena 50 Din. Močnejše 100 Din. — Lepih seznamov, v nasprotju s sodobno vrzemo denar. Hvalilova ordinacija laboratorij.

Post. shranila št. 17, CSR, Praha-Nusle, Božetechova ul. 14/A, J. 5445. 579

Blagoslovljene praznike ter srečno in veselo novo leto želim vsem svojim cenjenim odjemalcem in se najtopleje priporočam za nadaljnja naročila. Z odličnim spoštovanjem

Gregorinčič Fr., Ježica medicinar in slaščičar. 15138

Vesele praznike ter srečno in veselo novo leto želi vsem cenjenim odjemalcem

Roza Snoj

trgovina z mešanim blagom

Ježica 56

14950

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želi

MATIJA KESE

trgovski vrtnar 14943

Ljubljana Linhartova ulica 5

Za božične praznike

vsi v restavraciji

Zadružni dom na Glinceh, TRŽASKA CESTA 10

na pravkar prispelo fino štajersko vino in prava dolenska cvetec ter na pristne domače krvavice in pečnice, ki se dobijo edinele tu. Poleg tega bo dobil kot božično nagrado vsak deseti gost klobas, eno klobaso z zeljem in kruhom brezplačno. Zato želimo vsakemu posebej, kakor že omenjeno, da bi bil deseti gost. To velja za dneva božič in štefanji dan. Poleg tega bo dosti zabave za stare in mlade.

Torej, udeležite se tekmovanja na klobase.

Za obilen obisk se priporoča gostilničar 15305

TONE HUČ

Binlana — Interlock

spodnje perilo je vsled dvojnega vezanja višek modernega pletenja. — Finejše in trpejše kot navaden trikot. Dobri se ga v vseh boljših modnih trgovinah. 388

Izdeluje: **LANA, LJUBLJANA**

Gostilna „Fajmošter“

Sv. Petra nasip št. 5

toči dobra vina:

v gostilni namizno 8.—, čez ulico 7.—
v gostilni riling 12.—, čez ulico 10.—
v gostilni črna 10.—, čez ulico 8.—
v gostilni cvček 12.—, čez ulico 10.—
v gostilni mozler 14.—, čez ulico 12.—

NAZNANILO!

Cenji občinstvu vlijudno naznanjam, da sem prevzela na novo urejeno gostilno

„GRAJSKA KLET“

Mestni trg št. 13

Točim najboljša štajerska in dalmatinska vina. Domača kuhinja. Abonenti se sprejemajo. Se priporoča ANGELA VERCE. 15366

VSAK NAROČNIK „JUTRO“ je zavarovan za 10.000 dinarjev!

Etterna

specialno izdelovanje pogrebniških potrebščin se nahaja v LJUBLJANI, MESTNI TRG ST. 17 (Hiša Kenda), dvorišče. Izdeluje: mrtvi, pregrinjala (tančice), zglavnike in naličja, čepke in okraske za mrtiške krete, opreme za mrtiške odre, vse priprave za pogrebe itd. itd. promptno in točno po naročilu.

Za cenjena naročila se priporoča vsem pri pogrebništvu, trgovcem in izdelovalcem krst 15366

„ETERNA“

Radium-ovo domače zdravljenje z zdravilno vodo v hiši.

ZDRAVJE JE NAJVEČJE BOGASTVO.

Radium-aparat za zdravljenje s piščo in kompresant.

Zoper telesno in duševno utrujenost, občutje staranja, živčne bolezni, ishias, revmo, protin, arteriosklerozo, shušanje, sladkorno bolezen, želodčne, jetrne, žolčne, črevesne in ženske bolezni, golšo, razširjenje žil in dr.

Kupite pri vodilni tovarni

NJEMACKO RADIUM A. D. — BERLIN

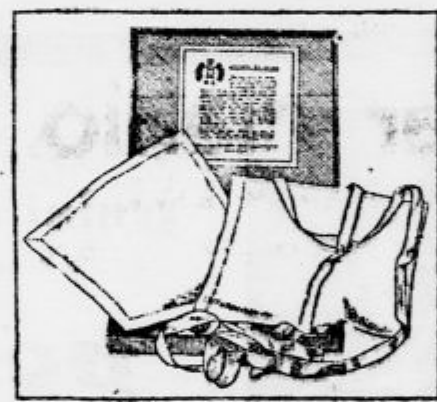
Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:

J. KONRAD — ZEMUN, pošt. pret. 11.

Prospekte dajemo brezplačno.

Iščemo zastopnike.

Odobreno od Min. soc. Pol. in Nar. Zdravja S. Br. 20011 od 18. 11. 1932 13292

Naše tovarne

„Titan“ d. d., Kamnik,

Osječka ljevaonica željeza i tvornica strojeva d. d., Osijek in

Fabrika peći a. d., Beograd

izdelujejo ono, kar je vsakemu potrebno:

kmetu, obrtniku, gospodinjici in hišnemu posestniku

Naša naloga je:

poceni izdelovati in poceni prodajati ter s tem spremeniti luksuz od včeraj v potrebo

Obrnite se ali na nas direktno ali na naše prodajne oddelke: LJUBLJANA, ZAGREB, BEOGRAD, NOVI SAD, SARAJEVO, SPLIT in SKOPJE.

„Titan“ d. d.

KAMNIK PRI LJUBLJANI

okovje, ključavnice, znamke »Standard« in »Orbis«, pohištvene ključavnice, ključ, fittingi, temperlitina, stroji za meso, mlinčki za orehe, pocinkano blago itd. itd.

Osječka ljevaonica

željeza i tvornica strojeva d. d.

OSJEK

gospodarski stroji, val stroji za gospodinjstvo, sanitarni in emajlirani materijal in oprema, vodovodne cevi itd. itd.

FABRIKA PEĆI

a. d.

BEOGRAD, CARIGRADSKA ULICA 23.

glasoviti »Triumpha« štedilniki in pečl.

Prva jugoslovenska tovarna za diaslado, slad in kvas

RUDOLF ZALOKER

Liubliana - Vič

Telefon 2809

želi vsem svojim cenjenim odjemalcem vesele božične praznike in srečno novo leto

Nič Vas ne stane, če zahtevate naš veliki **KATALOG**

Ne le glasbeniki, temveč tudi vsi drugi, ki imajo v svojem domu glasbeni pribor, si želijo, da bi imeli tudi v svoji hiši glasbeni pribor. Pritepi torej, da bi imeli na največjo otpr. trdno glasbi v Jugoslaviji

Meinel & Herold
MARIBOR št. 101.

Mandoline . . . 90 Din
Tamburice . . . 65 "
Gitare . . . 148 "
Ročne harmonike . 84 "
Lastna tvornica glasbi in harmonik v Nemčiji. 392

PUH - PERJE
R. MIKLAUC LJUBLJANA

FR. ŠEVČIK, Ljubljana, Židovska ul. 8

Orožje in municija za lov, šport in obrambo. — Lovske puške, pištole, revolverji, alarm pištole za straženje.

Zahtevajte cenike. 15246 Telefon 33-78.

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želita

JANKO in PAVLA BIDOVEC, Kranj

gostilna pri »Starem Mayeru« 14941

Vesele Božične praznike in srečno novo leto 1933 želi

JOZE HAFNER

gostilna in trgovina z lesom

ŠKOFJA LOKA

14946

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želi

IVAN ČEH

umetni in trgovski vrtnar

LJUBLJANA VII

14936

Gasilska 14

ČAROBNO GRMIČJE, PO KATEREM IZGINEJO KOŽNE HIBE

»Virginično čarobno grmičje« Hamamelis (Hamamelis virginica = With Hazel) označujejo avtoritete kot čarobno zdravilo: Odstrani naglo kožne hibe, napne in po-
sveži površino, prečisti gube, ruge in druge pojave starosti. Kozmetično snanstvena raziskavanja so izkri-
stila njegova svojstva in jih v po-
sebnosti sestavi z drugimi in
gledjenci za sego kože upora-
bila pri avri »Lavenor« vodi za
kožo in obraz. Učinek dokazuje
več kot beseda. Zato napravite
poskus! Prakt. skušnice stanejo
malis 20, srednje 36 in velika 48 Din

LAVENOR
voda za kožo
in obraz

Izdelovatelj: Jünger & Geb-
hardt, ustanovljeno 1873,
Berlin S 14. Zaloga Droge-
rija Gregorič, Ljubljana,
Prešernova 5.

Naznanilo!

Vsem cenj. gostom najljubše naznanjam, da je za praznike prispelo dalmatinsko vino najbolje kvalitete iz otoka Visa, kate-
rega točim a Din 10.—, čez ulico Din 8.—. Na zalogi so tudi fina
desertna vina, kakor prošek in vermut, pristni doma žgani tropi-
novec in olivno olje. Priporoča se dobra domača kuhinja, vsaki
torek in petek polenovka, vsak dan morske ribe.

Za obilen obisk se priporoča

15314

M. S. Radilović, gostilna Tratnik.

TIVAR
OBLEKE

ZA GOSPODE

močna obleka za delo	Din	240
lepa vsakdanja obleka	Din	290
fina in odlična obleka	Din	340
posebno topla obleka	Din	390
fina obleka iz kamgarna	Din	490
najfinejša obleka iz kamgarna	Din	590

ZA OTROKE

dobro mornar. obleka	Din	70-130
mornarska obleka iz kamgarna	Din	250-270
obleke po najno- vejšem kroju	Din	70-180

za leta 3 | 4-5 | 6-7 | 8-9 | 10
15151

Za božična in novoletna darila

Se priporoča ugoden nakup
volenega blaga za ženske obleke od
Din 26.— dalje
blaga za moške obleke od Din 40.— dalje,
sifon tankih niti, mehko blago od Din 9.50,
pletenih jopic in hlač, vseh vrst nogavic,
žepnih robcev, flanelastih odev, puha, perja
i. t. d.

Različni ostanki pod ceno.

R. MIKLAUC — „Pri škofu“
LJUBLJANA
Pred škofijo 3 — Lingarjeva ulica.

401

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želita vsem cenjenim odjemalcem

FRANJO in TEREZIJA LEVEC

mesarija in gostilna

Dunajska cesta 84

LJUBLJANA

Šolski drevored

14937

Zahvala

Za premnoge dokaze iskrenega sočutja, ki smo jih prejeli ob smrti
naše nadvse ljubljene in dobre mame, stare mame, gospe

Marije Krašovec

rojene JAKLIČ

se tem potom najtopleje zahvaljujemo.

Osobito pa se zahvaljujemo duhovnemu svetniku g. I. Hladniku za
tolazilo ob času njene bolezni, g. dr. Fedranu in vsem darovalcem ven-
cev in cvetja in končno vsem prijateljem in znancem, ki so našo nepo-
zabno mamo v tako častnem številu spremili na njeni zadnji poti. Vsem
in vsakemu naša ponovna iskrena zahvala.

št. VID pri Stični, dne 24. decembra 1932.

15318

ZALUJOČI OSTALI.

Regentin

Delo

dobro danes v teh
težkih časih, če
se najstarejši vsak, če
si doma spremi
domačo pitinico.
Damo takoj vsa
komar dele s tem
la mu odkupuje
moč odznanje ple-
sema. Dobavja
mo prejo in izpla
hajemo merzo za
pletanje. kar do
kazejo mnogo ta
vrednih plemen. Če
močena delajo in
raslošiti. obrnite
se skupno za gra
beprospekta na
svetko. Domača
pletnarska industri-
ja Josip Kalša
Maribor. Trubar
jeva 2 odd. 6. 975

Velika izbira

vseh snežnih čevljev, ga-
loš in škornjev »Tre-
torn« ter drugih znamk
pri

ALEKS. OBLAT

Liubliana
Sv. Petra c. 18

LOKOMOBILLO

12 at. 100 (120 KS 220 okr.) min. s stop-
njčasto rešetko (Treppenrost), pregreval-
cem in kondenzatorjem, PRODA

Tvornica opek S. U. T. Samobor kraj
Zagreb. 15327

**Double, modni
kamgarni,
športni ševjet**
za fine obleke in suknje.
Velika izbira, ugodne cene
R. MIKLAUC
»PRI ŠKOFU«
Ljubljana, Lingarjeva
ulica — Mednarodna ulica
— Pred škofijo.

MODROCE

posteljne mreže, ze-
lezne zložljive poste-
lje, otomane, divane
in tapetniške izdelke
nudi najceneje

RUDOLF RADOVAN
tapetnik, Mestni trg
št. 13. Ugodni na-
kupi morske trave, ži-
me, cvilja za modro-
ce in blaga za prevle-
ke pohištva.

Tovarna POHIŠTVA

I. I. NAGLAS, Turjaški trg št. 6

priporoča svojo veliko zalogo vsako-
vrstnega pohištva po najnižjih cenah.

Izdelujejo se naj
novejši modeli
otroških in grač-
nih vozil, tri-
kiki, razna najno-
vejša dvokolesa,
šivalni stroji in
motorji. Velika iz-
bira. Najnižje cene
Ceniki franco.

TRIBUNA F. B. L., tovarna dvokoles in
otroških vozil, Ljubljana, Karlovska c. 4.

DAMSKE PLAŠČE ZA ZIMO

toplo podložene, v cenah od Din 280.— naprej, nudi

F. I. Goričar, Ljubljana, Sv. Petra cesta 29

Velika izbira v posebnem oddelku za konfekcijo. — Lastni atelje za
izdelavo plaščev, zato so cene brez konkurence. 15135

Dalmatinska vina

vsakemu dobro znana kvaliteta iz lastnih vinogradov Vam
nudi za božič znana točilnica s Sv. Petra ceste 25, sedaj

Cankarjevo nabrežje 5 in Breg 2

Se priporoča
15247

I. A. SUNARA

Maja
ZAST. MARKA

Tovarna: Pančevo
Kumanova št. 1.

Čevlji iz baržuna, satena in ripsa
z ali brez zaponke. Prvo vrstna izdelava, elegantni in poceni.

TOVARNA FURNIRJA

IVAN ZAKOTNIK

LJUBLJANA, Kobaridska 45

15232

Zaloga raznovrstnega domačega in eksotičnega furnirja, vezanih
plošč, trdega prekuhanega lesa za mizarje. Interurban 2379

PRVOVRSTNA

dalmatinska vina

Došle so nove izborne pošiljke.

Cene za praznike!

Črno, prvo vrstno	po Din	8.—, čez ulico Din	7.—
Opolo-ružica	>	10.—	>
Belo-viško	>	10.—	>
Prošek, beli in črni	>	30.—	>
Samoš-moškat, ekstra	>	36.—	>

Za obilen obisk se priporoča ter želi vsem cenj. gostom srečen
božič in veso leto

Gostilna „Jadran“, Jesenice, Prešernova ul.

ANTE MARASOVIČ

15031

RIBE!

RIBE!

RIBE!